

T.C.
MARMARA ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
HALKLA İLİŞKİLER VE TANITIMI ANABİLİM DALI
HALKLA İLİŞKİLER BİLİM DALI

**YEREL YÖNETİMLERDE YURTTAŞ KATILIMINI GELİŞTİRMEYE
YÖNELİK HALKLA İLİŞKİLER: KADIKÖY BELEDİYESİ ÖRNEĞİ.**

Doktora Tezi

ÖZGÜR CANAN TAŞDAN

İstanbul, 2012

T.C.
MARMARA ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
HALKLA İLİŞKİLER VE TANITIMI ANABİLİM DALI
HALKLA İLİŞKİLER BİLİM DALI

**YEREL YÖNETİMLERDE YURTTAŞ KATILIMINI GELİŞTİRMEYE
YÖNELİK HALKLA İLİŞKİLER: KADIKÖY BELEDİYESİ ÖRNEĞİ.**

Doktora Tezi

ÖZGÜR CANAN TAŞDAN

Danışman: PROF. DR. FİLİZ BALTA PELTEKOĞLU

İstanbul, 2012

Marmara Üniversitesi
Sosyal Bilimler Enstitüsü Müdürlüğü

Tez Onay Belgesi

İLETİŞİM BİLİMLERİ Anabilim Dalı HALKLA İLİŞKİLER Bilim Dalı Doktora öğrencisi ÖZGÜR CANAN TAŞDAN'ın YEREL YÖNETİMLERDE YURTTAŞ KATILIMINI GELİŞTİRMEYE YÖNELİK HALKLA İLİŞKİLER: KADIKÖY BELEDİYESİ ÖRNEĞİ. adlı tez çalışması, Enstitümüz Yönetim Kurulunun 13.06.2012 tarih ve 2012-16/18 sayılı kararıyla oluşturulan jüri tarafından oybirliği/oyçokluğu ile Doktora Tezi olarak kabul edilmiştir.

Öğretim Üyesi Adı Soyadı

İmzası

Tez Savunma Tarihi : 28.06.2012.

- 1) Tez Danışmanı : PROF. DR. FİLİZ B. PELTEKOĞLU
2) Jüri Üyesi : YRD. DOÇ.DR. EBRU ÖZGEN
3) Jüri Üyesi : DOÇ. DR. YEŞEREN ELİÇİN ARIKAN
4) Jüri Üyesi : PROF.DR.GÜL BATUŞ
5) Jüri Üyesi : DOÇ.DR.AYDA UZUNÇARŞILI

.....
.....
.....
.....
.....

İÇİNDEKİLER

	Sayfa no.
TABLO LİSTESİ	iv
ŞEKİL LİSTESİ	vi
KISALTMALAR	vii
ÖZET	iiix
ABSTRACT	ix
ÖZSÖZ	x
1. GİRİŞ	1
2. YEREL YÖNETİMLERDE HALKLA İLİŞKİLER VE YURTTAŞ KATILIMI.	
2.1. Halkla İlişkilerin Uygulama Alanı Olarak Kamu Yönetimi.....	5
2.1.1. Halkla İlişkiler Kavramının Açıklanması.....	5
2.1.1.1. Halkla İlişkiler Alanına Ait Temel Tanımlamalar.....	5
2.1.1.2. Halkla İlişkilerin Benzer Kavramlara İlişkisi.....	9
2.1.1.3. Halkla İlişkilere Eleştirel Yaklaşımlar.....	13
2.1.2. Kamu Yönetiminde Halkla İlişkiler.....	16
2.1.2.1. Halkla İlişkilerin Tarihsel Gelişimi İçinde Kamu Yönetimi.....	16
2.1.2.2. Türk Kamu Yönetiminde Halkla İlişkilerin Tarihsel Gelişimi.....	21
2.1.2.3. Kamu Yönetiminde Halkla İlişkiler Sorunları.....	26
2.2. Yerel Yönetimlerde Halkla İlişkiler.....	31
2.2.1. Yerel Yönetim Kavramı ve Türleri.....	31
2.2.2. Yerel Yönetimlerde Yurttaş-Yönetim İletişimi.....	34
2.2.3. Halkla İlişkilerin ve Yerel Yönetimlerin İlkesel Koşutluğu.....	39
2.2.4. Halkla İlişkilerin Türk Yerel Yönetim Yapılanması İçindeki Yeri.....	46
2.3. Yerel Yönetimlerde Yurttaş Katılımı.....	51
2.3.1. Temsili Demokrasinin Krizi ve Halka Yakın Yönetim Arayışları.....	51
2.3.1.1. Temsili Demokrasiye Yönelik Eleştiriler ve Yeni Yaklaşımlar.....	51

2.3.1.2. Demokrasinin İletişim Boyutu ve Halkla İlişkiler.....	57
2.3.1.3. Küreselleşme-Yerelleşme Ekseninde Yönetişim Anlayışı.....	61
2.3.1.4. Birlikte Üretim ve Birlikte Yönetişim Kavramları.....	65
2.3.2. Yerel Yönetimlerde Yurttaş Katılımı Kavramı.....	68
2.3.3. Yurttaş Katılımının Yerel Yönetimlerdeki İşlevleri.....	75

3. YEREL KATILIM UYGULAMALARI VE BUNLARIN HALKLA İLİŞKİLER AÇISINDAN DEĞERLENDİRİLMESİ.

3.1. Yerel Katılım Modelleri, Yöntemleri ve Bunlara İlişkin Çeşitli Sınıflandırmalar.....	80
3.1.1. Yurttaş Katılımı Modelleri.....	80
3.1.2. Yurttaş Katılımı Yöntemleri.....	95
3.1.3. Katılım Yöntemlerine İlişkin Çeşitli Sınıflandırmalar.....	110
3.2. Yurttaş Katılımı Uygulamaları İçin İlkeler ve Değerlendirme Kriterleri.....	116
3.3. Dünyada ve Türkiye’de Yurttaş Katılımı Uygulamaları.....	126
3.3.1. Yerel Gündem 21 ve Yurttaş Katılımı.....	126
3.3.2. Barselona ve Manchester Kentlerinde Yurttaş Katılımı.....	129
3.3.3. 1960-1990 Yılları Arasında Türkiye’de Yurttaş Katılımı.....	136
3.3.4. Türkiye’de Çağdaş Yurttaş Katılımı.....	138
3.4. Katılımcı Demokrasi Açısından Belediye Kanunu.....	146
3.5. Halkla İlişkilerde Simetrik Yaklaşımın Yurttaş Katılımına Katkısı.....	151
3.5.1. Halkla İlişkiler Modellerinin Katılım Bağlamında Değerlendirilmesi.....	151
3.5.2. Katılım Uygulamalarında Yüzyüze İletişimin Rolü.....	159
3.5.3. Katılım Uygulamalarında Halkla İlişkiler ve Propaganda.....	165

4. KADIKÖY BELEDİYESİ HALKLA İLİŞKİLER VE KATILIM ARAŞTIRMASI.

4.1. Kadıköy Belediyesi’nde Halkla İlişkiler ve Yurttaş Katılımı.....	173
4.1.1. Halkla İlişkiler İşlevinin Örgütsel Yapı İçindeki Yeri.....	174
4.1.1.1. Özel Kalem Müdürlüğü’nün Çalışma Alanı.....	174
4.1.1.2. Kültür ve Sosyal İşler Müdürlüğü’nün Çalışma Alanı....	180
4.1.2. Kadıköy Belediyesi’nin Katılım Uygulamalarının Değerlendirilmesi.....	186
4.1.2.1. Gönüllülük.....	186
4.1.2.2. Belediyecilik İşlerinde Halka Danışma Çabaları.....	189

4.1.3. Kadıköy Kent Konseyi'nin Katılımcı Uygulamaları.....	194
4.2. Kadıköy Belediyesi Anketinin Değerlendirilmesi.....	198
4.2.1. Araştırmanın Amacı ve Yöntemi.....	198
4.2.2. Araştırmanın Kapsamı.....	199
4.2.3. Veriler.....	201
4.2.3.1. Cinsiyet.....	201
4.2.3.2. Yaş.....	201
4.2.3.3. Eğitim.....	202
4.2.3.4. İkamet.....	202
4.2.3.5. Mahalle Dağılımı.....	203
4.2.3.6. Çalışma Durumu.....	204
4.2.3.7. Meslek.....	205
4.2.3.8. Hane Geliri.....	206
4.2.4. Bulgular.....	207
4.2.4.1. Kadıköylülerin, Kadıköy Belediyesi'nin Yürüttüğü Halkla İlişkiler ve Katılım Çalışmalarına Yönelik Algı Düzeyini Ölçmeye Yönelik Bulgular.....	207
4.2.4.2. Kadıköylülerin, Kadıköy Belediyesi'nin Sunduğu Belirli hizmet ve Etkinliklerden Haberdar Olma Düzeyini Ölçmeye Yönelik Bulgular.....	219
4.2.4.3. Kadıköy Belediyesi'nin Yararlandığı Halkla İlişkiler Yöntemlerini ve Kadıköylülerin Bunlara İlişkin Beklentilerini Ölçmeye Yönelik Bulgular.....	225
4.2.4.4. Açık Uçlu Soruya Verilen Yanıtların Değerlendirilmesi.....	232
4.3. Yerel Yönetimlere Yönelik Yurttaş Katılımı Modeli Önerisi.....	234
5. SONUÇ.....	238
KAYNAKÇA.....	248
EKLER.....	272

TABLO LİSTESİ

Sayfa No.

Tablo 1 :	Yönetimin Karar Alma Süreçlerine Yurttaş Katılımının Yararları ve Sakıncaları.....	71
Tablo 2 :	Bilgi Akışının Yönü Doğrultusunda Kamusal İletişim, Halka Danışma ve Halk Katılımının Değerlendirilmesi.....	74
Tablo 3 :	Katılımcı Uygulamaların Toplumsal Hedefler Bağlamında Değerlendirilmesi.....	85
Tablo 4 :	Bütçelemeye Katılımın Anahtar Unsurları.....	88
Tablo 5 :	IPP2 (Uluslararası Halk Katılımı Derneği) Tarafından Geliştirilen Katılım Düzeyleri.....	90
Tablo 6 :	Hedef-Konu Matrisi.....	92
Tablo 7 :	Kamusal Yükümlülük Biçimlerinin Değişkenlere Göre Sınıflandırılması.....	94
Tablo 8 :	Yönetici-Yurttaş Etkileşimleri.....	112
Tablo 9 :	Katılım Uygulamasını Değerlendirme Çalışmasının Kriterleri.....	122
Tablo 10 :	Katılım Kriterlerine Göre Mekanizmaların Özeti.....	124
Tablo 11 :	Katılım Yöntemlerini Değerlendirme Kriterleri.....	125
Tablo 12 :	Halkla İlişkiler Modelleri.....	156
Tablo 13 :	Mahallelerde Planlanan ve Gerçekleşen Görüşme Adetleri.....	200
Tablo 14 :	Cinsiyet Verileri.....	201
Tablo 15 :	Yaş Verileri.....	201
Tablo 16 :	Eğitim Verileri.....	202
Tablo 17 :	İkamet Durumu Verileri.....	203
Tablo 18 :	Mahallelere Göre Dağılım.....	204
Tablo 19 :	Çalışma Durumu Verileri.....	205
Tablo 20 :	Meslek Verileri.....	206
Tablo 21 :	Hane Geliri Verileri.....	207
Tablo 22 :	“Kadıköy Belediyesi’nin Kadıköylülerle İletişimi Süreklidir ve Güçlüdür” İfadesine Verilen Yanıtlar.....	208
Tablo 23 :	“Kadıköy Belediyesi’nin Kadıköylülerle İletişimi Süreklidir ve Güçlüdür” İfadesine Verilen Yanıtların Mahallelere Göre Dağılımı.....	209
Tablo 24 :	Kadıköy Belediyesi’nin Bilgilendirme, Bilgi Alma, Diyalog Kurma ve Birlikte Karar Alma Etkinliklerine İlişkin Kadıköylülerin Algılamaları.....	211
Tablo 25 :	Kadıköy Belediyesi’nin Bilgilendirme, Bilgi Alma, Diyalog Kurma ve Birlikte Karar Alma Etkinliklerine İlişkin Kadıköylülerin Algılamalarının Mahalle Dağılımı.....	216
Tablo 26 :	Kadıköy Belediyesi’nin Yürüttüğü Halkla İlişkiler Çalışmalarının Amaçlarına Yönelik Kadıköylülerin Algılamaları.....	218

Tablo 27 :	Kadıköy Belediyesi'nin Farklı Hizmet Alanlarındaki İletişimine Yönelik Algılar.....	220
Tablo 28 :	Kadıköy Belediyesi Hizmetlerine Yönelik Haberdarlık.....	223
Tablo 29 :	Yüksek, Orta ve Düşük Haberdarlık Düzeyine Sahip Hizmetler.....	224
Tablo 30 :	Kadıköy Belediyesi'nin 2011 Yılında Gerçekleştirdiği 5 Etkinliğe İlişkin Haberdarlık.....	225
Tablo 31 :	Kadıköy Belediyesi'nin Hizmetlerinden ya da Etkinliklerinden Haberdar Olma Yöntemleri.....	227
Tablo 32 :	Kadıköy Belediyesi'nin Kadıköylülerle İletişim Kurma Yöntemleri.....	228
Tablo 33 :	Kadıköylülerin Kadıköy Belediyesi İle İletişim Kurma Yöntemleri.....	229
Tablo 34 :	Kadıköylülerin Tercih Ettikleri İletişim Yöntemleri.....	231
Tablo 35 :	Yerel Yönetimlere Yönelik Yurttaş Katılımı Modeli Önerisi.....	237

ŞEKİL LİSTESİ

	Sayfa No.
Şekil 1 : E-posta Yoluyla Kadıköylülere Gönderilen Yasal Yükümlülüklerle İlişkin Duyuru Örneği.....	178
Şekil 2 : E-posta Yoluyla Kadıköylülere Gönderilen Etkinliklerle İlişkin Bilgilendirme Örneği.....	179
Şekil 3 : “Bizden Haberiniz Var Mı?” Anket Formu Örneği.....	180
Şekil 4 : ESDEM Tarafından Gerçekleştirilen Bilgisayar Kursu.....	184
Şekil 5 : Kültür ve Sosyal İşler Müdürlüğü Tarafından 2011 Yılında Gerçekleştirilen Yaz Spor Okulu.....	185
Şekil 6 : Kültür ve Sosyal İşler Müdürlüğü Tarafından 2011 Yılında Gerçekleştirilen Engellilere Yönelik Alternatif Kamp.....	186
Şekil 7 : Kadıköy İlçesi Koşuyolu Mahallesi Çalıştayları.....	192
Şekil 8 : Yeldeğirmeni/Rasimpaşa Mahalle Yenileme Projesi Afişi.....	193
Şekil 9 : Yeldeğirmeni/Rasimpaşa Mahalle Yenileme Projesi İç Bahçe Toplantısı Davetiyesi.....	194
Şekil 10 : Kadıköy Belediyesi Sınırları İçinde Bulunan Mahalleler.....	200

KISALTMALAR

AB	Avrupa Birliği
ABD	Amerika Birleşik Devletleri
DPT	Devlet Planlama Teşkilatı
ESDEM	Eğitim ve Sosyal Destek Merkezi
IAP2	International Association of Public Participation
STK	Sivil Toplum Kuruluşu
TODAİE	Türkiye ve Ortadoğu Amme İdaresi Enstitüsü
TÜİK	Türkiye İstatistik Kurumu
YG-21	Yerel Gündem 21
yy.	Yüzyıl

GENEL BİLGİLER

İsim ve Soyadı	: Özgür Canan Taşdan
Anabilim Dalı	: Halkla İlişkiler ve Tanıtımı
Bilim Dalı	: Halkla İlişkiler
Tez Danışmanı	: Prof. Dr. Filiz Balta Peltekoğlu
Tez Türü ve Tarihi	: Doktora - Haziran 2012
Anahtar Kelimeler	: Halkla İlişkiler, Yerel Yönetimler, Yurttaş Katılımı

ÖZET

YEREL YÖNETİMLERDE YURTTAŞ KATILIMINI GELİŞTİRMeye YÖNELİK HALKLA İLİŞKİLER: KADIKÖY BELEDİYESİ ÖRNEĞİ.

Halkla ilişkiler, yönetim ve halk arasında sağlıklı bir iletişim kurmak için yararlanılacak en uygun yöntem olarak önerilmektedir. Yerel yönetimlerde ise, bunların birer kamu kuruluşu olarak yönetim ve halk arasındaki en önemli iletişim kanallarından birini oluşturması nedeniyle halkla ilişkiler birincil bir işlev yüklenir. Bu tezin amacı, halkla ilişkiler yöntemleri ve uygulamalarının, yerel yönetimlerde yurttaş katılımını geliştirmeye yönelik olarak kullanılabilecek en uygun araçlar olduğunu ortaya koymak üzere kavramsal ve kılgsal bir değerlendirme yapmak olmuştur. Bu doğrultuda halkla ilişkiler, yerel yönetimler ve yurttaş katılımı kavramları yönetim-yurttaş iletişimi ekseninde ele alınmış; yurttaş katılımı yöntemleri incelenmiş; kişisel görüşmeler yapılmış ve son olarak Kadıköy Belediyesi'nin halkla ilişkiler ve yurttaş katılımı uygulamalarına ilişkin algı, farkındalık ve beklentileri saptamaya yönelik bir saha araştırması gerçekleştirilmiştir. Çalışmanın sonucunda, Kadıköy Belediyesi'nin halkla ilişkiler yöntem ve uygulamalarının yüz yüze iletişim ve katılım amaçlı iletişim konularında geliştirilmesi gerekliliği ortaya konmuştur. Ayrıca yerel yönetimlere yönelik olarak bir yurttaş katılımı modeli önerilmiştir.

GENERAL KNOWLEDGE

Name and Surname : Özgür Canan Taşdan
Field : Public Relations and Publicity
Programme : Public Relations
Supervisor : Professor Filiz Balta Peltekoğlu
Degree Awarded and Date : PhD - June 2012
Keywords : Public Relations, Local Governments, Citizen Participation

ABSTRACT

PUBLIC RELATIONS FOR IMPROVING CITIZEN PARTICIPATION IN LOCAL GOVERNMENTS: KADIKÖY MUNICIPALITY EXAMPLE.

Public relations are recommended as the most appropriate method to be utilised to establish a healthy communication among the administration and the public. As to local governments, because of the fact that they are constituted one of the most important communication channels between the administration and the public, public relations undertake a primary function. The aim of this thesis has been presenting a conceptual and practical assessment to propound that public relations methods and applications are the most suitable tools to improve citizen participation in local governments. Within the scope of the thesis, the concepts of public relations, local governments and citizen participation have been discussed in line with the axis of government-citizen communication; citizen participation methods have been examined; personal interviews have been realized and finally a field research has been executed in order to determine perceptions, awarenesses and expectations about the implementations of Kadıköy Municipality concerning public relations and citizen participation methods. Based on the results of this field research it has been propounded that the improvement of the public relations methods and applications of Kadıköy Municipality in face-to-face communication and communication aimed at citizen participation, is necessary. Terminally, a citizen participation model for local governments has been proposed.

ÖNSÖZ

Tez çalışmam süresince değerli bilgi ve deneyimlerini benimle paylaşarak desteklerini esirgemeyen başta tez danışmanım Prof. Dr. Filiz Balta Peltekoğlu olmak üzere saygıdeğer hocalarım Doç. Dr. Yeşeren Eliçin Arıkan ve Yrd. Doç Dr. Ebru Özgen'e; yerel yönetimlerde katılım ve Kadıköy Kent Konseyi konularındaki bilgi paylaşımları için Prof. Dr. Korel Göymen'e ve kişisel görüşmeler ile gerekli bilgi ve belgelerin paylaşımında gösterdikleri kolaylık için Kadıköy Belediyesi'ne teşekkürlerimi sunuyorum.

Çocukluğumdan başlayarak bana okuma ve araştırma hevesini aşılayarak tez çalışmam için motive eden sevgili annem ve babam Sema ve Yakup Selvi'ye ve çalışmam boyunca bana her türlü desteği veren sevgili kayınvalidem ve kayınpederim Mine ve Cengiz Taşdan'a çok teşekkür ediyorum. Canım çocuklarım Can ve Alp gülümsemeleri, ısıltılı bakışları ve sarılışlarıyla hep içimi ısıttılar. Son olarak, burada ifade edilemeyecek kadar çok şey için, sevgili eşim Cenk Taşdan'a sonsuz teşekkürler; onsuz bu çalışma asla varolamazdı.

Özgür Canan Taşdan

Haziran 2012

1. GİRİŞ

Yönetim ve halk arasında sağlıklı bir iletişim kurmak için başvurulması önerilen en çağdaş yöntem olan halkla ilişkilerin gerek dünyadaki, gerekse ülkemizdeki öncül uygulamaları kamu yönetimi alanında görülmüştür. Birer kamu yönetimi kurumu olan yerel yönetimlerde ise, söz konusu kurumların, yapıları gereği, yönetimle yurttaş arasındaki en önemli iletişim kanallarından birini oluşturmaya bağlı olarak, halkla ilişkiler söz konusu iletişimi sağlayacak yöntem olarak birincil bir işlev yüklenmektedir.

Temsili demokrasinin içerisinde bulunduğu kriz ile küreselleşme ve yerelleşme olgularının kamu yönetimi alanında yarattığı paradigma değişimi, geleneksel belediyeçilik anlayışının, katılımcı yurttaşlık yaklaşımını içeren yerel yönetişimci anlayışa doğru yönelmesine yol açmıştır. Yerel Gündem 21 (YG-21) ile ivme kazanan katılımcı süreçler, yerel yönetimlerde halkla ilişkilerin işlevine yeni bir boyut kazandırmaktadır. Söz konusu yeni boyut, saydam bilgi akışını ön plana çıkarmakta ve yurttaşların karar alma süreçlerine dahil edilmesini içermektedir. Günümüzde katılımcı yaklaşıma sahip yerel yönetimler halkı bilgilendirmek, halktan bilgi almak, konu ve sorunları diyalog kurarak beraberce tartışmak ve ortak karar almak olarak sıralayabileceğimiz geniş bir etkinlik alanında, geleneksel halkla ilişkiler yöntemlerinin yanı sıra, müzakereci ve katılımcı yeni yöntemlerden de faydalanarak, yurttaş-yönetim iletişimini derinleştirmeyi ve yurttaşları yerel karar alma süreçlerine dahil etmeyi hedeflemektedir. Bu doğrultuda halkla ilişkiler ve demokrasi kavramları arasındaki ilişkinin yerel yönetimlerdeki yurttaş katılımı uygulamaları bağlamında incelenmesinin, gerek halkla ilişkilerin gelişen işlevini, gerekse yurttaş katılımını artırmaya yönelik olarak halkla ilişkiler yöntemlerinden faydalanma olanağını açıklayabileceği düşüncesiyle, yerel yönetim idarecileri, kamu görevlileri ve bu alanda çalışan halkla ilişkiler uzmanları için faydalı olabileceği düşünülmektedir.

Halkla ilişkiler yöntemleri ve uygulamalarının, yerel yönetimlerde yurttaş katılımını geliştirmeye yönelik olarak kullanılabilecek en uygun araç olduğu ve buna bağlı olarak yerel yönetimlerdeki halkla ilişkiler uygulamalarının aynı zamanda birer katılım

uygulaması olarak değerdendirilebileceği savı tez çalışmasının temel sorunsalıdır. Bu bağlamda halkla ilişkiler, yerel yönetimler ve yurttaş katılımı kavramları yönetim-yurttaş iletişimi ekseninde değerdendirilecek; yurttaş katılımı uygulamaları ayrıntılarıyla ele alınarak bunların halkla ilişkiler yöntemleriyle koşutluğu araştırılacak ve son olarak Kadıköy Belediyesi'nin halkla ilişkiler ve yerel katılım uygulamaları ile bunlara ilişkin algı, farkındalık ve beklentileri saptamaya yönelik olarak gerçekleştirilecek saha çalışmasının bulguları yorumlanacaktır.

Tez beş bölümden oluşacaktır. Birinci bölümde tezin sorunsalının ifade edilmesinin ardından, ikinci bölümde kamu yönetimi, yerel yönetimler, halkla ilişkiler ve yurttaş katılımı kavramları açıklanacak ve halkla ilişkilerin yukarıda ifade edilen işlevine kuramsal açıdan değinilecektir. İkinci bölüm, söz konusu kavramların yurttaş-yönetim iletişimi bağlamında, ancak birbirlerinden bir ölçüde bağımsız kalarak kuramsal değerdendirilmesinin yapılabilmesi amacıyla kendi içinde üç bölüme ayrılmaktadır. İlk alt bölümde halkla ilişkiler kavramının açıklanmasının ardından, halkla ilişkilerin ilk olarak kamu yönetimi alanında ortaya çıkmış olması nedeniyle kamu yönetiminin halkla ilişkilerin tarihsel gelişimi içindeki yeri; Türk kamu yönetiminde halkla ilişkilerin gelişimi ve halkla ilişkilerde zorlu bir alan olarak ifade edilen kamu yönetimi alanındaki sorunlar ele alınacaktır. İkinci alt bölümde halkla ilişkilerin yerel yönetimlerdeki rolü ve işlevi ele alınacak ve halkla ilişkiler ile yerel yönetimlerin çalışma ilkeleri arasındaki benzerlik açıklanacaktır. Bu bölümde ayrıca, Türk yerel yönetim yapılanması içerisinde halkla ilişkilerin yönetsel ve işlevsel konumu açıklanacaktır. Üçüncü alt bölümde ise, yurttaş katılımı kavramının kuramsal altyapısından bahsedilecek, yeni demokrasi yaklaşımları yurttaş-yönetim iletişimi bağlamında ele alınarak ağdaş yönetsel kavramlardan bahsedilecek ve yurttaş katılımının yerel yönetimlerdeki işlevleri açıklanacaktır.

Çalışmanın üçüncü bölümü ise, ikinci bölümde kuramsal olarak araştırılan yurttaş katılımı yöntemlerinin bu kez kılıgısal açıdan incelenmesi ve bunların halkla ilişkiler açısından değerdendirilmesinin yapılabilmesi gerekçesiyle beş alt bölüme ayrılmaktadır. Birinci bölümde yurtdışı ve yurtiçi alanyazınında yer alan konuya ilişkin çalışmaların

taranarak, tez çalışmasının güncel akademik yaklaşımları ve uygulamaları sunabilmesi amacıyla yerel katılım yöntemlerine ait modeller, tanımlamalar, sınıflandırmalar ve değerlendirme kriterleri araştırılacaktır. İlk bölümü izleyen bölümlerde ise, yurttaş katılım yöntemlerinin uygulanma biçimlerinin somutlaştırılması için, dünyada ve ülkemizde gerçekleştirilen iyi uygulamalar açıklanacaktır. Belediye Kanunu'nun katılımcı demokrasi açısından değerlendirilmesini takiben halkla ilişkiler yöntemleri ve katılım yöntemleri arasında birinci bölümde değinilecek olan kuramsal koşutluğun kılğısal olarak da açıklanabilmesi amacıyla, halkla ilişkiler modelleri yurttaş katılım bağlamında incelenecek, katılım uygulamalarından yüz yüze iletişimin rolü araştırılacak ve halkla ilişkilere yüklenen manipülatif anlamın incelenmesi amacıyla halkla ilişkilerin propaganda ile ilişkisi ele alınacaktır.

Çalışmanın dördüncü bölümünde, daha önceki bölümlerde kuramsal ve kılğısal açılardan açıklamaları yapılacak olguların arasındaki ilişki ve etkileşimin araştırılması amacıyla, Kadıköy Belediyesi'ne yönelik olarak gerçekleştirilecek inceleme açıklanacaktır. Söz konusu inceleme kapsamında anket çalışması uygulanacak; belediyenin, ona bağı çeşitli organların ve Kadıköy Kent Konseyi'nin web sayfasında ve çeşitli yayınlarında yer alan verilerden yararlanılacak ve derinlemesine görüşmeler gerçekleştirilecektir. Kadıköy ilçesi sınırlarında yaşayan kişilere yönelik yapılacak olan anket çalışmasında, Kadıköylülerin, belediyenin yürüttüğü halkla ilişkiler ve katılım çalışmalarına yönelik algı düzeyinin saptanması; belediyenin sunduğu hizmet ve etkinliklerden haberdar olma düzeyinin ölçülmesi ve son olarak belediyenin uyguladığı halkla ilişkiler yöntemlerini ve bunlara ilişkin Kadıköylülerin beklentilerini saptanması hedeflenmiştir. Araştırmanın amacı, yöntemi ve kapsamının açıklanmasının ardından çalışmanın nicel verileri ve bulguları sunulacak yorumlanacaktır. Bu bölümde son olarak yerel yönetimlere yönelik bir yurttaş katılımı modeli önerilecektir. Çalışmanın son bölümü olan beşinci bölümde ise, elde edilecek olan sonuç ve bulguların tezin ana sorunsalı bağlamında değerlendirilmesi yapılacaktır.

Gerçekleştirilen ön çalışma sonucunda söz konusu belediyenin yurttaşlarla iletişim konusunda belirli bir düzeye ulaşmayı hedefleyen yönetsel bir yaklaşıma sahip olduğuna ilişkin bir gözlem yapılmış olması; Kadıköy ilçesinde bulunan 21 mahallenin değişken sosyo-kültürel ve ekonomik profiline bağlı olarak çeşitlilik gösteren sosyal ve kültürel hizmetler yürütülüyor olması ve son olarak (belirlendiği kadarıyla) daha önce Kadıköy Belediyesi'nin halkla ilişkiler ve katılım uygulamalarını ele alan bir çalışmanın yapılmamış olması, saha araştırması için Kadıköy Belediyesi'nin tercih edilmesinin gerekçeleri olarak sunulmaktadır.

Tez çalışmasında nitel araştırma yöntemlerinin değerlendirme; kavramları kullanma; kuramsal, yorumsal ve eleştirel olma özelliklerini, nicel araştırma yöntemlerinin ise toplanan veriyi işleme; istatistiki olma ve betimleme yapma özelliklerini taşımaları (Berger, 2000, s.14) ve sosyal bilimler alanında her iki araştırma türünün birbirini destekleyecek şekilde kullanılmasının uygun olacağı (Geray, 2004, s.56) gerekçesiyle nitel ve nicel araştırma yöntemleri bir arada kullanılacaktır. Nitel araştırma yöntemleri alanyazın taraması, gözlemler ve derinlemesine görüşmelerden oluşacaktır. Nicel araştırma yöntemi olarak ise anket-survey yönteminden yararlanılacaktır.

2. YEREL YÖNETİMLERDE HALKLA İLİŞKİLER VE YURTTAŞ KATILIMI.

2.1. HALKLA İLİŞKİLERİN UYGULAMA ALANI OLARAK KAMU YÖNETİMİ.

2.1.1. Halkla İlişkiler Kavramının Açıklanması.

2.1.1.1. Halkla İlişkiler Alanına Ait Temel Tanımlamalar.

Halkla ilişkiler kavramına ilişkin tanımlamaları genel olarak değerlendirecek olursak, 1948 yılında İngiltere’de Halkla İlişkiler Enstitüsü (IPR-Institute of Public Relations) adıyla kurulan ve daha sonra İmtiyazlı Halkla İlişkiler Enstitüsü (CIPR-The Chartered Institute of Public Relations) olarak anılmaya başlanan kurum tarafından 1987 yılında yapılan tanımın halen geçerliliğini korumakta olduğunu görürüz. Bu tanıma göre halkla ilişkiler, bir organizasyon ve bu organizasyonun hitap ettiği kitle arasında iyi niyet ve anlayışa dayalı bir ilişki oluşturulmasına yönelik planlı ve sürekli bir çabadır (Fawkes, 2008, s.17). Fawkes’a göre bu tanımda dikkate değer iki anahtar kelime, “planlı” ve “sürekli” kelimeleridir. Bunlar, halkla ilişkilerin birkaç olayın tesadüfi olarak bir araya gelmesiyle oluşmadığını ve halkla ilişkiler hedeflerinin popülerlik ve onay değil, iyi niyet ve anlayış olduğunu vurgular. Çoğunluğun düştüğü yanılgının aksine, halkla ilişkilerin amacı bir organizasyonu övmek değil, o organizasyonun halkta, halkın hoşuna gitmeyecek olsa bile, kendisi ile ilgili gerçekleri yansıtan bir izlenim bırakmasını sağlamaktır. Örneğin, İngiliz Kamu Gelirleri İdaresi, faaliyetlerinden ötürü halk tarafından sevilen bir kurum olmayı beklemeyebilir, ama saygı görmeyi ya da en azından anlaşılmayı umar.

IPR’nin yukarıda değindiğimiz halkla ilişkiler tanımının yanı sıra, birçok ulusal ve uluslararası halkla ilişkiler örgütü de farklı tanımlamalar yapmıştır. Güney Afrika Halkla İlişkiler Enstitüsü (Public Relations Institute of Southern Africa) halkla ilişkileri “bir kurum ile onun iç ve dış paydaşları arasında iletişim yoluyla algıların ve stratejik ilişkilerin yönetilmesi” olarak betimlerken, Danimarka Halkla İlişkiler Kulübü (Dansk Public Relations Klub of Denmark) “Halkla ilişkiler, özel ve kamu kuruluşlarının ilişki içinde olmayı umduğu kamularda anlayış, sempati ve destek oluşturmayı hedefleyen sürekli ve

sistematiik idari çabalarıdır” tanımını yapmaktadır. 1978 yılında Mexico City’de toplanan ve 34 ulusal halkla ilişkiler örgütünün katıldığı Dünya Halkla İlişkiler Kongre’sinde kabul edilen tanım ise şöyledir: “Halkla ilişkiler; eğilimleri analiz etmeyi, sonuçlarını öngörmeyi, kuruluşun liderlerine danışmanlık yapmayı ve hem kuruluşa hem de halka fayda sağlayacak eylem planlarını hayata geçirmeyi hedefleyen sosyal bilim ve sanattır” (Wilcox ve Cameron, 2006, s.6).

Wilcox ve Cameron (2006, s.6-7) farklı halkla ilişkiler tanımlamalarının temel anahtar sözcükler içerdiğini saptamışlar ve bu kavramların içeriklerini açıklamışlardır. Buna göre bir halkla ilişkiler etkinliğı her şeyden önce istemli bir faaliyettir; amaçlı ve kasıtlıdır, etkilemek, uzlaşma sağlamak, bilgilendirmek ve geri bildirim elde etmek üzere tasarlanmıştır. İkinci olarak halkla ilişkiler etkinliğı planlanmıştır ve örgütlüdür; etkinliğın gerçekleşeceği dönem boyunca karşılaşılabilecek olası sorunlar belirlenmiştir ve gerekli lojistik sağlanmıştır; sistematiiktir ve araştırma ile analiz gerektirir. Üçüncü olarak, etkili halkla ilişkiler, performans üzerine oturur; kamunun kaygı ve endişelerine karşı tepkisiz olan bir kurumun, halkla ilişkiler etkinlikleriyle kamuda iyi niyet ve destek duyguları oluşturması mümkün değildir. Halkla ilişkiler tanımlarının dördüncü anahtar sözcüğü kamu yararadır; bir halkla ilişkiler etkinliğı, kuruluşa ve halka karşılıklı faydalar sağlamalıdır ve her iki tarafın çıkarlarını da gözetken bir uyum noktası olmalıdır. Sıradaki anahtar kavram ise, halkla ilişkiler etkinliğinin, tek yönlü bilgi yayılımından ziyade, geri bildirim alan iki yönlü iletişim sağlamasıdır. Son olarak, halkla ilişkiler bir yönetim işlevidir; üst yönetim tarafından karar alma aşamasına dahil edildiğı taktirde en etkili seviyeye ulaşacaktır. Bu öğeleri, halkla ilişkilerin temel unsurları olarak değerlendirmek mümkündür.

Halkla ilişkilerin çeşitli kaynaklarda yer alan tanımlarını iletişimin yöneldiğı kitle açısından değerlendirdiğimizde, “organizasyonun hitap ettiğı kitle”, “kamu” ya da “halk” gibi geniş ifadelerinin kullanıldığını görürüz. Ancak burada önemli olan nokta, genel kanının aksine, halkla ilişkilerin yalnızca “halk” ile ilişkiler kurmak anlamına gelmediğidir. Hedef kitle olarak tek bir halk değil, birbirinden farklı insan toplulukları söz konusudur.

Halkla ilişkiler teriminin fransızca ifadesinin “relations publiques” olarak çoğul kullanılıyor olması buna işaret etmektedir. Hedef kitle sadece tüketicilerden oluşmamakta, içinde, tedarikçiler, çalışanlar, seçmenler, ortaklar, yerel veya ulusal ticari ve siyasi organlar, yöre sakinleri ve organizasyonun etkinliklerinden az ya da çok etkilenen tüm topluluklar yer almaktadır. Farklı çıkarlara sahip bu toplulukların - ya da halkların - doğal olarak farklı talepleri bulunmaktadır. Dolayısıyla, gereksinim duydukları bilgiler de farklıdır. Söz konusu farklı bilgi gereksinimlerini anlamak da halkla ilişkilerin en temel konularından birini oluşturmaktadır (Fawkes, 2008, s.17-18).

Halkla ilişkileri, yönetimle halkın etkileşimini oluşturmak için en çağdaş yöntem olarak tanımlamak mümkündür. Halkla ilişkilerin çağdaşlığı, fikir aşılama ya da halkı aydınlatma işleviyle değil, tüm diğer iletişim disiplinlerinden ayrı olarak, yönetilenlerden aldığı geri bildirimlere aşırı önem veren niteliğiyle somutlaşmaktadır. Her iletişim olayında geri bildirim olgusu söz konusu olabilmekte, ancak halkla ilişkiler uygulamasındaki iki yönlülük, kuruluşun halkın istek ve yakınmalarını öğrenmek amacıyla giriştiği çabalarla sağlanmaktadır (Kazancı, 1978, s.68).

Bu bağlamda halkla ilişkiler, kurumun amaçları üzerine yapılanan, önem sırası – kimi zaman tüketici, kimi zaman dağıtımçı ve çalışanlar gibi kurumun ve kampanyanın hedeflerine göre- değişkenlik gösteren hedef kitlelerle gerçekleştirilen stratejik iletişim yönetimi olarak tanımlanmaktadır (Peltekoğlu, 2007, s.7). Bu yaklaşımla değerlendirildiğinde, halkla ilişkilerin pazarlama ya da reklamdan farklı olduğu noktalar ön plana çıkmaktadır. Halkla ilişkilerle sık sık karıştırılan disiplinler arasında keskin çizgilerle çizilmiş sınırlar bulunmamakta, aksine, halkla ilişkiler pek çok farklı disiplinden beslenmekte ve faaliyet alanları açısından çoğuyla da kesişmektedir. Başka bir deyişle halkla ilişkiler kendi içinde özerk bir uygulama alanı olmakla beraber, çalıştığı yakın kavramlarla zaman zaman işbirliği içine girmektedir (Çamdereli, 2005, s.33). Uygulamada zenginlik ve çeşitlilik yaratan bu özellikler, akademik anlamda bir tanımlama yapmak gerektiğinde ise zorluklar getirmektedir.

Öte yandan, halkla ilişkiler alanının üstadları olarak kabul edilen araştırmacıların (Grunig ve Hunt, 1984; Cutlip ve diğerleri, 2000), halkla ilişkiler tanımlarında geçen organizasyonların yapısı, işleyişi ve olası etkileşimlerini açıklamak üzere sistem teorisinden faydalandıkları görülmektedir. Sistem teorisine göre organizasyon, birbirini etkileyen ve bir araya gelip çevreyle etkileşen birimler ya da alt sistemler kümesidir. Cutlip ve diğerleri, (2000, s.229) sistemi, süreklilik teşkil eden ve birbiriyle etkileşen, çevresindekilerden belli sınırlarla ayrılan ve dış kaynaklı baskılara uygun tepkileri vererek önceden belirlenmiş hedeflerine ulaşmaya çalışan unsurlar kümesi olarak tanımlamaktadır. Bu bağlamda Gregory (2008, s.76) organizasyonları, bireyler ve topluluklardan (çalışanlar, emekliler, tedarikçiler, dağıtımıcılar vesaire) oluşan sosyal sistemin bir parçası olarak tanımlamakta ve halkla ilişkilerin görevinin ise, bu unsurlarla ilişki kurup geliştirerek şirketin amaçlarına ulaşmasına yardımcı olmak olarak tanımlamaktadır. Bu yaklaşım dahilinde Grunig ve Hunt halkla ilişkileri bir örgütle o örgütü ilgilendiren kamular arasındaki iletişimin yönetimi olarak tanımlamaktadır (1984, s.6). Buna göre halkla ilişkiler gerek iletişim tekniğinden, gerekse medya ilişkileri ve tanıtım gibi alanlardan daha geniş kapsamlıdır ve bir örgütün iç ve dış kamularla, yani örgütün hedeflerine ulaşma yeteneğini etkileyen gruplarla kurduğu iletişime ait planlama, yürütme ve değerlendirme etkinliklerinin toplamını ifade etmektedir (Grunig, 2005, s.15).

Bu yaklaşıma göre organizasyonlar, çevreleriyle etkileşimlerinin özelliklerine göre ikiye ayrılmaktadır. Bir yanda çevreleriyle etkileşimi en düşük düzeyde tutan kapalı sistemler yer alırken, diğer yanda ise daha ziyade etkileşime dayalı, çevresiyle “alışveriş” halinde olan açık sistemler bulunmaktadır. Gerçek hayatta organizasyonlar bu iki uç arasında, diğerlerine göre daha kapalı ya da daha açık olarak ifade edilebilecek şekilde, çeşitli noktalarda konuşlanmışlardır. Bir organizasyonun görece açık ya da kapalı olması, onun çevresinde yaşanan değişimlere karşı vereceği tepkileri doğrudan etkilediği için, halkla ilişkiler uygulamaların türünü de belirlemektedir (Gregory, 2008, s.84). Buna göre, kapalı sistemlerde tepkisel (reaktif) halkla ilişkiler yöntemleri kullanılırken, açık sistemlerde ise proaktif yöntemler tercih edilmektedir. Kapalı organizasyonlarda halkla ilişkiler başarısı nicelikle ölçülür, etkinlikler kurumla yakın ilişkisi olan paydaşlar ve

kitlelerle sınırlanır, iletişim için sadece alınan kararlar tebliğ edilir, geri bildirim aranmaz ve halkla ilişkiler uzmanlarının karar verme aşamasında önemli bir işlevi bulunmaz. Proaktif iletişim yöntemleri uygulanan diğer örgüt türlerinde ise, kurumun amacı olası çevresel değişimleri önceden tahmin ederek çevrede gerekli değişiklikleri gerçekleştirmektir. Böylece hem organizasyonda, hem de paydaşlarda ve halkta her iki tarafında desteğini alan hedefler belirlenmiş olur. Bu yaklaşımda halkla ilişkiler uzmanları, karar alma mekanizmalarında önemli görevler üstlenirler. Proaktif halkla ilişkilerin başka bir önemli özelliği de, sadece kuruma yakın paydaşların değil, halkın tümünün dikkate alınması ve buna göre iletişim yapılmasıdır.

2.1.1.2. Halkla İlişkilerin Benzer Kavramlarla İlişkisi.

Halkla ilişkiler, birçok uzmanlık alanının teorileri ve uygulamalarından beslenen, karmaşık bir alan olarak tanımlanmaktadır. Kısaca IPRA olarak adlandırılan Uluslararası Halkla İlişkiler Derneği (International Public Relations Association), 1990 yılında halkla ilişkiler eğitimi için öneri ve standartlarını sunduğu çalışma içerisinde yer alan eğitim çemberinde (wheel of education), söz konusu alanın kapsadığı teorileri örgütsel yapı ve davranış, istatistik, ekonomi, doğal bilimler, sosyal hizmetler, beşeri bilimler, personel yönetimi, yönetim bilimi, kamu idaresi, hükümet organizasyonu, siyaset bilimi, ekonomi ve işletme; uygulamaları ise iletişim süreci ve teorisi, reklamcılık, medya hukuku ve etiği, araştırma, medya analizi, iletişim grafikleri, editörlük ve son olarak da kitlesel iletişime yönelik metin yazarlığı olarak belirlemiştir (IPRA, 1990, s.2). Kapsadığı bu geniş uzmanlık alanı nedeniyle, halkla ilişkileri tanımlamak ve halkla ilişkilerle ilgili etkinlikler arasındaki farklılıkları ortaya koymak için oluşturulan tek cümlelik tanımlamalar yetersiz kalmakta, genellikle kendisine yakın kavramlarla olan ilişkisi ön plana çıkmaktadır.

Yukarıda bahsettiğimiz disiplinler arası konumu nedeniyle halkla ilişkiler, sıklıkla, gerçekten onun işlevsel öğeleri olan ilan, basın ajanslığı, propaganda ve kurumsal reklam gibi kavramlarla karıştırılmakta ya da bunların eşanlamlısı gibi kullanılmaktadır. Cutlip ve Center'a göre (1964, s.3) saydığımız kavramların hepsi halkla ilişkilerin birer ögesi olabilir,

ancak bunları topladığımız zaman halkla ilişkileri elde etmeyiz. Aynı noktaya Wilcox ve Cameron da (2006, s.4-5) dikkat çekmektedir. Gerçekten de, halkla ilişkilerle ilgili karşımıza çıkan tanımlamaların çoğunluğu, bir kurumun sözcüsüyle yapılan gazete, televizyon röportajlarını ya da ünlü kişilerin özel bir olayda yer alması gibi “göz önünde olan” teknik ve taktikleri içerir. Ancak söz konusu tanımlamalar, halkla ilişkilerin, araştırma ve analiz, politika oluşturma, programlama, iletişim ve birbirinden farklı kamulardan geri bildirim gibi birçok alanı kapsayan, planlanmış ve geniş kapsamlı bir süreç olduğunu açıklayamamaktadır. Bu doğrultuda halka ilişkiler çalışanları da iki farklı seviyede görev üstlenirler: Bir taraftan müşterilerine ya da bir kurumun üst yönetimine danışmanlık yaparken, diğer taraftan da çoklu medya kanalları için mesajlar üreten ve bunları yayan teknisyenlik görevini sürdürürler. Modern halkla ilişkilerin bu yeni felsefesinde temel düşünce, halkla ilişkilerin, kurum ve çeşitli kamular arasında karşılıklı olarak fayda sağlayacak ilişkiler kurmayı hedefliyor olmasıdır. Başka bir ifadeyle örgütsel politikalar ve eylemler, hem kurum, hem de halk için bir “kazan-kazan” durumu yaratmalıdır.

Halkla ilişkilerle en sık karıştırılan uzmanlıklar pazarlama ve reklamdır. Bunun nedeni, bu üçünün uygulama alanlarının iç içe geçmiş olması, ancak küçük ama önemli farklılıklarla birbirinden ayrılabilmeleridir. Öyle ki, reklam, propaganda ve diğer işlevlerin “düşman kardeşler” gibi görüldüğünü ve bunların hangi noktalarda bulunduğu ve ayrıştığının çok önem kazandığını söyleyebiliriz (Çamdereli, 2005, s.33). Özellikle son zamanlarda pazarlamada yer bulan ilişki pazarlaması (relationship marketing) ve sosyal sorumluluk pazarlaması kavramları halkla ilişkilere yakın kavramlardır ve bu nedenle pazarlama ve halkla ilişkiler arasındaki fark daha da bulanıklaşmaktadır. Pazarlamanın klasik faaliyet alanı, tüketiciyi anlayıp onun ihtiyaçlarını üreticinin kar etmesini de sağlayacak şekilde tatmin etmek ise, tüketicilerin paraya karşılık ürün ve hizmetlerden yararlanması söz konusudur. Buna bağlı olarak, pazar araştırmalarından faydalanan bir pazarlama faaliyetinin, örneğin bir kampanyanın başarısının ölçülmesi, böylece tüketicilerin bir ürün ya da hizmete karşı tutum, veya satınalma davranışlarının ne kadar değiştiğinin belirlenmesi mümkündür. Buna karşılık, halkla ilişkiler kampanyalarının

sonuçlarının sayısal verilerle ölçülebilmesi çoğu zaman mümkün olmamaktadır. Fawkes'a göre, yardım kuruluşları, kamu kuruluşları gibi birçok kurumun sattığı bir ürün ya da hizmet bulunmamakla beraber, bu kurumların kendi çalışanları, mali kaynakları, seçmenler, şikayet sahipleri gibi hedef kitleleriyle iletişim kurma ihtiyaçları bulunmaktadır (2008, s.22-23). Öte yandan, bir taraftan tüketicilerin kendilerine sunulan ürünlerle ilgili çeşitli itiraz ya da çağrışımları, toplumsal konulara duyarlılığı, kurumsal yurttaşlık kavramına yaklaşımları; diğer taraftan ise kurumsal sosyal sorumluluk, imaj sorunları gibi olgulara bağlı olarak kuruluşlar klasik pazarlama bakışını terk ederek halkla ilişkilere daha önemli bir rol yüklemişlerdir (Peltekoğlu, 2010, s.218).

Yukarıda ifade ettiğimiz gibi, halkla ilişkiler ve reklam sıklıkla birbiriyle karıştırılmaktadır. Bu iki işlev, tanıtım karmasının iki unsuru olduğundan, birbirine benzeyen ve benzemeyen yönleri sahiptir. Pazarlama disiplinine kıyasla, reklam ve halkla ilişkiler arasındaki farklılıklar daha kolay açıklanabilmektedir. Temel olarak, reklam satınalma isteği yaratarak talebi artırmayı hedeflerken; halkla ilişkiler, hedef kitlesine, onu yönlendirmekten ziyade bilgilendirmek amacıyla yaklaşır. Gazetelerde yer alan ve içeriği gazeteciler tarafından oluşturulan halkla ilişkiler amaçlı yazıların aksine, reklamcılıkta, içeriği reklamcılar tarafından belirlenen ve herhangi bir mecraayı kullanan mesajlar söz konusudur. Ayrıca halkla ilişkiler satış artırmaya yönelik değildir, hedefi bir ürün ya da markayı anlatabilmektir. Bazen bunun bir sonucu olarak satış da artabilir, ancak halkla ilişkilerin asıl amacı bu değildir (Fawkes, 2008, s.25). Başka bir deyişle, halkla ilişkilerin amacı bir örgütü tanıtmaya veya bireyleri etkilemeye iken, reklamcılıkta amaç, genellikle ürünü tanıtmaya yöneliktir. Reklam, bir hizmetin, bir yerin, bir şeyin yada bir malın özelliklerini, faydasını ve ilgi çekici yanlarını halka duyurmak, anlatmak, tanıtmak için bazı araçları kullanarak en inandırıcı, en kandırıcı mesajın verilmesini ifade eder (Çamdereli, 2005, s.34).

Halkla ilişkiler kavramının pazarlama, reklam gibi alanlarla benzerliklerinden dolayı karıştırılmasının yanı sıra, iletişim yönetimi, örgütsel iletişim gibi birkaç kavramın birbirinin yerine kullanıldığına da rastlanılmaktadır. Gerçekten de, halkla ilişkiler kavramı

örgütlerin iletişim etkinliklerini tanımlamakta kullanılan muhtemelen en eski kavram da olsa, bugün birçok örgüt, kısmen de halkla ilişkilerin taşıdığı olumsuz çağrışımdan ötürü bu gibi etkinliklerden söz ederken iş iletişimi ve kamu ilişkileri (public affairs) gibi terimler kullanmaktadır (Grunig, 2005, s.14). Grunig'e göre uygulayıcıların çoğu iletişimi halkla ilişkilerden daha geniş tanımlayarak halkla ilişkileri dar ölçekli tanıtım, promosyon, medya ilişkileri ya da pazarlama desteği olarak görürken, bir kısım uygulayıcılar ise halkla ilişkileri iletişimden daha geniş kapsamlı bir işlev olarak tanımlamaktadır. Bu kişiler aynı zamanda halka ilişkileri, çalışmamızın odak noktası olduğu şekliyle, politika kararlarının alınmasında ve duyurulmasında zaman zaman iletişim tekniklerinden yararlanan bir politika oluşturma işlevi olarak görmektedir. Ayrıca bahsettiğimiz uygulayıcılar genellikle, halkla ilişkileri kamu politikalarıyla ilgili olarak hükümetle ve çeşitli gruplarla kurulan etkileşimleri de içine alacak şekilde genişletmek amacıyla kamu ilişkileri terimini kullanmaktadır. Bununla birlikte, halkla ilişkiler kavramının yerine başka kavramların kullanılmasını, söz konusu kavrama ve mesleğin uzmanlarına yüklenen olumsuz anlamlar nedeniyle (Olasky, 1989, s.87) bunun terkedilmesi arzusuna bağlayan araştırmacılar da bulunmaktadır.

Yukarıda bahsedildiği üzere, halkla ilişkiler işlevini adlandırmak için bu terimin yerine kamusal ilişkiler, kurumsal iletişim, pazarlama iletişimi, algılama yönetimi, itibar yönetimi, ikna mühendisliği gibi farklı terimler kullanılması da oldukça yaygın hale gelmiştir. Erdoğan'a göre (2008, s. 26-27) bunun nedeni, "propaganda, manipülasyon, indoktrinasyon ve sosyal sınıf gibi kavramların egemen ideolojiler ve pratikler tarafından ... 1960'larda terk edilmeye" başlanmasıdır. Başka bir anlatımla, iletişimi "gönderici-mesaj-alıcı-geri besleme" modeline dayandıran bir süreç olarak algılayan egemen iletişim görüşleri, halkla ilişkilerin temel taşı olarak algılanmamalıdır (Erdoğan, 2007, s. 42). Bununla birlikte halkla ilişkiler yukarıda ifade edildiği gibi itibar yönetimi, kurumsal iletişim gibi isimlerle adlandırılıyor olsa dahi "nasıl ve hangi kavramla tanımlandığına bakılmaksızın üzerinde görüş birliğine varılması gereken konu, kurum ve hedef kitleleri arasında bir köprü kurulması, yönetime katılım sağlanması, ortak yarar zemini yaratılmasıdır" (Peltekoğlu, 2007, s.10). Halkla ilişkiler, uluslararası ilişkilerdeki

diplomatik iletişim ve yürütülen lobi faaliyetlerinden, yurttaşların yönetime ve kararlara katılımlarının sağlanması, sivil toplum örgütlerinin destek alma çabaları, işletmelerin pazarlama iletişimleri, çalışanların demokratik katılımları gibi uluslararası ilişkilerden çalışanlarla iletişime kadar geniş bir yelpazede faaliyet göstermektedir. Peltekoğlu'na göre, demokratik anlayışın itici gücü olan yönetime katılma yaklaşımının, iki yönlü simetrik iletişim anlayışına dayalı halkla ilişkiler uygulamalarının birincil işlevi olduğu gözden uzak tutulmamalıdır (Peltekoğlu, 2007, s.7).

2.1.1.3. Halkla İlişkilere Eleştirel Yaklaşımlar.

Halkla ilişkiler uygulamaları sırasında kuruluş ve hedef kitlesi arasında gelişen iletişimde gerçek anlamda bir eşitlikten söz edilememesi nedeniyle halkla ilişkilere olumsuz anlamlar yüklenebilmektedir. Yalnızca kamu kurumları söz konusu olduğunda iş ve iletişim hedefleri sadece kurumların değil, hedef kitlenin de yararı gözetilerek belirlenmektedir. Buna göre kamu kurumları "... ürün ya da hizmet üretirken devletlerin ve rejimlerin varlıklarını sürdürebilmelerine önemli katkılarda bulunan birer iletişim kanalı işlevini de yerine getirmektedir" (Peltekoğlu, 2007, s.10). Bu önemli işlev, halkla ilişkilerin sadece kâr artırmaya yönelik ticari bir etkinlikten ibaret olmadığına işaret etmektedir. Öte yandan, günümüzde toplumsal gereksinimlerin devlet tarafından tamamen karşılanamayacak denli artmış olmasına bağlı olarak, işletmelerin söz konusu gereksinimleri karşılamaya yönelmesi ve bu nedenle sosyal sorumluluk, kurumsal vatandaşlık, sosyal pazarlama gibi yeni kavramların yükselişe geçmesi (Peltekoğlu, 2010, s.58) halkla ilişkilerin kuruluşlardaki rolü ve işlevini derinleştirmiştir. Bununla birlikte, halkla ilişkiler alanında yapılan araştırma ve açıklamaların önemli bir bölümünde halkla ilişkilerin rolü ve görevi, örgüt yapılarının oluşumu ve gelişimi, imaj, saygınlık gibi kavramlar üzerinde durulmakta, halkla ilişkiler sosyal faydayı ve bireyleri merkeze alan, siyasal yapılarla bağlarını inceleyen sosyal bilimci bakış açısıyla ele alınmamaktadır (Erdoğan, 2007, s.34).

Halkla ilişkiler kavramının, bir önceki bölümde açıklandığı üzere çoğunlukla pazarlama, yönetim, organizasyon, hedef kitle gibi daha tecimsel olgularla bağlantıları doğrultusunda tanımlandığını gözlemlemek, eleştirel kuramların halkla ilişkilere bakışına kısaca değinme ihtiyacını doğurmaktadır; zira eleştirel yaklaşımlar halkla ilişkileri, var olan toplumsal düzeni meşrulaştırmayı amaçlayan ana akım kuramlarından farklı şekilde ele almakta, içinde geliştiği koşullar, örgütlenme şekilleri, üstlendiği ideolojik işlevler gibi konuları tartışmaktadır. Ayrıca bu kuramlar demokrasinin teknik yeniliklerden kaçınılmaz olarak kazançlı çıktığı düşüncesini kabul etmeyerek kültürel üretim ve dağıtım araçlarının gelişmesinin yarattığı sonuçları sorgulamakta ve modern demokrasinin iletişim araçlarını güç ve baskı araçları olarak algılamaktadır (Mattelart A. ve Mattelart M., 1998, s.58).

Var olan toplumsal yapıyı ve kurumları korumak ve geliştirmek isteği ile bireylerin içinde yaşadıkları çevreye uyum sağlama zorunluluğunu barındıran tutucu kuramların iletişim alanına yansımaları olarak değerlendirilebilecek tutucu iletişim kuramları; idealist, burjuva, kapitalist, ana-akım, liberal-çoğulcu, pozitivist-ampirik gibi başka isimlerle de adlandırılmaktadır. Bununla birlikte, tutucu iletişim kuramları ve bunların dışında kalan değişimci kuramların tümünün homojen bir yapıya sahip olduğunu ifade etmek olası görünmemektedir (Erdoğan ve Alemdar, 1990, s.13-14).

Öte yandan, liberal çoğulcu toplum kuramına karşıt olarak geliştirilen ve var olan toplumsal ilişkilerin ve iktidar ilişkilerinin sürdürülmesinde iletişimin ne gibi bir rolü ve işlevi olduğunu sorgulayan eleştirel (ya da değişimci) yaklaşıma ait temel kuramları ve bunların en önemli temsilcilerini aşağıdaki şekilde özetlemek mümkündür: (1) Frankfurt Okulu (W. Benjamin; T. Adorno ve M. Horkheimer; H. Marcuse ve J. Habermas); (2) A. Gramsci'nin Hegemonya kavramı; (3) L. Althusser ve Devletin İdeolojik Aygıtları kuramı; (4) yapısalcı dilbilim ve göstergebilim (F. de Saussure; C. Levi-Strauss ve R. Barthes) ve son olarak (5) İngiliz Kültürel İncelemeler (S. Hall; R. Hoggart; R. Williams) aralarında belirli görüş ayrılıkları bulunmakla beraber temel olarak iletişim araçlarını kültürel ve ideolojik araçlar olarak gören yaklaşımlardır. Örneğin Frankfurt Okulu medyaya ve kitle kültürüne karşı olumsuz bir bakış açısına sahipken Kültürel İncelemeler medyaya daha

tarafsız, kitle kültürüne ise pozitif bir yaklaşıma sahiptir. İnsanların maddi varlıklarını sürdürebilmesi için gereken araçların üretim ve değişimini inceleyen bilim olan ekonomi politik yaklaşımı ise medyanın rolünün ona sahip olanların çıkarlarını korumak olduğunu ileri sürmektedir. İletişimin ekonomi politiği, kapitalist ekonomi içinde faaliyet gösteren medya ve kültür endüstrilerinin içeriklerini ve kitle iletişim araçları tarafından gerçekleştirilen dağıtım süreçlerini incelemektedir. H. Schiller tarafından ortaya atılan medya emperyalizmi tezi, uluslararası medya akışının tek yönlü olduğunu ve bu alanda belirli ülkelerin söz sahibi olduğunu ileri sürmekteyken; D. Smythe ise yine ekonomi politik yaklaşımı doğrultusunda reklamcılığı inceleyerek, kapitalist sistemin pazarı kontrol ederek medyada yer alan reklamlar yoluyla talebi kontrol ettiğini, izleyicileri de birer emtiaya dönüştürerek reklam veren firmalara pazarladığını savunur (Yaylagül, 2006, s.84-145). Amerikan ekonomi politik yaklaşımının diğer öncüleri olan E. Herman ve N. Chomsky beraberce Amerikan medyasının haber üretiminin ekonomi politiğini inceledikleri propaganda modelini geliştirmişlerdir (1988). Chomsky'ye göre (1997, s. 6-8) halkla ilişkiler rıza üretiminin bir parçasıdır ve bir propaganda endüstrisidir. Amerika Birleşik Devletleri'nde (ABD) halkla ilişkilerin bu denli gelişmiş olmasının nedenini buna bağlayan yazar, bu sektörün amacının zihinleri denetlemek olduğunu ileri sürmektedir. Buna göre halkla ilişkiler, halkın nasıl düşüneceğini kontrol etmek zorunda kalan kapitalist endüstriyel yapının bir yarattığı, canavarıdır. Chomsky ayrıca halkla ilişkiler endüstrisinde çalışan insanların, “seçilmiş sınıfın, toplumun sahibi olan efendilerinin hizmetinde çalışmak üzere eğitil(mesi), ... nüfusun geri kalan bölümü(nün) her çeşit örgütlenmeden yoksun bırakılması...” olarak tanımladığı bir demokrasi anlayışının değerlerini aşılama çalıştıklarını söylemektedir (2005, s.11). Yapısalcı yaklaşım ve göstergebilim, iletişimi iletilerin aktarılması olarak gören süreç okulundan farklı olarak, iletişimi anlamların üretimi ve değişimi olarak görmektedir (Fiske, 1990, s.16). Fiske'e göre bu yaklaşım (1990, s.151), dünyayı kendi terimleriyle anlayamayacağımızı, ancak kendi kültürümüzdeki dilbilimsel ve kavramsal yapılarla kavrayabileceğimizi ileri sürerek farklı kültürlerdeki kavramsal yapıları ortaya çıkartmayı hedeflemektedir. Frankfurt Okulu, Smythe, Chomsky, Mills ve benzerleri halkla ilişkileri bilinç yönetimiyle olan ticari bir faaliyet olarak ele alıp incelemektedir,

kültürel incelemeler ise halkla ilişkilerdeki insan ilişkileriyle yürütülen üretim ve dağıtımı göz ardı etmekte ve onun yerine alımlama (tüketim) ile yeniden kurulan (üretilen) anlamlandırma üzerinde durmaktadır. Kitle iletişim araçları olan televizyon, radyo, basın ve reklamın “tüm üslupların birbirine eşdeğer olduğu kopuk kopuk göstergeler ve iletiler bütünü” olduğunu ileri süren Baudrillard’a göre ise (2004, s.152), haber söylemi ve tüketim söyleminin dozajları ikincinin yararına ayarlanmakta ve bu yöntemle dünyadaki değişiklikler zararsızlaştırılmaktadır. Reklamlar yoluyla tüketim olgusunun temel gerçeği, mesajların sistematik olarak art arda gelmesiyle, haberlerin ve bilginin bu iletilerle eşdeğer ve önemsiz kılınmasıdır. Böylece, haberlerin kendisi de reklamlar gibi tüketilmektedir (Baudrillard, 2004, s.153). Sonuç olarak eleştirel kuramlar halkla ilişkileri kuruluşlara hizmet veren bir endüstri, halkla ilişkiler ajanslarını da kendilerine ödeme yapan herkes için tanıtım, reklam, propaganda, imaj oluşturma ve promosyon işlerini üstlenen firmalar olarak ele almışlar (Erdoğan, 2007, s.20).

2.1.2. Kamu Yönetiminde Halkla İlişkiler.

2.1.2.1. Halkla İlişkilerin Tarihsel Gelişimi İçinde Kamu Yönetimi.

Hem dünyada, hem de ülkemizde, halkla ilişkiler tarihsel süreç içerisinde ilk olarak devlet yönetimlerinde ortaya çıkan uygulamalarla kendini göstermiştir. Birçok kaynağa göre (Ertekin, 1986, s.5; Kazancı, 2002, s.5; Peltekoğlu, 2007, s.91 ve Tortop, 2009, s.12), halkla ilişkiler terimi ilk kez, Thomas Jefferson’ın 1807 yılında ABD’nin dış ilişkileriyle ilgili olarak Amerikan 10. Kongre’sine gönderdiği bir mesajda kullanılmıştır. İlk halkla ilişkiler uygulamaları olarak gösterilen örnekler de buna işaret eder: Arkeologların Irak’ta buldukları, çiftçilere ekinlerin nasıl dikileceğini, nasıl sulanacağını, tarla fareleriyle nasıl mücadele edileceğini açıklayan, günümüzde ABD Tarım Bakanlığı’nın yayınladığı bültenlerle benzerlikler taşıyan M.Ö. 1800 yılına ait çiftçi bültenleri (Bülbül, 2000, s.12; Cutlip, Center ve Broom, 2001, s.102; ve Aydede, 2001, s.21); Büyük İskender’in seferleri boyunca ele geçirdiği ülkelerde halkın tepkisini azaltmak üzere, o halkın kültürel değerlerine uygun sembolik davranışlarda bulunması (Çamdereli, 2005, s.13); Roma İmparatorluğu döneminde kamu yöneticilerinin, yurttaşları siyasi

kararlara ilişkin olarak bilgilendirmek amacıyla yayınladıkları bülten tarzı gazeteler (İnuğur, 1999, s.32-33); Eski Yunan ve Roma dönemlerinde halkın desteğini almak amacıyla politik önderlerin, düşünür ve bilginlerin kalabalıklar önünde tartışmaları (Bülbül, 2000, s.12) olarak sıralayabileceğimiz bu örnekler, halkla ilişkilerin bir meslek olarak kurumsallaşmasından çok uzun yıllar önce, günümüzdeki modern kullanımlarla benzerlik taşıyan işlevlerin, devlet yönetimleri tarafından kullanıldığını bize göstermektedir.

Kamu yönetiminde halkla ilişkiler çalışmalarından yararlanılmasına ilişkin ilk tarihsel örnekler genellikle ABD'deki uygulamalardır. Bunlar; ABD başkanı Woodrow Wilson'ın Beyaz Saray'da sürekli ve düzenli basın toplantıları yapmış olması, yine ABD başkanlarından Andrew Jackson'ın danışmanı olan Amos Kendall'ın 19. yy'de kamuoyu araştırmalarını başlatmış olması ve 1896 yılı başkanlık seçim kampanyasında halkla ilişkilerin rolü olarak sıralanmaktadır (Kazancı, 2002, s.5 ve Peltekoğlu, 2007, s.92-93). 19. Yüzyılda, halkla ilişkiler ve tanıtım çalışmalarında basının öneminin anlaşılması basın sözcüleri dönemini başlatmış, reklamcılık gelişmeye başlamış ve işverenleri eleştiren çeşitli grupların ortaya çıkması bir dizi sosyal reforma yol açmıştır. İlk resmi halkla ilişkiler birimleri ABD'de 1889 yılında George Westinghouse'un elektrik şirketinde kurulan birim (Bülbül, 2000, s. 17) ve yine ABD'de 1917 yılında kurulmuş olan "Committee On Public Information – Halkı Aydınlatma Komitesi" olarak bilinmektedir. Bu komite, Birinci Dünya Savaşı'na giren ABD'de halkın desteğini kazanmak amacıyla oluşturulmuştur (Kazancı, 2002, s.7 ve Peltekoğlu, 2007, s.94). Halkla ilişkilerin kamu yönetiminde ne denli geniş çaplı kullanılabileceğini en iyi gösteren örneklerden biri de, yine ABD'de, 1929 Ekonomik Bunalımı nedeniyle hükümet tarafından yürürlüğe konulan New Deal-Yeniden Bölüşüm programı çerçevesinde yürütülen iletişim çalışmalarıdır. (Ertekin, 1986, s.12 ve Kazancı, 2002, s.7-9). Kazancı, bu dönemde halkla ilişkiler uygulamalarının, ABD'nin başı çektiği liberal ekonominin önemli bir tehlikeyi atlatmasını sağladığına dikkati çeker. Bu tarihten itibaren, kamu yönetimi içinde halkla ilişkiler işlevi özel bir yer tutmaya başlamış ve vazgeçilmez bir uygulama olma yoluna girmiştir. Halkla ilişkiler ve kamu sektörünün işbirliğine koşut olarak, tarihsel süreç içinde, söz konusu işlev ticari şirketlerde de çok yoğun olarak kullanılmaya başlanmış ve bu kullanım giderek yoğunlaşmıştır. 1919-1929

yılları arasında halkla ilişkiler faaliyetleri, gelişen sanayi alanında yoğunlaşmış, 1929'dan başlayarak ise iş dünyasında yaşanan kriz nedeniyle halkla ilişkilere duyulan gereksinim artmış, 1930-1940 yılları arasında da bir meslek olarak benimsenmeye başlamasıyla uygulamalar daha geniş kitlelere yayılmıştır (Peltekoğlu, 2007, s.94). Bu dönemlerden başlayarak halkla ilişkiler daha ziyade özel sektör tarafından kullanılmaya başlanmış ve tüketicilerle kuruluşlar arasındaki temel iletişim yöntemlerinden biri haline gelmiştir. Küreselleşme olgusuyla beraber gündeme gelen Yeni Kamu Yönetimi anlayışı ise, devletlerin demokratik niteliklerinin artmasıyla beraber daha açık bir yönetim sergilediklerine işaret etmektedir. Açık yönetim olgusu bünyesinde şeffaflık, ulaşılabilirlik ve cevap verebilirlik kavramlarını barındırmaktadır. Yurttaşların bakış açısına göre bu kavramlar, yönetimden talep ettikleri bilgilere ulaşabilme, yönetimin etkinliklerine ilişkin bilgi ve belgelere kolayca erişebilme ve yönetimin karar alma süreçlerine dahil olabilme anlamına gelmektedir (OECD, 2005, s.29).

Halkla ilişkiler alanında yazılmış temel kaynakları incelediğimizde, halkla ilişkilerin politikada ve devlet yönetimindeki rolü, işlevleri, etkin kullanımının önündeki engeller, hükümet-medya ilişkileri gibi başlıklar altında kamu yönetiminde halkla ilişkiler konusuna mutlaka yer verildiğini görürüz. Bu doğrultuda Cutlip, Center ve Broom (2001, s.488-495), demokrasinin ve halkla ilişkilerin hedeflerinin uyumlu olduğunu ve başarılı demokratik hükümetlerin, bileşenleriyle, karşılıklı anlayış ve iki yönlü iletişimi temel alan etkileşimli bir ilişkiyi koruduklarını söyleyerek, devlet yönetiminin en önemli halkla ilişkiler işlevinin bilgilendirmek ve sürekli bir bilgi akışı sağlamak olduğuna dikkat çekmektedir. Yazarlar yurttaş katılımı konusuna da yer vererek, devlet yönetiminde çalışanların en önemli, ancak göz ardı edilen görevlerinden birinin, yurttaşları karar alma süreçlerini de içerecek şekilde yönetime dahil olmaları için motive etmek olduğunu belirtmektedirler. Yurttaş katılımını sağlayacak en önemli araç olarak ise anketler ve kamuoyu yoklamaları gösterilmektedir. Bunlar gerek kampanya stratejilerinin belirlenmesinde rehberlik etmesi, gerekse hükümetin öncelik ve hedeflerinin tanımlamasına yardımcı olmaları açısından tercih edilmektedir. Bu son işlevin bir başka yararı ise, mali

anlamda iyi şekilde desteklenen özel çıkar grupları ve lobilere karşı, sadece katılım yapan grupları değil tüm yurttaşları temsil ettiklerinden ötürü, dengeleyici görevi görmeleridir.

Wilcox ve diğerleri (2003, s.348-376) politika ve devlet yönetiminde halkla ilişkilerin rolünü incelerken lobiciliği ve politik eylem komitelerini de (political action committees) bu alana dahil etmişlerdir. Daha sonra da Amerikan tarzı siyasi kampanyalardan ve bunlarda halkla ilişkilerin kullanımından bahsetmişlerdir. Amerikan tarzı seçim kampanyası, odak gruplar ve kamuoyu yoklamalarının devamlı olarak mesajları test ettiği, seçmenlerin hassas noktalarının tespit edildiği, mesajların modern iletişim teknolojileri kullanılarak en hızlı ve yoğun şekilde dağıtıldığı, yazarların, grafik sanatçılarının, bilgisayar uzmanlarının, fotoğrafçıların, medya stratejistlerinin yoğun olarak çalıştığı bir kampanya biçimidir. Wilcox ve diğerlerine göre, yalnızca verilen hizmetler konusunda bilgilendirme yapmak için bile olsa hükümetlerin iletişim kurma gereksinimi bulunmaktadır. Demokratik yönetimlerde, yurttaşların seçilmiş temsilcilerin politika ve etkinlikleri hakkında akıllıca yargılarda bulunmalarının tek yolu kamunun bilgilendirilmesidir. Diğer yandan, ABD’de hükümetin iletişim işlevi halkla ilişkiler olarak değil, “kamusal bilgi - public information”, “kamu işleri - public affairs”, “basın sözcüsü - press secretary” gibi farklı şekillerde adlandırılmaktadır. Ayrıca, resmi dairelerde halkla ilişkiler bölümleri bulunmamakta, bunun yerine, kısaca FBI olarak adlandırılan Fedear Araştırma Bürosu (Federal Bureau of Investigation) bünyesinde “Dış İlişkiler Bölümü - External Affair Division”, Eyaletlerarası Ticaret Komisyonu’nda (Interstate Commerce Commission) “İletişim ve Tüketici İşleri Ofisi - Office of Communication and Consumer Affairs”, Çevresel Koruma Dairesi’nde (Environmental Protection Agency) ise “Kamu Farkındalık Ofisi - Office of Public Awareness” bulunmaktadır. Askeri hizmetlerde ise daha çok “Kamu İşleri Ofisleri - Offices of Public Affairs” vardır. ABD’de kamuya bilgi dağıtımını yoğun olarak kullanan kurumlar ise devlet daireleri, Temsilciler Meclisi ve Senato, Beyaz Saray, eyaletler ve kentlerdir. Kentlerde, havaalanları, parklar ve dinlenme alanları, polis, itfaiye, belediye meclisi, belediye başkanının ofisi gibi birçok dairede, bilgiyi yaymak amacıyla uzmanlar görev yapmaktadır. Bilgi akışı birçok farklı şekilde olsa da, temel amaç yurttaşları bilgilendirerek fırsatlardan en iyi şekilde yararlanmalarını

sağlamaktır. Kentler ayrıca yeni iş fırsatlarını kendilerine çekmek, turizm gelirlerini artırmak, kent imajını yükseltmek amacıyla da kamuyu bilgilendirme ve halkla ilişkiler çalışmaları yapmaktadırlar.

Yerel yönetimlerin halkla ilişkiler faaliyetlerine önem verdiğini belirten Harvey (1995, s. 73-75) kamu sektöründeki halkla ilişkiler faaliyetlerinin hedeflerini (1) kamu kuruluşunun kurumsal kimliğini ve şahsiyetini ortaya koymak, korumak ve geliştirmek; (2) müşterileri politikalar, prosedürler ve etkinlikler hakkında mümkün olabildiğince bilgilendirmek; (3) eleştirilere uygun yer ve zamanlarda uygun karşılıkların verilmesi; (4) kamu kuruluşunun kullanımı için etkin ve verimli kamusal iletişim mecralarının oluşturulması, uygun tekniklerin geliştirilmesi; (5) kamu kuruluşundakilerin, müşteri kitleleriyle iletişimin gerekliliği konusunda bilinçlendirilmesi ve tüketici ihtiyaç ve görüşlerine duyarlı ve süreklilik arz eden bir sistem oluşturulması ve son olarak (6) kamu kuruluşunun halkla ilişkiler işlevlerinin yerine getirilmesi ve kuruluşun, politika ve etkinliklerinin halkla ilişkiler üzerindeki etkileri konusunda bilgilendirilmesi ve uyarılması olarak sıralamıştır.

Yalçındağ (1996, s.11)'a göre ise kamu yönetiminde halkla ilişkilerin amaçları, (1) kamuoyunu aydınlatmak, örgütü, onun izlediği hizmet politikasını benimsetmek; (2) halkta yönetime karşı daha olumlu tutumlar oluşturmak; (3) yönetimle olan ilişkilerde halkın işini kolaylaştırmak; (4) alınacak kararların daha yerinde olmasını sağlayacak bilgileri halktan elde etmek; (5) hizmetlerin görülmesinde halkın işbirliğini sağlamak ve (6) yasalardaki, yönetsel yöntemlerdeki aksaklıkların saptanmasında, giderilmesinde halkın dileklerinden, öğütlemelerinden, yakınmalarından yararlanmak olarak sıralamaktadır (Mihçioğlu, 1976, s.16-18'den alıntı). Kamu yönetiminde halkla ilişkiler, bir kamu kuruluşunun içinde bulunduğu toplum kesiminin güven ve desteğini sağlamak üzere giriştiği iki yönlü iletişime dayalı, sonuçta kamuoyunda kuruluşun, kuruluşta da toplumun istediği yönde değişikliklerin gerçekleşmesine, böylece kuruluş ile çevresi arasında olabilecek en uygun ölçekte uyum ve denge sağlanmasına yönelik sistemli ve sürekli çabalardır (Yalçındağ, 1988, s.57).

2.1.2.2. Türk Kamu Yönetiminde Halkla İlişkilerin Tarihsel Gelişimi.

Ülkemizde kamu yönetiminde ve yerel yönetimlerde halkla ilişkiler işlevi ve uygulamalarını değerlendiren çok sayıda çalışma bulunmaktadır. Bununla beraber, akademik çalışmalara ve piyasada bulunan yayınlara yönelik bir gözlem yapıldığında, halkla ilişkiler konusunu ticari açıdan inceleyen ve kuruluşların kârlılığını artırmaya yönelik bir araç olarak değerlendiren yayınların, kamu yönetimi ya da siyaset bilimi açısından ele alan ve kamuoyunu bilgilendirme ve geri bildirim alma yöntemi olarak değerlendiren yayınlara göre çok daha fazla sayıda olduğu görülmektedir. Halkla ilişkileri ele alan yayınlarda ise konunun siyasi boyutuna ya hiç değinilmemekte, ya da kısaca değinilmektedir. Halbuki halkla ilişkiler ve demokratik yönetim anlayışı arasındaki yakın ilişki, kamu yönetiminde ve yerel yönetimlerde halkla ilişkiler çalışmalarının özünü ve temelini oluşturmaktadır.

Halkla ilişkiler, kamu kuruluşlarındaki gelişiminin sonucu olarak özel sektörde yaygınlık kazanmış, yönetimin temel amacının kârlılığın artması olduğu kadar, kamu yararının da gözetilmesi olması gerektiği yönünde bir farklılık yaratarak, yönetim felsefesi haline gelmiştir (Asna, 2006, s.11). Türkiye’de, dünyadaki gelişmeye benzer biçimde, halkla ilişkiler işlevi 1960’lı yıllarda ticari şirketlerden önce kamu yönetimi alanında benimsenmiş ve kamu kuruluşlarının görevlerinden biri sayılmıştır (Bülbül, 2000, s. 45 ve Aydede, 2001, s. 23). Kamu yönetimi örgütlenmesinin halkla ilişkiler çalışmalarını yürütmekle yükümlü olduğu bilinmekle birlikte, devlet ve yurttaş arasındaki ilişkilere dair değerlendirmelerin ve hedeflerin hükümet programlarında yer almaya başlaması, çok partili siyasi yaşama geçişle beraber olmuştur. Bununla beraber, cumhuriyet döneminin ilk halkla ilişkiler örneklerinden biri olarak Atatürk tarafından halkı bilgilendirmek amacıyla kurulan “Anadolu Ajansı” gösterilebilir (Önal, 1997, s.7 ve Bülbül, 2000, s.37). Osmanlı İmparatorluğu dönemi incelendiğinde ise, halka götürülen bayındırlık hizmetleri, fethedilen yerlerdeki halkın dil, din ve geleneklerine saygı gösterilmesi, bazı elçilerin seferlere davet edilmesi, Fatih’in Cuma günleri halkla yaptığı görüşmeler, halkın şikayetlerinin doğrudan sadrazamlarca dinlenmesi gibi uygulamalar tarihimizin ilk halkla ilişkiler örnekleri olarak

değerlendirilebilir (Çamdereli, 2005, s.14). Cumhuriyet dönemine geri dönüldüğünde ise çok partili yaşama geçişten sonra kurulan hükümetlerin programlarında, çoğu kez halkla ilişkiler terimi kullanılmasa da, devlet-yurttaş, vatandaş-kamu görevlisi gibi adlarla anılan ilişkilerinin geliştirilmesinin, ulaşılmak istenen hedefler arasında yer aldığı görülmektedir. Halkla ilişkiler konusu, hükümet programlarının yanı sıra, kalkınma planları ve yıllık programlarda da ele alınmıştır. Ayrıca, idari reform çalışmalarında da halkla ilişkiler konusundan bahsedilmiştir. İkinci Dünya Savaşı'ndan sonra 1952 yılında kısaca TODAİE olarak adlandırılan Türkiye ve Orta Doğu Amme İdaresi Enstitüsü kurulmuş, ancak idarenin bir bütün olarak ele alınması ve bir düzenlemeye tabi tutulması 1960 yılından sonraki çalışmalarda görülmeye başlanmıştır. Yeni bir anayasa hazırlanması ve planlı kalkınma modeline geçilmesiyle birlikte, idari reform gereksinimi ifade edilmeye başlanmıştır. 1962-63 yılları arasında gerçekleştirilen “Merkezi Hükümet Teşkilatı Araştırma Projesi” (MEHTAP) raporunda, Türk kamu yönetiminde, her kurumun bünyesine uygun olarak halkla ilişkiler sürecini gerçekleştirebilecek yöntemler geliştirilmesi gerekliliği vurgulanmaktadır (TODAİE, 1966, s.55-56).

1971 yılında hazırlanarak hükümete sunulan “İdari Reform Danışma Kurulu Raporu”nda ise, halkla ilişkiler hizmetlerinin tanımlanmasının ardından, mevcut durumun genellikle yeterli olmadığı saptaması yapılmıştır. Halkla ilişkiler ve enformasyon hizmetlerini yerine getirmekle görevli kuruluşların yeniden düzenlenmesi için esasları ortaya koyan raporda, Basın Yayın Genel Müdürlüğü'nün; devletin halkla ilişkiler ve enformasyon politikasının saptanmasında hükümete yardımcı olmak, idari faaliyetlerde halkı aydınlatmak, devletin propaganda ve tanıtma hizmetlerini yerine getirmek ve son olarak da kuruluşlarca yerine getirilen halkla ilişkiler ve enformasyon hizmetleri arasında koordinasyon sağlamak görevleriyle donatılması gerekliliği belirtilmiştir (TODAİE, 1977, s.73).

1960 yılından önce de kimi kamu kuruluşlarında halkla ilişkiler olarak adlandırılabilen bazı çalışmalar yapan birimler bulunmaktaydı. Örneğin, Dışişleri Bakanlığı Enformasyon Genel Müdürlüğü, Milli Savunma Bakanlığı ve Genelkurmay

Başkanlığı'nın Ankara ve İstanbul'da yer alan "Basın İrtibat Bürosu", "Yayın ve Temsil Şubesi", "Basın ve Halkla Münasebetler Daire Başkanlığı" gibi isimlerle anılan birimler bunlar arasında sayılabilmektedir. Ancak, kapsamlı ve çağdaş halkla ilişkiler çalışmalarının, Türkiye'de önce kamu yönetiminde ve 1960 yılında kurulan Devlet Planlama Teşkilatı'nda (DPT) 1961 yılında "Yayın ve Temsil Şubesi"nin ve 1964 yılında Sağlık ve Sosyal Yardım Bakanlığı Nüfus Planlaması Genel Müdürlüğü'nde "Tanıtma ve Halk Eğitimi Dairesi"nin kurulmaları ve faaliyetleriyle gerçekleştiği kabul edilmektedir (Asna, 1988, s.27; Önal, 1997, s.7 ve Çamdereli, 2001, s.20). Asna (2004, s.21)'nin ifade ettiği gibi, kalkınmanın kamuoyu ve basın desteği olmadan gerçekleşmeyeceği görüşü doğrultusunda "planlı kalkınma düşüncesini kamuoyuna benimsetmek için ülkeye, topluma getireceği yararları anlatmak" amacıyla Avrupa ve ABD'de "Public Relations" olarak adlandırılan bu yeni işlev DPT bünyesindeki Koordinasyon Dairesi'ne verilmiş ve sorumlu birim "Yayın ve Temsil Şubesi" olarak belirlenmiştir. Daha sonra, kamu kuruluşlarının çoğunda halkla ilişkiler çalışmalarını gerçekleştirmek üzere çeşitli adlar altında birimler kurulmuştur. Devlet Memurları Kanunu'nun 59. Maddesi'nde yapılan değişikliklerle basın ve halkla ilişkiler müşavirlikleri istisnai mevkieer arasına alınmış, 1984 yılında yürürlüğe giren 3046 sayılı kanun ile bakanlıkların merkez teşkilatlarında danışma ve denetim birimleri arasında yer verilen "Basın ve Halkla İlişkiler Müşavirlikleri"nin bakanlara bağılı olarak görev yapmaları öngörölmüştür.

Kazancı (1976, s.39-40), Türk kamu yönetiminin halkla ilişkilerle ilgili olarak söz konusu dönemde aşama kaydettiğı konuları aşğıdaki şekilde sıralamaktadır: Türk bürokrasisi artık 1950 öncesinde olduğı gibi kendisinin elit bir küme oluşturduğı kanısından vazgeçmiştir. Ancak çağdaş görevi olan halkla ilişkilerin anlam ve içeriğini kavrayamamıştır. Öte yandan halkla ilişkiler, Türk kamu yönetiminde kurumsallaşmış bir görünüme sahiptir. 1975 yılı itibariyle 109 birimde çeşitli adlar altında yer alan halkla ilişkiler büroları bulunmaktadır. Ancak, gözlem yapılan bazı örgüt ve bakanlıkta halkla ilişkiler birimi, baş yöneticinin işleri ile uğraşmakta, örgütü ya da bakanlığı değil, bakanın ya da genel müdürün savunmasını yüklenmiş bulunmaktadır. Halkla ilişkiler program ve uygulaması, baş yöneticinin girişkenliğine bağılı kalmıştır. Bu kişinin değişmesi ile birimin

programı değişmekte, girişilen çabalar durdurulmakta ya da bir yenisi başlatılmaktadır. Bazı bakanlıklarda bu hizmet yalnızca bir duyuru şeklinde yürütülmekte, ilgili birim yalnızca kendi isteğine göre halkı bilgilendirmekte ancak halkın tepkisi değerlendirilmemektedir. Bazı kuruluşlarda ise halkla ilişkiler görevi gazete taramak, yani örgütle ilgili olarak gazetelerde sansasyonel haber aramak ve tekzip için kupür kesmek şeklinde anlaşılmıştır. Bununla birlikte, az sayıda da olsa etkin sayılabilecek bir halkla ilişkiler programı yürüten kuruluşlar da mevcuttur.

Daha yakın dönemde Türk kamu yönetiminde halkla ilişkiler hizmetinin durumu değerlendirildiğinde, olumlu gelişmelerin yanı sıra, eksiklik ve aksaklıkların da bulunduğu belirlenmektedir. Acar (1994) tarafından bakanlıklar, Kamu İktisadi Teşebbüsleri-kamu bankaları, diğer merkez kuruluşları, niversiteler, valilikler ve belediyeler olmak üzere toplam 167 resmi kurumun halkla ilişkiler birimleri kapsamında gerçekleştirilen araştırmanın sonuçlarına göre, kamu kuruluşlarının büyük çoğunluğunda halkla ilişkiler hizmetlerinin yürütülmesi amacıyla özel birimler kurulmuş olmasına karşın alt birimlere ayrılma yaygın değildir ve donanım yetersizdir. Yurtiçinde yayınlanan gazete-dergi takibi ve arşivleme konusunda ortalamanın üzerinde sonuçlar elde edilirken, kadro sayıları yeterli değildir. Halkla ilişkiler birimi yöneticilerin büyük çoğunluğu yüksek öğrenim sahibidir, bununla beraber, birimlerde uzun dönemli hedef ve politikalar belirlemek ve bunlara göre çalışma programları hazırlamak yerine günübirlik karar ve işlemler yürütülmektedir. Diğer kamu kuruluşları, niversiteler, medya ve özel kuruluşlarla daha sıkı bir işbirliği gereksinimi bulunmaktadır. Kurum personelinin halkla ilişkiler konusunda eğitilmesine yönelik programlar uygulama oranı çok düşüktür. Basınla ilişkiler genellikle halkla ilişkiler işlevinden ayrı ve daha önemli bir fonksiyon olarak algılanmakla beraber basına açıklama yapmak üzere yetkilendirilmiş özel bir kişi bulunması oranı çok düşüktür. Yurttaşları kamu hizmetleri konusunda bilgilendirecek birimlere ihtiyaç bulunmaktadır. Süreli yayın çıkarma oranı ve anket ya da kamuoyu araştırması yaptırma yüzdesi düşüktür. Kamu kuruluşunun st yöneticilerinin ve yurttaşların katılacağı “dert dinleme toplantısı”, “halk saati” gibi uygulamalar yapan kurumların oranı %47 olmakla beraber belediyelerde bu oran %74’e yükselmektedir. Halkla ilişkiler birimlerinin yaklaşık üçte biri kurumla ilgili yakınma ya da

ihbar gibi konuları içeren mektup ve dilekçeleri diğer evraktan ayrı şekilde kaydını tutmakta, yaklaşık beşte dördü ise bu tür iletilerin izlendiğini ve sonuçlarının değerlendirildiğini ifade etmektedir. Halkla ilişkiler birimlerine göre en önemli sorunları yeterli sayı ve nitelikte personele sahip olmamalıdır (Acar, 1994, s.73-78).

Öte yandan, Türkiye gibi gelişmekte olan ülkelerde ve az gelişmiş ülkelerde, yönetimin halkla diyalogunun olması gerektiği gibi gerçekleşmediği, halkın idarenin gözünde, yurttaşlar tarafından oluşturulmuş bir güç olarak değil daha ziyade bir nesne gibi algılandığı bilinmektedir. Halkla ilişkilerin ancak, gerek yöneticilerin gerekse yurttaşların sorumluluklarının, sınırlarının ve güçlerinin bilincinde olduğu bir ortamda anlamlı olabileceğini belirten Okay (2008, s.14-17), Türkiye’de devlet yönetimi ve yurttaşlar arasındaki ilişkinin bir kısır döngü olduğunu, yönetimin halka bilgi vermediği, halkın da yönetime katılma bilincinde olmadığını eklemekte ve bu durumun Osmanlı İmparatorluğu’nun toplumsal mirası ve ülke yönetiminin toplumsal yapısından kaynaklanmakta olduğunu ifade etmektedir. Bu nedenle, Türk kamu yönetiminde halkla ilişkilerin uygulanmaya başlamasının üzerinden uzun bir süre geçmiş olsa da, iyi uygulamalar kimi yöneticilerin kişisel çabaları ve bakış açıları sayesinde, sadece bazı bakanlıklar ve bazı kamu kuruluşlarında hayata geçirilebilmiştir. Ülkemizde kamu kuruluşlarının halkla ilişkiler işlevi daha çok basınla özdeşleştirildiğinden genellikle Basın ve Halkla İlişkiler birimi olarak faaliyet göstermekte, kimi kuruluşlarda ise söz konusu işlev genel sekreterlik ya da özel kalem müdürlükleri tarafından yerine getirilmektedir. Bu birimler çoğunlukla protokol görevlerini de yüklenmişlerdir (Bülbül, 2000, s. 45).

Kamu kuruluşlarının halkla ilişkiler yoluyla kamusal alanı şekillendirici çalışmalar yapıp yapmadığı sorunsalını, aralarında belediyelerin de yer aldığı toplam 18 kamu kuruluşunun halkla ilişkiler etkinliklerini inceleyerek ortaya koymak üzere yapılan araştırmanın sonuçlarına göre (Okay, 2008, s.9-35) halkla ilişkilerden sorumlu kişilerin %77.8’i üniversite ya da yüksekokul mezunudur, ancak bunların neredeyse tamamı iletişim fakültesi dışındaki bölümlerden mezun olduklarını belirtmişlerdir. Kamu kuruluşlarının %83.3’ünde yurttaşların başvurularını yanıtlamak üzere kurulmuş bilgi ve danışma merkezi

bulunmaktadır. Araştırma kapsamında halkla ilişkiler biriminin önem verdiği işlevler incelendiğinde bazı dengesiz bulgularla karşılaşılacaktır. Örneğin medyada yer alan haberlere ilişkin doğrulayıcı bilgiler, açıklamalar ya da ek bilgiler göndermek kamu kuruluşları için önemli görünmekteyken, medyayla ilişkiler bazı kamu kuruluşları için önemli, bazıları için önemsiz olarak değerlendirilmiştir. Aynı şekilde çalışanların motivasyonunu artırmak çok önemli olarak belirtilmekle beraber, halkla ilişkiler birimlerinin bu hedefe yönelik olarak uyguladıkları herhangi bir program belirtilmemiştir. Yurttaşların gözünde olumlu imaj oluşturmak önemli bir hedef olarak saptanmamıştır. Yurttaşlarla iletişimin amaçları arasında ilk üç sırayı (1) verilen hizmetler ve yeniliklerle ilgili yurttaşları bilgilendirmek, (2) iki-yönlü iletişim kurmak ve (3) hizmetlerden memnuniyeti belirlemek almaktadır. Ancak Okay, bu soruya verilen yanıtların fiili olarak gerçekleştirilen çalışmaları yani gerçeği değil, ideal durumu yansıttığını, çünkü halkın taleplerini öğrenmek ve bu talepleri karşılamak üzere yapılan çalışmaların çok nadiren gerçekleştiğini belirtmektedir.

Yukarıda açıklanan araştırmaların ışığında, ülkemizde halkla ilişkiler işlevinin kamu sektöründeki gelişiminin, özel sektördeki gelişimine kıyasla çok zayıf kaldığını ifade etmek yanlış olmayacaktır. Öte yandan, kamu sektöründe yer alan çeşitli kuruluşlarda – belediyeler gibi- farklı dinamiklere bağlı olarak farklı gelişim düzeyleri bulunabileceğini de göz önünde bulundurmak uygun olacaktır.

2.1.2.3. Kamu Yönetiminde Halkla İlişkiler Sorunları.

Halkla ilişkiler işlevinin yürütülmesinde kamu sektörünü özel sektörden ayıran temel özellik, yurttaşların hizmet aldıkları kamu görevlileriyle çoğunlukla yüz yüze iletişim kuruyor olmalarıdır. Yurttaşlar iletişim kurdukları kamu görevlisinde devlet yönetiminin adeta bir uzantısını görmekte, bu nedenle gerçekleşen iletişimin biçimi, görevlinin yurttaşa genel yaklaşımı ve tutumu gibi konular hassasiyet taşımaktadır. Kamu hizmeti kavramı, devletin veya diğer kamu tüzel kişilerinin gözetim ve denetimi altında genel, kolektif ihtiyaçları karşılamak ve kamu yararını sağlamak için kamuya sunulmuş sürekli ve düzenli

faaliyetler şeklinde tanımlanmaktadır (Toprak, 2006, s.2). Kamu hizmeti sunan kamu yönetimi organlarının halkla ilişkiler işlevinin işleyişinde paydaş kitlesinin genişliği, yasal sınırlamalar, bürokratik engeller, halkla ilişkiler alanına ilişkin yanlış kavrayışlar, aşırı kırtasiyecilik gibi yapısal sorunlara bağlı olarak birçok sorunla karşılaşmaktadır.

Kamu sektöründeki halkla ilişkiler etkinliklerinin, diğer sektörlerle kıyasla daha zorlu olarak adlandırılmasının en önemli nedeni, her halkla ilişkiler faaliyeti için önemli olan yasal, ahlaki ve teknik sınırlamalara özen gösterilmesi gerekliliğinin yanı sıra, paydaş kitlesinin genişliğinin, kamu sektörüne ilave zorluklar yaratmasıdır. Örneğin, bulunduğu bölgenin en büyük işverenleri arasında yer alan belediyenin hedef kitlesi içinde çalışanları, tüm vergi mükellefleri ve çocukların eğitiminden çöplerin toplanmasına kadar birçok hizmetten yararlanan vatandaşlar bulunmaktadır. Görevleri ve kaynakları arasındaki tutarsızlık, yurttaşların ilgi ve bilgi seviyesinin düşük olması, politik tavırlar, konusunda yetkin olmayan yöneticiler, yasal sınırlamalar gibi nedenler dolayısıyla hizmet ettiği halkla sürekli çatışma halinde olan halkla ilişkiler çalışanları, söz konusu çatışmalarla çevrelenmiş bir örgütün halkla ilişkiler işlevini yürütmektedirler (Fedorcio ve diğerleri, 1991, s.9).

Kazancı (1976, s.37-38), kamu kuruluşlarındaki halkla ilişkiler uygulamalarında gözlenebilen sorunları aşağıdaki şekilde ifade etmektedir. (1) Mevcut dilde yazışma tümüyle bir uzmanlık işi olmuştur. Mali konulardan gümrük işlerine, yargı konusunda kullanılan dili anlamak bir sorundur. (2) Yönetilenin, ilgili ya da yeterli merci bulmakta büyük güçlükleri bulunmaktadır. Yeteri şekilde örgütlenmiş bir karşılama servisinin bulunmayışı da hem yönetilene zaman kaybettirmekte, hem de yöneticiye de zaman kaybettirici sonuçlar vermektedir. (3) Yönetilenlerin bir bölümü, yönetimin yalnız alt basamağı ile bir bölümü de üst yöneticilerle ilişki kurabilmektedir. Alt gelir grupları, üst yöneticilerle ilişki kuramamaktadır. (4) Yönetim, yönetilenden gelen öneri ve yakınmaları değerlendirip eylem ve istemlerini yeniden gözden geçirmemektedir. Yöneticinin gözünden kaçan, ancak yönetilenin çok önem verdiği aksaklıklar vardır.

Halkın yönetimle ilişkisinin her zaman belirli bir sorun üzerine kurulu olduğunu,

yönetime verilen tepkilerin ise kısa süre içinde olumlu sonuca ulaşmak amacını taşıdığını belirten Kazancı (1978, s.183-232) halkın yönetime verdiği tepkileri aracı kullanma; iş takibi; yönetici ile tartışma; yakınma ve basını kullanma olarak belirlemiştir. Buna göre yurttaşlar, işlemleri hızlandırma, resmi olanaklardan faydalanma, iş arama ve danışma amacıyla siyasal nitelikte kişilerden, kamu görevlilerinden, avukat ve danışmanlardan aracılık etmelerini talep etmektedir. Kamu yönetiminde yurttaşların yönetime verdiği tepkilerden ikincisi ise, “yönetime başvurduktan sonra söz konusu olan sorunun çözümünü çabuklaştırma ya da yönünü değiştirme amacıyla değişik basamaklardaki yöneticilerle aracısız olarak kurulan ilişki” olarak tanımlanan iş takibidir. Günümüzde özellikle iş adamları tarafından halkla ilişkiler uygulayıcılarının halkla ilişkiler yöntemlerini kullanılarak gerçekleştirdiği iş ve ihale takipçiliği etik kurallara aykırı bir durum yaratarak eleştiri konusu olmaktadır.

Bir başka görüşe göre ise kamu kurumlarının halkla ilişkilerinde yaşanan sorunlar yapısal sorunlar ve algısal çıkmazlar olarak ifade edilebilir (Tarhan, 2011, s.106-136). Bu bakış açısına göre yapısal sorunlar, yurttaşların hangi birime başvuracağına dair belirsizlikler; bürokratik formaliteler; yurttaşların kamu çalışanlarını anlama güçlükleri; kamu kurumlarının örgütlenme yapısından kaynaklanan sorunlar ve halkla ilişkiler birimlerinin örgütlenme ve işleyiş sorunlarıdır. Algısal çıkmazlar ise yönetimin halka güvensizliğinden kaynaklanan gizlilik; kamu çalışanlarının değişime karşı gösterdiği direnç; kamu yönetiminin halkın istek ve beklentilerine önem vermeyişi; saydamlığı ve katılımı reddeden devlet anlayışının meşruluk sorunu ve kamu kurumlarınca halkla ilişkilerin öneminin kavranmamış olmasıdır.

Özel sektörde yöneticiler ve iş sahipleri verimlilik ve kazanç olanaklarını artırmak için müşterileriyle iyi ilişkiler kurmaya özen göstermektedir. Benzer şekilde kamu kesiminde de kamu görevlileri, nitelikli ve ucuz hizmet sunabilmek için yurttaşlarla yakın ve etkin ilişkiler kurma gayreti içinde olmalıdır. Yurttaşların gereksinimlerinin ve gerçek beklentilerinin doğru biçimde saptanabilmesi için kamu görevlilerinin çeşitli iletişim olanaklarından faydalanması gerekmektedir. Kamu yönetiminde yönetim kademelerinde

bulunan kişilerin başarıları öncelikle iletişim alanında sağlayacakları başarıya bağlıdır. Bunun için kamu görevlileri, eleştirilere açık olmalı, insanları dinleme ve sabırlı olma alışkanlığı geliştirmeli, olumsuz iletişimden kaçınmalı, kişisel haklara saygılı olurken aynı zamanda kamusal çıkarları dikkate almalı ve nesnel kurallara göre iletişim kurmalıdır (Tortop, 2003, s.156-166). Tüm örgütsel alanda olduğu gibi, kamu sektöründe de hizmetlerin nesnel kurallara göre yürütülmesinde sağlıklı ve doğru bir halkla ilişkilerin rolü çok önemlidir. Gerek sağlıklı halkla ilişkiler için, gerekse demokratik düzenin iyi işlemesi için ise tarafsız bir bürokratik yöntem uygulanması gerekmektedir (Tortop, 2003, s.154). Nesnellik ve tarafsızlık kamu sektöründeki halkla ilişkiler uygulamalarının temel ilkeleri olmalı, kamu görevlileri bütün işlemlerinde kanun önünde eşitlik ilkesine uygun şekilde hareket etmelidir.

Son yıllarda, yerel ve kentsel hizmetlerin çeşitlenmesi, idari alanların büyümesine bağlı olarak doğan yeni talepler ve kamu yönetiminin değişen yüzü doğrultusunda artan demokrasi ihtiyacı sonucunda, bir kamu yönetimi birimi olan yerel yönetimlerle yerel halkın işbirliği ve birlikteliği geçmişte görüldüğünden daha fazla önemli hale gelmiştir. Dolayısıyla, halkla ilişkilerin, yerel idareye yönelik olumsuz yargıların güçlenmemesi ve politik yabancılaşmaya yol açmaması hedeflerine bağlı olarak yeniden yapılandırılması ve günün değişen koşullarına uygun olarak geliştirilmesi önem taşımaktadır. Bu konu, toplumdaki güven duygusuyla yakından ilişkilidir. Yerel yönetimlerde halkla ilişkiler için, “yaşanabilir ve sürdürülebilir yerleşimleri oluşturmak, yerel halk ile yönetimlerin karşılıklı iletişim ve etkileşimini sağlamak, kolaylaştırmak üzere geliştirilen yönetim temelli, bütünleşik mekanizmalardır” tanımı yapılarak, belediye örgütlenmesi ile hizmet ilişkisi içinde olduğu hemşehrinin karşılıklı hak ve borçları ön plana çıkarılmaktadır (Toprak, 2006, s.305). Toprak’a göre, yerel yönetimler, halka en yakın kuruluşlar olarak halkla ilişkilerini geliştirerek iki noktada aşama kaydetmek durumundadır. Bunlar, ilk olarak olumlu görüntü oluşturarak halk ile yönetim arasında anlayışı, işbirliğini, iyi niyeti ve halkın güvenini sağlamak, ikinci olarak ise yönetimin, halkın beklentilerini de dikkate alarak yerel siyaseti biçimlendirmesine yerel katkıyı almaktır.

Yalçındağ'a göre ise (1996, s.31-38) belediyelerde halkla ilişkiler konusuna yaklaşım sorunlarından en önemlilerinden biri, özellikle yöneticiler tarafından halkla ilişkiler disiplinine yanlış anlamlar yüklenmesi ve bu çalışma dalındaki amaçların ve süreçlerin yanlış ve eksik yorumlanmasıdır. Halkla ilişkilerin salt iletişim konusu olarak algılanması bu sorunla ilgilidir. Şöyle ki, bir belediyede iletişim teknolojisinin tüm olanaklarını kullanan ve yönetimle yurttaşlar arasında iki yönlü iletişim sağlayarak bilgi akışını gerçekleştirmek tek başına halkın güven ve desteğini sağlamak için yeterli olmayacaktır. Çünkü yerel yönetimlerde halkla ilişkiler, iletişim teknolojilerinin ötesinde, örgütsel ve yönetsel bir konu niteliğindedir. Eğer bir belediyenin kamu yararı güden hizmet politikaları ve uygulamaları yoksa, bu belediyede halkın gözünde olumlu imaj yaratma çabaları, kamuoyu oluşturma mekanizmaları sayesinde, yeterli olmayacaktır. Aksine, halkta sahte imaj yaratma çabaları uzun vadede onarılamayacak zararlar verecektir. Bu bağlamda belediye yöneticileri için izlenmesi gereken yaklaşım, halka tanıtılmaya değer bir hizmet politikası oluşturmak ve yine halkın yararına programlar aracılığıyla etkili ve verimli uygulamalarını gerçekleştirmektir. Yerel yönetimlerde halkla ilişkiler sorunlarından bir diğeri, basınla ilişkilerin halkla ilişkilerle eşdeğer tutulmasıdır. Halkla ilişkilerin protokol sorunu olarak görülmesi, propaganda ve reklamın amaç ve özellikleriyle belediyeden halkla doğru yürütülecek iletişim işlevinin amaç ve özelliklerinin birbirine karıştırılması ve halkla ilişkilerin siyasal amaçlar için araç olarak görülmesi de bu alanda görülen sorunlar arasında yer almaktadır.

Kamu hizmetlerinin yurttaşlara gereği gibi sunulmamasında iletişimdeki eksiklikler ve aksaklıkların önemli etkisi bulunmaktadır. Kamu hizmetlerinin halkın beklentilerini karşılayacak şekilde sunulması toplumdaki ortak gereksinimlerin doğru zamanda ve doğru şekilde belirlenebilmesine; gereksinimlerin belirlenmesi ise yurttaşlarla sağlıklı iletişim kurulabilmesine bağlıdır. Sağlıklı kamusal iletişim ancak kamu yönetiminin halkla ilişkiler işlevine çağdaş ve katılımcı bir nitelik kazandırılmasıyla olası görünmektedir.

2.2. YEREL YÖNETİMLERDE HALKLA İLİŞKİLER.

2.2.1. Yerel Yönetim Kavramı ve Türleri.

Yönetilenlerin yönetime katılımının ilk aşaması olarak tanımlayabileceğimiz yerel yönetimlerin ilk ortaya çıkış tarihi kesin değildir. Ancak, demokrasinin yerel yönetimlerle başladığı söylenebilir. Parlamenter demokrasi ile yönetilen Batı ülkelerinde yerel yönetimler, merkezi yönetimlerden daha önce ortaya çıkmıştır. Bununla beraber günümüzde yerel yönetim, ulusal yönetim ve uluslararası örgütlerin yönetimi ile birlikte, Kamu Yönetimi'nin bir parçasıdır (Ergun ve Polat, 1978, s.7). Türk Kamu Yönetimi'nde, kamu hizmetlerinin “yer yönünden yerinden yönetim esasına” uygun olarak yürütülmesi amacıyla oluşturulan yerel yönetimler, bu kamu hizmetlerinin devletin merkezi örgütlenmesi dışında kalan başka organlar tarafından yerine getirilmesini ifade etmektedir.

Yönetim literatüründe, yerel yönetim için iki farklı tanım yapılmaktadır (Keleş, 2009, s.21-22). Birincisi, “yetki genişliği ilkesi”ne, eski adıyla “tevs-i mezuniyete” dayanan yerel yönetimdir. Bu yerel yönetim türünde, merkezde bulunan yönetimin, kendisinden uzakta bulunan yönetsel birimlere birtakım yetkileri devretmesi, bir anlamda kendi adına kullandırması söz konusudur. Bakanlıkların il müdürlükleri buna örnek olarak verilebilir; zira bu müdürlükler, yetki genişliği ilkesine dayanarak, bakanlıklar adına illerde ve ilçelerde çeşitli kamu hizmetleri vermektedirler. İkinci yerel yönetim tanımı ise çalışmamızda bahsedilen gerçek anlamda yerel yönetimi anlatmaktadır. Eski adıyla “tefrik-i vezaif” olan görev ayrılığı-yetki devri ilkesine göre bu yönetim türünde, yönetsel organlar seçimle işbaşına gelir ve yönetsel organların hukuki, siyasal ve akçal yetkileri vardır. Tüzel kişiliğe ve belirli bir özerkliğe sahiptirler. Buna göre gerçek yerel yönetim, yerel halkın seçtiği organlarca yönetilmesidir.

Yerel yönetimler, demokratik yaşama, demokrasinin gelişmesine türlü yollardan katkıda bulunan kamu tüzel kişileridir. Karar organları seçimle oluşan bu kuruluşlar, halkın kendi kendini yönetmesine olanak verir. Halk demokrasi eğitimini, yerel yönetimler içinde kazanır. Başka bir deyişle, yerel yönetimlere halkın katılımı, onun aynı zamanda siyasal

eğitimini de sağlar. Bundan dolayıdır ki, John Stuart Mill ve Alexis de Tocqueville gibi ünlü düşünürlerin yapıtlarında, yerel yönetimlerden “demokrasinin okulu” olarak söz edildiği görülmektedir (Keleş, 1993, s.3). Demokrasi ilkesinin bir sonucu olarak karar organları halk tarafından seçildiğinden, yerel yönetimlerin, beldede yaşayan halkın oturduğu çevrenin sorunlarıyla ilgilenerek, daha geniş kapsamlı, tüm ülkeyi ilgilendiren konularda yetişmelerini sağlayan ve demokrasiyi içselleştirmelerine yarayan bir işleve sahip olduklarını olduğunu söylemek yanlış olmayacaktır. Öte yandan, günümüzde yerel özerklik ve katılımcı yurttaşlık uygulamalarının ulus devlet işleyişiyle uyumlu olmadığı yönündeki görüşler, tarihsel akış içinde görülen kimi örneklerle ters düşmektedir. Helen uygarlığında, İtalya’da, ortaçağ Almanya’sında, Kastilya’da ve özellikle, 16.-19.yy’lar arasında yerel kaynakları özel mülke dönüştürmeden kamusal mal olarak kullanmalarıyla İsviçre komünlerinde atılan adımlar, yukarıda açıklanan tutucu yaklaşımı inandırıcılıktan uzaklaştırmaktadır (Bookchin, 1999, s.290-291).

Benzer bir yaklaşımla, liberal yaklaşımın yerel yönetimlerin demokrasinin temeli ve kökeni olduğuna ilişkin sav, (1) yerel yönetimlerin toplumun en küçük yerleşme biriminden başlayarak kurulduklarından halkın kendisini doğrudan yönetmesine izin veren bir yapı olmasına; (2) yerel yönetimlerin ülkelerin en uzak ve en ücra köşelerinde dahi siyasal modernleşmenin bir aracı, temsili demokrasinin kurallarını halka yaşayarak öğreten bir okul olmalarına ve (3) yerel yönetim geleneğinin Batı Avrupa demokrasilerinde başlangıcı 12. yy’a değin uzanan zengin bir geçmişe sahip olmasına dayanmaktadır. Öte yandan, söz konusu sava yönelik eleştiriler, Batı ülkelerindeki yerel yönetim geleneğinin bir söylemden ibaret olduğunu, özellikle İngiltere ve Fransa örneklerinde olduğu gibi, 12. yy’da ortaya çıkan merkezileşmiş devlet gücünün, kendi gelişimine engel niteliği taşıyan kent yönetimlerini tasfiye ettiğini ve yerel yönetimlerin, 19. yy’da devlet tarafından kurulduğunu belirtmektedir. Bu bakış açısına göre, yerel yönetimlerin beşiği sayılan İngiltere’de ve İngiltere’ye kıyasla merkeziyetçi bir yapıya sahip olduğu ileri sürülen Fransa’da yerel kurumlaşma süreci merkezileşmeyle başlamış, aynı süreci izleyerek, feodal yerel kurumların tasfiyesinin ardından, yeni merkezi devlet aygıtının güçlenmesini sağlayacak yeni yerel kurumlar oluşturulmuştur (Güler, 2006, s.34-35).

Köy, kasaba, kent ve bölge yönetimini anlatmak üzere kullanılan yerel yönetim kavramı, devlet yönetiminden daha küçük olan yönetim birimlerini kapsamaktadır. Merkezi hükümetin yanında ve onun yan hizmetlerini yürüten yerel nitelikte hizmet birimleri olarak da tanımlayabileceğimiz yerel yönetim, başka bir deyişle, il, belediye ve köy halkının yerel-ortak ihtiyaçlarını karşılayan ve karar organları halk tarafından seçilen kamu tüzel kişisidir (Toprak, 2006, s.13). Kent “... sakinlerinin çoğu kez doğayla iç içe yaşadığı, insanın öz bilincini keskinleştiren kurumlar yarattığı, akılcılığı koruduğu, seküler bir kültür yarattığı, bireyselliği geliştirdiği ve kurumsal özgürlük şekilleri yarattığı, ... insani, etik ve ekolojik” (Bookchin, 1999, s.15) bir alan olarak ele alındığında, demokratik bir yaklaşıma sahip olmak, kent yönetiminin temel niteliği olarak ortaya çıkmaktadır.

Birçok farklı şekilde tanımlanan yerel yönetimin, en çok ve en genel olarak kullanılan tanımı, “merkez dışındaki bazı işlerin yapılabilmesi için tüzel, siyasal ve akçal yetkiler, özgürlükler verilmiş kurumlardır” biçiminde olanıdır. Yerel yönetimlerin resmi tanımı, “bir devletin ya da bölgesel yönetimin alt birimi olan, göreceli olarak küçük bir alanda, sınırlı sayıdaki kurumsal politikaların belirlenmesi ve uygulanmasıyla görevli ve yetkili kılınmış bir kamu kuruluşu” biçimindedir. Ancak, ‘yerel halkın kendi seçtiği organlarca yönetilmesi’ biçiminde daha basit tanımlar da yapılmaktadır. Yerel yönetim tanımının içine ülkemizde belediyeler, il özel idareleri ve köy yönetimleri girer. Ülkemizde genel olarak yerel yönetim deyince anlaşılan, kentlerin yönetimi ve bu yönetimi sağlayan belediye kuruluşları olmakla beraber, yerel yönetimlerden yalnızca belediyeciliğin anlaşılması gerekliliği ifade edilmektedir (Erten, 2004, s. 21).

Tekeli’ye göre (1983, s.2-3) yerel yönetimler, varlıklarıyla çeşitli amaçları gerçekleştirmek isterler. Bunlardan ilki, yerel yönetimlerin bireylerin temel haklarından biri olan, kişilerin ortak gereksinimlerini karşılamak için bir araya gelerek kamusal mal ve hizmetlerin üretimi ve tüketimi özgürlüğünü kullanmalarına olanak vermesidir. Yerel yönetimlerin ikinci varlık amacı ise etkinliktir; zira topluma sunulan tüm kamu hizmetlerinin, merkezi yönetimce üretilmesi gerçekte çok pahalı bir çözüm olduğundan, bu konuda merkezi yönetim ve yerel yönetim arasında bir işbölümü yapılması gerekmekte, bu

da verimlilik ve etkililik getirmektedir. Ancak yerel yönetimlerin temel varlık nedeni sadece bu iki unsur olarak görülmemeli, üçüncü amaç olarak, yerel yönetimlerin, halk katılımı yoluyla demokrasinin gerçekleşmesine katkıda bulunması benimsenmelidir. Bu doğrultuda, demokrasinin amacının, araçsal bir bakış açısıyla yorumlanarak yerel düzeyi aşması ve ulusal düzeydeki demokrasinin gerçekleşmesi için bir siyasal eğitim aracı olması mümkün görünmektedir.

Yerel yönetim uygulamaları, her ülkenin siyasi, idari ve ekonomik düzeni ile geleneklerine göre şekillenmektedir. Dolayısıyla, parlamenter demokrasiyle yönetilen ülkelerin kendi arasında da uygulama farklılıkları görülmektedir. Örneğin, parlamenter demokrasi ile yönetilen ABD ve Fransa arasında önemli farklar göze çarpmaktadır. Bunun nedeni, ABD'nin başkanlık sistemine ve federal yapıya sahipken, Fransa'nın üniter bir devlet olmasıdır. Aynı şekilde, İngiltere siyasi ve idari yönden Fransa gibi parlamenter sisteme dayalı olduğu halde, onun gibi merkeziyetçi değil, adem-i merkeziyetçidir. ABD'de ise, "county", "borough" ve "township" gibi isimlerle anılan yerel yönetim birimleri, üye eyaletlerde farklı işlevlere sahiptir. Yerel yönetim deneyiminin en eski olduğu ülke olan İngiltere'de, 10. yy'den bu yana "county", "district", "township" veya "parish" isimleriyle süregelen yerel yönetim birimleri, yerel sınırlar içinde kendi kendini yönetmenin tipik örneklerini oluşturmakta, bu birimlerin başında yargı ve yürütme yetkilerine sahip kimseler getirilmektedir (Toprak, 2006, s.26-27).

2.2.2. Yerel Yönetimlerde Yurttaş-Yönetim İletişimi.

Belediyelerin temel işlevinin, yerel halkın beklenti ve taleplerini karşılamak, sorunlarını çözmek olduğu göz önünde bulundurulduğunda, öncelikle söz konusu beklenti ve taleplerle sorunların neler olduğunun sağlıklı bir şekilde belirlenmesi gerekliliği ortaya çıkar. Bundan hareketle belediye yönetimiyle yurttaşlar arasında karşılıklı iletişimin ve etkileşimin kurulması ve sürdürülmesi kaçınılmazdır. Çağdaş anlamıyla halkla ilişkiler, bahsedilen karşılıklı iletişimi kurmak, geliştirmek ve kurumsallaştırmak amacına önemli katkılar sağlayabilecek bir araçtır.

Günümüzde, bir kurumun hedef kitlesi işe işbirliği yapmadan, görüşlerini dikkate almadan yaşaması; bir hükümetin kamuoyunu önemsemeden ayakta kalması ve demokrasisinin gerektiği gibi işlemesi; seçmenin desteğinden yoksun yerel yönetimlerin ise uzun ömürlü olması olanaksızdır (Peltekoğlu, 2007, s.167). Benzer şekilde, yönetim halkla işbirliği yaparak olumlu bir etkileşim içinde olmalı, bu amaca ulaşmak için ise halkta özgüven uyandırmalı; halkın dilek ve başvurularına önem vermeli; dilekçe yönteminden faydalanmalı ve halkın katılımını sağlamalıdır. Halkla yakınlaşmak yönetimden yakınmaları önleyecek, karmaşık yönetsel yapıya sahip büyük kamu kuruluşlarında halka başvuruların hangi bölümlere ya da hangi görevliye yapılması gerektiği konusunda yol göstermek ve bürokratik işlemlerin azaltarak, sadeleştirerek gereksiz formaliteleri kaldırmak halkla yakınlaşmayı doğuracaktır (Bülbül, 2004, s. 132-134). Öte yandan, genel karar organları seçimle göreve gelip seçimle değiştiğinden, yerel yönetimlerin halkın istek ve dileklerine görece daha duyarlı olması bir zorunluluktur. Ancak bu duyarlılık planlı, sürekli ve yeterli halkla ilişkiler çalışmalarının sürdürülmesi ile anlamlı olacaktır. Dolayısıyla, yönetime katılım, şeffaflık, toplumun bilgilendirilmesi gibi kavramlarla iç içe bir yönetim işlevi olmasına bağlı olarak, halkla ilişkilerin, yerel yönetimlerdeki önemi giderek artmaktadır. Bu doğrultuda yerel yönetimlerde halkla ilişkiler kavramını, iki yönlü iletişime dayalı olarak belediye ve halkı arasında karşılıklı güven, benimseme ve işbirliği kurmayı ve bunu sürdürmeyi öngören; dürüstlük, açıklık, katılım, kamu yararı ve demokrasi ilkelerine sadık planlı, programlı ve sürekli bir yönetim işlevi olarak betimlemek olasıdır (Yalçındağ, 1996, s.9-10).

Benzer bir bakış açısına göre, verdikleri hizmetlerin çoğu, yurttaşların günlük hayatında karşılaştığı sorunlarla ilgili olan yerel yönetimlerin, halkla ilişkiler hizmetlerine önem vererek çalışmaları ve hedefleri konusunda halkı aydınlatmaları bir zorunluluk olarak ortaya çıkmaktadır. Tekeli'nin de işaret ettiği gibi (2009a, s.263), ülkemizde 1970'li yıllarda belediyeciliğin siyasal önemi anlaşılmaya başlanmış ve toplumcu belediyecilik anlayışı ortaya çıkmıştır. Bu anlayışın doğurduğu yeni belediye görüşüne göre bu belediyenin sosyal adaletçi, tekeli rantların oluşmasına izin vermeyecek, üretici olma niteliklerinin yanı sıra, katılımcı, başka bir anlatımla, "tüm halk katlarının karar sürecine

katılmasına olanak sağlayan” bir niteliğe de sahip olması öngörülmüştür (Tekeli, 2009a, s.253). 1973 sonrasında yerel yönetimler ve bunların merkezi yönetimle ilişkisine dair toplumda bir söylem ve bir karşı söylem gelişmiştir. Belediyelerin güç alanının artırılması yönündeki anlayışı özetleyen söylemin öğeleri (1) ülkede sağlıklı bir demokrasi gelişebilmesi için belediyelerin güçlendirilmesi gerekliliği; (2) merkezi yönetimin belediyeler üzerindeki vesayetinin belediyelerin etkinliklerini sınırlaması; (3) belediyelerin söz konusu olumsuzluklara karşı hizmetlerini başarıyla yürütüyor olmaları ve (4) belediyelerin daha iyi hizmet yürütebilmeleri için kısıt olan kaynaklarının artırılması zorunluluğu olarak sıralanmaktadır. Bu söyleme karşılık, merkezi yönetimlerle yerel yönetimlerin farklı siyasal partilerin elinde olduğu dönemlerde oluşturulan karşı söylem ise (1) belediyelerin siyasal amaçlarla çok fazla kişiye istihdam sağladıklarını ve kaynaklarını kötüye kullandıklarını; (2) belediyelerde partizanlık ve yolsuzluğun fazla olduğunu ve (3) belediyelerin kentsel sorunlara kalıcı çözümler getirmediğini ileri sürmektedir. Ancak yazara göre, gerek belediyeçilik konusundaki yerleşik söylem, gerekse karşısında gelişen söylem, belediyeçiliğin geleceği ve çalışma esasları açısından yeterli olmamakta, kent yönetiminin temel niteliklerinin belirlenmesi, belediyelerin nasıl bir işleve sahip olacağının tartışılması ve kentte yaşayan farklı kimlikleri içerecek yerel yaşantı biçimlerini yeniden üretilmesi gerekmektedir. Ayrıca belediyelerin kararlarının meşrulaştırılabilmesi için yeni kanallar oluşturulmalı, temsil sisteminin düzeltilmesinin yanı sıra, kent kurultayları, proje demokrasisi uygulamaları, imar planları değişikliklerinde meslek odalarının ve halkın katılımı gibi deneyimlerden faydalanarak yeni katılımcı pratikler oluşturulmalıdır. Ancak söz konusu etkinlikler, belediye kararlarının kamu yararını gerçekleştirmemesi durumunda meşruiyet temeline sahip olmayacaktır (Tekeli, 2009a, s.312-324).

Gerçekten de, halkın yönetime doğrudan katılımını sağlama, en azından onayını alma konusunda halkla ilişkiler günümüzde önemli bir aracı konumundadır. Dünyada son dönemlerde ekonomik, siyasi ve kültürel boyutlarıyla büyük değişimlere yol açan “küreselleşme” olgusunun gündeme getirdiği yeni yönetim anlayışı “yönetişim”in sahip olduğu açıklık, saydamlık gibi ilkelerle örtüşen halkla ilişkiler iletişimi, yurttaşları bilgilendirerek onların güvenini sağlamak konusunda da en etkili yol olarak görünmektedir.

Göymen'e göre (2004, s.51) yerel yönetişimi, klasik yerel yönetim anlayişından ayıran özellikler, (1) toplum odaklı olması, (2) paydaşlar arası gönüllölük esasına dayalı işbirliği içermesi, (3) demokratik katılım ve proje demokrasisine dayanması, (4) yerinden yönetimci olması, (5) başkalarını – paydaşları- yapabilir kılması ve onlara yönlendirici destek vermesi, (6) farklılıklara, yerel önceliklere duyarlı olması, (7) saydam olması, bilgiyi erişilebilir kılması, (8) hizmet tüketicilerinin ve yurttaşların tercih ve önceliklerine duyarlı olması ve son olarak da (9) hesap verebilir olmasıdır. Yönetişimin ifade edilen özellikleri, onu halkla ilişkilerin esasına yaklaştırmaktadır. Çamdereli'ye göre (2003, s.66) halkla ilişkiler, yönetişimin de içeriğine uygun olarak, güven ve dürüstlük ilkelerine yaslanan iletişim stratejilerini kapsamakla beraber, aynı zamanda, tüm toplumda hedef kitlelerle çok yönlü iletişim köprüsünü kuran başlıca etkinlik olarak karşımıza çıkmaktadır.

Bütün dünyada demokratik gelişmeler ve kamu yönetiminde etkinlik sağlama amacının ortak bir sonucu olarak, merkeziyetçi yaklaşımın yerine, yerel yönetimlere yetki devrinin artıran bir yerinden yönetim anlayışının önem kazandığı görölmektedir. Gerçekten de, yerel yönetimler, sadece yurttaşların gündelik yaşamlarına ilişkin hizmetleri sunmaları nedeniyle değil, seçime dayalı olmaları nedeniyle de, halkın kamuyu ilgilendiren konularda duyarlılığını artırma ve karar alma süreçlerine katılımlarını sağlamada giderek daha önemli bir rol oynamaktadırlar. Yerel yönetimlerin, bir taraftan yurttaşların yereldeki karar alma süreçlerine katılımını sağlamak, diğer taraftan da kamu hizmetlerinin etkinlik ve verimliliğini artırmak konularında daha etkin oldukları görölmektedir. Çukurçayır'a göre, yerel yönetimin yerel ve ülke bütünündeki yaşam alanlarında ağırlıklı bir öneme sahip olduğunun, hem özel sektör, hem de yurttaşlarca giderek daha fazla kavranmış olmasının iki sonucu vardır: Bunlardan birincisi, ülke yönetiminin yeniden yapılandırılmasında yerel yönetimin temel alınması gerektiğinin anlaşılmış olması, ikincisi ise yurttaşların yaşamlarında belirleyici olan yönetsel kademenin merkezi değil yerel yönetim olduğunu daha çok kavramış olmasıdır (Çukurçayır, 2011, s.107).

Bu doğrultuda belediyeler artık yerel kalkınmanın önderi ve paydaşı olarak da nitelendirilmektedir. Küresel yarışmanın güçlü yerel süreçlerle kazanılabileceği

düşüncesinin yaygınlaşmasıyla, ülkelerin rekabetinin devam ettiğini, ancak, bölge, yöre ve kentlerin taşıdıkları farklı özellikler ve potansiyelleriyle rekabeti bu alanlara kaydardıkları düşüncesi kabul görmektedir. Bu bağlamda, belediyelerin rolü de klasik kent hizmetlerini sunmaktan, kentin ve kentlinin tüm gereksinimlerini karşılanmasına doğru biçim değiştirmektedir. Örneğin işsizlik konusunda artık merkezi ve yerel yönetimlerden beklenen, devletin ekonomik yatırım ve üretim alanlarından hızla çekilmekte olduğunun bilinciyle doğrudan kamu yatırımı yapılması değil, belirli bir bölge veya kentte yatırımların özendirilmesi, yöredeki üretici güçler arasında “aracılık” yapılması, “ortak” bulunması ve sinerji yaratacak şekilde işbirliğinin sağlanmasıdır. Burada belediye de diğer kentli aktör ve paydaşlarla birlikte yerel kalkınma alanında sorumluluk üstlenmektedir (Göymen, 2010, s.129-131).

Bununla birlikte, değişen ve dönüşen rolü nedeniyle yerel yönetimler, vatandaşa sunulan hizmeti almaktan başka seçenek bırakmayan hizmet götürme zihniyetinden, verilmesi gereken hizmet ve hizmetin içeriğine ilişkin vatandaşın fikir ve görüşlerine dikkat edilmesine dayanan pazarlama zihniyetine geçmektedir. 1990’larda, rekabete dayalı yönetimin zorunlu kılması sonucunda, önceleri belediye tarafından verilen hizmetlerin, ihaleler aracılığıyla özel sektör kuruluşlarının sorumluluğu altına girmesinden en fazla etkilenenlerden biri de halkla ilişkiler uygulamaları olmuştur (Theaker, 2008, s.304). Örneğin İngiltere’de, yerel yönetimlerde çalışan halkla ilişkiler uzmanları, meclisin değişik birimleriyle birlikte çalışan birer kurumsal danışman gibi hareket etmeye başlamış, bazıları ise meclisteki işlerinden ayrılarak yerel yönetimlere danışmanlık yapmak üzere kendi danışmanlık şirketlerini kurmayı tercih etmişlerdir.

Benzer şekilde, yurttaşların genel olarak kamu hizmetlerinde, özel olarak ise yerel yönetimlerde, yurttaşların müşteri olarak algılanmasının işaret ettiği tehlikelere karşın, özellikle ABD’de belediye yönetimlerinin adeta birer halkla ilişkiler ve pazarlama firması gibi çalıştıklarına dair bir algı bulunmaktadır. Buna göre, kent yönetimleri, özel sektörde çalışan halkla ilişkiler firmalarının uyguladığı promosyonel ve görsel tekniklerin çoğunu, bu firmalarla aynı hedefe ulaşmak için kullanmaktadır. Ulaşılmak istenen hedef ise, kent

yönetimlerinin sunduğu mal ve hizmetlerin tüketimini artırmaktır (Zavattaro, 2010, s.191). Belediyeleri birer pazarlama firmasıyla aynılaştıran ticari teknikler branding, medyayla ilişkiler, yayınlar, halkla ilişkiler aracı olarak organizasyonların ve gönüllülüğün kullanılması, kamu sanatı ve son olarak da, çevresel niteliklerin satış ve promosyon amaçlı kullanılmasıdır.

Yukarıda bahsedilen küresel dönüşüm nedeniyle kamu hizmetlerinde, etkinlik ve verimliliği artırmak adına işletmecilik ilkelerine doğru geçilirken, “işletmecilik sendromuna” yakalanmamak önem taşımaktadır (Toprak, 2006, s.8). Zira özel sektör için geçerli ve doğru olan işletmecilik kuralları, kamu sektöründe her zaman başarılı olamayabilmektedir. Başka bir ifadeyle, yerel topluluk yerine “müşteri”, yerel hizmet yerine “üretilen mal” söylemini yerleştirmek kamu yönetiminde var olan sorunların çözümü için yeterli olamayabilmektedir. Yurttaşlar, müşterilerden daha özel bir konumdadırlar. Onlar sadece seçimden seçime oy kullanan kişiler değil, aynı zamanda bilgilendirilen, yönetime ilişkin hak ve borçlara sahip olanlardır (5393, md.13).

2.2.3. Halkla İlişkilerin ve Yerel Yönetimlerin İlkesel Koşutluğu.

Birinci bölümde halkla ilişkiler kavramının tanımlanması için çeşitli bakış açılarına göre yapılan değerlendirmelerin ışığında, halkla ilişkiler işlevinin genel amaçları daha net anlaşılmaktadır. Yalçındağ'ın belirttiği gibi (1999, s.10) Uluslararası Halkla İlişkiler Derneği'nin Eğitim ve Araştırma Komitesi Raporu'nda yer alan halkla ilişkiler amaçları (1) kamuoyunun kuruluşla ilişkin eğilimlerini, tutum ve beklentilerini saptayarak kuruluşta bunlara uygun iyileştirmelerin yapılması için önerilerde bulunmak; (2) insan davranış ve tutumlarının gerçek nedenlerini anlamak, (3) örgüte ilişkin olarak kamuoyunda ortaya çıkmış olan yanlış anlamaları önlemek, (4) kuruluşla halkı arasında karşılıklı saygı ve toplumsal sorumluluk duygularını geliştirmek, (5) özel çıkarlarla kamusal çıkarlar arasında uyum sağlamak, (6) mal ve hizmetlerin niteliklerinin geliştirilmesine katkıda bulunmak, (7) örgütün kurumsal kimliğinin oluşturulması ve benimsetilmesine yardımcı olmak ve son olarak (8) demokratik değerlerin gelişmesine katkıda bulunmak olarak

sıralanmıştır (IPRA, 1987, s.9'dan alıntı). Söz konusu amaçlar, halkla ilişkiler işlevinin yalnızca özel sektörde faaliyet gösteren kuruluşlar için değil, aynı zamanda kamu kuruluşları, STK'lar, hatta devletlerin kendileri için ne denli yaşamsal olduğunun ve demokrasi kavramıyla yakın bağlantısının altını çizmektedir.

Söz konusu temel amaçlar doğrultusunda, halkla ilişkilerin temel ilkeleri bilinçlilik; planlı çalışma; hizmette başarıya odaklanma; kamu yararını gütmeye; dürüstlük, açıklık; iki yönlü iletişim ve yönetsel işlev olması olarak belirlenmektedir (Wilcox ve Cameron, 2006, s.6-7). Halkla ilişkilerin temel ilkelerini çift taraflı bir iletişimi gerektirmesi; dürüstlük; inandırıcılık; açıklık; sabırlı çalışma; işletme imajının iyileştirilmesi ve son olarak devamlılık ve tekrar etme ilkesi olarak (Karadeniz, 2010, s.16-17) ya da her ne olursa olsun kamuoyuna doğru bilgiler sunmak ve meşruluktan ayrılmadan insanların zihinlerinde kuruluş hakkında olumlu imaj yaratmak olarak (Işık ve Erdem, 2007, s.108) ifade etmek de mümkündür. Asna'ya göre ise halkla ilişkilerde dikkate alınması gereken ilkeler, onurlu çalışma, doğruluk ve güvenilirlik kavramlarını içeren dürüst çalışma ilkesi ve inandırıcılıktır (2006, s.107-111). Halkla ilişkilerde açıklık ve şeffaflığın önemini vurgulamak amacıyla “camdan ev” benzetmesi yapılmıştır. Buna göre kuruluşların kamularından gizleyecek uygulamaları olmamalı, kuruluşlar dışardan bakıldığında tüm karar ve uygulamaların rahatlıkla görülebildiği camdan bir ev saydamlığında olmalıdır (Biber, 2007, s. 20).

Bu ilkeler aynı zamanda, hem bir kamu kuruluşları olmaları, hem de halkla en yakın temas halinde çalışan kuruluşlar olmaları nedeniyle, yerel yönetimlerin devamlı olarak gözetmeleri gereken prensiplerdir. Yalçındağ'a göre (1996, s.69-70) gerçek belediyeçiliğin temel amacı kent halkının gerçekten gereksinimi olan hizmetleri nitelikli biçimde üretmektir. Bunu yaparken uyulması gereken ilkeler ise (1) verimli hizmet sunmak, (2) kamu yararı ve hukuka saygılı olmak, (3) insanı ön plana çıkarmak, insan hak ve özgürlüklerini gözetmektir. Yazar, gerçek belediyeyi betimlerken, bu belediyenin sahip olması gereken dört önemli niteliği ise şu şekilde sıralamaktadır:

(1) Gerçek belediye, kentliyi ilgilendiren tüm hizmetlerde görevli, yetkili ve sorumlu olan bir kurumdur. Başka bir anlatımla kent hizmetleri bakımından kentin tartışmasız tek yöneticisidir. Bu modelde merkezi yönetimin belediye üzerinde yönetsel vesayet yetkisi yoktur.

(2) Gerçek belediyecilikte kent hizmetlerinin finansmanı ilkesel olarak kentlilerin ödediği yerel vergilerle, belde sınırları içinde merkez yönetim tarafından toplanan vergilere belediye payı olarak belirli bir yüzde eklenmesiyle, bazı hizmetlerin karşılığının doğrudan alınmasıyla ve belediye hizmetleri sonucunda oluşan rantların belediyeye kazandırılmasıyla gerçekleştirilecektir.

(3) Gerçek belediyenin en önemli niteliklerinden biri de, kentine sahip çıkan, sorumlu, duyarlı, sorgulayan, kara ve uygulamalara olumlu ya da olumsuz tepki veren kent halkıdır.

(4) Gerçek belediyenin son niteliği ise, yönetsel özerkliktir. Bu belediye, üstlendiği hizmetlerde yürütülür nitelikte kararlar almak ve bunları kendi oluşturacağı iç örgüt yapısıyla uygulamakta yönetsel özerkliğe sahiptir.

Bülbül'e (2004, s.141-143) göre ise yerel yönetimlerin temel ilkeleri (1) merkezden yönetim-yerinden yönetim: Bunlar arasındaki denge nedeniyle hiyerarşik yapılar olmaları ama aynı zamanda merkezi yönetimin yetkilerinin bir kısmını yerel yönetimlere devretmesi; (2) yönetsel denetleme: Merkezi yönetimin yerinden yönetim kuruluşlarını denetleme yetkisinin (idari vesayet) olması; (3) özerklik: Tam değil kısmi özerk olmaları; (4) demokratik yerel yönetim anlayışı: Halka en yakın birimler olduklarından demokratik yerel yönetim anlayışına sahip olmaları gerekliliği; (5) etkin yerel yönetim ilkesi: etkinlik için çağdaş tekniklerden yararlanmaları zorunluluğu; (6) sosyal adalet ilkesi: İnsan haklarına saygılı olmalı, birlik ve dayanışma ruhunu oluşturmali ve (7) tarafsızlık ilkesi: Yöre halkına eşit hizmet sunma zorunluluğu- olarak sıralanmaktadır.

Yerel yönetimlerde halkla ilişkiler işlevinin sahip olması gereken ilkeleri incelediğimizde, bunların birer kamu kuruluşu olan belediyelerin çalışma esaslarıyla

paralellikler taşıdığını görmekteyiz. Acar'a göre, (1993, s.81-89) belediyelerde halkla ilişkiler hizmetlerinin yürütülmesinde esas alınması gereken ilkeler (1) bütünlük ilkesi; (2) etkili, verimli ve yeterli hizmet ilkesi; (3) tarafsız ve eşit hizmet ilkesi; (4) açıklık ilkesi ve son olarak da (5) katılım ilkesidir. Yazar bütünlük ilkesinin birden fazla anlam içerdiğini söylemektedir. Bunlar öncelikle anayasada ifade edildiği şekilde, idarenin kuruluş ve görevleriyle bir bütün olması anlamıdır. Buna göre, halkla ilişkiler ya da herhangi bir hizmetin yürütülmesine ilişkin yaklaşım ve sorunlar kamu yönetiminin tümü için geçerli olabilmektedir. Bir ülkenin devlet örgütlenmesinde ve kamu yönetiminde; devlet-yurttaş ilişkilerine, halkla ilişkiler hizmetlerine dair yapısal değer, tutum ve uygulamalar yerel yönetim kuruluşlarını da etkilemektedir. Dolayısıyla, tüm kamu kuruluşlarındaki halkla ilişkiler anlayışının bir bütünlük içinde değerlendirilmesi gerekmektedir. İkinci olarak, belediyelerdeki halkla ilişkiler hizmetleri ve anlayışı belediyenin tüm politika ve uygulamalarıyla beraber değerlendirilmelidir. Son olarak ise, halkla ilişkilerin yalnızca bu konudan sorumlu kişi ya da birimin değil, belediyede çalışan tüm kamu görevlilerinin yürüttüğü bir hizmet olduğunun gözden kaçırılmaması gerekmektedir. Etkili, yeterli ve verimli hizmet ilkesi ise, tüm kamu kuruluşlarında olduğu gibi, belde halkının beklenti, gereksinim ve istekleri doğrultusunda kaynak ve olanaklarını en iyi şekilde kullanarak yeterli ve yüksek kalitede hizmet sunmayı içermektedir. Tarafsız ve eşit hizmet ilkesinden kastedilen, siyasi yansızlığın sağlanmasıdır. Burada, seçimle iş başına gelen belediye görevlilerinin, sahip oldukları siyasi kimlikten sıyrılarak tüm belde halkına hizmet götürmekle yükümlü oldukları bilinci içinde olmaları gerekmektedir. Açıklık ilkesi, belediye hizmetlerinde en çok gereksinim duyulan noktalardan biridir. Açıklık, belediye hizmetlerinde yapılanlar kadar yapılamayanları, başarılar kadar başarısız olunan konuları belde halkına dürüstçe açıklamak anlamını taşımaktadır. Öte yandan açıklık, belde halkının belediye hizmetleri ya da kendi sorunlarıyla ilgili bilgi ve belge edinme hakkına saygı duymayı içermektedir. Katılım ilkesi, belediyelerin, halkın katılımını belirli dönemlerde yapılan yerel seçimlerde oy kullanmaktan ibaret saymamayı ve halk katılımını, yönetimin bütün eylem ve işlemlerinde geçerli olabilecek bir halkla ilişkiler yaklaşımı olarak benimsemeyi gerektirmektedir.

Öte yandan halkla ilişkilerin hedef kitlesinin tüm kamuoyu olduğu düşünüldüğünde, kamu kuruluşu ve halk arasındaki iletişimin, kamu kuruluşunun birincil işlevi olduğu açıktır. Halkla ilişkilerin yayın yapma, haberleşme ve propagandadan farklı bir işlev olarak halkla arasında sempati, güven duygusu ve işbirliği arzusu uyandırmak amacındadır. Bu doğrultuda halkla ilişkileri halkın çıkarları ve kuruluşun çıkarları arasında bir uzlaşma oluşturmaya çalışan yönetsel çabalar olarak tanımlayan Tortop (2009, s. 8), yöneticilerin kamuoyunun istek ve çıkarlarını gözlemesi ve mümkün olduğunca kuruluşun yapısında ve eğiliminde değişiklik yaparak kamuoyuna yanıt vermeye çalışması gerektiğini belirtir. Benzer şekilde halkın duygu, düşünce, görüş, istek ve beklentilerinin dikkate alınmaması halkla ilişkilerin temel ilkelerine aykırı düşmekte, bu şekilde hazırlanan halkla ilişkiler politikaları, bir siyasal iktidarın ülke yönetiminde halkın isteklerini göz ardı ederek başına buyruk davranarak iktidarını yitirmesi gibi, başarısız olmaktadır (Işık ve Erdem, 2007, s.112).

Halkla ilişkiler işlevinin yerel yönetimler açısından amaçlarını Türk Belediyeciler Derneği şu şekilde belirtmektedir (1992, s.71-72): (1) Belde halkı ile belediye arasında anlayış birliği ve iyi niyet sağlamak, halkın güvenini kazanmak; (2) belde halkını aydınlatmak, belediye çalışmaları konusunda bilgi vermek ve onlara bu çalışmaları benimsetmek; (3) belde halkının belediye çalışanlarına karşı olumlu davranışlar içinde olmasına katkıda bulunmak; (4) halkın belediye ile olan ilişkilerinde onların işlerini kolaylaştırıcı çalışmalar yapmak; (5) belediye meclisi, encümen ve belediye başkanının aldığı kararların yerindeliğini artırmak amacıyla belde halkından bilgi toplamak ve böylece karar alınmadan önce halkın görüşlerini ifade etmesine fırsat yaratmış olmak; (6) belediyenin almış olduğu kararlara ve belediye mevzuatına halkın uymasını sağlamak amacıyla bunlar hakkında halka açıklayıcı bilgiler vermek; (7) belde halkıyla işbirliği oluşturarak belediye hizmetlerinin daha hızlı ve etkin görülmesine halkın katkısını sağlamak; (8) belde halkının istek, öneri ve şikayetlerinden, belediyenin tüm çalışmalarında yararlanılmasını sağlamak ve (9) belde halkından olmanın gururunu aşmak.

Yalçındağ (1996, s.11) ise, halkla ilişkilerin belediyelerdeki temel amacını, bir yandan halkın istediği belediyeyi, öte yandan, “belediyeden yana olan, belediyeyi destekleyen kent kamuoyunu” (Yalçındağ, 1987, s.77’den alıntı) oluşturmaktır. Öte yandan yazar, belediyelerdeki halkla ilişkiler işlevinin dikkate alması gereken temel değer ve ölçütleri belirleyerek, halkla ilişkilerin ancak bu değer ve ölçütler bağlamında hareket ederse başarılı olabileceğini ifade etmiştir (Yalçındağ, 1996, s.12-17). Söz konusu değer ve ölçütler demokrasi değeri; hukuk devleti ilkesi; katılım; dürüstlük, açıklık; kamu yararı; başarılı hizmet; sorumlu ve duyarlı kentli; gerçek belediye kurumu; insanın ön plana çıkarılması; toplumsal barış ve ortak sorumluluktur.

Yerel yönetimler demokrasinin gerçekleşmesine katkıda bulunmakta; kamusal hizmet ve malların üretiminde etkili ve verimli olmakta ve bireylerin temel haklarını gerçekleştirmektedir (Bülbül, 2004, s. 141). Yerel yönetimlerin sundukları hizmetler gündelik yaşama dair olduğundan yerel halka sürekli olarak bilgilendirme yapılması ve halktan geri bildirim alınması bir sorunluluktur. Bir kuruluşla hedef kitlesinin arasındaki bilgi akışının bu kadar yoğun olduğu bir ilişki biçiminde halkla ilişkilerin çalışma ilkelerine uyum bir gereklilik olarak belirlemektedir. Öte yandan, yerel yönetimlerin seçimle göreve gelip seçimle görevden ayrılan bir idari yapı olması, halkla kurduğu ilişkileri daha hassas bir noktaya getirmektedir. Zira yurttaşlarla kurduğu ilişkilerin niteliği seçim sonuçlarını doğrudan etkileyerek yeniden seçilme olasılığını artırmakta, bu da belediye halkla ilişkilerini stratejik bir işlev haline getirmektedir.

Halkla ilişkilere temel olan en önemli değerlerden biri dürüstlüktür. Bu özelliği aslında halkla ilişkileri reklam ve propaganda etkinliklerinden ayırmakta, ona gerçek niteliğini kazandırmaktadır. Halkla ilişkiler işlevi bağlamında halka ulaştırılacak olan bilgiler yalnızca gerçek olanı içermelidir. Kuruluşlar, halkın güven, sevgi ve desteğinin yalnızca ona karşı dürüst olunarak kazanılabileceği akıldan çıkarmamalıdır. Bu konu yönetimin açıklığı ve saydamlığıyla doğrudan ilişkilidir (Yalçındağ, 1996, s.14).

Öte yandan, halkla ilişkiler mesleğinin etik ilke ve kurallarıyla mesleki standartlarını olumsuz yönde etkileyen oluşumlar, kamu sektöründeki halkla ilişkiler çalışmalarını negatif anlamda etkileyebilmektedir. Kısa adı IPRA olan Uluslararası Halkla İlişkiler Derneği'nin "IPRA'nın Profesyonel Davranış İlkeleri-Code of Venice on Professional Conduct" olarak düzenlediği metin (IPRA, 1961); yine IPRA tarafından 1965 yılında derneğin Atina'daki genel kurulunda kabul edilen ve temeli İnsan Hakları Evrensel Bildirisi'ne dayandırılan "Atina Kuralları-Code of Athens" (IPRA, 1965); kısa adı CERP olan Halkla İlişkiler Avrupa Konfederasyonu tarafından 1978 yılında kabul edilen "Lizbon Kuralları-Le Code de Lisbonne" (CERP, 1978); kısa adı TÜHİD olan Türkiye Halkla İlişkiler Derneği tarafından oluşturulmuş meslek ilkeleri (TÜHİD) gibi çalışmalar, halkla ilişkiler mesleğinin etik standartlarını belirlemenin yanı sıra, mesleğin kurumsallaşmasına katkıda bulunmakta, uygulayıcıların uymakla yükümlü oldukları kuralları somutlaştırmaktadır. Yukarıda adı geçen kurallar farklı anlatım biçimleriyle ifade ediliyor olsalar da, içerik olarak evrensel insani değerlere vurgu yapıldığından, neredeyse özdeşler. Toplumun etik değerlerinin göz önünde bulundurulması, dürüstlük, şeffaflık, kamuyu yanıltmama ön plana çıkan değerlerdir. Bülbül'e göre (2004, s.292-293) etik değerler dürüstlük (halkla ilişkiler uygulayıcılarının kendilerine ulaşan bilgilerin doğruluğunu araştırarak basına yansıtma gerekliliği), sevgi (sevgi ve bundan doğan saygının halkla ilişkiler uygulamalarına yansıtılması gerekliliği), eğitim (eğitimsiz kişilerin yürüttüğü çalışmalarda doğabilecek etik sorunları engellemek amacıyla halkla ilişkiler eğitim almış kişilerin tercih edilmesi) ve kamusal güçtür (etik sorunların çözümünde kamusal güce gereksinim duyulması).

Ülkemizde halkla ilişkiler mesleğinin çalışma ilkeleriyle ters düşecek şekilde çalışmalar yapan görevlilere nasıl bir yaptırım uygulanacağına dair henüz bir düzenleme bulunmadığından, sektörün etik kurallar konusunda tatmin edici bir noktaya gelmiş olduğunu ifade etmek olası görünmemektedir. Bu bağlamda etik değerleri olumsuz yönde etkileyen bazı oluşumlardan söz etmek mümkündür (Bülbül, 2004, s.296-297). Bunlar halkla ilişkiler birimleri çalışanları tarafından mesleğin çıkar sağlama amacıyla kullanılması; yurttaşların sorunlarını çözmek amacıyla rüşvet verme yoluna gitmesi ve

rüşvet alma-rüşvet vermenin halkla ilişkiler etiğini olumsuz yönde etkilemesi; kamu yararını gözetmekle yükümlü olan halkla ilişkiler mesleğinin kimi uygulamaların içeriği nedeniyle söz konusu ilkeyi göz ardı ediyor olması (örneğin, sigara üretimi yapan çokuluslu şirketlerin halkla ilişkiler çalışmalarında kamu sağlığını gözetmelerinin olanaklı olmaması); yönetimin kimi konulardaki kararları halka açıklanmasını sakıncalı görmesi ve halkla ilişkilerin açıklık ve doğruluk ilkesiyle çatışması; halkın, yanlış bilgilendirme durumunda uğrayacağı zararın hangi yolla karşılanacağını belirsiz olması olarak sıralanmaktadır.

2.2.4. Halkla İlişkilerin Türk Yerel Yönetim Yapılanması İçindeki Yeri.

Halkla ilişkilerin temel faaliyet alanları; şirket içi iletişim, kurumsal halkla ilişkiler, medyayla ilişkiler, kurumlar arası iletişim, kamu işleri, sosyal sorumluluk, yatırımcıyla ilişkiler, stratejik iletişim, çevresel faktörleri takip, kriz yönetimi, metin yazımı, yayım idaresi ve etkinlik yönetimiyle fuarlardır (Fawkes, 2008, s.21). Halkla ilişkilerin temel faaliyet alanları bağlamında uzmanlarının görevleri incelendiğinde, halkla ilişkiler uzmanlarının büründüğü iki önemli rol olduğu görülür: İletişim teknisyenliği ve iletişim müdürlüğü. İletişim müdürlerinin büründüğü roller ise daha çeşitlidir: Teşhis uzmanı, iletişimci ya da sorun çözücü olarak iletişim programlarını planlar, yönetir ve yönetime danışmanlık yaparlar (Cutlip ve diğerleri, 2000, s.37-44). Halkla ilişkiler uzmanlarının görevlerinin incelendiği çalışmaların ertesinde, Grunig ve Grunig (1992), oluşturdukları halkla ilişkiler modelini (Grunig ve Hunt, 1984, s.22) yenileyerek “halkla ilişkiler zanaatı” ile “halkla ilişkiler sanatı” arasındaki farkı ortaya koymuşlardır. Önceki modelde Grunig ve Hunt, basın ajanslığı, kamusal bilgi, çift yönlü asimetrik ve çift yönlü simetrik olmak üzere toplam dört adet halkla ilişkiler modeli tanımlamış, bu modellerin amacını, yararlandıkları iletişim şekillerini ve modellerini, kullandıkları araştırma yöntemlerini, sektördeki önemli temsilcilerini, uygulama alanlarıyla uygulayan kurumların tahmini yüzdelerini içeren bir çalışma gerçekleştirmişlerdi. Yenilenen modelde ise Grunig ve Grunig, basın temsilciliği modeli ve kamusal bilgi modelini uygulayan ve iletişim tekniklerinin etkili kullanımından sorumlu olan meslek halkla ilişkiler zanaatkarlığıdır. Anlaşmazlıkları iletişim yoluyla çözmek ve organizasyonun halkla ilişkilerini yönetmek

ise, çift yönlü asimetrik ve çift yönlü simetrik modelleri uygulayan ve halkla ilişkiler sanatı olarak adlandırılan işlevi yerine getiren uzmanların işidir.

Halkla ilişkiler birimlerinin idari şemalardaki konumlandırımları, kuruluşların bu işleve bakış açıları ve verdikleri önem doğrultusunda gerçekleşmektedir. Halkla ilişkiler bir yönetim görevi olduğu için (Peltekoğlu, 2007, s.5) birim doğrudan belediye başkanına bağlı olarak kurulmalı, diğer birimlerle uyum içinde çalışabilmesi amacıyla halkla ilişkiler uzmanları ve yöneticileriyle diğer birim yöneticilerini bir araya getirecek komisyon benzeri düzenlemeler yapılmalıdır (Ertekin, 1995, s.61-62). Öte yandan bir kurumda halkla ilişkiler biriminin örgüt şeması içinde nerede bulunduğu, hem bu birime ve hizmetlerine atfedilen önem, hem de halkla ilişkiler birimi ile kurumun diğer birimleri arasında işbirliği ve koordinasyon sağlanması bakımından önem taşımaktadır (Acar, 1994, s.12). Örneğin Kadıköy Belediyesi'nde halkla ilişkiler işlevi, organizasyon şemasında belediye başkanına doğrudan bağlı olarak görev yapan Özel Kalem Müdürlüğü bünyesinde yürütülmektedir. Özel Kalem Müdürü Sağlam, başkana yakın çalışmanın, belediyelerin birer kamu kuruluşu olmasından kaynaklanan bürokrasi nedeniyle yaşanabilecek yavaşlık sorununu en aza indirdiğini ifade etmektedir (2011, s.1).

Kent halkı ile olumlu ilişkilerin kurulabilmesi için belediyede görev yapan tüm kamu görevlilerinin üstlendikleri işlevi doğru ve başarılı bir şekilde yürütmeleri ve uygun tutum ve davranışlar sergilemeleri gerekmektedir. Ancak örgütsel düzen açısından, halkla ilişkiler çalışmalarından doğrudan ve birinci derecede görevli ve sorumlu olacak personelin belirlenmesi uygun olacaktır. Yalçındağ (1996, s.252-253), bu konudaki idari örgütlenmenin nasıl olacağını belirleyecek etmenin belediyenin büyüklüğü olduğunu söylemektedir. Buna göre, nüfusu yaklaşık olarak 20.000'in altında olan kentler ve kasabalarda halkla ilişkiler biriminin kurulmasına, hatta tam zamanlı ve kadrolu bir halkla ve basınla ilişkiler görevlisinin istihdamına gerek olmadığı söylenebilir. Bu belediyelerde halkla ilişkiler çalışmalarını bizzat belediye başkanı yürütmektedir, daha büyük belediyelerde ise çeşitli örgütlenme biçimleri söz konusu olabilmektedir. Bunlar, halkla ilişkiler uygulamalarının başkanın sorumluluğunda olması, ancak özel kalemde

görevlendirilecek bir ya da birkaç personelin destek vermesi; bir adet basın danışmanı ve ona destek verecek birkaç elemandan oluşan başkanın özel kaleminde bir örgütlenme; bir basın ve halkla ilişkiler birimi kurularak, belediyenin büyüklüğüne ve iş hacmine bağlı olarak, ayrı bir örgütlenme olarak çalışması biçimlerinde olabilmektedir. Öte yandan, bir belediyede halkla ilişkiler işlevinin belediye başkanı, belediye meclisi ve belediye encümeni üyeleri, halkla ilişkiler birimi görevlileri ve yöneticileri ya da bu işle görevlendirilen belediye dışındaki kişi ve/veya kuruluşlar ve son olarak belediyenin tüm birimlerinde her düzeydeki görevli ve yöneticiler tarafından yürütüldüğü gözden kaçırılmamalıdır (Acar, 1993, s.82).

Yerel yönetimlerde halkla ilişkiler birimini sahip oldukları görev ve sorumluluklar bağlamında değerlendirdiğimizde, bu birimlerin, belediye başkanlarıyla halk arasında bir aracı gibi algılandıklarını ifade etmek mümkün görünmektedir. Yerel yönetimlerde halkla ilişkiler çalışmalarının amaçları (1) halkı yerel yönetimin politikasından ve günlük etkinliklerinden haberdar etmek; (2) yerel yönetim tarafından kesin kararlar alınmadan önce projeler hakkında halka görüşlerini belirtme fırsatı vermek; (3) halka, yerel yönetimin işleyiş sistemiyle yurttaşların hak ve sorumluluklarıyla ilgili bilgi vermek ve (4) vatandaşlık gururunu aşılacak ve geliştirmek olarak sıralanmaktadır (Tortop, 2009, s. 140). Bu konuda yapılan bir araştırmanın sonuçlarına göre ise halkla ilişkiler biriminin sorumlulukları, halkın sorunlarını dinlemek; çözümler bulmak; bu sorunların çözümü için konuları ilgili müdürlüklere göndermek ve halk ve belediye görevlileri arasında koordinasyon sağlamak olarak sıralanmaktadır (Sezgin, 2007, s.190).

Halkla ilişkiler işlevini yürüten birim, ülkemizde farklı adlar altında görev yapmaktadır. Bunlar, “Basın ve Halkla İlişkiler Şube Müdürlüğü”, “Basın ve Halkla İlişkiler Müdürlüğü”, “Basın-Yayın ve Halkla İlişkiler Müdürlüğü”, “Halkla ilişkiler Bürosu”, “Halkla İlişkiler Koordinasyon Merkezi”, “Basın Bürosu” gibi adlardır. Halkla ilişkiler işlevi bazı belediyelerde “Özel Kalem Müdürlüğü” tarafından, doğrudan belediye başkanına bağlı olarak yürütülmekte, bazı belediyelerde ise “Kültür ve Sosyal İşler Müdürlüğü” içerisinde bir birim olarak konumlandırılmaktadır. Buna karşın, yerel

yönetimlerde genel olarak halkla ilişkilerden sorumlu birimlerin bulunması, ülkemizdeki tüm il, ilçe ve köy belediyelerde bu işlevi yürüten idari bir yapılanmanın bulunduğu anlamına gelmemektedir. 1993 yılında yapılan bir araştırmaya göre (Acar, s.11), soru formunu yanıtlamış 39 belediyede halkla ilişkiler hizmetinden sorumlu olan birimlerin adları incelendiğinde, Basın ve Halkla İlişkiler Müdürlüğü; Basın-Yayın ve Halkla İlişkiler Müdürlüğü; Basın Bürosu; Yazı İşleri Müdürlüğü; Özel Kalem Müdürlüğü gibi adların kullanıldığı göze çarpmaktadır. Toplam 697 belediyenin katılımıyla gerçekleştirilen bir başka araştırmanın sonuçlarına göre ise (Sezgin, 2007, s.174-177) ülkemizde basın ve halkla ilişkiler etkinliklerini yürüten birimler Basın ve Halkla ilişkiler (%23); Yazı İşleri Müdürlüğü (%19.9); Halkla İlişkiler Bürosu (%10.5); Özel Kalem (%6.2) olarak sıralanmaktadır. İki araştırma arasında yaklaşık 14 sene geçmiş olmasına karşın halkla ilişkiler birimlerine verilen adlar aşağı yukarı aynı görünmektedir. “Halkla ilişkiler birimi teşkilat yapınız içerisinde hangi makama bağlıdır?” sorusuna cevap veren 474 belediyenin %68,8’lik bir bölümünde birim belediye başkanına bağlı görünmektedir. Halkla ilişkiler işlevini yürüten birim, %17,7’lik kısımda müdürlük makamlarından birine ve %11,4’lük bir kısımda ise belediye başkan yardımcısına bağlıdır. Buna göre, belediyelerin %80,2’lik bir kısmının halkla ilişkiler biriminin başkan veya başkan yardımcısına bağlı olduğu görülmektedir. Eğitim durumu açısından incelendiğinde ise belediyelerin güçlü olmadığı olduğu görülmektedir. Ankete katılan belediyeler içinde halkla ilişkiler biriminde görev yapan kişilerin iletişim fakültesi mezunu olma oranı %12.7’dir. Donanım açısından ise (TV, telefon, radyo, internet bağlantısı, radyo, yazıcı vs.) belediyeler yeterli görünmektedir.

Diğer yandan, kamu kuruluşlarının yasa ve yönetmeliklerle tanımlanan görev ve yetkileri, merkezi yönetimin, yerel yönetimlerdeki halkla ilişkiler işlevine bakışını yansıtmaktadır. 5393 sayılı Belediye Kanunu’nun Üçüncü Bölümü, belediyenin görev, yetki ve sorumluluklarını tanımlarken, doğrudan halkla ilişkiler işlevinin içeriğinden bahsetmemiş ya da bunu açıklamamıştır. Bununla beraber, yasa detaylı olarak incelendiğinde, halkla ilişkiler işlevlerine dahil olabilecek kimi konuların tanımlandığını ve belediye görev, yetki ve sorumlulukları arasında sayıldığını görürüz. Bu konular ve ilgili yasa maddeleri aşağıda sıralanmıştır. Buna göre Madde 13 içerisinde; “Belediye,

hemşehriler arasında sosyal ve kültürel ilişkilerin geliştirilmesi ve kültürel değerlerin korunması konusunda gerekli çalışmaları yapar. Bu çalışmalarda üniversitelerin, kamu kurumu niteliğindeki meslek kuruluşlarının, sendikaların, sivil toplum kuruluşları ve uzman kişilerin katılımını sağlayacak önlemler alınır” ifadesi ve Madde 41 içerisindeki “Stratejik plan, varsa üniversiteler ve meslek odaları ile konuyla ilgili sivil toplum örgütlerinin görüşleri alınarak hazırlanır ve belediye meclisi tarafından kabul edildikten sonra yürürlüğe girer” ifadesi, katılım konusuna gönderme yapmaktadır. Benzer şekilde Madde 15 içerisindeki “Belde sakinlerinin mahallî müşterek nitelikteki ihtiyaçlarını karşılamak amacıyla her türlü faaliyet ve girişimde bulunmak” ifadesi, bilgi edinmenin bir gereksinim olduğunu göz önünde bulunduracak olursak, halkla ilişkiler işlevine işaret etmektedir. Madde 24 içerisinde yer alan “Mahalle muhtarları ve ildeki kamu kuruluşlarının amirleri ile ildeki kamu kurumu niteliğindeki meslek kuruluşları, üniversiteler, sendikalar ve gündemdeki konularla ilgili sivil toplum örgütlerinin temsilcileri, oy hakkı olmaksızın kendi görev ve faaliyet alanlarına giren konuların görüşüldüğü ihtisas komisyonu toplantılarına katılabilir ve görüş bildirebilir” ve “Komisyon raporları alenîdir, çeşitli yollarla halka duyurulur ve isteyenlere meclis tarafından maliyetlerini aşmamak üzere belirlenecek bedel karşılığında verilir” ifadeleri de, yurttaş katılımından bahsetmekte ve kamuoyunu bilgilendirme zorunluluğuna işaret etmektedir. Öte yandan, Madde 60 içerisinde belediyenin giderleri arasında “Temsil, tören, ağırlama ve tanıtım giderleri”, “Sosyo-kültürel, sanatsal ve bilimsel etkinlikler için yapılan giderler” ve son olarak da “Belediye hizmetleriyle ilgili olarak yapılan kamuoyu yoklaması ve araştırması giderleri” sayılmıştır. Benzer şekilde Madde 67 içerisinde “fuar, panayır ve sergi hizmetleri” ifadeleriyle halkla ilişkiler yöntemlerinden bahsedilmektedir. Madde 77 ise, “Belediye; sağlık, eğitim, spor, çevre, sosyal hizmet ve yardım, kütüphane, park, trafik ve kültür hizmetleriyle yaşlılara, kadın ve çocuklara, özürllülere, yoksul ve düşkünlere yönelik hizmetlerin yapılmasında beldede dayanışma ve katılımı sağlamak, hizmetlerde etkinlik, tasarruf ve verimliliği artırmak amacıyla gönüllü kişilerin katılımına yönelik programlar uygular” diyerek gönüllü katılımı tanımlar. Yurttaş katılımı mekanizmaları arasında en önemlilerinden biri olan kent konseyleri ise Madde 76’da tanımlanmaktadır. Yukarıda ilgili

yasa maddeleriyle beraber sıralanan halkla ilişkilere dair işlevler bize, ülkemizde belediye halkla ilişkilerinin, merkezi yönetimin belirlediği sınırlar dahilinde gerçekleştiğini, kuramsal olarak kabul etmemiz gerektiğini göstermektedir. Bununla beraber, halkla ilişkiler işlevinin belediyelerdeki örgütlenme biçimi konusunda herhangi bir düzenleme bulunmamaktadır.

2.3. YEREL YÖNETİMLERDE YURTTAŞ KATILIMI.

2.3.1. Temsili Demokrasinin Krizi ve Halka Yakın Yönetim Arayışları.

2.3.1.1. Temsili Demokrasiye Yönelik Eleştiriler ve Yeni Yaklaşımlar.

Günümüzde demokrasi, doğrudan ve dolaylı olarak iki şekilde gerçekleştirilmekle beraber, bazı istisnalar dışında demokratik ülkelerde dolaylı, yani temsili demokrasi uygulanmaktadır. Doğrudan demokrasi, halkın egemenliğini bizzat ve doğrudan doğruya kullandığı demokrasi türüken, temsili demokrasi ise, halkın egemenlik hakkını doğrudan değil de, seçtiği temsilciler aracılığıyla kullandığı bir demokrasi uygulamasıdır. Modern toplumlarda demokrasiyi kısmen de olsa işler kılabilen olgu temsil, temsil etme yeteneğine sahip yöntem ise merkezi ve yerel seçimlerle referandumlardır. Ancak, çalışmamız kapsamında ele aldığımız yerel yönetimlere ait organların seçimle oluşması, bunların bütünüyle demokratik kurumlar olarak nitelendirilmesi için yeterli olmamakta, günümüzün en yaygın siyasi sistemlerinden biri olmakla beraber, temsili demokrasiye, sorunlu olduğu ve etkinliğini kaybettiği yönünde eleştiriler getirilmektedir (Barber, 1995, s.183-194).

Bu konunun anlaşılması için, kısaca temsili demokrasiden, buna yönelik duyulan şüphe ve eleştirilerden ve son olarak önerilen yeni demokrasi kuramlarından bahsetmek uygun olacaktır. Temsil kavramını eleştiren Rousseau'ya göre, egemenlik devredilemeyeceği ve bölünemeyeceği gibi, temsil de edilemez; zira egemen güç ancak kendisi tarafından temsil edilebilir (1998, s.25-27, 96). Demokrasiyi özel kurumsal mekanizmalara eşitlemeyen Habermas ise, demokrasiyi, meşruiyeti görüşerek ortak karar oluşturmaya dayanan bir kurumsal düzen olarak tanımlamakta ve kararların oluşmasında vatandaşların katılımının, demokratik toplumun oluşumunu sağladığını ileri sürmektedir.

Habermas (1999, s.38-41), demokrasinin üç modelini anlattığı makalesinde ilk iki modelin cumhuriyetçi ve liberal olduğunu, liberal görüşe göre yurttaşların statüsünün devlete ve diğer yurttaşlara karşı sahip oldukları negatif haklara göre belirlendiğini, cumhuriyetçi görüşe göre ise bu yurttaşların özel kişiler olarak hak iddia ettikleri negatif özgürlüklerin, onların statülerini belirlemediğini söylemektedir. Cumhuriyetçi model, liberal modele kıyasla, özerk yurttaşlar tarafından aklın ortaklaşa olarak kamusal kullanımını kurumsallaştırması bağlamında demokrasinin özgün anlamını koruması avantajına sahiptir. Başta siyasal katılım ve haberleşme hakkı olmak üzere siyasal haklar daha çok pozitif özgürlükler niteliğini taşımaktadır. Yazarın önermekte olduğu üçüncü model olan müzakereci demokrasi modelinde ise, demokrasinin katılımcı niteliği ön plana çıkmaktadır.

Demokrasinin merkezine katılımı yerleştiren yaklaşımlardan biri de Dahl'a aittir. Dahl'a göre (1989, s.57-66), demokratik bir sürecin ayırt edici özellikleri, oy verme eşitliği, etkili katılım, iyi kavrama, gündemin izlenmesi ve kapsamadır. Etkili katılımın anlamı ise, bağlayıcı kararların alınması sürecinde vatandaşların, ortaya çıkacak sonuç hakkında kendi tercihlerini ifade etmek için gerekli ve eşit imkana sahip olmalarıdır. Yurttaşlar, gündemin sorunlarını belirlemek ve bir kararı başkalarının yerine benimsemek için hangi nedenlerin olduğunu ifade etmek bakımından gerekli ve eşit imkana sahip olmalıdır. Bir vatandaş için etkili katılım açısından gereken fırsatların dışlanması, tercihleri bilinmeyeceği veya yanlış algılanacağından dikkate alınmayacak anlamına gelmektedir. Fakat, nihai sonuçla ilgili tercihlerinin eşit biçimde dikkate alınmaması, çıkarların eşit bir biçimde değerlendirilmesi ilkesinin ihlali demektir.

Sartori (1996, s.95-125) ise, katılımcı demokrasiyi; doğrudan demokrasi, referandumlu demokrasi, seçimli demokrasi ve temsili demokrasi gibi ona yakın ve daha açık olan kavramlara göre araştırır. Seçimli demokrasi; özerk bir kamuoyunun, düşünce ve kanaatlere sahip olma önkoşuluyla oy verme yöntemini kullanmasıdır. Seçimli demokrasi ve temsili demokrasi birbirlerini ön koşulu durumundadır. Referandumlu demokrasiler ise halkın sorunlarına ilişkin konularda bir araya gelerek değil, referandum yoluyla bağımsız bireyle olarak doğrudan karar vermeleridir. Bu nedenle, referandumlu demokrasi, doğrudan

demokrasinin alt türlerinden biridir. Ancak, seçimler arasındaki dönemlerde halkın iktidarının çoğunlukla “dinlenmeye çekilmesi” (Sartori, 1996, s.95), kamunun kamusal konulara ilişkin sahip olduğu bilgilerin sağlıksız olması, ilgisizlik, siyasetten uzaklaşma, “kamuoyunun birçok konu ve olayda bir kanaate değil, daha çok ruh hallerinden ve duygusal eğilimlerden oluşan anlaşılabilir birtakım duygulara” (Sartori, 1996, s.114) sahip olması ve yurttaşlarda görülen genel kayıtsızlık gibi sorunların aşılması için önerilen ve coşku uyandıran olgu, katılımcı demokrasi olgusudur. Buna göre, katılımcı demokrasinin yukarıda bahsedilen tüm demokrasi türlerinin oluşturduğu harita üzerindeki konumu belirsizdir; zira katılma mikrodemokrasilerin temelidir ve tüm demokratik yönetim sistemi için önemli bir altyapı sağlamaktadır. Öte yandan, salt oy verme eyleminden katılma diye söz etmek mümkün değildir. Katılma, doğru ve anlamına uygun biçimde anlaşıldığında, kişinin kendi başına ve kendi hareketiyle, isteyerek katılması demektir. Başka bir anlatımla, katılma yalnızca “taraf olmak” (salt bir olaya karışmak) ya da istemeyerek bir konunun “tarafı, ortağı haline getirilmek” değildir; katılma, başkasının iradesiyle harekete geçmenin (seferber edilmenin - mobilization) tam tersine, kendi kendine harekete geçmektir.

Demokrasi modellerine katılım bağlamında müzakereci görüşe yaklaşan kuramcılardan Cohen’e göre (1999, 140-167), demokrasi yalnızca bir siyaset biçimi değil, eşit yurttaşlar arasında gerekli katılım, birlik oluşturma ve ifade koşullarını sağlama yoluyla özgürce tartışmayı kolaylaştıran bir koşullar çerçevesidir. Bu nedenle müzakereci demokrasinin modern özgürlükleri güvence altına alması gerekmektedir. İyi işleyen, katılım ve ortak yarar ilkelerini yerine getiren herhangi bir demokratik düzen, toplumsal bir taban gerektirmektedir. Bu taban, seçmenler ve siyasal partilerin dışında, gerek yeterince temsil edilmeyen çıkarları temsil etmek (siyasal eşitliği sağlamaya yardımcı olmak amacıyla), gerekse ortak bir faydayı geliştirmek (ortak yararı geliştirmeye yardımcı olmak amacıyla) için kamusal yetkiyi daha da güçlendirmek amacıyla piyasa ve devlet arasında konuşlanmış ikincil birliklere gereksinim duymaktadır. Ancak, bu ikincil birlikler kendiliğinden oluşmayacaktır; bunların gelişimini özendirmek üzere kamu güçlerini kullanacak birleştirici unsur, demokrasi stratejisidir. Örneğin siyasal temsilde belirgin eşitsizlikler olduğunda, birleştirici strateji halen dışlanmış çıkarların örgütlü temsilini

desteklemeyi önerir. Öte yandan Cohen, kentlerdeki yoksulluk, yerel ekonomik kalkınma, sosyal hizmetler gibi daha ziyade yerel yönetimleri ilgilendiren sorunlar söz konusu olduğunda devletin ortak yararı belirleme konusunda sınırlandığına işaret eder. Bu durumda, uygun strateji bu alanlarda koordinasyon ve özel aktörlerin işbirliği gereklidir. Bu sorunların tamamen ya da önemli ölçüde devletin dışında çalışan farklı kurum ve gruplarla (finansman kurumları, sağlık kuruluşları, teknoloji yayan kuruluşlar, eğitim kurumları, toplu konut yetkilileri, bölgesel kalkınma birlikleri, semt dernekleri) işbirliğine gidilmezse çözülemez. Tüm bu kurum ve grupların kendilerine ait çıkarları olduğundan, birleştirici yaklaşım, birliklere, yerel bilgi toplama, uyma düzeyini izleme ve özel aktörler arasında işbirliğini sağlamayı önerir. Buna örnek olarak Cohen, iş güvenliği ve sağlığı düzenlemelerini uygulamaya geçirmede fabrika komitelerinden, teknolojinin yayılmasını kolaylaştırmada sendika ve işveren gruplarından yararlanılmasını salık verir. Son olarak Cohen, bu tarz yaklaşımların ve çabaların, resmi politika dışında kalan, “müzakereci demokrasi okulu” işlevini görebilecek yeni “müzakere arenaları” yaratma potansiyeline sahip olduğunu ifade etmektedir. Bunlar, ortak somut kaygıları, çok farklı kimlikleri olan ve ortak amaçlarını nasıl çözecekleri konusunda kararsızlık gösteren insanları bir araya getirir. Daha önceki olumlu deneyimleri bu arenalarda birbirlerine eşit bireyler olarak saygılı davranmaya teşvik edecektir. Çözümler için devlete baskı yapmaktan çok, sorunları çözmeyi amaçlayan tartışma yapısı, insanları başkalarının kabul edebileceği koşullar bulmaya özendirilecek, bu da genel çıkarların gözetilmesini doğuracaktır. Bu doğrultuda, siyaseti müzakereden pazarlığa dönüştüren grupları teşvik etmeksizin, katılım ilkelerini ve ortak yararı öne çıkarmak için birleştirici stratejiden yararlanmak mümkün olabilir.

Temsili demokrasiye yönelik eleştirel bakışını “temsili demokrasinin ön kabullerinin aşınması” olarak ifade eden Tekeli’ye göre ise, gerçeklikten uzaklaşma durumunun arkasında belirli nedenler bulunmaktadır. Bunlar, siyasal gücün meşruiyetinin belirli bir bölgedeki oy çokluğuna bağlanmasının yarattığı antidemokratik sonuçlar; küreselleşmeye bağlı olarak ülke sınırlarının mal, sermaye ve emek akımlarına göre yeniden tanımlanması; bireylerin günümüzde ülke sınırları içindeki tek bir noktayla değil, yaşadığı, çalıştığı, tatilini geçirdiği, sivil toplum içindeki aktif olduğu yer gibi birden fazla

noktayla ilişkili hale gelmiş olması; temsili demokrasilerde karara oy çokluğu ile ulaşılması ve siyasal iktidarların seçim sonrasında uzlaşma arayışlarını ayak bağı olarak algılamasının yarattığı sorunlar; siyasal partilerin himayecilik yöntemiyle siyasal sadakat karşılığında yetkilerini yandaşlarına çıkar sağlamak amacıyla dağıtmasının yurttaşlar arasındaki eşitlik ilkesini zedelemesi; günümüzdeki siyasal kamu alanının, toplumdaki her aktörün etkili olabileceği eleştirel ve akılcı bir tartışmanın sürdürülebileceği bir alan olmaktan uzak olması ve temsili demokrasinin bireyleri kamu alanı öznesi değil, özel alan öznesi olmaya yöneltmesi olarak sıralanmaktadır. Yazara göre bireylerin demokrasi sözcüğüyle katılımcı ve çoğulcu nitelermelerini bir arada düşünmelerinin ardında yatan neden, birer kamusal özne olmak yönündeki talepleridir (2009b, s.238-242).

Yukarıda ifade edildiği üzere, temsile dayalı demokrasiden, bir ileri aşamaya, müzakereci ve katılımcı demokrasiye geçme çabaları görülmekte, bunun yöntemleri aranmaktadır. Müzakereci demokrasi modeline göre, bir yönetim biçimindeki kolektif karar alma süreçleri açısından meşruiyete ve rasyonelliğe ulaşmanın gerekli koşulu, söz konusu yönetim biçimindeki kurumların, ortak çıkarların kaynağını, özgür ve eşit bireyler arasında rasyonel ve adil bir şekilde yürütülen müzakere süreçleri olarak görmesidir. Kolektif karar alma süreçleri bu modele ne kadar yaklaşırsa, meşru ve rasyonel olarak kabul edilme olasılıkları o kadar artmaktadır. Benhabib (1999, 104-130), modele yönelik eleştirilere değinmekle beraber, herkese özgür kamusal müzakere olanağını sunması anlamında pratik rasyonellik özelliklerini bünyesine katan bir müzakereci demokrasi modelinin, gerekli bilgiyi artırıcı ve erişilebilir kıldığını ve görüşlerle inançların gözden geçirilmesi için gerekli savların dile getirilmesine olarak sağladığını ifade etmektedir. Bu tarz bir müzakereci demokrasi modelinde bulunması gereken kurumsal öge, birçok kamudan oluşan çok unsurlu, anonim, heterojen bir yapıdır.

Yukarıda ifade edildiği gibi, halkın sadece seçim dönemlerinde oy hakkını kullanarak yönetime katılması, geri kalan dönemlerde yönetimi uzaktan izlemesi anlayışı eksik bulunmaktadır. Demokrasinin, yalnızca oy verme; yasama, yürütme ve yargı arasındaki güçler ayrılığı; temsil gibi kurumsal araçların varlığı ile sınırlamak mümkün

görünmemekte, karar alma süreçlerinin daha demokratik olabilmesi için seçim dışı başka mekanizmalar oluşturmak gerekmektedir.

Oskay'ın ifade ettiği gibi, seçmenler gündelik yaşamın akışı içerisinde mitinglere katılım, sendika üyeliği, derneklerde siyasal eğitim alma gibi etkinliklerde bulunmadığı sürece, “demokrasilerin temeli olan bilgilenmiş, bilinçlenmiş, sağduyulu seçmenlerin oylarının iktidarı biçimlendireceği” düşüncesi gerçekçi olmayacaktır (2001, s.26-27). Öte yandan, kitle iletişim araçlarının, özellikle televizyonun güçlenmesiyle rasyonel ve sözel boyutu bastırılmış, duygusal ve görsel boyutu ön plana çıkarılmış bir siyasal kültür ağırlık kazanmıştır (Oskay, 2001, s.27). Buna ek olarak, temsili demokrasilerde egemenlik haklarını periyodik aralıklarla temsilcilerine devreden bireyler, seçim aralarında pasifize olmakta, “özne” olmak yerine “seçmen” olarak kalmaktadırlar (Öner, 2006, s.16). Çukurçayır (2007, s.376), katılımcı demokrasiye geçme çabalarını, “yönetme ve karar alma işlevinin gerçek egemen olan halk tarafından yerine getirilmesi için, bütün olanakların kullanılması” olarak tanımlamaktadır. Yurttaşların kamusal işlere müdahale etmesinin engellendiği ve kendilerinden önceden belirlenmiş adaylar arasından oy verme yoluyla seçim yapmaları dışında bir etkinliğin beklenmediği bir devlet yönetimi biçiminde yurttaşlara, çocuk gibi yetersiz ve genellikle güvenilir olmayan varlıklar gözüyle bakılmaktadır. Yerel yönetime dayalı bir yurttaşlık anlayışında ise bunun tam tersine, yurttaşların devlet işlerine katılımının kabul, hatta teşvik edileceği ve bunun için gerekli olan tüm kurumsal olanakların sağlanacağı öngörülmektedir. Kamu hizmetlerinin, yurttaşların yerine getirmeye zorunlu olduğu bir ödev olarak değil, bütünüyle insani bir özellik olarak algılandığı bu anlayışta, işbirliği ve ortak sorumluluk kavramları ön plana çıkmaktadır. Küçük apartman dairelerinden oluşan bir yığın halini alan günümüzdeki metropollerde ve büyük kentlerde ise, ifade edilenin tam tersine bir durum söz konusudur (Bookchin, 1999, s.326-327).

2.3.1.2. Demokrasinin İletişim Boyutu ve Halkla İlişkiler.

Yukarıda ifade edildiği üzere, halkla ilişkiler ve demokrasi kavramları arasındaki teorik ve işlevsel ilişkilerin yurttaş katılımı bağlamında incelenmesi, halkla ilişkilerin manipülatif ya da amacından saptırılmış olarak adlandırabileceğimiz anlamından uzak durması gerekliliği açısından da önem taşımaktadır. Pflaum ve Pieper (1993, s. 315) manipülasyonu, kişilerin ya da kitlelerin belirli ekonomik, toplumsal ya da politik amaçlara hizmet edecek şekilde düşünüp davranmalarına yönelik çabalar bütünü olarak tanımlanmaktadır. Halkla ilişkilerde daha düşük olmak kaydıyla reklam, propaganda ve halkla ilişkiler çalışmalarının tümünde farklı oranlarda manipülatif bir yön bulunmaktadır (Biber, 2003, s.64'ten alıntı). Yalçındağ ise (1996, s.13), sadece totaliter rejimlerde değil, demokrasinin kağıt üzerinde kaldığı ya da demokratik değerlerin geçerli olmadığı toplumlarda, manipülatif halkla ilişkiler uygulamalarının söz konusu olacağını belirtmektedir. Başka bir anlatımla, kentte yaşayan yurttaşları ilgilendiren konularda kentlinin dışlandığı ortamlarda kararlar alınarak bunların halkla ilişkilerin ilkelerine ters düşecek şekilde propaganda ve reklam yöntemleriyle halka aktarılması olguları yaşanacak, halkın belediyenin iç işleyişiyle ilgili bilgi edinmesi, tepki göstermesi, sesini duyurması olanaksız olacaktır.

Temsili demokrasiye alternatif olarak yukarıda adı geçen kuramcılarının geliştirdiği müzakereci demokrasi modeline göre demokrasi, kolektif sorunlar, hedefler, idealler ve eylemler hakkında konuşmak üzere bir araya gelmiş yurttaşlar (kamu) yaratan bir süreçtir. Bu süreçte her bireyin kendi özel çıkarlarını öne çıkarmak üzere yarışmasından ziyade, ortak yararı ortaya çıkarmak söz konusudur. Bu doğrultuda yurttaşlar, kamusal müzakere aracılığıyla kişisel tercihlerini kamusal amaçlara göre değiştirmekte ve bu amaçlara ulaşmak için hangi araçların kullanılacağı konusunda beraberce akıl yürütmektedir. Serbest ve açık bir diyalog ortamında saptamalar sınamalardan geçirilmekte, itirazlarda bulunulmakta ve katılımcıların, en iyi sav karşısında bir sonucu benimsemesine kadar süreç devam etmektedir. Batı ülkelerinde müzakereci demokrasi en sık olarak, devlet dışındaki gönüllü birliklerin karar alma süreçlerinde ortaya çıkıyor olsa da, yasa koyucu meclislerde

ya da kamusal oturumlarda ve siyasa oluşturma süreçlerinde de karşımıza çıkabilmektedir. Bununla birlikte müzakereci demokrasi modeli, seçkinci ve dışlamacı olduğu yönünde eleştirilmektedir: Müzakereci iletişim modelinin kaynağı olan kurumlar (bilimsel tartışma, modern parlamentolar ve mahkemeler) burjuva devriminin egemen olmayı başaran iddialı kurumlarından bazıları olduğundan, kurumsal biçimleri, kuralları, retorik ve kültür üslupları modern dünyada bizzat akıl tarafından belirlenmekle birlikte, baştan beri beyaz ve üst sınıf egemenliğinde ve erkek egemen kurumlar olmuşlardır. Öte yandan müzakereci demokrasi modeli, katılımcıların ya hareket noktası olarak ortak bir anlayışı, ya da hedef olarak ortak bir yararı benimsemesi gerektiğini varsayma eğilimi içindedir. Söz konusu eleştiriler bağlamında müzakereci demokrasiye yönelik bir iyileştirme olarak “iletişimsel demokrasi” adını verdiği bir kuram oluşturan Young (1999, 174-196), katılımcılar arasındaki farklılıkların aşılması gereken bölünmeler değil, demokratik tartışmada anlaşmaya ulaşmak için yararlanılması gereken kaynaklar olarak görülmesini önermektedir. İletişimsel demokrasi genişletilmiş bir demokratik iletişim kavrayışıdır. Selamlaşma, retorik ve öykü anlatma ise, siyasal tartışmaya katkıda bulunan iletişim biçimleridir. Bu üç iletişim tarzı, konuşmacıların bedenselliğini ve özgüllüğünü tanıdığı için kamusalılığın gerekliliği olan çoğulluğu kurmaya ve korumaya yardımcı olacaktır. Ayrıca yurttaşlar topluluğunda kültür, toplumsal bakış açısı ve değer farklılıkları bulunduğu durumlarda bu iletişim biçimleri ortak anlayışlar yerine farklılıklar üzerinden diyalog kurmanın yollarını açacaktır.

İletişimsel demokraside önerilen yüz yüze iletişim tarzlarının faydasını destekleyen şekilde, yerel siyasi katılımın iki biçimi olarak varsayılan geleneksel ve daha az geleneksel katılım biçimleri üzerinde kişilerarası iletişimin ve medyanın rollerini inceleyen McLeod, Scheufele ve Moy (1999, s.315), öncelikle yerel politik katılım alanındaki araştırmaların pek azının, iletişimin ve toplumsal bütünleşmenin bu alan üzerindeki etkisini incelemiş olduğuna dikkati çekmişlerdir. Oysa ki, toplumsal bütünleşme ve yerel politik katılım arasındaki ilişki, iletişim tarafından sağlanmaktadır. Yurttaşlar ancak iletişim kanalıyla yaşadıkları topluluğun konu ve sorunları hakkında bilgi edinebilir ve katılım fırsatlarıyla yollarını öğrenebilir. Bilginin dağılması işleviyle benzer şekilde

medya ya da kişilerarası iletişim bireyleri yerel politik katılıma doğru hareketlendirebilir. Toplumsal bütünleşme katılım için gereken altyapıyı sağlarken, medya ve kişilerarası iletişim ise, sunulan katılım fırsatları hakkında bilgi ve teşvik gereksinimini karşılar. Sosyal ağların ya da toplumsal bağlantıların katılım için gerekli teşviki sağlamaması durumunda ise, çeşitli iletişim biçimleri (örneğin yurttaş gazeteciliği) bireyler ve ait oldukları topluluklar arasındaki bağları canlandırabilir ya da alternatif katılım biçimlerini meydana çıkarabilir. Bu bağlamda yazarlar; topluluk, iletişim ve katılım arasındaki görünür ilişkilerin yanı sıra dolaylı bağlantıları da incelemek amacıyla yaptıkları araştırmada, gazete okurluğunun ve kişilerarası iletişimin geleneksel katılım üzerinde güçlü etkileri olduğunu, geleneksel olmayan katılım yöntemi olan forumlarda ise kişilerarası iletişimin tüm iletişim değişkenleri arasında en yüksek etkiye sahip olduğu belirlemiştir. Ayrıca, televizyon haberlerinin hiç bir katılım biçimine doğrudan bir etkisi olmadığı, ancak geleneksel katılıma dolaylı olarak tesir ettiği görülmüştür. Sonuç olarak Mcleod, Scheufele ve Moy (1999, s.330), iletişimin, yerel politik katılımı özendiren ve onu kolaylaştıran çok temel bir rolü olduğunu ifade etmişlerdir.

Halkla ilişkiler, temel ilkeleri olan açıklık, dürüstlük, toplumsal sorumluluk gibi kavramlarıyla demokrasi kültürünü içselleştirir ve bu yönüyle gerek merkezi, gerekse yerel yönetimlerin yurttaşlarla kurduğu iletişimde yoğun olarak kullanılır. Buna bağlı olarak, yönetim sürecinde gereksinim duyulan bilgilendirme ya da etkili iletişim için en temel bileşen halkla ilişkilerdir. Yurttaşların her türlü bilgi alma ve iletme gereksinimini karşılayabilecek denli çok yönlü bilgi akışını sağlayabilme yeteneğini içeren halkla ilişkiler, bu bağlamda, öncelikli bir iletişim etkinliğidir (Çamdereli, 2003, s.65). Benzer şekilde, halkla ilişkiler, ancak demokratik ilkelerin ve değerlerin geçerli olduğu toplumlarda işlev görebilir. Halkla ilişkilerin dayandığı ilkeler, örneğin iki yönlü iletişim ilkesinin işlevsel olabilmesi için toplumda iletişim, fikir, düşünce ve bunları her türlü yolla yayma ve bilgi edinme hak ve özgürlüklerinin yerleşmiş olması gerekmektedir. Bu hak ve özgürlükler bir yandan bireyler tarafından kullanılmalı, öte yandan bunlara kamu kuruluşları ve belediyeler içtenlikle uymalıdır (Yalçındağ, 1996, s.12-13).

Bununla birlikte, halkla ilişkiler teorisi ve demokrasi teorisi arasındaki kavramsal ilişkiyi inceleyen Haugland (1996), çoğu halkla ilişkiler araştırmasının, kuruluşları merkeze yerleştiren bir yaklaşımla, kamuları olarak adlandırdıkları birey ya da gruplarla nasıl daha iyi iletişim kuracakları sorunsalına odaklandığına, buna karşılık demokrasi teorisini yok saydıklarına işaret eder. Halkla ilişkileri daha geniş bir bağlamda ele alan çok az çalışma bulunmaktadır. Başka bir deyişle, halkla ilişkiler araştırmalarının baskın paradigması, sistem teorisi ya da fonksiyonalizm teorilerinden faydalanan müşteri odaklı bir paradigmadır. Bu paradigma, kuruluşun içinde yer aldığı yapısal koşulları incelemekten uzaktır. Haugland'a göre, halkla ilişkiler çalışanları, kitap yazarları ve araştırmacılar, halkla ilişkilerin demokratik bir toplumdaki önemli rolünden adet yerini bulsun diye sık sık bahsediyor olsalar da, bu rolün çeşitli durumlarda ne şekilde değişebileceğine ilişkin çok az akademik çalışma yapılmıştır. Oysa halkla ilişkilerin kurucuları olarak görülen Ivy Lee ve Edward L. Bernays, demokratik toplumlardaki iletişim sorunlarıyla ilgilenmiş ve bu sorunu çalışmalarının odak noktası haline getirmişlerdir. Örneğin Ivy Lee'ye göre, halkla ilişkiler, yurttaşların kendilerini yönetecek kişileri seçerken ya da kamuyu ilgilendiren kararlar alırken ihtiyaç duyacakları bilginin akışını sağladığından dolayı demokratikleştirici bir etkiye sahiptir ve bu şekilde demokratik toplumlara katkı sağlamaktadır. Benzer şekilde Bernays'in en önem verdiği konulardan biri, kamusal karar alma süreçleridir. Haugland, halkla ilişkiler alanını demokratik teoriyle ilişkilendirmek için iki strateji önermektedir. Bunlardan ilki, halkla ilişkiler alanını ele alan tarihçilerin çalışmalarının, alanın demokrasiyle irtibatlandırılma biçimi bağlamında yeniden incelenmesi, ikincisi ise halkla ilişkiler uygulamalarının demokratik normlara uygun olacak şekilde nasıl geliştirileceğinin araştırılmasıdır (Haugland, 1996, s.15-20).

Temsili demokrasinin kriz içerisinde olduğu düşüncesinin en somut delili olarak, özellikle Avrupa ülkelerinde seçimlere katılımın ve siyasi parti üyeliği oranlarının düşüklüğü öne sürülmektedir. Öte yandan, Norveç'te yapılan araştırma sonuçlarına göre, 1985 yılında nüfusun sadece %9'u yerel siyasetçilerle temasta bulunduğunu ifade ederken, aynı oran 1999 yılında %25'e yükselmiştir (Aars, 2003, s.1). Bu sonuç, yerel katılım

uygulamalarının ve yurttaşlarla kamu görevlileri arasındaki yüz yüze iletişimin artışına işaret etmektedir.

Demokratik sistemlerden giderek artan memnuniyetsizlik ve devletlerin özellikle yerel yönetimlerde tek yönlü karar alıcı ve uygulayıcılar olmaktan giderek kaçınmaya ve iktidarını çeşitli aktörlerle paylaşmaya yönelik iradesi, iki önemli eğilim olarak karşımıza çıkmaktadır. Bu eğilimler batı ülkelerindeki yerel yönetimlerin, yurttaşlarla iletişimlerini artırarak temsili demokrasinin olumsuzluklarını gidermeye çalışmasına ya da doğrudan katılımcı demokrasiye (direct participatory democracy) ait unsurları devreye sokmalarına yol açmaktadır. Örneğin Hollanda’da orta büyüklükte bir belediye olan Hoogeveen’de geniş kapsamlı bir doğrudan katılımcı demokrasi programı gerçekleştirilmiş ve yerel halkın bütçe planlama sürecine katılmaları sağlanmıştır. Söz konusu vakada, temsili demokrasi ve katılımcı demokrasinin, birleştirici düzenlemeler, profesyonel bağlayıcı kişiler ve yeterli siyasi destek konularında gerekli düzenlemelerin gerçekleştirilmesiyle dengelenmesi mümkün olmuştur (Geurtz ve De Wijdeven, 2010, s.531).

Yukarıda anlatılan yöntemler kullanılarak halkın manipüle edilmesi ve yanıltılmasını içeren riskler dolayısıyla, halkla ilişkileri, demokrasinin ayrılmaz bir parçası olarak kabul ederek, özellikle kamu kuruluşlarındaki uygulamaların halkla ilişkilerin ilkelerine uygun hayata geçirilmesini sağlamak amacıyla uygun yöntemler geliştirmek önem taşımaktadır. Yerel yönetimlerde uygulanan yurttaş katılımı yöntemlerinin halkla ilişkilerin ilkelerine uygunluğu bu bağlamda şüphesiz ayrı bir öneme sahiptir.

2.3.1.3. Küreselleşme-Yerelleşme Ekseninde Yönetişim Anlayışı.

Ulusal kültürlerin ve ekonomilerin ortadan kalkmaya yüz tuttuğu, soğuk savaşın sona ererek siyasi kutuplaşmaların ortadan kalktığı, liberal eğilimlerin güç kazandığı ve teknolojinin, özellikle iletişim teknolojilerinin hızla geliştiği bir dönem olduğu düşünüldüğünde, son yılların en belirleyici ve dinamik olgusunun küreselleşme olgusu olduğunu düşünmek yanlış olmayacaktır. “Küresel bir köye” dönüşen dünyada neredeyse tüm ülkeler pek çok alanda birbirine yaklaşmıştır. Bu doğrultuda, sermaye, işgücü,

teknoloji ve bilgi sınır tanımaz hale gelirken; demokratikleşme, hukukun üstünlüğü, çevrenin korunması, terörizm ve organize suçlarla mücadele, insan hakları ve liberalleşme gibi evrensel değerler de ön plana çıkmaktadır. Tüm bu kavramların bir araya gelerek oluşturduğu yeni ortamda, küreselleşme ve yerelleşme gibi birbirine zıt görünen süreçler etkileşim içine girmiştir. Küreselleşme, yerellik ve yönetim kavramlarının siyasal, ekonomik, sosyal ve kültürel içerikleri çoğu kez örtüşmekte, biri diğerinin ya tamamlayıcısı, ya da uygulama aracı olmaktadır. Yerellik ilkesi, bu etkileşim sisteminde özellikle yerel yönetimler açısından büyük öneme sahiptir (Çukurçayır, 2011, s.123). Yerelleşme olgusu, “çevre değerlerinin ve doğal kaynakların savurganlığa yol açmayacak biçimde akılcı yöntemlerle, bugünkü ve gelecek kuşakların hak ve yararları da göz önünde bulundurularak kullanılması ilkesinden özveride bulunmaksızın ekonomik gelişmenin sağlanmasını amaçlayan çevreci dünya görüşü” olarak tanımlanan (Keleş, 1998, s.112) sürdürülebilir gelişme açısından da, katılıma en fazla olanak tanınması nedeniyle önem taşımaktadır. Buna göre her türlü kararın merkezi yönetim tarafından alındığı aşırı merkeziyetçi bir yapı ile sürdürülebilir gelişme politikalarının bağdaşması olanaklı görünmemekle birlikte, merkezi yapıya son vermenin tüm sorunları ortadan kaldıracığı beklentisi içerisinde olmak da bir yanılgı olmaktadır. Yerelleşmenin uzantısı olarak kabul edilebilecek yerinden yönetim kavramı ise, yerel yönetimlerin güçlendirilmesinden federalizme, özelleştirmeden yönetişime kadar pek çok anlam ifade etmekle birlikte, merkezi devlete ait olan yetkilerin dağıtılması olarak tanımlanabilmektedir. Yerinden yönetim; merkezi yönetimin kimi yetkilerini taşradaki birimlerine kendi adına kullanılmak üzere devretmesi anlamındaki yetki genişliği (deconcentration ve delegation) ve kendine ait organları, hak ve yetkileri ile finansal kaynaklara sahip yerel birimlerin içinde yer aldığı yer yönünden yerinden yönetim (devolution) kavramlarını içermektedir (Mengi ve Algan, 2003, s.152-153).

Yerellik ilkesinden anlaşılması gereken, kamu hizmetinin, o hizmeti en iyi yerine getirebilecek birimin sorumluluğunda olmasıdır. Bu anlamda stratejik olarak, o görevi yerel, bölgesel ya da merkezi birimlerin hangisinin yerine getirmesi uygunsa, o birim yerine getirmelidir (Öner, 2006, s.8). Buna göre, en alt kademedeki yerel yönetim birimi

beklenen kamu hizmetini yerine getiremezse merkezi hükümet devreye girmektedir. Öte yandan, yerel yönetimlerin özerk olabilmeleri için yeterli kaynak yaratılması, yerellik ilkesi için önkoşul olarak karşımıza çıkmaktadır.

Yerellik kavramı, Avrupa'nın bütünleşmesinden sonra çok daha fazla ilgi görmeye başlamıştır. Yerel yönetim birimlerinin halka yakın olması ve alınan kararların halka yakın düzeylerde alınması anlamında yerellik ilkesi, 1992 Maastricht Avrupa Birliği Anlaşması ile ayrı bir önem kazanarak, Anlaşma'nın 3-B maddesinde yer almıştır. Buna göre, kararların olabildiğince alt düzeylerde alınması, olanaklı olmayan durumlarda ise üst düzeylere aktarılması ilke olarak benimsenmektedir. Keleş (2000, s. 76-77)'e göre burada amaç, yönetimde optimallik ve etkenlik ilkelerine uygun çalışan bir yönetsel yapının başarılmasıdır. Bu amaç doğrultusunda bir de "Bölgeler Komitesi" kurularak yerel yönetimlerin Avrupa Konseyi'nde daha iyi temsil edilmesi hedeflenmiştir.

Yerellik ilkesi, üç ayrı uygulama alanı için geçerli görünmektedir. Bunlardan birincisi özelleştirmedir. "Sorumlulukların" kamu ve özel sektör arasında paylaştırılması öngörülmüştür. İkincisi, yerellik ilkesinin daha çok federal yapılarda uygulanma şansına sahip olmasıdır. Sonuncusu ise, "özerk" yönetimler için yeterli kaynakların sağlanması ve aynı zamanda merkezi yönetimin müdahalesinin en aza indirilmesidir (Çukurçayır, 2011, s.123).

Yukarıda ifade edildiği gibi, küreselleşme ve yerelleşme gibi ilk bakışta birbirleriyle bağdaşmaz görünen iki kavram bugün yoğun etkileşim halindedir. Küresel rekabetin yalnızca yerel süreçlerle kazanılabileceği düşüncesi giderek yaygınlaşırken; bölge, yöre ve kentlerin farklı özellik ve potansiyelleriyle söz konusu rekabet ortamında ön plana çıkacakları görüşü güç kazanmaktadır. Bu bağlamda bir bölge ya da kentteki yönetimler, firmalar, kurum ve kuruluşlar, çeşitli örgütlenmeler ve ağlar içerisinde, hem aynı kent ve yöredeki, hem de dünyanın herhangi bir yerindeki kuruluşlarla işbirliği, ortaklık ya da rekabet ilişkisine girebilmektedir. Bu ağ içerisinde belediyelerin rolleri artmış durumdadır. Ancak Göymen (2004, s.50)'e göre, belediyelerin, çöp toplama, pis-temiz su işleri gibi

klasik kentsel hizmetleri sunmakla yetinmeyip kentin ve kentlinin bütün gereksinimlerinin karşılanmasında rol alma isteklerinin artması belediyelerin mali-idari kapasitelerini zorlamakta, bu nedenle belediyeler, devletin ekonomik yatırım ve üretim alanlarından hızla çekilmekte olduğunun bilinciyle, paydaşlar arasında bir tür “katalizör”, yani süreçleri kolaylaştırıcı, hızlandırıcı, etkinleştirici rolünü üstlenmeye başlamaktadır. Bu rol, konuyla ilgili olanların ortak yönetim sergilemeleri, paydaşların yönetime aktif olarak katılmaları anlamına gelen yönetim anlayışının hayata geçmesine olanak vermektedir. Kentin paydaşlarının bir kentte yaşayanların bütünüdür. Dolayısıyla, kentsel yönetim de “kentsel ortamda bulunan çoklu aktörlerin rol aldığı ve hiyerarşilerin yerine karşılıklı etkileşimin belirlediği bir yönetim süreci” (Çamdereli, 2004, s.37) olarak tanımlanmaktadır. Başka bir anlatımla yerel yönetim, kent paydaşları arasında sağlıklı bir iletişim içerisinde birlikte yönetme olgusudur. Yönetişim ile kent yönetiminde kâr amacı güden veya gütmeyen tüm kurumlar ve kentte yaşayanlar kentsel karar ve uygulamaların ortağı haline gelmiştir.

Garcia’ya göre (2006, s.745) yönetim, merkezi ve yerel yönetim organlarının ve uzmanlarının yanı sıra paydaşların ve sivil toplum örgütlerinin aktif katılımına yönelik politikaların formüle edilmesini ve uygulanmasını sağlayan bir müzakere mekanizmasıdır. “Özel aktörlerin, çeşitli kamusal örgütlerin, yurttaş grupların ya da topluluklarının ya da başka aktörlerin yer aldığı yeni karşılıklı yönetim biçimi” (Çamdereli, 2004, s.10) olarak da tanımlanan yönetim kavramının, iletişim ve halkla ilişkiler kavramlarıyla doğrudan ilişkisi bulunmaktadır. Şöyle ki, “governance” kavramının Türkçe karşılığı olarak kullanılan “yönetişim”, sahip olduğu işteş dilbilgisi yapısı nedeniyle bir karşılıklılık taşımakta ve buna bağlı olarak, yönetimde karşılıklılık ya da karşılıklı yönetim olarak tanımlanabilmektedir. Çamdereli’ye göre (2003, s.63) karşılıklılık olgusu, kuşkusuz birliktelik ve ortaklaşalık kavramlarını da içerecek, öte yandan, katılım ve demokrasi kavramlarıyla birlikte karşılıklı etkileşimi ve bunun bir gereği olarak karşılıklı iletişim ortamını çağrıştıracaktır. Öte yandan, demokratik sistemlerde yurttaşlar ve yöneticiler arasında bulunması gereken yakın iletişime işaret eden yönetim kavramı, bu ikisinin en yakın olduğu yerel yönetimler açısından ise ayrı bir değer taşımaktadır. Son dönemlerde demokratik sistemlerdeki merkezi ve yerel yönetimler, yurttaşları katılımcı olmaya

özendiren, karşılıklı bilgilendirmeyi amaçlayan ve onları karar alma mekanizmalarına dahil etmeye çalışan uygulamalar gerçekleştirmektedir. Bu çabalar büyük oranda danışma ve halkla ilişkiler çabalarını içermektedir. Yurttaş katılımı, demokrasinin temel ilkelerinden biri olduğu kadar (temsil-katılım-denetim) iyi yönetişimin de öğelerinden biridir; zira yurttaş katılımı olmaksızın karşılıklı iletişimden bahsetmek olası değildir.

Yönetişim kavramı, çoğunlukla “iyi yönetişim” şeklinde kullanılmaktadır. İyi yönetişim; devlet yönetiminde temsil, katılım ve denetimin, etkin bir sivil toplumun, hukukun üstünlüğünün, yerinden yönetimin, yönetimde açıklık ve hesap verme sorumluluğunun, kalite ve ahlakın, kurallar ve sınırlamaların, rekabet ve piyasa ekonomisi ile uyumlu alternatif hizmet sunum yöntemlerinin ve nihayet dünyada gerçekleşen teknolojik gelişmelere uyumun mevcut olduğu bir siyasal ve ekonomik düzeni ifade etmektedir (Aktan, 2002). Buna göre, “iyi yönetişim” kavramının içerisinde diyalog ve uzlaşma yer almaktadır. Halk, önce hür iradesi ile mutabakata dayalı olarak temsilcilerini seçebilmeli (siyasal katılım ve temsil), onlara bu şekilde yönetme hakkını vermeli (temsili vekalet), yöneticiler ile yakın bir iletişim içerisinde bulunarak kamusal kararlara katılabilmeli (yönetime katılma) ve yöneticilerin güç ve yetkilerini kötüye kullanmamaları için onları kontrol (denetim) edebilmelidir. Bu bağlamda, Avrupa Birliği, üye ülkelerde, bir yandan kamu yönetiminde yeni kamu yönetimi modeline göre gerekli düzenlemelerin yapılması, bir yandan ise yerelleşmenin politik gündemin üst sıralarına yerleşebilmesi için 2001 yılında bir “White Paper” yayınlarak, kamu yönetiminde reform ve yerelleşmenin önemi konusunda bir stratejik plan hazırlamıştır. Bu belge ile, yerelleşme adına yapılacak tüm örgütsel düzenlemelerin temel alınması gereken beş adet kriter belirlenmiştir. Bunlar; şeffaflık, katılım, hesap verebilirlik, etkinlik ve uyumdur (Demirkaya, 2008, s.34).

2.3.1.4. Birlikte Üretim ve Birlikte Yönetişim Kavramları.

Katılım kavramının beraberinde getirdiği diğer iki kavram ise birlikte üretim (co-production) ve birlikte yönetişim (co-governance) kavramlarıdır. Birlikte üretim (co-production) çeşitli paydaşlarla beraber hizmet üretmek anlamına gelirken; birlikte

yönetişim (co-governance) ise farkındalıktan karar almaya ve alınan kararların sonuçlarını izlemeye kadar uzanan sürecin tüm evreleri içinde yer almak anlamına gelmektedir. Birlikte üretim (co-production) aynı zamanda, bahsedilen sürecin bir evresidir; katılım yöntemleri, eğer bir hizmet üretimi için uygulanıyorsa, birer birlikte üretim örneğini oluşturmaktadır (Göymen, 2012, par.14). Öte yandan birlikte yönetim uygulamalarında hangi yurttaşların katılımında bulunacağı konusunun, ülkemizde sık sık karşımıza çıkan şekilde korporatist yaklaşımlara göre değil, tamamen gönüllülük ilkesine göre belirlenmesi gerekmektedir (Göymen, 2012, par.9).

Kavramların temellerinde, üçüncü sektör olarak da adlandırılan yurttaş grupları, örgütlenmeleri ya da STK'ların gelişmesinin kamu hizmetlerinin sunumunda da değişimlere yol açması olgusuna rastlamak mümkündür. Hükümetlerin sıkıntılara bağlı olarak hizmet sunumu biçimlerinde alternatif yöntemler aramaya yönelmeleri; hizmet sunumunda özelleştirmeler, hizmetin başka bir idari birime devredilmesi, performans yönetimi gibi yöntemlerle verimliliğin artırılması, gönüllülerin kullanımı gibi yöntemlerle bürokrasinin azaltılması ve son olarak birlikte üretim (co-production) ve benzeri yollar aracılığıyla hizmetin sorumluluğunun devredilmesi gibi yeni olguların doğmasına olanak vermiştir (Levine ve Fisher, 1984, s. 179). Buna göre söz konusu yöntemler incelendiğinde, yönetici-yurttaş ilişkisinin biçimine bağlı olarak yurttaşların rolü müşteri, tüketici, çalışan ya da ortak-üretici olarak farklılaşmaktadır. Birlikte üretim yönteminde ise yönetici ve yurttaş arasında bir tahakküm ilişkisi bulunmadığından her iki taraf birbirine karşı eşit birer hizmet üreticisi konumundadır (Levine ve Fisher, 1984, s.182). İngiltere’de “co-production” kavramının daha ziyade gönüllü ve toplumsal örgütlenmelerin kamu hizmetlerinin sağlanmasındaki rolünü analiz etmek için kullanıldığını ifade edilirken (Osborne ve McLaughlin, 2004, s. 579); ABD’de ise 1970’li ve 1980’li yıllar boyunca yurttaşların kamu ya da özel sektör üretim süreçlerine dahil olması olgusunu değerlendiren araştırmacılar tarafından, hizmeti üreten (sunan) kamu görevlileriyle söz konusu hizmeti alan (tüketen) ve böylece dönüşüme uğrayan yurttaşlar arasındaki potansiyel ilişkiyi tanımlamak amacıyla kullanılmıştır (Brandsen ve Pestoff, 2006, s. 496). ABD’de özellikle 2000’li yıllar boyunca halkın okullar ve mahalle güvenliğine ilişkin kamu politikalarına

karşı hassaslaşması, bu alanlardaki kamu harcamalarının artması sonucunu doğurmuştur. Öte yandan, harcamaların artmasının tek başına yeterli olmadığı, güçlenmiş bir yurttaş katılımı mekanizmasının ve yerel halkla yönetimin oluşturduğu birlikte üretim yaklaşımıyla kamu hizmetlerinin iyileştirilebileceği fikri belirlemiştir (Marschall, 2004, s.241). Günümüzde ise, 21. Yüzyılın getirdiği demografik, politik ve ekonomik güçlüklerle karşı birçok Avrupa devleti, yurttaşları ve STK'ları sosyal hizmetlerin sağlanmasına ve bunların yönetişimine dahil etmenin yeni yöntemlerini aramakta; birlikte üretim ise, kamu hizmetlerinin sağlanmasına katkıda bulunan sosyal hizmet görevlileriyle yurttaşların beraber çalışabilmesi için uygun bir model sunmaktadır (Pestoff, 2009, s.197).

Güçlü bir politik birlikte yönetişim (co-governance) yaklaşımının, sağlıklı işleyen demokratik sistemin temellerinden biri olarak algılanıyor olmasına karşın (Somerville ve Haines, 2008, s.61), yerel yönetimlerde birlikte yönetişim (co-governance) yaklaşımıyla yürütülen ve yurttaşların dahil olduğu birlikte üretim (co-production) uygulamalarının, mutlak surette başarılı olduğunu düşünmek olası değildir. Belediyelerin üretkenliğini artırdığına inanılıyor olsa da, birlikte üretim iki nedenden ötürü kısıtlandırılmıştır. Bunlardan ilki, bir taraftan belediyede çalışan kamu görevlilerinin uzmanlık alanlarına yurttaşların müdahale etmesinden rahatsızlık duymaları, diğer taraftan da yurttaşlar arasında belediye yönetimine ilişkin konularda mesleki bilgiye sahip çok az kişi olması nedeniyle, birlikte üretim uygulamalarının en düşük seviyede uzmanlık gerektiren alanlarla sınırlandırılmış olmasıdır. İkinci sebep ise, belediye idaresi tarafından kentsel hizmetleri sunan kamu görevlilerinin, gönüllü yurttaşları, sahip oldukları işlere karşı bir tehdit unsuru olarak algılayabileceği endişesiyle, temel bazı belediyecilik hizmetlerini gönüllü gruplarla paylaşılmaktan kaçınılmasıdır (Thomas, 1987, s.101). Katılımcı uygulamaların ve yurttaşlarla iletişimin, özellikle nüfus yoğunluğuna bağlı olarak çeşitli sınırlılıklar içinde gerçekleşiyor olmasına benzer şekilde (Göymen, 2012, par.9 ve Öztürk, 2012, par.8) yerel yönetimlerle yurttaş oluşumlarının bir kamu hizmeti üretmek üzere bir arada gerçekleştirdikleri çalışmalarda, karşılıklı iletişim gelişiyor olsa bile yönetişim gerçek anlamıyla işlemeyebilmektedir (Johnson ve Osborne, 2003, s.151).

2.3.2. Yerel Yönetimlerde Yurttaş Katılımı Kavramı.

Verba ve diğerleri (1995, s.38) siyasi katılım kavramını “kamu politikalarının oluşturulmasını ya da uygulanmasını etkileyerek dolaysız biçimde ya da bu politikaları yapan kişilerin seçimini etkileyerek dolaylı biçimde olsun, yönetimin eylemini etkileme niyeti taşıyan ya da ona tesir eden etkinlik” olarak tanımlamaktadır (Marschall, 2004, s.232’den alıntı). Bu yaklaşıma göre kişisel eylemin hedefi öncelik, beklenti ya da şikayetlerini çeşitli iletişim biçimleri aracılığıyla yönetime iletmek ve/veya yönetimin karar ya da eylemlerini etkilemek olacaktır. Bu doğrultuda kişisel politik katılım bu hedeflere ulaşabilmek amacıyla siyasi partiye üye olmak, yerel ya da ulusal seçimlerde oy kullanmak, bir seçim kampanyasına mali katkıda bulunmak ya da burada gönüllü çalışmalar yapmak gibi etkinliklerde bulunmak olarak ortaya çıkacaktır. Siyasi katılım kavramının örnekleri, ülkelerin siyasi kültürlerine bağlı olarak farklılıklar göstermektedir. Örneğin ülkemizde batı ülkelerine kıyasla “siyasal aktivitelere, siyasal toplantılara, ... hem genel, hem yerel seçimlere katılım oranı çok daha yüksek (tir). Ama seçimler arasında ... doğrudan doğruya kendi yaşam çevreleriyle ilgili konularda katılım dediğimizde ise bunun çok daha düşük olduğunu görmekteyiz” (Göymen, 2012, par.2).

Siyasal katılımı, tüm yurttaşların siyaset ve karar alma mekanizmaları konularıyla ilgilenmelerini ve bunlar hakkında bilgilendirilmelerini sağlayarak demokratik, katılımcı, saydam, hesap verebilir siyasal yapılar ve süreçler oluşturmak ve böylelikle temsili demokrasiden katılımcı demokrasiye geçişi sağlamak olarak tanımlamak mümkündür (Göymen, 2004, s.54). Siyasal katılım, “Kamu siyasalarının belirlenmesinde, uygulanmasında ve denetlenmesinde yer alma” ya da “iktidarı kullanan kurum ve kişilerin aldıkları kararları etkileme amacına yönelik tüm eylemler” olarak da tanımlanabilir (Çitçi, 1996, s.9-10). Bu doğrultuda, yerel katılımı da, halkın yerel siyasal yaşama katılması olarak tanımlamak olasıdır.

Günümüzde yerel yönetimlere, demokrasinin en önemli kurumlarından biri gözüyle bakılmaktadır. Bunun temel nedeni, kuşkusuz bu kurumların, halkın kendi kendini

yönetmesine ve kendi günlük yaşantısını doğrudan etkileyen idari kararların alınmasıyla uygulanmasına, rejimin diğer organlarına kıyasla daha çok olanak veren kurumlar olmasıdır. Seçim, temsil ve bir adım ileri geçilerek yüz yüze ilişkilerin sağladığı varsayılan siyasal katılma ve denetim olanaklarının fazlalığı, yerel yönetimlerin demokratikliğinin temel dayanakları olarak vurgulanmaktadır (Çitçi, 1999, s.234). Halk karar alma ve uygulama etkinliklerini, kendi seçtiği yerel yönetim organları aracılığıyla yapar. Ancak bu özellik tek başına, yerel yönetimleri demokratik kurumlar haline getirmez. Politik iktidarlar giderek genişleyen yönetime egemen olma olanağını artık kaybettiğinden ve günümüzde seçimler yönetimin demokratik denetimi konusunda yetersiz kaldığından, halk ve yönetim arasında politik iktidarın aracılığı olmadan birebir ilişkiler zorunlu hale gelmiştir (Tortop, 2009, s.101). Eksiksiz bir demokrasiden bahsedebilmek için, toplumdaki türlü katmanlara halk katılımı yollarını açmak ve bunu sağlamak gerekir (Keleş, 2006, s.61). Ancak katılımın yararının yanı sıra, uygulanmasındaki yönetimin katılımı engelleyebilecek nitelikteki yapısı; katılımcıların etkin olmasını sağlamadaki zorluklar; konuyla ilgili kişileri bir araya getirmenin güçlüğü; yönetimin katılımcıları eksiksiz biçimde aydınlatmasının gerekliliği gibi çeşitli zorluklar bulunmaktadır (Kazancı, 1978, s.87-88). Önemli olan, biçimsel katılımdan ziyade, işlevsel ve gerçek katılım sağlanabilmesidir. Kazancı, katılımı yönetilenlerin (halkın) kamu yönetiminin kararlarına katılması olarak tanımlamaktadır (1978, s.85-86). Toplumsal çevre, bir örgütün içinde bulunduğu toplumun özellikleri, ekonomik, toplumsal ve kültürel koşulların bütünü, örgütü çevreleyen toplumsal yapıdır. İşlem çevresi ise örgütün ilişki içerisinde olduğu, uygulamaya dönük amaçlarının belirlenmesini ya da gerçekleştirilmesini doğrudan doğruya etkileyen kuruluş, birey ya da gruplardan oluşmaktadır. Kamu kuruluşlarında söz konusu işlem çevresinin çok geniş ancak daha az yoğun olduğu dikkate alındığında toplumun çeşitli kesimlerinden bireylerin katılımcı oldukları görülmektedir. Öte yandan kamu hizmetinin türü yönetime katılmanın etkinliğini belirlemektedir. Yerel yönetimlerde, sosyal ve eğitsel hizmetlerde daha güçlü etkilere sahip olan katılım, merkezi yönetimlerde, askeri örgütlerde ve polis örgütlerinde daha zayıftır (Tortop, 2009, s.100).

Halkın, planlama, çevre, sağlık ve ulaşım başta olmak üzere siyasal içerikli konulardaki, merkezi ya da yerel katılımı anlamında katılım kavramı, araştırmacı ve akademisyenlerin gözde konularından biri haline gelmiştir. Şüphesiz ki, görece demokratik yönetimlerin bulunduğu ülkelerde, uzman kişilerin otorite olarak kabul edildiği seçkinci bakış açısından uzaklaşan bir yaklaşım söz konusudur ve buna bağlı olarak, yurttaş katılımı, geleneksel karar alma süreçlerine göre bir ilerleme olarak kabul görmektedir. Uluslararası literatürde de, yönetimin karar alma süreçlerindeki yurttaş katılımının, yönetimin performansını, alınan kararların meşruiyetini, yurttaşların sorumluluğunu ve yönetime karşı güven duygusunu artırdığı yönünde bir mutabakat bulunmaktadır (Berman, 1997; King, Feltey ve Susel, 1998; Walters, Aydelotte ve Miller, 2000).

Yurttaş katılımının yukarıda bahsedilen faydaları konusunda bir mutabakat bulunsa dahi, katılımın yönetim süreçlerine ne zaman, ne ölçüde ve hangi yöntemlerle dahil edileceğine dair belirsizlik bulunmakta, katılımın faydalarının yanı sıra sakıncalarının da bulunduğu yönünde saptamalar yapılmaktadır (Irvin ve Stansbury, 2004, s.56-58). Bu yaklaşım doğrultusunda yurttaş katılım sürecinin ve bu sürecin sonuçlarının katılımcı yurttaşlar ve yönetim açısından avantajlarını ve sakıncalarını değerlendiren yazarlar, Tablo 1’de sunulan saptamaları elde etmişlerdir. Tablo 1’de görüldüğü gibi yurttaş katılımında en önde gelen faydalardan biri, gerek katılımcı yurttaşlar, gerekse kamu görevlileri için karşılıklı bilgilendirme yapılması ve ilgili konuları tarafların birbirinden dinleyerek öğrenmesidir. Bu fayda doğrudan doğruya uygun bir iletişim ortamının kurulmasıyla bağlantılıdır. Yazarlar ayrıca, ideal yurttaş katılımı için gerekli koşullar olarak (1) paydaş temsilcilerinin dikkatlice seçilmesi, (2) katılımcılar arasında güven telkin edecek şeffaf bir karar alma sürecinin belirlenmesi (3) karar alma üzerinde açık bir yetki bulunması, (4) yetkin ve tarafsız kolaylaştırıcılar, (5) düzenli toplantılar ve son olarak (6) uzun sürme olasılığı bulunan öğrenme ve karar alma sürecini destekleyebilecek uygun mali kaynaklar koşullarını belirlemişlerdir (Irvin ve Stansbury, 2004, s.61).

Tablo 1

Yönetimin Karar Alma Süreçlerine Yurttaş Katılımının Yararları ve Sakıncaları

Yönetimin karar alma süreçlerine yurttaş katılımının yararları		
	Katılımcı yurttaşlar için	Yönetim için
Karar süreci	Eğitim (kamu görevlilerinden öğrenmek ve onları bilgilendirmek)	Eğitim (yurttaşlardan öğrenmek ve onları bilgilendirmek)
	Yönetimi ikna etmek ve aydınlatmak	Yurttaşları ikna etmek, düşmanlık ya da endişeleri gidererek güven oluşturmak
	Aktivist yurttaşlar için yeteneklerini geliştirme imkanı	Stratejik ittifaklar oluşturmak
Sonuçlar	Tıkanma noktalarının çözülmesi, sonuç alınması	Tıkanma noktalarının çözülmesi, sonuç alınması
	Politik süreçler üzerinde kontrol	Dava maliyetlerinin azalması
	Daha iyi siyasa ve politik uygulamalar	Daha iyi siyasa ve politik uygulamalar
Yönetimin karar alma süreçlerine yurttaş katılımının sakıncaları		
	Katılımcı yurttaşlar için	Yönetim için
Karar süreci	Zaman tüketimi	Zaman tüketimi
	Karar dikkate alınmadıysa yararsız	Maliyet
		Aleyhe dönerek yönetime karşı düşmanlığı körükleyebilir.
Sonuçlar	Muhalef çıkar grubundan fazla etkilendiği durumda kötü politik karar	Karar alma kontrolünün kaybı
		Siyasi olarak görmezlikten gelinemeyecek kadar kötü politik kararlar alma olasılığı
		Mevcut projelerin uygulanması için düşük bütçe kalması

Kaynak: Irvin, R. A., J. Stansbury. (2004). Citizen Participation in Decision Making: Is It Worth The Effort? *Public Administration Review*. 64-1, 55-65

Callahan (2007, s.1179-1183) ise yurttaş katılımını, planlama ve yönetim süreçlerine katılım; bir başka deyişle, yurttaşlar ve yöneticiler arasında, politik konular ve hizmet sunumuna odaklanmış etkileşim olarak tanımlamaktadır. Bu anlamıyla yurttaş katılımı politik katılımdan da, sivil katılımdan da farklılaşmakta, politika oluşturulması ve uygulanmasına doğrudan etki eden bir unsur olarak görülmektedir. Yurttaşlar, yönetim sürecinin bütünsel bir parçası olarak algılanmakta, etkin katılımları ise, toplumu

ilgilendiren önemli kararlarda elzem olarak görülmektedir. Ancak, içerik açısından farklılaştığı politik katılım ve sivil katılıma kıyasla yurttaş katılımını analiz eden çok az sayıda ampirik çalışma bulunmaktadır. Katılımın meziyetleri ve sakıncaları hakkında yoğun spekülasyonlar olmasına rağmen, halkı ne zaman ve nasıl katılımcı süreçlere dahil etmek gerektiğine dair kesin ifadeler çok azdır.

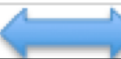
Halkın siyasal katılımı alanındaki temel kavramlar, kamusal iletişim (public communication), halka danışma (public consultation) ve halkın katılımıdır (public participation). İçeriklerine ve katılım çalışmasını uygulayanlar ile katılımcılar arasındaki bilgi akış yönlerine göre birbirinden farklılaşan bu üç kavramı tanımlamak, birbiri yerine de sıkça kullanılabildiklerinden aydınlatıcı olacaktır. Rowe ve Frewer, halk katılımını siyasa geliştirmekle yükümlü kurum ya da kuruluşların, gündem belirleme, karar alma ve siyasa oluşturma çalışmalarında halka danışma ve bu çalışmalara halkın dahil edilmesi eylemi olarak tanımlamaktadır. Kamusal iletişim, halka danışma ve halkın katılımı, kombinasyon halinde kamusal yükümlülük (public engagement) kavramına gönderme yapmaktadırlar. Tablo 2’de görüldüğü üzere yazarlar, bilgi akışının yönü doğrultusunda kamusal iletişim, halka danışma ve halk katılımı kavramlarını tanımlamaktadır. Buna göre kamusal iletişim kavramında, bilgi akışı tek yönlüdür: Halktan geri bildirim beklenmemektedir. Halk bilgi edinme teşebbüsünde bulunduğu taktirde, bunu karşılayacak bir mekanizma bulunmamaktadır. Halka danışma kavramında, yurttaşlar, uygulayıcının başlatılan süreç dahilinde yoluyla uygulayıcıya bilgi sağlamaktayken, bireyler ve uygulayıcılar arasında belirlenmiş resmi bir diyalog imkanı mevcut değildir. Halk katılımında ise, uygulayıcılar ve halk arasında diyalog ve bilgi alışverişi vardır. Bu nedenle ham fikirlerin yurttaşlardan uygulayıcılara aktarılmasının ardından yapılan müzakereler her iki tarafın fikirlerinin dönüşmesini sağlamaktadır (2005, s.253-255).

Katılım yönteminin daha önceden belirlenmiş hedefine (halkı eğitmek, mutabakata varmak ya da farklı görüşleri ortaya çıkartmak gibi) ulaşmak yönündeki yetkinliği/ etkinliği açısından Tablo 2’de sunulan bilgi akışı modelini yeniden tanımlamak mümkündür. Buna göre, söz konusu yetkinlik/etkinlik, ilgili en fazla miktarda kaynaktan elde edilen en yüksek

miktardaki bilginin (bilgi ve/veya görüş), uygun alıcılara etkili biçimde aktarılması anlamına gelmektedir. Aynı şekilde, kamusal yükümlülüğün bileşenleri olan kamusal iletişim, halka danışma ve halk katılımı olgularının da yetkinlik/etkinlik bağlamında aşağıdaki şekilde ifade edilmesi olası görünmektedir. Bu yaklaşım doğrultusunda (1) kamusal iletişim, en fazla miktarda bilginin, olabilecek en az bilgi kaybıyla, uygulayıcıdan ilgili en büyük kitleye, söz konusu bilginin alıcılar tarafından (halk/katılımcılar) en etkili şekilde işlenmesini sağlayacak biçimde aktarılması; (2) halka danışma, ilgili en büyük kitleden bilginin maksimize edilerek bunun olabilecek en az bilgi kaybıyla uygulayıcılara, bilginin uygulayıcılar tarafından en etkili biçimde işlenmesini sağlayacak şekilde aktarılması ve son olarak (3) halk katılımı kavramı da tüm ilgili kaynaklardan bilgilerin maksimize edilerek olabilecek en az bilgi kaybıyla diğer kişilere, bilginin alıcılar (uygulayıcılar ve katılımcılar) tarafından en etkili biçimde işlenmesini sağlayarak ve bunu hatasız bir bileşim oluşturacak şekilde birleştirerek aktarılması olarak tanımlanabilmektedir (Rowe ve Frewer, 2005, s.263).

Tablo 2

Bilgi Akışının Yönü Doğrultusunda Kamusal İletişim, Halka Danışma ve Halk Katılımının Değerlendirilmesi.

Bilgi Akışı		
Kamusal iletişim		
Uygulayıcı		Halkın temsilcileri
Halka danışma		
Uygulayıcı		Halkın temsilcileri
Halk katılımı		
Uygulayıcı		Halkın temsilcileri

Kaynak: Rowe, G., L. J. Frewer (2005). A Typology of Public Engagement Mechanisms. *Science, Technology & Human Values*. 30-2, 255.

Yukarıda sunulan savı destekleyen biçimde, iki ayrı düzeyde katılımdan bahsedebilmemiz mümkün görünmektedir. Sanoff'a (2000) göre, katılım uygulamasının hedefi yurttaşları kararlar hakkında bilgilendirmek, şikayetlerini yatıştırmak ve görüşlerini manipüle etmek olduğunda bu 'sözde' katılımdır (Wang, 2001, s.322'den alıntı). Gerçek katılım ise (King, Feltey ve Susel, 1998, s.320; Sanoff, 2000) yalnızca halkın idari karar alma süreçlerine dahil olduğunda ve yurttaşların yönetimin sahipleri ve kamusal malların ortak üreticilerini olduğu durumda ortaya çıkmaktadır (Wang, 2000, s.323'den alıntı).

Planlama, halk katılımının uygulandığı ilk kamu hizmeti olarak ifade edilmektedir (Morphet, 2005, s.vii). Planlama süreçlerine kamuyu ve paydaşları dahil etme fikrinin kaynakları 1960'lı yılların başına, İngiltere'de 1969 yılında planlamada daha fazla halk katılımının gerekliliğinden söz eden Skeffington Komitesi Raporu'nun yayınlanmasına dek uzanmaktadır (Department for Communities and Local Government, 2006, s.3). Günümüzde planlama konusunda yurttaş katılımının oldukça sık uygulandığından söz etmek mümkün görünmektedir. Yang ve Callahan'ın (2005, s.200-201) ABD'de toplam

428 yerel yönetimle gerçekleştirdiği araştırmanın sonuçlarına göre, yerel yönetimlerin %91'i devamlı olarak ya da sıklıkla planlama alanında yurttaş katılımı uygulamalarından faydalanmakta olduklarını ifade etmişlerdir. Yüksek oranda katılım uygulamaları yapılan bir diğer alan da parklar ve dinlenme alanları olmuştur. Daha az sıklıkla yurttaş katılımı pratikleri gerçekleştirilen alanlar ise bütçeleme, kamu güvenliği, çöp toplama ve geri dönüşüm, sokakların bakımı, satın alma ve personel konularıdır. Katılım, planlama ve parklar-dinlenme gibi işlevsel alanlara çok sık uygulanıyor olsa da, hedef belirleme, stratejik planlama ve performans ölçümü gibi alanlarda çok sık aranmamaktadır. Stratejik planlamada yurttaş katılımından yararlanma oranlarına işaret eden benzer bulgulara Moulder ve O'Neill JR'nin araştırmasında da rastlanmaktadır (2009, s.22). Bununla birlikte planlama, yerel yönetimlerde yeni bir yurttaş katılımı biçimi olarak kurgulanan "organik planlama" örneğinde olduğu gibi, araştırmacıların yurttaş katılımında yeni yöntem ve mekanizmaları tasarladıkları bir alan olarak ön plana çıkmaktadır (Plein, Green ve Williams, 1998, s.514).

2.3.3. Yurttaş Katılımının Yerel Yönetimlerdeki İşlevleri.

Yurttaş katılımı çoğunlukla, yurttaşlık becerilerinin artırılması; halkın demokrasi konusunda eğitilmesi ve siyasal kültürün geliştirilmesi; yerel demokrasinin güçlendirilmesi; yönetim ve yurttaş arasında güven duygusunun artırılması; yönetime karşı halkta fikir birliği oluşturulması; yönetimin kararlarının meşruiyetinin güçlendirilmesi olarak ifade edilen hedeflere ulaşmak amacıyla bir araç olarak görülmektedir.

Gerçekten de halkın, üretimine kendisinin de katıldığı hizmetleri daha kolay benimseyeceğini ve karar süreçlerine katıldığı için, kendine güven duygularını geliştireceğini ifade etmek mümkündür (Keleş, 1993, s.22). Buna göre katılım, halk ile yönetim arasındaki kopukluğu ortadan kaldırmakta, böylece yurttaşlar, isteklerini yönetime daha kolay yansıtma fırsatını elde etmiş olmakta, yönetim ise, halka iletilerini kolaylıkla duyurabilmektedir. Bununla birlikte yönetimin amaçları arasında yerel etkinliklerden kentliyi haberi kılma da bulunabilir. Böylece, kent yönetiminin halka seçimden seçime

hesap vermesi yönteminin yerine, sürekli hesap verme alışkanlığı, yani “saydamlık” ilkesi konmuş olur. Keleş’e göre (1993, s.21-22) katılma, halkın, en alt düzeyde, belki mahalleler ölçeğinde, kendi işlerinin görülmesine etkin ve eylemli katılmasıyla gerçekleşebilir. Yerel hizmetlerin daha hızlı ve etkin biçimde görülmesi, halkın demokrasi bilincinin geliştirilmesi, siyasal kültür düzeyinin yükseltilmesi, yerel demokrasinin güçlendirilmesinde yerel katılım önemli bir araçtır. Bu faydaların yanı sıra, halkın üretimine katıldığı hizmetleri benimsemesi daha kolay olacak, karar süreçlerine katılmak halkta kendine güven duygusu geliştirecektir. Ayrıca katılım, halk ile yönetim arasındaki mesafeyi ortadan kaldıracaktır. Zira, hızlı kentleşme ve sanayileşme devinimleri sonucunda kentler büyüdükçe ve sayıları çoğaldıkça, kentlerin yönetimi için var olan geleneksel kurumsal yapılar çoğu kez yetersiz kalmaktadır. Demokratikleşme çabaları da, halkın kendi kendini yönetmesine ortam oluşturacak yerel yönetimlerin geliştirilmesine önem vermektedir. Öte yandan, kamu hizmetlerini merkezden çevreye doğru sunmanın olanaksız olması, kent yönetimlerini kamu hizmetlerini yerinde üreten ve sunan birimler olarak yeniden düzenlemeyi zorunlu kılmıştır.

Siyasi iktidarın ekonomik ve toplumsal iktidara bağlı, gelir dağılımının ise eşitsiz olduğu Türkiye gibi toplumlarda, temsil konusu yerel demokrasilerin temel sorunu olarak ortaya çıkmaktadır. Yerel yönetimlerde şeffaflığın sağlanması için gerekli olan katılım konusunda ise, yurttaş ya da kuruluşların alınacak kararların hazırlanma aşamasına katılabilmeleri için, ilgili projenin kamu tarafından bilinmesi ve tartışılması bir zorunluluktur. Bu doğrultuda, (ulusal çıkarlar ve kişilerin özel yaşamlarını ilgilendiren konular haricinde) tüm toplantı tutanakları yurttaşların erişimine açık olmalıdır (Eliçin Arıkan, 1997, par.33). Ülkemizde ademimerkeziyetçilik alanında 1980’li yıllarda gerçekleştirilmiş olan reformların temelinde, anakent yönetimlerinin iyileştirilmesi iradesi yatmaktadır. Ancak yeni oluşturulan sistem, kent yönetimi başta olmak üzere, birçok konuda etkisiz kalmaktadır. Eliçin Arıkan, kentleşmeyi yönetecek ulusal niteliğe sahip bir kentleşme politikası üretecek bir siyasi irade bulunmadan kentsel sorunlara gerçek ve kalıcı çözümler getirilemeyeceğini ifade etmektedir (1997, par.88-89).

Göymen'e göre ise, belediyelerin işlevlerini yerine getirirken ve hizmet üretimi konusunda kent halkıyla işbirliğini gerektiren nedenlerin ilki, yönetimin halk ile ilişkilerinde ve aldığı kararlarda demokratik olma zorunluluğu, ikincisi ise belediyenin etkili ve verimli hizmet sunma ilkesine bağlı olarak, izlediği politikaları halka açıklama böylece belediye hizmetlerine karşı olumlu bir tutum geliştirme gereksinmesidir. Bir başka anlatımla, genellikle kısıtlı kaynaklarla kentliye çok sayıda hizmet sunmak zorunda olan belediyeler yükün belirli bir bölümünü örgütlenmiş kentlilerle paylaşmak durumundadır. Hizmetlerin planlanmasında işbirliği yapılacak olan kentliler gerek yaratıcı güçleri, gerekse fiziki ve mali destekleriyle ve en önemlisi mekana, kurumlara ve süreçlere yabancılaşmadan kentin yönetim sorunlarının bir bölümünü paylaşabileceklerdir. Bu bağlamda halkın belediye işlevlerine katılımı, başlıca üç aşamada sağlanabilir. Bunlar, (1) araştırma ve hazırlık, (2) karar verme, planlama ve (3) uygulama olarak sıralanmakta ve söz konusu adımlara ilişkin Ankara Belediyesi'nin 1970'li yılların sonlarında gerçekleştirdiği kimi projelerden örnekler verilmektedir (1997, s.157-164).

Yukarıda ifade edildiği gibi, yurttaş katılımı, demokratik toplumlarda halkla ilişkiler çalışmalarının en temel niteliklerinden birisidir. Yerel yönetimler açısından, kentlilerin belediyenin karar alma süreçlerini etkilemeleri ve uygulamada belediye ile işbirliği yapma öğelerini içeren katılım olgusu, belediye ve halk arasındaki karşılıklı iletişim sürecinin etkililiği ile güven, destek ve uyumun sağlanması açılarından önem taşımaktadır. Çağdaş halkla ilişkiler amaçlarına ulaşılmasında günümüzde başvurulacak yol ve yöntemler arasında en etkililerinden birisi kentlinin katılımıdır (Yalçındağ, 1996, s.14).

Yurttaş katılımı çoğunlukla, demokrasinin yaşamsal bir ögesi ve onun kalitesine olumlu katkıda bulunan bir olgu olarak görülürken, yurttaşların yerel yönetime karşı olası güvensizliklerini azaltan ve onları yönetime karşı olan görev ve sorumluluklarına ilişkin eğiten bir yol olarak da algılanmaktadır. Wang (2001, s.331)'e göre yerel yönetimlerde yurttaş katılımı, kamu gereksinimlerinin karşılanması, halkta fikir birliği oluşturulması ve yönetime karşı güven duygusunu artırılması alanlarında etkili bir yol olarak destek görmektedir.

Bu bağlamda, Hollanda’da iki ayrı belediye üzerinde yapılan bir çalışmayla yurttaş katılımının demokrasiye olumlu katkıları bulunduğu yönündeki iddianın doğruluğu araştırılmış ve yurttaşlarla yönetim arasındaki ilişki yurttaş perspektifinden incelenmiştir (De Graaf ve Michels, 2010, s.477). Yazarlar öncelikle sosyal kapital, müzakereci demokrasi ve katılımcı demokrasi perspektiflerini, yurttaş katılımı bağlamında incelemiş ve bunların yurttaş katılımının demokrasi üzerinde olumlu etkileri olduğu konusunda hemfikir olduklarını saptamışlardır: Yurttaşların dahil edilmesi onları politik süreçlere yakınlıktır, onlara yurttaşlık beceri ve erdemlerini kazandırmakta, kamusal düşünceye dayanan akılcı kararlara öncülük etmekte ve son olarak süreç ve sonuca dair meşruiyeti artırmaktadır. Öte yandan, incelenen Eindhoven ve Groningen belediyelerinin yürüttüğü projelerde yurttaşların rolleri kısıtlıdır. Yurttaşların katılımı yönetime bilgi sağlama düzeyinde kalmakta, belediyeler politik kararları kendileri almaktadırlar. Belediyeler, yurttaş katılımını destekler gibi görünmekle birlikte, yurttaş ve yönetim arasında yeni bir rol dağılımı tanımlanamamaktadır. Bununla birlikte, yurttaş katılımının, kendilerini politik konularda daha sorumlu hissetmeleri, kamusal yükümlülüğün artması, farklı görüşlere daha açık olmaları ve alınan kararların meşruiyet seviyesine katkıda bulunmaları olarak sıralanan, belirli olumlu etkileri olduğu da saptanmıştır. Araştırmanın belirlediği tek olumsuz etki, projeler kapsamında, ilgili tüm temsilcilerin ve çıkar gruplarının temsil edilmemesidir. Yazarlar çalışmanın sonucunda, sağlıklı bir yerel demokraside, karar alma süreçlerine doğrudan katılımdan ziyade, demokratik yurttaşlığın, yukarıda bahsedilen çeşitli yönlerinin daha önemli olduğu bulgusuna ulaşmışlardır.

Benzer şekilde, Wang’ın (2001, s.333) ABD’de nüfusu 50.000’in üzerinde olan tüm kentlerde gerçekleştirdiği araştırmanın sonuçlarına göre kentlerde yerel yönetimler, yurttaşları birçok kamu hizmetine dahil etmek amacıyla çeşitli karar alma mekanizmalarından yararlanmaktadır. Ancak idari kararlara katılım sınırlıdır: Halk hassas bazı yönetsel ve hizmet sunumu kararlara dahil olamamaktadır. Bahsedilen sınırlılık özellikle iki alanda çok belirgindir. Bunlar, (1) bütçeleme, personel, satın alma gibi uzmanlık ve bilgi gerektiren merkezi yönetim fonksiyonları ve (2) hizmet hedef ve stratejilerinin belirlenmesi ve politikaların uygulanması gibi kararlara alınma süreçleridir.

Bu ve benzer araştırmalar, katılım mekanizmalarının bazı alanlarda çalıştığını, ancak gerçek anlamda yurttaş katılımının halen son derece sınırlı alanlarda işlev gördüğünü bize kanıtlamaktadır. Bununla birlikte, katılımcı demokrasi anlayışının varsayımı olarak kabul edilen ve doğru düzenlenmiş bir katılım uygulamasının katılımcıların tutum ve inanışlarını olumlu yönde etkileyeceği düşüncesini destekleyen bir araştırmaya göre, yüksek nitelikli bir katılım uygulaması sonucunda katılımcılar, ilgili kamu kuruluşunun daha duyarlı olduğu kanısına sahip olmaktadır. Ayrıca, katılım toplantılarının nitelikli olması da, katılımcıların, gelecekteki benzeri toplantılarda oluşabilecek anlaşmazlıklara karşı daha hoşgörölü olmalarını sağlamaktadır (Halvorsen, 2003, s.541).

3. YEREL KATILIM UYGULAMALARI VE BUNLARIN HALKLA İLİŞKİLER AÇISINDAN DEĞERLENDİRİLMESİ.

3.1. YURTTAŞ KATILIMI MODELLERİ, YÖNTEMLERİ VE BUNLARA İLİŞKİN ÇEŞİTLİ SINIFLANDIRMALAR.

3.1.1. Yurttaş Katılımı Modelleri.

Yurttaş katılımı alanında 1960'lı yılların sonundan başlayarak çeşitli kuramsal modeller, tipolojiler ve temel unsurları içeren çalışmalar gerçekleştirilmiştir. Yerel katılım konusunu değerlendiren çalışmalar içinde en tanınan model 1960'ların sonunda Arnstein tarafından geliştirilmiştir (Arnstein, 1969). Buna göre, yurttaş katılımı, yurttaşın iktidarının kategorik bir tabiri olup, bu iktidarın, siyasi ve ekonomik süreçlerden dışlanmış yurttaşların gelecekte bunlara dahil edilebilmesini sağlayacak şekilde yeniden dağıtılmasıdır. Başka bir deyişle, bilginin dağıtılması, hedef ve politikaların belirlenmesi, vergi kaynaklarının tahsisi, programların uygulanması, anlaşma ve iltimaslar gibi çıkarların nasıl bölüştüğü (parsellendiği) gibi konulara yurttaşların dahil edilmesi stratejisidir. Ancak Arnstein'a göre, gerçek bir katılımdan söz edilebilmesi için, iktidarın yeniden dağıtılması önkoşuldur; bu olmaz ise katılım boş ve faydasız bir süreç olacak, iktidar sahiplerinin tüm tarafların dikkate alındığını iddia etmelerine meydan verecek, ancak sadece bazılarının çıkarlarını, yani status-quo'yu koruyacaktır.

Arnstein, gerçek yurttaş katılımıyla bunun yanılsamalarını analiz etmek üzere sekiz basamaklı bir katılım tipolojisi oluşturmuştur. Söz konusu merdivenin en alt basamakları Manipülasyon ve Terapi'dir. Bazılarınca gerçek katılımın yerine geçmesi için uydurulan bu iki seviye, aslında katılım olmaması halini gösterir. Manipülasyon ve Terapi'nin hedefi, kişilerin planlama ya da bunların uygulanmasına katılımlarının sağlanması değil, iktidar sahiplerinin katılımcıları "eğitmesini" ve "tedavi etmesini" sağlamaktır. Manipülasyon basamağında yurttaşlar danışma meclisi ya da kurulu gibi çeşitli organlara yerleştirilerek süreçlere dahil edildikleri sanrısı yaratılmakta, ancak gerçekte "eğitilmekte" ve destekleri inşa edilmektedir. İki numaralı basamak olan Terapi'de ise,

yurttaş katılımı maskesi altında yapılan bir grup terapisi söz konusudur. Burada iktidar sahipleri, yurttaşları planlamaya dahil ediyor gibi görünerek, gerçek sorunlara değinmeden onları tedavi etmeyi hedeflemektedirler. Üç ve dört numaralı basamaklar Tokenizm-Yapmacılık seviyeleri olarak ilerlerken, öte yandan Bilgilendirme ve Danışma yöntemleriyle yurttaşların duymalarını ve bir sese sahip olmalarını sağlar. Bilgilendirme seviyesinde yurttaşlar yürütülmekte olan projelere ilişkin gerçek bilgilere sahip olabilmekte, ancak bunlarla ilgili görüşlerini sunamamaktadırlar. Danışma seviyesinde ise iktidar sahipleri, anketler ya da halk toplantıları yoluyla yurttaşların görüşlerini alırlar. Bu ikisi, iktidar sahipleri tarafından katılımın tüm kapsamı olarak sunulduğunda, yurttaşlar için gerçekten seslerini duyurma olanağı sunar; ancak bu şartlar, kendi görüşlerinin daha güçlü olanlar tarafından önemseneceğine dair yeterli olamamaktadırlar. Başka bir anlatımla katılım bu seviyelerde kalacak şekilde kısıtlandığında, status quo'yu değiştirecek güce sahip olamamaktadır. Katılım merdiveninin beşinci basamağı olan Teskin Etme ise, Yapmacılığın daha ileri bir halidir; zira karar verme yetkisi halen iktidar sahiplerindedir. Burada, bazı yurttaşlar karar alma organlarında yer alırlar ve projelerin gerçekleştirilmesinde sınırlı bir etkiye sahip olabilirler. Merdivenin son üç basamağı, giderek artan karar alma seviyelerini içeren gerçek yurttaş iktidarı seviyeleridir. Ortaklık basamağında, yurttaşlar ve geleneksel iktidar sahipleri arasındaki bir müzakere sonucunda kararlar alınır. Daha üst basamaklar da, Devredilen Yetkiler ve Yurttaş Kontrolü ile yurttaşlar karar alma süreçlerinde gücün çoğunluğunu ya da bütünü ele geçirebilirler. Devredilen Yetkiler basamağında merkezi iktidar, bir projenin oluşturulması ve gerçekleştirilmesi konusunda yerel halka yetki verir. Yurttaş Kontrolü'nde ise, yerel halk, özerk bir şekilde bir mahalle ya da araç-gereçleri yönetme hakkına sahip olabilir.

Arnstein'in katılım merdivenini tanımlamasından sonra, 1970'li yıllar boyunca yurttaş katılımını tanımlamak ve etkili katılımı modellemek yönünde çeşitli çalışmalar yapılmıştır. 70'li yıllarda yurttaş katılımı konusunu ele alan önemli yazarlardan biri de Cole'dur. Cole (1975, s.765) yerel yönetimlerde yurttaş katılımını inceleyen çalışmasıyla bir matris ortaya koymuştur. Buna göre “optimum” yurttaş katılımı modelinin, hem mal ve hizmetlerin sunumunda iyileşme yaratması, hem de yurttaşlardaki güven duygusunu

artırması gerekmektedir. Yazar, yerel yönetimlerin gerçekleştirdiği toplam 26 semt programını 1’den 5’e kadar iki kriter doğrultusunda, dokuz hücreli bir matris içerisinde olacak şekilde numaralandırılmıştır. Bu kriterler; programın kapsamı (dar-geniş) ve yurttaş katılımının yoğunluğudur (daha az-daha çok).

Arnstein’in çalışmasından on yıl kadar sonra Cupps (1977, s.478) yurttaş katılımının sorunlarını ele almıştır. Buna göre yurttaş katılımı ve kamu yararı hareketlerindeki artışla beraber ortaya çıkan temel sorunlar (1) yurttaş taleplerine verilen idari yanıtların uzağı görememesi, idarecilerin gelecekteki olası sorunları göz önünde bulundurmadan hareket etmesi, (2) temsil ve meşruiyetle ilgili sorunlar, (3) yurttaş gruplarının tarz ve taktikleri ve son olarak (4) kamu yararı politika ve programlarında çok yönlü bir fayda maliyet analizinin bulunmamasıdır. Dikkatlice hazırlanmamış ya da idareciler tarafından zoraki olarak uygulanan kamu katılımı, temsili olmayan, yanlış düşünülmüş ve yüksek maliyetli politik kararlar alınmasına yol açabilmektedir.

Rosener ise (1978, 457-460), 1960’lardan başlayarak katılımı tanımlayan, kullanılan teknikleri inceleyen ve vaka analizleri yapan birçok çalışma olmasına karşın, katılımın amaçları ve etkinliğine dair var olan tartışmanın sonlanmadığını, aksine katılıma bu anlamda odaklanan çok az akademik çalışma olduğuna işaret etmiştir. Katılımın başarısını ölçerek daha iyi bir katılım uygulamasının nasıl olacağına ilişkin yön gösterecek bir metodoloji olarak bir “katılım değerlendirme matrisi” kullanılmasını öneren Rosener, bunun için öncelikle incelenen katılım programının kendi içinde bir hedef olarak mı, belirli bir hedefe yönelik olarak atılan bir adım olarak mı yoksa bu ikisinin bileşimi olarak mı algılandığının belirlenmesi gerektiğini vurgular¹. Zira, eğer katılım programının kendisi bir amaçsa, başarısını ölçmek görece daha kolay olacaktır. Katılımcı sayısı, türü, katılımın sıklığı, süresi, katılımcıların davranış biçimleri gibi soruların cevapları yeterli olacaktır. Ancak eğer katılım programı, tüm aktörlerin mutabık kaldığı bir hedefe yönelik atılan bir adım olarak algılanıyorsa, ölçümleme yapmak zorlaşmakta, iki temel soru belirmektedir.

¹ Yurttaş katılımı değerlendirme kriterleri Bölüm 3.2’de ayrıntılı olarak ele alınmaktadır.

Bunlar (1) Katılım uygulamasının ulaşmasını istendiği hedef nedir ve bu kimin hedefidir - yurttaşların, kamu görevlilerinin, seçilmiş yöneticilerin ya da bunların tümünün- (2) Önerilen katılım programı ve ulaşmak istenen hedef arasındaki neden- sonuç ilişkisi nasıl açıklanmaktadır. Bu temel sorular, Rosener'in katılım değerlendirme matrisinin özünü oluşturmakta, ikisinin olumlu olduğu durum ise, en sağlıklı katılım ortamı olarak tanımlanmaktadır. Buna göre, katılım programının hedefi ve hedefin kime ait olduğuna dair mutabakat varsa ve programla hedef arasındaki nedensellik ilişkisi eksiksiz olarak anlaşılmışsa bu katılım programı I kadranına (dörtte bir) girmekte ve yukarıda bahsettiğimiz gibi en sağlıklı yurttaş katılımı biçimi olarak ölçülmektedir. Katılım programının hedeflerinde mutabık kalınmış, ancak uygulanan katılım biçiminin belirlenen hedefi doğuracağı konusunda eksik bilgilendirme yapılmış ise bu katılım programı II kadranına girmektedir. Bu durumda program hedefine ulaşmıştır. Bununla birlikte, katılım programının bu başarıdaki rolünün belirsiz olma riski bulunmaktadır. III kadranında, hedeflerde mutabakat bulunmamakta, öte yandan katılım programının hedefe ulaştıracağı konusunda güvenilir ve eksiksiz bilgilendirme mevcuttur. Bu durumda, katılım aktörleri arasında bulunan belirli bir grup hedefine ulaşmış olsa bile, başka bir grup erişmemiş olabilir. Sonuncu dörtte birlik bölüm olan IV kadranında ise, hedeflerde mutabakat olmadığı gibi, program ile hedef arasındaki nedensellik ilişkisi de belirsizdir. Bu durumda katılımın etkinliğini ölçebilmek mümkün olmamaktadır. Yerel idarecilerin sadece yurttaş katılımı olarak algılandığı düşüncesiyle bir mahalle toplantısı yapması, yurttaşların ise siyasi karar alma sürecine dahil olduklarını hissettikleri için söz konusu toplantıya katılmaları bu duruma iyi bir örnek teşkil etmektedir.

Langton (1978), yurttaş katılımını incelerken dört unsurun göz önünde bulundurulması gerektiğine dikkat çeker. Bunlar, (1) Amaçlar: Ulaşmak istenen hedefler ve sonuçlar; (2) Etkinlikler: Üstlenilen etkinlikler, ne zaman ve nasıl; (3) Nesneler-yurttaşlar: Katılımcı yurttaşların türleri ve son olarak da (4) Özneler-yönetim birimleri: Katılıma dahil olan yönetim biriminin seviyesi ve durumu (Yang ve Kallahan, 2005, s.193-194'ten alıntı).

Katılımcı yöntemleri farklı bir bakış açısıyla değerlendiren Beierle (1999, s.81) ise, çalışmasında katılımcı uygulamaları, belirlemiş olduğu toplam altı adet “toplumsal hedef” bağlamında incelemiştir. Yazara göre söz konusu toplumsal hedefler; (1) halkı eğitmek; (2) toplumsal değer, varsayım ve öncelikleri karar alma sürecine dahil etmek; (3) kararların bağımsızlık çatışmaları azaltmak; (4) kurumlara karşı bir güven duygusu oluşturmak; (5) çatışmaları azaltmak ve (6) uygun maliyetli karar alma süreçleri oluşturmak. Buna göre, yurttaşların dahil edildiği mekanizmaların pek azı katılımcı olarak nitelendirilebilmektedir. Tek yönlü bilgi akışı sağlayan kamuoyu araştırması, odak grup, kamusal eğitim gibi yöntemleri; açık celse, danışma komiteleri gibi geleneksel yöntemleri; işbirlikçi karar alma ve çatışma uyuşmazlık çözümüyle ilişkili arabuluculuk ve düzenleyici müzakereler gibi yöntemleri ve son olarak yurttaş jürileri ve mutabakat konferansı gibi yaratıcı katılımcı yöntemleri yukarıda bahsedilen toplumsal amaçlar bağlamında inceleyen Beierle (1999, s.81), katılım mekanizmalarından her birinin, toplumsal amaçlardan birine ulaşmak konusunda görece iyiyken, diğerine ulaşmak konusunda kötü olabildiğini belirlemiştir. Yurttaş jürileri ve mutabakat konferanslarını içeren yurttaş katılımı yöntemleri açık bir şekilde, uzmanlar, halk ve yönetim arasında iki yönlü iletişime olanak sağlayacak şekilde tasarlanmıştır. Bununla beraber, esas bilgi kaynakları uzman kişiler ve yönetim olduğundan, gerçek anlamdaki müzakere gruptaki yurttaşlar arasında gerçekleşmektedir. Katılımcılar çıkar grubu temsilcileri değildir, aksine, kamuyu temsil eden kişiler olmasına özen gösterilir, hatta bazı yurttaş jürilerinde tesadüfi olarak seçilen kişiler yer almaktadır. Bu unsurlar, kamusal müzakere mekanizmalarının katılımcıları eğitme (Hedef.1); toplumsal değer, varsayım ve öncelikleri karar alıcılara sağlama (Hedef.2) ve kararları geliştirmek üzere bağımsız bilgi yaratma (Hedef.3) amaçlarına ulaşması için yeterli olmaktadır. Toplumsal müzakere mekanizmalarının yetersiz kalabildiği noktalar ise muhalif gruplarla etkileşimin zayıf kalması ve çatışmaları azaltmaktır. Kurumlara duyulan güveni artırma (Hedef.4) konusu ise doğrudan, katılım mekanizmasının sonuçlarının uygulanıp uygulanmadığıyla ilgili görünmekte, tavsiye niteliğinde kalan kararların güven oluşturmak konusunda zayıf kaldığı belirlenmektedir. Öte yandan, Beierle (1999, s.87-88) katılım mekanizmalarının dört ayrı boyut açısından

birbirinden farklılaştığını tespit etmişti. Bunlar, bilgi akışının yönü; karşıt görüşler arasındaki etkileşimin seviyesi; sunum biçimi ve halkın karar almadaki rolü. Söz konusu farklı boyutlar ve toplumsal amaçlar arasındaki ilişki, hangi mekanizmanın hangi amaca ulaşabileceğini de belirlemektedir. Yazarın söz konusu değerlendirmesi Tablo 3'te sunulmaktadır.

Tablo 3

Katılımcı Uygulamaların Toplumsal Hedefler Bağlamında Değerlendirilmesi

Mekanizmalar	Hedef 1: Eğitim ve bilgilendirme		Hedef 2: Değerler	Hedef 3: Bağımsızlık niteliği	Hedef 4: Güven	Hedef 5: Çatışma	Hedef 6: Uygun maliyet
	Aktif kişilerin eğitimi	Geniş kapsamlı eğitim					
Kamuoyu araştırmaları, odak gruplar ve halk yorumları							
Kamuoyu araştırması	○	○	●	●	○	○	●
Odak grup	○	○	●	●	○	○	●
Halk yorumları	○	○	●	●	○	○	●
Bilgi sağlama, resmi tebliğler ve kamusal eğitim							
Bilgi sağlama	◐	●	○	○	●	○	●
Resmi tebliğ	○	●	○	○	◐	○	●
Kamusal eğitim	●	◐	○	○	◐	●	●
Geleneksel katılımcı mekanizmalar							
Açık celse	◐	●	●	●	◐	◐	●
Danışma komiteleri	●	◐	●	●	●	●	●
Alternatif anlaşmazlık çözümü							
Arabuluculuk	●	○	●	●	◐	●	●
Düzenleyici müzakereler	●	○	◐	●	◐	●	●
Kamusal müzakereler							
Yurttaş jürileri	●	◐	●	●	○	◐	●
Mutabakat konferansları	●	◐	●	●	○	◐	●

Kaynak: Beierle, T. C. (1999). Using Social Goals to Evaluate Public Participation in Environmental Decisions. *Policy Studies Review*, 16(3-4), 97.

* İçi dolu daire amaca ulaşır; içi boş daire amaca ulaşmaz; yarım daire ise amaca ulaşabilir anlamını taşımaktadır.

Vigoda (2002, s.527-540), yurttaş-kamu yönetimi etkileşiminde yaşanan bir evrimden bahseder. Buna göre eski nesil hükümet ve kamu yönetimi-H&KY (government

and public administration-G&PA) sistemleri yurttaşları seçmen, yönetimi ise vasi olarak görmektedir. Daha güncel H&KY sistemleri yurttaşları müşteri ya da tüketiciler; kendisini ise bu müşteri-yurttaşların gereksinimlerini karşılayacak yöneticiler olarak algılamaktadır. Vigoda'ya göre yeni nesil H&KY, yurttaşlarla kendisini, işbirlikçi ortaklar olarak görür. Vigoda'ya göre yeni kamu yönetimi hareketi, devlet bürokrasisi üzerinde giderek artan şekilde, müşteri olarak yurttaşlara karşı daha duyarlı olma ve hızlı cevap verme baskısı oluşturmaktadır. Burada, yurttaşları müşteri olarak gören ve piyasa kuralları gereği hızlı cevap vermek için uğraşan yaklaşımla (responsiveness) onları partner olarak gören ve etkin bir işbirliği oluşturmaya çalışan yaklaşım (collaboration) arasında ciddi bir gerilim yaşanmaktadır. Bu gerilim, cevap verebilirlik ve işbirliği kavramlarının doğalarındaki temel farklılıklardan kaynaklanmaktadır: Cevap verebilirlik daha çok, bireylerin gereksinim ve taleplerine, edilgen ve tek yönlü bir şekilde tepki verilmesi anlamını taşır. Cevap verebilirlik kavramının temelinde, müşterilere daha iyi hizmet sunmayı hedefleyen piyasa bakış açısını yatmaktadır. Buna göre, müşterilerin gereksinimlerini karşılamak hükümet ve kamu yönetimi için yaşamsal öneme sahiptir. İşbirliği ise iki ya da daha çok taraf arasında daha etken, iki yönlü bir katılımı ve dahil olma durumunu, güçlerin birleştirilmesini ifade etmektedir. Bu yaklaşıma göre yurttaşlarla hükümet ve kamu yönetimi sistemlerinden hiçbirisi diğerinin hizmetkarı ya da patronu olarak algılanmamakta, aksine eşit aktörler olarak görülmekte, ekip çalışması ve karşılıklı destek gibi kavramlar ön plana çıkarılmaktadır. Vigoda, cevap verebilirlik ve işbirliğinin kamu yönetiminde faydalı bir şekilde bir araya getirilebileceğini ileri sürerek, yeni nesil hükümet ve kamu yönetimi sistemlerinin, yurttaşlar, medya, akademi, özel sektör gibi diğer sosyal aktörleri de dahil ederek, bu yeni ortaklığa doğru evrimleşeceğini öngörür. Çalışmasında ayrıca, bu yeni nesil yaklaşımda yer alan farklı aktörlerin görev ve sorumluluklarını yeniden tanımlar. Buna göre yurttaş-yönetim ilişkisi zaman içinde evrimleşen çizgisel bir yapıya sahiptir. Yurttaşlar bu çizgi boyunca özneler, seçmenler, müşteriler-tüketiciler, ortaklar ya da mal sahipleri olarak görülebilmektedir. Benzer şekilde H&KY sistemleri de kural koyucular, vasiler, yöneticiler, ortaklar ya da özneler olarak gözlenebilmektedir. Son olarak yurttaşlar ve H&KY arasındaki etkileşimin türü, bir döngü halinde baskıcılık, delegasyon, cevap

verebilirlik, işbirlikçilik ve yeniden baskıcılık (ancak bu kez yurttaşların baskıcılığı) biçimlerine sahip olmaktadır. Vigoda, son olarak, çalışmasında kurguladığı yeni nesil kamu yönetiminin, yurttaşlarda giderek artan yabancılaşma, şüphecilik, hükümete karşı antipati gibi risk taşıyan eğilimler karşısında, tüm toplumsal aktörlerin yüksek seviyede gerçekleştireceği karşılıklı işbirliğine ihtiyaç duyduğunu belirtmektedir.

Ebdon ve Franklin (2006, s.438) katılım sürecini etkilediği düşünülen dört unsur belirleyerek bu unsurların içindeki değişkenlerin, deneysel akademik literatürde yeterince incelenmemiş olmasından hareketle, zayıf olduğunu ifade etmişlerdir. Bu doğrultuda bütçeleme çalışmalarında kullanılan yurttaş katılımı uygulamalarını kapsayan bir etki modeli oluşturmuşlar ve daha sonra test edilmek üzere hipotezler belirlemişlerdir. Buna göre, bütçeleme alanındaki katılım sürecini etkilediği düşünülen dört anahtar unsur, sırasıyla çevre; süreç tasarımı; düzenekler; hedefler ve sonuçlardır. Bu anahtar unsurların bağlı olduğu değişkenler ise Tablo 4'te görülmektedir.

Yazarlar yukarıda ifade edilen değişkenlere ilişkin yaptıkları literatür taramasında, pratik uygulamalarda yaşanan zorlukları ve bilgi eksikliklerini belirlemişlerdir. Örneğin katılım mekanizmalarının çoğunlukla kurumsallıktan uzak olduğu, tek yönlü iletişimin geliştirildiği ve uygulamanın süreç içinde geç kaldığı; katılımcıların temsil edebilirliğinin düşük olduğu; hedeflerin nadiren süreç öncesinde belirlendiği gibi tespitler yapılmıştır. Bunun üzerine bir etki modeli geliştiren yazarlar, değişken unsurları soldan sağa doğru, en az destekleyen seviyeden, en fazla destekleyen seviyeye, başka bir anlatımla kısa vadeli hedeflerden uzun vadeli hedeflere yönelik bir devamlılık içerecek koşullar olarak sunmaktadırlar (Ebdon ve Franklin, 2006, s.444). Buna göre katılım mekanizmalarını değerlendirdiğimizde; halk toplantılarının amacının halkı bütçe tekliflerine ilişkin bilgilendirmek; odak gruplarının amacının yurttaşları bütçe konusunda eğitmek ve alınacak kararlarda yararlanmak üzere bilgi toplamak; simülasyonların amacının önerilen bütçe için destek toplamak; danışma komitelerinin amacının yurttaş katılımını temel alarak bütçe tahsisini değiştirmek; birden fazla mekanizmanın beraber kullanılmasının ise güveni artırmak ve topluluk bilincini geliştirmek olduğunu görmekteyiz. Benzer şekilde, katılımcı

sayısının düşük değil; nüfus çeşitliliğinin homojen değil heterojen; katılımcıların belirlenmesinin ise yönetim tarafından değil katılıma tamamen açık süreçler biçiminde olması öngörülmektedir.

Tablo 4
Bütçe lemede Katılımın Anahtar Unsurları

Unsurlar	Değişkenler
Çevre	Yönetimin yapısı ve biçimi
	Siyasi kültür
	Yasal gereklilikler
	Nüfusun büyüklüğü ve çeşitliliği
Süreç tasarımı	Zamanlama
	Bütçe tahsisinin biçimi
	Katılımcılar (seçme yöntemi, adet, temsil edebilirliği)
	Samimi tercihler
Mekanizmalar	Halk toplantıları
	Odak gruplar
	Simülasyonlar
	Danışma komiteleri
	Araştırmalar
Hedefler ve sonuçlar	Kinizmi azaltmak
	Katılımcıları bütçe konusunda eğitmek
	Bütçe teklifleri için destek almak
	Karar alma için bilgi toplamak
	Kaynak tahsisini değiştirmek
	Güveni artırmak
	Topluluk bilinci yaratmak

Kaynak: Ebdon, C., A. L. Franklin. (2006). Citizen Participation in Budgeting Theory. *Public Administration Review*. 66.3, 438.

Uluslararası Halk Katılımı Derneği (The International Association of Public Participation), bir dizi katılım düzeyini içeren bir yelpaze geliştirmiştir (2011). Buna göre halkın etkisi; bilgilendirme, danışma, dahil etme, işbirliği yapma ve yetkilendirme olarak adlandırılan katılım hedeflerine paralel olarak, giderek artar. En düşük düzey katılım içeren

“bilgilendirme” seviyesinin anlamı, halka sorunu, alternatifleri, olanakları ve/veya çözümleri anlamalarına yardımcı olacak dengeli ve tarafsız bilgilerin sunulmasıdır. Katılım düzeyi “danışma”dan ise anlaşılması gereken, mevcut durum, seçenekler ya da kararlar hakkında toplumun geri bildirimlerini almaktır. Bir sonraki adım “dahil etmek”tir. Bu adımın anlamı, halkın kaygılarının ya da isteklerinin tutarlı bir şekilde anlaşılmasının ve dikkate alınmasının sağlanması için süreç boyunca doğrudan toplumla beraber çalışmaktır. Katılım düzeyinin daha da artmış olduğu basamak ise “işbirliği yapmak”tır. Burada da anlatılmak istenen, alternatiflerin geliştirilmesi ve tercih edilen çözümün belirlenmesi de dahil olmak üzere kararların her aşamasında halkla beraber çalışmaktır. Katılım düzeyinin en yüksek olduğu “yetkilendirmek” ise, nihai karar alma yetkisini halka vermektir. Farklı katılım düzeylerini simgeleyen bu beş farklı katılım hedefinin yurttaşlara bulunduğu taahhütler de benzer şekilde farklı içeriklere sahiptir. Söz konusu 5 katılım düzeyine ilişkin yurttaşlara verilen taahhütlerin içeriği ve bunlar için uygulanabilecek katılım yöntemleri de Dernek tarafından Tablo 5’te görüldüğü gibi sınıflandırılmıştır.

Tablo 5

IPP2 (Uluslararası Halk Katılımı Derneği) Tarafından Geliştirilen Katılım Düzeyleri.

Bilgilendirme	Danışma	Dahil etme	İşbirliği yapma	Yetkilendirme
Sizleri bilgilendireceğiz.	Sizleri bilgilendireceğiz, dinleyeceğiz, endişe ve isteklerinizi kabul edeceğiz ve düşüncelerinizin kararımızı nasıl etkilediği yönünde geri bildirim vereceğiz.	Endişe ve isteklerinizin geliştirilen seçeneklere nasıl yansıdığından emin olmanız için beraber çalışacağız ve düşüncelerinizin kararımızı nasıl etkilediği yönünde geri bildirim vereceğiz.	Çözüm üretirken tavsiye ve önerilerinizi alacağız ve bunları olası en yüksek seviyede kararlara dahil edeceğiz.	Sizin kararınızı yerine getireceğiz.
- Bilgi formları - Web sayfaları - Açık evler	- Halk yorumları - Odak gruplar - Anketler - Halk toplantıları	- Atölyeler - Müzakereci yoklama	- Yurttaş danışman kurulları - Mutabakat oluşturma - Katılımcı karar alma	- Yurttaş jürileri - Halkoylamaları - Kararların devredilmesi

Kaynak: The International Association of Public Participation (IAP2). *Spectrum of Public Participation*. www.iap2.org (02 Aralık 2011)

Yurttaş katılımını spektrum (yelpaze) modeli çerçevesinde değerlendiren bir başka çalışmaya göre ise, yurttaş katılımı; yerel yurttaşlar ve hizmet sağlayıcılar arasındaki çift-yönlü bilgi akışından (iletişim), belirli siyasa ya da konular hakkında hizmet sağlayıcılarla hizmet kullanıcıları arasındaki diyaloga (danışma) ve yurttaşların politik tartışma, yerel hizmet oluşturma ve sunma aşamalarına doğrudan ve etkin bir şekilde katılımına (birlikte-üretim/co-production) uzanan bir yelpaze içerisinde ele alınmaktadır. Bu üç katılım biçimi arasındaki sınırlar ise çok net olmamakla birlikte, tümünün eşdeğer derecede önem taşıdığı açıktır (Martin ve Boaz, 2000, s.48).

Walters, Aydelotte ve Miller (2000, s.349), yerel yönetimlerde kamu görevlilerinin, konuların karmaşıklığı, maliyet, belirsizlik ve zamanlama sorunları nedeniyle geniş kapsamlı katılım uygulamalarından kaçındıklarını belirterek buna çözüm olarak, görece karmaşık siyasa kararlarına yurttaşların dahil edilebilmesi için bir model oluşturmuşlardır. Bu model doğrultusunda karar alma sürecinde kamu görevlileri hem yurttaşları yeterli seviyede bilgilendirecek, hem de nihai kararın niteliğini yükseltecek uygun bir yurttaş katılım yöntemini tasarlayabilecek ve uygulayabilecektir. Modelde belirleyici etmenler yurttaş katılımının hedefleri ve konunun içeriğidir. Hedefler, (1) ortaya çıkarma (tanımların, seçeneklerin ya da ölçütlerin aranmasına destek), (2) eğitim (halkı bir konu ya da önerilen alternatife ilişkin olarak eğitime), (3) ölçümleme (bir grup seçenek konusunda kamuoyunu değerlendirme), (4) ikna (halkı önerilen seçenek doğrultusunda ikna etme) ve (5) meşrulaştırma (toplumsal normlar ya da yasal gerekliliklere uygun olarak siyasa oluşturma süreçlerinin meşrulaştırılması) olarak belirlenmiştir.

Katılımda değerlendirilecek konu ise çatışmanın derecesi (uzlaşmanın olup olmaması); paydaşların sayısı (az ya da çok); konuya ilişkin verilen bilgiye güven derecesi (güven duyulup duyulmadığı); seçeneklerin sayısı (sınırlı ya da sınırsız); sonuçlara ilişkin bilgi (risk taşıyıp taşımadığı) ve sonuçların hesaplanabilir olup olmadığına göre (1) iyi yapılandırılmış, (2) kısmen yapılandırılmış ve (3) kötü yapılandırılmış olarak üçe ayrılmıştır (Walter, Aydelotte ve Miller, 2000, s.354). Bu saptamalar doğrultusunda geliştirilen model, Tablo 6’de görüldüğü üzere, “Hedef-Konu Matrisi” olarak adlandırılmıştır.

Matrise göre, bir karar alma sürecinde konu kötü yapılandırılmışsa katılımın hedeflerine ulaşabilmesi için uygulanması gereken katılım mekanizmalarının sayısı fazla olacaktır. Bunun tam tersine konu iyi yapılandırılmışsa hedeflerin çoğuna önceden ulaşılmış olacağından uygulanacak mekanizmaların sayısı düşecektir. Tablodaki boşluklar, bu konularda yurttaşlarda bir gereksinim bulunmadığı anlamına gelmektedir (Walters, Aydelotte ve Miller, 2000, s.356-357).

Tablo 6
Hedef-Konu Matrisi

Hedef	İyi yapılandırılmış	Kısmen yapılandırılmış	Kötü yapılandırılmış
1. Ortaya çıkarma		Çıkar grubu forumları	Çalışma grubu Komisyon Odak grup Mahalle toplantısı İnternet sohbeti, duyuru panosu
2. Eğitim		Eğitsel halk toplantısı Kent toplantısı Mahalle toplantısı Medya	Eğitsel halk toplantısı Kent toplantısı Mahalle toplantısı Medya
3. Ölçümleme		Kamuoyu araştırması Odak grup	Kamuoyu araştırması Odak grup
4. İkna		- İkna edici halk toplantısı - Kent toplantısı - Medya savunuculuğu	-İkna edici halk toplantısı -Kent toplantısı -Medya savunuculuğu
5. Meşrulaştırma	-Seçimler -Referandumlar -Yasa ya da teamüllere göre açık celseler	Seçimler Referandumlar Açık celseler Medya Çalışma grupları	Seçimler Referandumlar Açık celseler Medya Çalışma grupları

Kaynak: Walters, L.C., J. Aydelotte, J. Miller (2000). Putting More Public in Policy Analysis. *Public Administration Review*. 60-4, 356.

Katılım yöntemlerine ilişkin sınıflandırmalar arasında, yöntemlerin hedeflerine yönelik yetkinlik ve etkinliklerine odaklanmaları anlamında Rowe ve Frewer'ın (2005, s. 265-282), tipolojisine de değinmek uygun olacaktır. Yazarlar söz konusu tipolojilerinde, kamusal yükümlülüğün çeşitli biçimleri olarak gördükleri kamusal iletişim, halka danışma ve halkın katılımı olgularını, bir takım değişkenlere göre sınıflandırmakta, değişkenlerin de

seviyelerini belirleyerek bunların olası etkilerini de öngörmektedir. Buna göre değişkenler ve bunların seviyeleri; katılımcı seçme yöntemi (kontrollü ya da kontrolsüz olması), bilginin ortaya çıkarılmasını kolaylaştırma (Evet-hayır), yanıtın biçimi (Sınırsız ya da sınırlı olması), bilgi girdisi (belirlenmiş bilgi ya da esnek bilgi), bilgi transferinin ortamı (yüz yüze olup olmadığı) ve son olarak da bir araya gelmeyi kolaylaştırma (yapılandırılmış ya da yapılandırılmamış toplanma) olarak sıralanmaktadır. Tablo 7’de sunulan çalışmada yazarlar, yukarıda bahsedilen değişkenlere göre, tüm katılım yöntemlerinin benzerliklerini ve farklılıklarını incelemek suretiyle sınıflandırarak bu alandaki karmaşayı biraz olsun sadeleştirmeyi amaçlamışlardır.

Tablo 7**Kamusal Yükümlülük Biçimlerinin Değişkenlere Göre Sınıflandırılması**

Yöntemin değişkenleri	Değişkenlerin seviyeleri	Potansiyel olarak tesir edilen etkinliğin biçimi	Kamusal yükümlülüğün ilgili biçimi
Katılımcı seçme yöntemi	Kontrollü Kontrolsüz	İlgili katılımcıları en yüksek seviyeye çıkartmak	İletişim Danışma Katılım
Bilginin ortaya çıkarılmasını kolaylaştırma	Evet Hayır	Katılımcılardan gelen bilgiyi en yüksek seviyeye çıkartmak.	Danışma Katılım
Yanıtın biçimi	Sınırsız/açık Sınırlı/kapalı	Katılımcılardan gelen bilgiyi en yüksek seviyeye çıkartmak.	Danışma Katılım
Bilgi girdisi	Belirlenmiş bilgi Esnek bilgi	Uygulayıcılardan gelen bilgiyi en yüksek seviyeye çıkarmak	İletişim
Bilgi transferinin ortamı	Yüzyüze Yüzyüze değil	Bilginin transferini ve işlenmesini en yüksek seviyeye çıkarmak	İletişim Danışma Katılım
Bir araya gelmeyi kolaylaştırma	Yapılandırılmış toplanma Yapılandırılmamış toplanma	Katılımcıların bilgilerinin bir araya gelmesi	Danışma Katılım

Kaynak: Rowe, G., L. J. Frewer (2005). A Typology of Public Engagement Mechanisms. *Science, Technology & Human Values*. 30-2, 265.

Son olarak, yerel yönetimlerde bir yurttaş katılımı sürecini planlamak ve gerçekleştirmek için atılması gereken temel adımlar planlama, uygulama, iletişim ve geri bildirim aşamaları olarak belirleyen Warburton, Wilson ve Rainbow, (s.9-10), öncelikle katılımın amaçları, kullanılacak olan yöntemi ya da yöntemleri ve kapsamı belirlemek için bir planlama ekibi kurulması zorunluluğuna dikkat çekmektedir. Özel olarak katılım etkinliğine odaklanan küçük bir grup faydalı olmakla beraber, bu grubun kamu politikaları geliştirecek olan gruptaki görevlilerle yakın ilişki içinde olması gerekmektedir. İkinci

olarak atılması gereken adım ayrıntılı bir katılım planına karar vermektir. Ayrıntılı planda katılım sürecine ait zamanlamalar, önemli tarihler ve eylemler, mevcut ve gerekli kaynaklar, mekanlar ve iletişim konularını içermesi gerekmektedir. Üçüncü adım uygulama aşamasıdır. Bu adım, katılım uygulamasının gerçekleşeceği mekanlar için rezervasyonların yapılması, bilgilendirme dokümanlarının hazırlanmasından; katılımcıların çağırılması, yemek servisi gibi konuların organize edilmesi, tartışma ve kararların kaydedilmesine değin gerekli işleri kapsamaktadır. Dördüncü adım iletişim adımıdır. Katılımcıların önem taşıyan bir olaya dahil olduklarını hissetmeleri açısından ve isteyen yurttaşların nasıl katılım sağlayabilecekleri konusunda bilgilendirilmesi açısından iletişim çalışmaları yapılmalıdır. Beşinci adım katılım uygulamasının sonuçlarının kullanılması, bir başka anlatımla sonuçların karar alma sürecine dahil edilmesini sağlanmasıdır. Bu aşama, ilgili siyasanın özel koşullarına bağlı olarak değişiklik gösterecektir. Yurttaş katılımı sürecinin son adımı ise geri bildirimdir. Eğer katılımcılar karar alma sürecinin kendisine doğrudan katılmadıysa kendilerine katılım süreci sonuçlarının nasıl bir katkısı olduğu, ne tür bir değişikliğe yol açtığı ve dikkate alınmayan kararlar varsa bunun nedenleri ayrıntılı bir şekilde anlatılmalıdır. Geniş çaplı bir iletişim etkinliği bu aşama için uygun olacaktır.

3.1.2. Yurttaş Katılımı Yöntemleri.

Katılım yöntemleri birçok yazar tarafından etraflıca ele alınmış ve gerek sınıflandırmalar yapılarak, gerekse hangi durumda hangi yöntemin daha uygun düşeceği konusuna eğilmek suretiyle tanımlanarak değerlendirilmiştir. Çalışmamızın bu bölümünde gerek Batı ülkelerinde, gerekse ülkemizde uygulanan yurttaş katılım yöntemlerinden bahsedilecek ve bunlar kısaca tanımlanacaktır.

Rowe ve Frewer (2005, s.256-257), katılım yöntemlerinin miktar ve çeşitliliğinin giderek arttığına dikkat çekmekte ve gerçekleştirdikleri literatür taramasının sonucunda, 100’den fazla katılım yöntemi bulunduğunu ifade etmektedirler. Ancak yazarlar, aralarında büyük benzerlikler bulunan bazı katılım yöntemleri farklı ülkelerde farklı isimlerle anılabilmekte ya da birbirinden farklı yöntemler aynı adı taşıyabilmekte olduğunu, ayrıca,

literatürdeki ya da teknik raporlardaki eğilimin ABD ve İngiltere'deki uygulamalar olduğunu belirterek diğer ülkelerde farklı isimlerle bilinen belirli katılım mekanizmaların kuşkusuz var olduğunu belirtmişlerdir. Dolayısıyla, katılım yöntemlerinin ifade edilenden daha fazla sayıda olma olasılığı vardır.

Yurttaş katılımının iyi bir fikir olduğuna dair evrensel bir mutabakat var olmakla birlikte, en anlamlı katılım biçiminin hangisi olduğuna dair düşük bir mutabakat bulunmaktadır. Halka danışmak, halkın gözünde sorun ve fırsatların neler olduğuna dair bir fikir edinmek için bir çok yöntem bulunur; ancak yurttaşları etkin bir biçimde karar alma mekanizmalarına dahil etmek farklı bir konudur. Yurttaşları müzakereci süreçlere dahil etmenin faydaları geniş ölçüde kabul görmüş olsa da, yurttaş katılımı halen karar alma mekanizmalarının içinde yer almamaktadır (Callahan, 2007, s.1179).

Batılı demokratik ülkelerde kentsel katılım türlü biçimleriyle kent yönetimlerinin sıklıkla yararlandığı bir gelenek haline gelmiştir. Örneğin İsveç, Fransa, Lüksemburg ve İngiltere'de öğretim ve çocuk sorunlarıyla ilgili konularda; İsveç, Fransa ve Danimarka'da sportif ve kültürel eğlenceler düzenlenmesi konularında; Fransa ve Lüksemburg'da ulaşım sorunlarının çözülmesinde; İngiltere, Belçika ve Lüksemburg'da ise çevre ve kentleşme alanlarındaki sorunların karara bağlanmasında halka danışmaya önem verilmektedir (Tortop, 2009, s.149). Ülkemizde ise, yerel yönetimler gibi kentsel katılım da, hizmetler ve demokrasi yönünden somut yararlar sağlayacak ölçüde gelişmiş değildirler. Bunda, demokrasinin ülke çapında bütün kurum ve kurallarıyla yerleşmemiş olmasının başrolü oynadığı açıktır. Bunun yanı sıra, katılımı sağlamaya yarayacak yönetsel mekanizmalarda yapısal düzenlemeler yaparak, katılım kanallarında "bypass" benzeri operasyonlar gerçekleştirerek, tıkanıklıkları açmak için çaba harcandığı görülmektedir. Köln, Barcelona, Madrid, Torino ve daha başka birçok kentler, bu yolda önemli adımların atıldığı yerlerdir. Bu düzenlemelerin bir bölümünde, yerel yönetimlerin resmi kurumsal yapısına dokunulmaksızın, komşuluk birimleri düzeyinde eylem ve katılım kümeleri oluşturulmaktadır. Yer yer "mahalle komiteleri" adı da verilen bu küçük birimlerde alınan kararların, yürütme ve karar organlarınca da aynen ya da büyük bir değişikliğe

uğrattırmaksızın onaylandığı görülür. Hatta, bu birimlere, belediyeden kaynak aktarılabilmesi için gerekli yasal düzenlemeler de yapılmaktadır. Trafik, eğitim, sağlık, temizlik, imar, gecekondü, kültür ve sanat gibi konularda, bu birimlerin etkinliklerinden yerel yönetimler geniş ölçüde yararlanmaktadırlar. Düzenlemelerin bir bölümünde ise, yeni birimler, yerel yönetimlerin resmi kurumsal yapısı içinde birer yerel birim, bir başka deyişle "mahalle hükümeti" olarak yer alırlar. Bunlara, çoğu kez, tüzel kişilik de tanınır. Organlarında, halkın, sivil toplum örgütlerinin temsil edilmesine olanak verecek kontenjanlar da ayrılır. Ayrıca, içinde yer aldıkları anakentin kaynakları, gereksinimleri oranında bu birimler arasında paylaşılır. Çoğu kez, bunların, üç ya da dört kademeli, federatif bir anakent yönetimi oluşturdukları görülür. Böyle bir yapı içinde, en alt düzeyde katılım, artık o yöreyi ve birbirlerini çok yakından tanıyan insanlarca verimli bir biçime sokulur (Keleş, 1993, 28).

Halk katılımı ve halka danışma yöntemlerini tanımlayarak, güçlü ve zayıf yönleriyle beraber uygulamaya yönelik tavsiyeleri derleyen bir çalışmaya göre katılım yöntemlerinin bir bölümü müzakereci, bir bölümü ise müzakereci olmayan yöntemlerdir (Abelson ve diğerleri, 2001). Bu detaylı çalışma rutin belediyeçilik işleri dahilinde halk katılımını yoğun bir biçimde kullanan yerel yönetimlerin en uygun yöntemi içinden seçmek üzere başvurduğu yelpazenin ne kadar geniş, yöntemlerin ne kadar çeşitli olduğuna dair bir fikir vermektedir. Söz konusu katılım ve danışma yöntemlerinin bir bölümü ülkemizde kullanılmıyor olsa da, çalışmamızın kapsamında içeriklerine dair bilgi vermek yararlı olacaktır. Aşağıda yer alan katılım yöntemlerinin ilk beşi müzakereci yöntemler olarak betimlenmiştir.

1.Yurttaş jürileri (citizens juries): Müzakereci bir yöntem olarak değerlendirilen yurttaş jürisi, ait oldukları topluluğu temsil edecek bir mikroorganizma olacak şekilde tesadüfi olarak seçilmiş 12-20 arası yurttaşın, birkaç gün boyunca belirli bir siyasaya (policy) ilişkin konuları tartışmak üzere bir araya gelmesidir. Bu kişiler konu hakkında bilgilendirilirler, tanıklardan delilleri dinlerler ve çapraz sorgulama yaparlar. Daha sonra konuyu kendi aralarında değerlendirirler ve bir karara varırlar.

2.Yurttaş panelleri (citizens panels): Yine müzakereci bir yöntem olarak yurttaş panelleri, tesadüfi olarak seçilen 12 kişinin düzenli olarak (örneğin yılda 4 kez) bir araya gelerek sorunları görüşmesi ve kararlar almasıdır. Yetkililer bu yöntemi daha çok, yeni bir fikri ya da politikayı denemek üzere (sounding boards) kullanmaktadırlar.

3.Planlama hücreleri (planning cells): Şekil ve işlev açısından yurttaş panelleriyle benzerlikler taşırlar. Karar alma süreçlerine katkıda bulunmaları için, merkezi ya da yerel yönetim tarafından uygulanan bu müzakereci yöntemde danışma ve tartışmalar, 25 katılımcıdan oluşan hücrelerde gerçekleştirilir. Çalışmanın sonuçları, yönetim, medya ve diğer ilgili gruplara bir rapor halinde sunulur. Çalışmayı gerçekleştiren yerel ya da merkezi yönetim, alınan kararları dikkate almak durumundadır.

4.Mutabakat konferansı (consensus conference): Farklı özgeçmişlere sahip bir grup yurttaşın, bilimsel ya da teknik bir konuyu görüşmek üzere bir araya gelmesidir. Bu yöntem de müzakereci olarak değerlendirilmektedir. 2 aşamalı bir çalışma söz konusudur. İlk aşamada uzman kişilerle toplantılar, tartışmalar ve konu hakkında fikir birliği sağlamaya yönelik çalışmalar yapılırken, ikinci aşamada ise konuya ilişkin temel gözlem ve sonuçlar bir konferans sırasında medyaya ve genel olarak kamuya sunulur.

5.Müzakereci yoklama (deliberative polling): Müzakereci yöntemlerden sonuncusu olan bu yöntemde, kamuoyu yoklamasına müzakereci unsurlar dahil edilmektedir. Yurttaş jürilerine kıyasla çok daha fazla sayıda kişinin katılabildiği ve daha kısa sürede tamamlanabilen bu çalışmada hedef, halkın, belirli konu hakkında bilgilendirildiğinde oluşturacağı düşüncelerin ölçülmesidir.

6.Müzakereci olmayan bir yöntem olarak yurttaş panelleri: Belirli bir alanı istatistiksel olarak temsil eden ve genellikle birkaç yüz kişinin bir araya getirildiği bir örneklemden oluşmaktadır. Yurttaşların gereksinim ve önceliklerinin öğrenilmesinde ucuz ve etkili bir yöntem olmasına karşın, tartışılacak konu karar alan mekanizma tarafından belirlenmektedir.

7.Odak gruplar (focus groups): Toplumun belirli bir segmentini en geniş şekilde temsil etmek üzere seçilen 6-12 kişinin, belirli bir konu hakkında bir seferde gerçekleştirdiği tartışmadır. Katılımcılar arasında açık bir tartışma ortamının yaratılmasına yönelik yöreklendirici olması için resmi olmayan, yüz yüze yapılan toplantılardır.

8.Mutabakat oluşturma çalışmaları (consensus building exercises): Yurttaşların, konu ya da soruna odaklanarak, ortak bir görüşe ulaşmalarına katkı sağlamak üzere tasarlanmış bir süreçtir. Kolaylaştırıcılar grubun mutabakata varmalarına yardımcı olurlar. Bu yöntem, yurttaşlara, tümünün desteklediği ortak çözümlere ulaşma imkanı sunarken, onlara birbirlerinin farklı görüşlerini dinleme ve öğrenme fırsatı verir.

9.Anketler: Yurttaşları temsil eden bir örneklem aracılığıyla gerekli bilgileri edinmek üzere, belirli sorular ankete katılan tüm kişilere sorulur. Birçok farklı anket yöntemi bulunur, posta yoluyla, karşılıklı görüşme yoluyla, telefon yoluyla gibi.

10.Açık celseler (public hearings): Yalnızca konuyla ilgilenen yurttaşların dahil olduğu daha dar kapsamlı bir halk toplantısı biçimidir. Genellikle uzmanlar ve ilgili kişiler katılım sağlar. Bu katılım biçimi halkı bilgilendirme ve anlaşmazlıkları azaltma potansiyeli taşımakla beraber, özel bir çıkar grubu tarafından yönlendirilme riski taşımaktadır ve toplantıdan çıkan sonuçların, tüm görüşlerin temsil edilmemiş olması durumuna karşı yeniden gözden geçirilmesi gerekebilir.

11.Açık evler (open houses): Halkın, belirlenmiş gün ya da günlerin belirli saatlerinde, bir mekana uğraması için davet edilmesidir. Burada çalışanlarla görülebilir, hazırlanmış sunumları izleyebilir ve küçük tartışma grupları halinde görüş alışverişinde bulunabilirler. Bu yöntem, rahat bir ortamda hassas konuların daha kolay tartışılmasını sağlaması ve çalışanların yurttaşların gereksinim ve taleplerini cevaplandırma becerilerini geliştirmeleri sağlaması açısından avantajlara sahiptir.

12.Yurttaş danışman kurulu (Citizen advisory board - committee): Olası en geniş katılımı sağlamayı hedefleyen, farklı örgütlenmelerden oluşan bir komitedir. Komite

içerisindeki temsilin dengeli olması durumunda, tartışmaların verimi artmaktadır. Komitenin tavsiye kararlarının, karar alma süreçlerini etkilemesi bir gerekliliktir. Bu katılım yöntemi ayrıca, bilgilendirilmiş yurttaşlar yaratması, ilgili kurumlarda güven duygusunu artırması ve çatışmaları azaltması yönlerinden faydalıdır.

13.Halk planlaması (community planning): Bu yöntem, daha geniş bir katılım seviyesinde siyasaaların oluşturulmasına katkı sağlanmasını ve yurttaşların sunulan hizmetler ve topluma bakışlarının tartışılmasını içerir. Katılım sürecinden ziyade (kim-nasıl katılım sağladı gibi), katılımın çıktısıyla (vizyon ya da plan konusunda mutabakat) ilgilidir. Danışma belgeleri, yazılı cevaplar, halk toplantıları gibi birçok farklı katılım tekniğinden faydalanır. Çalışma sonucunda, katılımcıların konuya ilişkin daha derin bir bilgiye sahip olmasına yönelik olarak, öncelik ve tercihlerinin kademeli bir şekilde düzenlendiği bir rapor hazırlanır.

14.Vizyon geliştirme (visioning): Halk planlaması çalışmasıyla benzerlikler taşımakla beraber, vizyon geliştirme yönteminin çıktısı, vizyona nasıl ulaşılacağına dair saptamalardan çok, sunulan hizmetlerle ilgili detaylı bir vizyon olarak algılanmaktadır. Fikirlerin, açık bir önerme belirene kadar basamaklar halinde düzenlendiği yinelemeli bir süreçtir. Çalışmanın sonucu, kesin bir plandan çok, olasılıklara genel bir bakıştır.

15.Yorumların bildirimi, dağıtımı ve talep edilmesi (notification, distribution and solicitation of comments): Raporların dağıtılmasını ve farklı diğer yöntemleri de içerebilen en temel danışma biçimidir. Kavramsal olarak temsili bir katılım biçimidir. Ancak belirli toplumsal gruplara ulaşma konusunda yeterli değildir ve yayınlara kolay ulaşabilen iyi örgütlenmiş bir grup tarafından yönlendirilme olasılığı bulunmaktadır.

16.Halk oylamaları (referenda): Bir konunun halk oylamasına sunulduğu süreçtir. Merkezi ya da yerel yönetim tarafından başlatılabileceği gibi, belirli bir organizasyon ya da halkın kendisi tarafından başlatılabilir. Oylamanın sonuçları bağlayıcı olabilir ya da olmayabilir. Toplum içinde tartışmaları teşvik eden bu yöntem, yurttaşların görüşlerini öğrenmeyi ve onların doğrudan yasama süreçlerine dahil olmalarını sağlamaktadır. Oy

veren herkesin eşit etkiye sahip olması ve potansiyel olarak bir bölgenin ya da ülkenin tüm nüfusunun oylamaya dahil olması da bu katılım yönteminin avantajlarından. Ancak oylamaya düşük katılım olması durumunda sonuçlar halkın genel görüşünü yansıtamayabilir.

17.Yapılandırılmış halk oylamaları (structured value referanda): Halkın tercihlerinin aydınlığa çıkarılmasına yönelik oy verme temelli bir yöntemdir. Oylamaya katılanlar, belirli seçenekler arasından kendi tercihlerini belirlerler. Bu yöntemin anahtar öğeleri, siyasanın belirlenmesi, hedeflerin yapılandırılması, seçeneklerin belirlenmesi, bu seçeneklerin etkilerinin belirlenmesi, soruların oluşturulması, oylama görevlilerinin seçilmesi ve bir iletişim planının hazırlanmasıdır. Katılımcıların geniş bir cevap seçeneği aralığına sahip olduğu bu yapılandırılmış halk oylamaları, siyasalara rehberlik etmesi açısından kullanımı kolay ve faydalı yöntemlerdir.

Abelson ve diğerleri (2001) tarafından yukarıda sıralanan yurttaş katılım yöntemlerinin yanı sıra, Creighton (2005, s.89-134) yurttaşları bilgilendirmek ve onlardan bilgi almak olmak üzere iki bölüm halinde katılım yöntemlerini açıklamıştır. Buna göre yurttaşlara bilgi vermek amacıyla yararlanılan yöntemler sırasıyla brifingler; sergiler ve tanıtımlar; basın makaleleri; bilgi havuzları; internet; önemli teknik raporların ya da çevresel konulara ilişkin belgelerin postalanması; kitlesel postalama; medya mülakatları ve sohbet programlarında yer alma; muhabirlere yardımcı olacak medya kit'leri; basın toplantıları ve medyayı bilgilendirme toplantıları; haber bültenleri; gazetelere verilecek insert'ler; basın açıklamaları; reklam; paneller; özel topluluklara yapılacak sunumlar ve kamu hizmetlerine ilişkin duyurulardır. Yurttaşlardan bilgi almak üzere yararlanılan katılım yöntemleri ise çok çeşitli olduğundan, bu bölümde henüz ele alınmamış olan yöntemlerin içerikleri kısaca açıklanmıştır. Buna göre diğer katılım yöntemleri aşağıdaki gibi sıralanmaktadır.

1.Beğenisel soruşturma zirvesi (Appreciative inquiry summit): Fazla sayıda katılımcının, belirli bir projeye kapsamında yapılması öngörülen değişikliklere ilişkin mutabakat sağlamaya çabaladığı, birden çok gün boyunca devam eden katılım çalışmasıdır.

2.Lehdar değerlendirmesi (Beneficiary assessment): Daha çok Dünya Bankası (World Bank) tarafından kullanılan bu danışma yönteminde, katılımcılar, ilgili projenin kendilerini ne yönde etkileyeceğine dair öngörülerini paylaşmaktadır.

3.Charette: Fransızca bir kelime olan “charette”, 19. Yüzyılda Fransa’da Güzel Sanatlar Okulu’nun (Ecole des Beaux Arts) mimarlık öğrencilerinin, çizim ve projelerini teslim etmek üzere sınav gözetmenleri tarafından okula götürüldükleri at arabası anlamındadır. Burada öğrenciler genellikle son dakika düzeltmelerini ya da fikirlerini yazıp çizmelerinden hareketle “charette” yöntemi, genellikle kent planlaması ya da mimari konularında uzman kişilerin, belirli bir süre boyunca çok yoğun bir biçimde çalışarak fikir üretmeleri anlamına gelen bir tür atölye çalışması olarak kullanılmaktadır.

4.Kent yürüyüşü (city walk): Genellikle kent planlaması alanında kullanılan bu katılım yönteminde planlamacıların, ilgili toplumsal grubun yaşadığı mekanları deneyimleyebilmeleri ve böylece, bu esnada oluşan gözlemlerini planlama çalışmalarına yansıtabilmeleri amacıyla kahve içmek, bisikletle küçük bir gezinti yapmak gibi yollarla bireylerle bire bir iletişim kurmaları hedeflenmektedir.

5.Kahveli sohbet toplantısı (Coffee klatch): Katılımcıların bir grup insanla projeye ilişkin görüşmesi amacıyla, ilgili gruba ait bir kişinin evinde ya da iş yerinde yapılan, kısa bir sunumun ardından soru-cevap ve tartışma bölümlerinin yer aldığı gayri resmi bir sohbet toplantısıdır.

6.Samoa dairesi (Samoa circle): Biri küçük, biri büyük iki grubun yer aldığı bu tartışma yönteminde amaç, tartışmanın küçük grup tarafından, büyük grubun tanıklığında yürütülmesidir. Bunun için, toplantının gerçekleştiği mekanda iç içe iki daire oluşturacak şekilde sandalyeler yerleştirilmektedir. İç dairede yalnızca 5-6 sandalye yer almaktadır.

Tartışmanın en başında tüm katılımcılar dış dairede bulunan sandalyelerde oturmakta, söz almak isteyenler iç dairedeki bir sandalyeye geçmektedir. Bu yöntem, birkaç yüz kişinin katılımıyla gerçekleştirilebilmektedir.

Yukarıda yer alan katılım yöntemlerinin dışında kalan diğer mekanizmalar arasında ise ombudsman sistemi; planlama forumları (çemberleri); müzakereli karar alma; yurttaş girişimleri; yerel medya sahipliği ve yurttaşların gönüllü çalışmalarıdır. Son iki uygulama, daha ziyade yurttaşlarla yönetim arasında karşılıklı iletişime dayalı bir ortam yaratılmasına yöneliktir.

Halk, yapısal düzenlemelerin şu ya da bu biçimde olmasından ayrı olarak, yerel yönetimlerin uygulamalarından yakınmaları, herhangi bir biçimde duyurabilmek, yaptırımlar uygulanmasını isteyebilmek hakkına da sahip olmalıdır. Bu amaçla, kimi Batılı ülkelerde ombudsman yöntemi geliştirilmiştir. İngiltere'de 1972'de sistem getirilmiş, ancak yerel yönetimler düzeyine indirilememiştir. Bununla birlikte, ülkenin yüzeyi üç büyük bölgeye ayrılarak, her birine, o yöredeki yerel yönetimlerden yakınmaları inceleyip karara bağlayacak yöneticiler atanmıştır. Amerika Birleşik Devletleri'nde ise, ombudsman yöntemi mahalleler düzeyine indirilmiştir. Ne var ki, sistem, yakınmaların, halkın temsilcilerince değil, daha çok atanmış görevlilerce incelenmesine dayanmaktadır. Bir başka yöntem de, Japonya'da uygulanan halk denetimidir. Seçim döneminin sona ermesi beklenmeden, halk, yargı organlarının gözetim ve denetimi altında, oylama yoluna başvurarak, haklı nedenlerin bulunması durumunda, başkanların ve meclis üyelerinin görevine son verebilmektedir (Keleş, 1993, s.3). Bununla birlikte Avrupa ülkelerinde yurttaş katılımının en bariz biçimi, özellikle halkın talebiyle başlatılan yurttaş referandumlarıdır. Gerçek anlamdaki uygulamaların, İsviçre ve bir ölçüde Almanya dışında nadiren gerçekleşiyor olmasına rağmen, referandumlar giderek artan şekilde yasayla desteklenmeye başlanmıştır (World Bank ve UCLG, 2008, s.156).

Yukarıda tanımlanan katılım yöntemleri dışında kalan bir diğer yöntem planlama forumları (çemberleri) olarak adlandırılan modeldir. Bu yöntemde, rastlantısal örnekleme

yoluyla seçilen bir grup yurttaş, günlük çalışmalarından arda kalan sınırlı bir zamanda, toplumsal sorunlarının çözümü için uzmanlar eşliğinde oluşturulmuş çalışma gruplarında yer alırlar (Çukurçayır, 2009, s.75). Öte yandan, ülkemizde en fazla uygulanan katılım biçimi olduğu için ‘halk toplantıları’ olarak tanımlayabileceğimiz bu yöntem, birçok belediye tarafından, gerek yurttaşları bilgilendirme, gerekse taleplerini öğrenerek ilgili birimlere yönlendirme amacını taşımaktadır. Türkiye’de bazı belediyeler haftalık, bazıları aylık ya da yıllık olarak halk toplantıları gerçekleştirmektedir. Söz konusu toplantılar genel olarak yerel halkı hedef alsa da, sadece kadınlara, yaşlılara ya da çocuklara yönelik “Halk Konseyi”, “Kent Halk Meclisi”, “Kent Dayanışma Meclisi” gibi toplantılar da yapılabilmektedir (Çukurçayır, 2009, s.80-81). Öte yandan, kamu görevlilerine karşı duyulan güvensizlik; katılımcı topluluğun meşruiyet sorunu ve toplantının hedefine ve sürecin kendisine ilişkin belirsizlikler halk toplantılarına katılımı engelleyen unsurlar olarak karşımıza çıkmaktadır. Bu nedenle halk toplantıları düzenlenirken yerel yönetimlerde çalışan ilgili kamu görevlilerinin dikkatli bir planlama yapması; demografik olarak kapsayıcı olması; katılımcı topluluğun değerlerini iyi kavraması; işbirlikçi, açık ve şeffaf olması gibi konular önem taşımaktadır (Black, Leighter ve Gastil, 2009, s.145-149).

Bir diğer katılımcı uygulama ise Amerikan İdare Hukukunda yer alan bir süreç olan müzakereli karar almadır (negotiated rulemaking). ABD’de görece yeni bir uygulama olan müzakereci karar almada, devlet kurumu yetkililerinin ve konudan etkilenen çıkar grubu temsilcilerinin önerilen idari kural metni üzerinde müzakereler yürütmekte, müzakereler uzlaşma sağlanana dek devam etmektedir. Devlet kurumu tarafından oluşturulan komitede; konuyla ilgili ticari kuruluşlar, ticaret örgütlenmeleri, yurttaş grupları, etkilenen diğer örgütlenmeler ve devlet kurumunun kendi personeli yer almaktadır. Komite, halka açık olarak önerilen kanun metni üzerinde görüşmeler yapar. Söz konusu uygulamanın yandaşları, uygulamanın birçok avantajı arasında özellikle, yasal düzenlemelerin daha hızlı yapılmasına olanak vermesi ve daha az dava açılması sonuçlarını saymaktadır (Coglianese, 1997, s.1256-1261). Seçimle işbaşına gelen bir kamu görevlisinin halk oylaması ile dönem sonundan önce görevinden alınması anlamına gelen geri çağırma (recall) ise daha ziyade ABD’de uygulanan bir katılım yöntemidir. Bunun için öncelikle

yeter sayıda imza toplanması gerekmektedir. Daha sonra oylama zorunlu hale gelmekte, böylece sözünde durmayan veya yetersiz bir kamu görevlisi görev süresinin sonu beklenmeksizin düşürülebilmektedir (Tortop, 2009, s.143-144). Öte yandan ABD’de yapılan bir araştırma sonuçlarına göre (Wang, 2001, s.328-329) kent yönetimlerin en yüksek oranda yararlandığı katılım yöntemleri, geleneksel yöntemler olarak varsaydığımız açık celse (public hearing), yurttaş danışman kurulları (citizen advisory boards) ve mahalle toplantılarıdır. Görece daha az kullanılan yöntemler ise kamuoyu araştırmaları, odak gruplar, telefonla yardım hatları ve bireysel yurttaş temsilcileridir. Araştırmaya katılan kentlerin %81’i tarafından yurttaşlarla iletişim kurmak amacıyla internet kullanılmaktadır.

Yukarıda sunulan listede yer almayan katılım yöntemlerinden bir diğeri, bir doğrudan demokrasi biçimi olarak yurttaş girişimi (popular-citizen’s initiative)’dir. ABD’nin birçok eyaletinde, bazı Avrupa ülkeleri ve Kanada’da yurttaş girişimleri ve halkoylamaları (ballot), yeni bir yasanın halk oylamasına sunulmasına ve yurttaşların görüşleri doğrultusunda oy kullanmalarına olanak veren bir yurttaş katılımı sürecidir (I&R Institute, 2012). Buna göre, kayıtlı seçmenler tarafından asgari sayıda imzalanan ve tüzük, anayasa değişikliği ya da bir kararname teklifini içeren bir dilekçe sonucunda konu halkoylamasına sunulur. Siyasi katılımın yarattığı etkiler; oy verme, siyasi kampanyalarda çalışma ve toplumsal bir hareket ya da çıkar gruplarında yer alma bağlamlarında incelenmiş olmakla birlikte, yurttaş girişimleri, bir katılım biçimi olarak çok fazla incelenmemiştir (Smith, 2002, s.893). Halbuki yurttaş girişimleri, yurttaşların politik konular hakkında daha fazla bilgi edinme isteğini körüklemekte, karar alma süreçlerinde halkın sesinin daha güçlü kıldığı yönündeki algılamayı artırmakta ve yönetimin, sıradan yurttaşların isteklerine cevap verdiği yönündeki kanıları güçlendirmektedir. Halk oylamaları, diğer seçim türlerine kıyasla çok daha güçlü bir yurttaşlık rolünü ortaya çıkarmaktadır. Öte yandan yurttaş girişimlerinde yer almanın ve halkoylamalarında oy kullanmanın yurttaşların genel seçimlerde oy kullanma oranını ve diğer bir katılım biçimi olan, çıkar gruplarına maddi katkıda bulunma seviyesini artırdığı belirlenmiştir (Tolbert ve diğerleri, 2003, s.29).

Ülkemizde algılanan şekliyle yurttaş girişimleri, çeşitli kamu politikalarına karşı muhalif olarak oluşan ve bunları değiştirmeye yönelik hareketlerdir. Bunlar örgütlü ya da örgütsüz, belirli bir dönemde ya da sürekli biçimlerde görülebilirler. STK'lar ve kamu politikalarını etkilemeyi hedefleyen hükümet dışı örgütler (non governmental organizations) örgütlü yurttaş girişimleri arasında sayılabilir. Türkiye'de ise 1980'li yıllarla birlikte sivil toplumun güçlenmesiyle yurttaş girişimleri kadın, çevre, ekonomi gibi konularda etkin olmaya başlamıştır (Çukurçayır, 2009, s.74).

Öte yandan, modern toplumlarda bireyler, gruplar, topluluklar, sivil toplum örgütleri ve bazı sosyal hareketler yerel olarak kendilerinin kontrol ettikleri çeşitli medya ve iletişim organlarına sahiptirler. Kullanılan yöntemler participatory video (katılımcı video), community radio (topluluk radyosu), multimedya merkezleri, gelişim tiyatroları, müzik, geleneksel ve dijital öykü anlatıcılığı, internet, yerel televizyonlar, cep telefonları ve yazılı basının çeşitli biçimlerini –poster gibi- içerir. Ana akım medyadan farklı olarak, alternatif medya biçiminde de adlandırabileceğimiz yerel medya sahipliği, çoğulcu politikalar yararına olarak farklı düşüncelerin ifade edilmesinin yanı sıra, sosyal ve kültürel yapılanmaya katkıda bulunması, yurttaşları dışlayan kural ve güç ilişkilerini yeniden tanımlaması bakımından da önem taşımaktadır. Yerel medya sahipliği ve kendi medyasını kontrol etme durumu, kişilere kendi seslerinin ifade edildiği alanları yeniden şekillendirme imkanı sunmaktadır (Pettit, Salazar ve Dagron, 2009, s.443)

Yurttaşlar ve yönetim arasındaki iletişimin en çok yoğunlaştığı uygulamalardan biri de gönüllü çalışmalardır. Amerikalı sosyolog Amitai Etzioni tarafından kuramsal temeli atılan gönüllülük modelinde, topluluk düşüncesine katkıda bulunacağı öngörülerek, bireylerin yabancılaşmasına, bencilleşmesine engel olacağı, komşuluk ve dayanışma gibi toplumsal erdemleri güçlendireceği vurgulanmaktadır. Federal Almanya'da ve İsveç'te bazı hallerde gönüllü derneklerin görüşlerinin alınması yönünde yasal düzenlemeler bulunmaktayken, Fransa ve İsviçre'de derneklere danışılmasını zorunlu hale getiren ve yasalar bulunmaktadır. İsviçre'de ise derneklere danışılması yasal olarak zorunlu olmamakla beraber, makamlarca demokratik bir yasallık sağlamak amacıyla derneklerin

görüşlerinin alınmasına önem verilmektedir (Tortop, 2009, s. 148-149). Devletlerin gerek yerel, gerekse ulusal ölçekte hizmet sunumunda yetersiz kaldığı saptamasından yola çıkarak toplumu demokratik katılım açısından etkinleştiren ve finansal bazı hizmetlerin sunulmasına destek olan örgütlenmelere günümüzde çok sık rastlanmaktadır (Çukurçayır, 2009, s.88-89). Öte yandan, bazı yerel kamusal hizmetlerin yurttaş dayanışmasıyla çözülmesi, yönetim-yurttaş etkileşiminin artması sonucunu doğurmaktadır. Örneğin Kadıköy Belediyesi'nde sayıları 5 bine yaklaşan gönüllü yurttaşlar, her mahallede yer alan Mahalle Evleri'nde etkin olarak çalışmakta ve özellikle fiziksel sorunların belirlenerek hızlı çözülmesi amacıyla kamu görevlileriyle yoğun bir iletişim kurmaktadır (Öztürk, 2012, s.3). Öte yandan, gönüllülüğü bir katılım biçiminin kendisi olarak değil, katılımı artırmaya, yurttaşları katılımcı uygulamalara yönlendirmeye yönelik bir yöntem olarak değerlendirmek daha uygun olacaktır (Göymen, 2012, par.16). Zira yerel yönetimlerin çalışmalarında gönüllü derneklerin görüşlerini alma zorunluluğu olmadığından, ancak istedikleri zaman, diledikleri konularda bunlara başvurumaktadırlar (Tortop, 2009, s. 148).

Ülkemizde uygulanan yurttaş katılımı yöntemleri ele aldığımızda, daha çok geleneksel yöntemler olarak adlandırabileceğimiz, halkı bilgilendirmeye ve halktan bilgi almaya yönelik uygulamalar karşımıza çıkmaktadır. Bununla birlikte, daha sonraki bölümlerde yenilikçi ve katılımcı yöntemlerin kimi belediyeler tarafından hayata geçirilmekte olduğundan bahsedilecektir.

Ülkemizde kamu yönetiminde yurttaş katılımı konusunu ilk kez ele alanlardan biri olan Kazancı (1978, s.67-94), halkla ilişkileri tanıtma ve tanıma etkinliklerini yürüten bir işlev olarak ele almış, tanıma etkinliğini ise, yönetsel bilgiyi geliştiren tanıma ve kararlar birleşen tanıma olarak iki bölümde inceleyerek bunlara ilişkin kamu kuruluşlarında uygulanan yöntemlere de değinmiştir. Buna göre halkla ilişkiler işlevinde bazı uygulamalar çevreye dönük iken, bazı uygulamalar ise yönetimin karar almadaki bilgi eksikliklerini gidermek, çevreyi tanımak, yönetilenlerle kimi konularda sorumluluğu bölüşmek ve onların isteklerini öğrenmekle ilgilidir. Yönetsel bilgiyi genişleten tanıma yöntemleri olarak danışma (anketler, temsilcilere danışma); basını izleme; yönetici ile halkın yüz yüze ilişkisi

ifade edilirken kararla birleşen tanıma yöntemleri olarak katılma ve işbirliği-bütünleşme yöntemleri sıralanmıştır. Tortop'a göre ise (2009, s.99-100) yönetimin dışında olanları katılması olarak adlandırdığı dış katılımın biçimleri halka açık anketler düzenlemek veya bir toplumsal kuruluştan fikir ve görüş istemektir. Ayrıca danışma, referandum, sondaj, kamuoyu yoklaması gibi yöntemler kullanılarak halkın görüşleri alınabilir. Dış katılmanın diğer biçimi olan müşavere ise, örgüt yönetimi ve örgüt dışındakilerin karşılıklı tartışmalarla kısmen bağlayıcı önerilerin alınması yönüyle danışma yöntemlerinden farklıdır. "Yönetime katılma, yetkilerin bölünmeyerek ender hallerde genel kurullara ve çok kez de karma kuruluşlara (kurul, konsey gibi) verilmesi halinde en güçlü düzeydedir. Bu alanda yerel idareler ... en etkili ve geleneksel bir tür olarak gösterilebilir" (Tortop, 2009, s. 100).

Yalçındağ ise (1996, s.101-146) yerel yönetimlerde halkı tanımak ve görüşlerini öğrenmek amacıyla faydalanılacak yöntemler olarak, kamuoyu araştırmaları; kentlilerin görüşlerinin telefonla öğrenilmesi; medyanın izlenmesi; şikayet kutuları; personelden elde edilecek bilgiler ve hemşehri başvuru bürolarını ele almaktadır. Katılım konusunu ise, halkın girişimiyle katılım ve belediyenin girişimi ile ya da yasal düzenlemelerle sağlanan katılım olarak iki bölümde incelemektedir. Buna göre halkın girişimiyle katılım yöntemleri referandum (doğrudan ve dolaylı); seçilmişleri halk oylamasıyla görevden alma (recall); yurttaş girişimleri (örgütlü ve örgütlü olmayan); belediyeye bireysel hemşehri başvuruları, yakınmalar; meclis toplantılarına katılma; aracı kullanma, rüşvet olarak sıralanmaktadır. Belediyenin girişimi ile ya da yasal düzenlemelerle sağlanan katılımda kullanılan yöntemler ise, hemşehri toplantıları; halk günleri; mahalle toplantıları; muhtarlar toplantıları; gruplarla ilişkiler; mahalle ve semt danışma merkezleri (SEDAM); kampanyalar ve proje demokrasisi çalışmalarıdır. Bülbül yerel yönetimlerde halkla ilişkiler araç ve etkinliklerini sıralarken ise bunları tanımaya yönelik etkinlikler ve tanıtımaya yönelik etkinlikler olmak üzere iki kısım halinde değerlendirmiştir (2004, s.151-154). Bülbül'ün tanımaya yönelik etkinlikler olarak ifade ettiği yöntemler halkın görüş, istek, gereksinim ve beklentilerini anlamaya yönelik çalışmalar olarak algılanmalıdır. Buna göre belediyelerin tanımaya yönelik etkinlikleri (1) hedef kitlenin tanınması amacıyla hemşehri

profili çıkarılması; (2) kamuoyu yoklamaları, kamuoyu araştırmaları ya da kamusal anketler; (3) diğerk anketler; (4) halkı dinleme toplantıları; (5) dilek ve şikayet kutuları; (6) mektup ve dilekçeler; (7) telefonla sorun çözüme olarak belirlenmiştir. Yerel yönetimlerin yararlandığı kendisini tanıtmaya yönelik araç ve etkinlikler ise (1) günlük ilişkiler, yol gösterme ve danışma hizmetleri; (2) kimi belediyelerin kendilerini tanıtmaya ve sorunları çözüme amacıyla kurdukları idare danışma merkezleri; (3) süreli yayınlar ve basılı tanıtım araçları; (4) radyo ve TV’den yararlanma; (5) şenlikler, festivaller, yarışmalar gibi çeşitli sosyal etkinlikler ve son olarak (6) basınla ilişkilerdir.

Tortop kamu yönetiminde yurttaşların beklenti ve gereksinimlerinin doğru biçimde saptanabilmesi için yüz yüze görüşme; telefon ya da mektuplaşma yoluyla haberleşme; anket ve araştırmalar yapma; basında çıkan yakınma ve duyuruları izleme ve şikayet kutularına bakma gibi iletişim olanaklarından faydalanmak gerektiğini söylemektedir (2003, s.166). Görüldüğü gibi, halkla ilişkiler yöntemleri, katılımın temelini oluşturan, kamusal hizmetleri yurttaşların gereksinim ve beklentileri doğrultusunda şekillendirme iradesine yönelik olarak yararlanılan uygulamalardır. Yerel yönetimlerde faydalanılan yönetim-yurttaş etkileşimi yöntemlerini “aracısız iletişim yöntemleri” olarak adlandıran Çukurçayır (2009, s.61-96) ise seçimler; halkoylaması ya da yarı doğrudan demokrasi uygulamaları; yurttaş girişimleri/inisiyatifleri; planlama forumları (çemberleri); kamuoyu yoklamaları/anketler; halk toplantıları; sanal yollarla iletişim; gönüllülük ya da toplumcu kalkınma modelleri; kişisel görüşme; telefon; dilekçe ve kent konseyleri olarak sıralamaktadır.

Yerel halkın ne düşündüğünü anlamaya ve onları tanımaya yönelik girişimleri sıralayanlardan biri de Ertekin’dir (1995, s.103-105). Buna göre, söz konusu girişimler vatandaşların kişisel başvuruları, danışma, örgütlenmiş gruplarla ilişkiler, kamuoyu araştırmaları ve referandumdur. Bu yöntemlerin etkin bir biçimde kullanılmasıyla, katılımın kurumsallaşmasına yönelik önemli adımlar atılmış olacaktır.

Göymen ise, yeni katılımcı mekanizmaları, Belediye Meclislerine alternatif yeni yapılar ve YG-21 girişimleri olarak sıralamıştır (2010, s.200-205). Göymen yukarıda sözü geçen alternatif yapılardan, değişik büyüklükteki farklı yerleşim birimlerinde, şehir parlamentosu, şehir meclisi, kent danışma meclisi gibi farklı adlarla ortaya çıkan yapıları kastetmektedir. Bu girişimlerin hepsinde, merkezi hükümetin yerel birimindeki idari yetkilileri ve belediyenin başlıca yetkililerinin yanı sıra, seçilmiş belediye meclisi üyelerini ve partilerden, sivil toplum kuruluşlarından, mesleki ve gönüllü derneklerden temsilcileri bir araya getirmeye yönelik bir çaba mevcuttur. Ancak, bu yapıların resmi karar alma yetkisinin olmadığından, bu durumu düzeltmek için, yetki sahibi güçlü belediye başkanlarından, bu enformel yapıların aldığı tavsiye niteliğindeki kararları belediye meclislerinin ya da belediye encümenlerinin yasal olarak bağlayıcı kararlarına dönüştürmesi beklenmektedir. Bu ciddi eksikliğe karşın, bu yeni yapılar yurttaşlık bilincinin, kolektif bir sorumluluk duygusunun oluşmasına yardımcı olmaktadır. Tortop'a göre ise (2009, s.148-150) yerel yönetimlerde halka danışma yöntemleri (1) gönüllü dernekler, (2) derneklerin danışma örgütlerine katılması, (3) derneklerin yönetim organlarına katılması ve (4) referandumdur.

3.1.3. Katılım Yöntemlerine İlişkin Çeşitli Sınıflandırmalar.

Yerli ve yabancı literatürde yapılacak hızlı bir tarama, yurttaş katılım yöntemlerinde birbirinden farklı, ancak belirli noktalarda ortaklaştırılabilir sınıflandırmaları ortaya çıkarmaktadır. Yurttaş katılım biçimlerini sınıflandırmaya yönelik pek çok çalışma bulunmakla beraber, katılım olgusunu ele alış biçimlerini ve katılım yöntemlerine bakış açılarını görebilmek için, söz konusu çalışmaları değerlendirmek önem taşımaktadır. Tamamen dışlanmış edilgen yurttaşlar ve etkin, dahil edilmiş yurttaşlar olarak tanımlayabileceğimiz iki aşırı uç arasında, yurttaş katılımı biçimlerinin büyük çoğunluğu yer almaktadır.

Bu bağlamda, kamu yönetimi literatüründe var olan çeşitli modeller; yurttaşların ve yöneticilerin rolleri, yurttaşlara yönetsel yaklaşım biçimi, bu yaklaşımın içsel dinamiği

ve tüm bu ilişki ve dinamiklerin sonucu olan etkileşim yöntemine odaklanarak sınıflandırıldıklarında yurttaşların aynı anda bir nesne, seçmen, müşteri ya da bir yatırımcı olabildiği, oynadığı role bağlı olarak da etkileşimin dinamiğinin ve etkileşim yönteminin değişebileceği bir tabloyla karşılaşırız (Callahan, 2007, s.1179-1191). Callahan, Tablo 8’de görülen çalışmasında, bir taraftan kamu yöneticilerinin, diğer taraftan ise yurttaşların birbirinden farklı rollere büründükleri çeşitli etkileşim biçimleri olduğunu belirtmekte, her bir etkileşim biçiminin ise idari yaklaşım, sahip olduğu dinamik ve kullandığı yöntem açısından farklılaştığını ifade etmektedir. Callahan öte yandan, doğrudan yurttaş katılımının değerinin çoğunluk tarafından anlaşılmış olmasına karşın, katılım fırsat ve süreçlerini kontrol eden kamu idarecileri tarafından yeterince uygulanmadığını ifade etmektedir. Doğru yapıldığı takdirde doğrudan katılım ve katılımcı demokrasi olumlu sonuçlar vermekte, ancak kamu görevlilerinin daha kolaylaştırıcı olabilmeleri için bu alanda kendilerine yeteri kadar eğitim ve donanım sağlanmamaktadır.

Tablo 8
Yönetici-Yurttaş Etkileşimleri

Yöneticinin rolü	Yurttaşın rolü	İdari yaklaşım	Dinamik	Etkileşim yöntemi
Yöneten	Nesne	Zorlayıcı	Otorite	Yönetimin kontrolü
Uygulayıcı	Seçmen	Temsili	Güven	Oy kullanma
Uzman	Müşteri	Tarafsız yetkinlik	Kontrol	Uyum gösterme
Profesyonel	Tüketici	Cevap veren	Edilgen	Danışma
Kamu görevlisi	Yurttaş	Kolaylaştırıcı	Taahhüt eden	Katılımcı
Ortak	Ortak	İşbirlikçi	Etkin	Ortaklık
Aracı	Yatırımcı	Müşterek	İşbirlikçi	Ortak yatırım
Çalışan	İş sahibi	Uyum gösterme	Çatışma	Yurttaş kontrolü

Kaynak: Callahan, K. (2007). Citizen Participation: Models and Methods. *International Journal of Public Administration*. 30, 1186.

Leach ve Wingfield (1999, s.46-49), halk katılımının dört farklı türü olduğunu söyler. Bunlar, (1) halk toplantıları, istişare belgeleri, soru-cevap oturumları olarak örnekleyebileceğimiz geleneksel yöntemler, (2) müşteri odaklı yöntemler, örneğin hizmet memnuniyet araştırmaları, öneri-şikayetler ve diğer anketler, (3) danışma niteliğindeki yenilikçi yöntemler, örneğin etkileşimli web sayfaları, yurttaş panelleri, odak gruplar, halk oylamaları ve son olarak (4) katılımcı ve yenilikçi yöntemler, örneğin yurttaş jürileri, vizyon geliştirme çalışmaları ve forumlar olarak sıralanmaktadır.

King, Feltey ve Susel (1998, s.321) ise, katılımı “otantik olmayan” ve “otantik” olarak ikiye ayırırlar ve katılım sürecini bu sınıflandırmaya göre değerlendirirler. Buna göre, otantik olmayan katılım biçimlerinde etkileşim şekli ihtilaf üzerinedir ve katılım, takvim belirlendikten, kararlar verildikten sonra gerçekleştirilir. Yurttaş eşit olmayan ve güven duyulmayan sözde bir katılımcı olarak algılanır; idari süreç durağan, kapalı ve görünmezdir. Nihai karar siyasetçi ya da idareci tarafından alınır ve katılımcıyla müzakere edilmesi şart değildir. Otantik katılım biçimlerinde ise, etkileşim şekli işbirliğine dayanır ve katılım ilgili kararlar alınmadan önce gerçekleşir. Yurttaş, kendisine güven duyulan eşit bir partner olarak algılanır; idari süreç dinamik, görünür ve açıktır. Katılıma gereksinim duyulan konudaki kararlar ise tüm yurttaşların tartışmalara eşit katılım fırsatına sahip olduğu bir ortamın sonucu olarak alınır. Meleod, Scheufele ve Moy ise (1999, s.316) katılımı geleneksel katılım ve geleneksel olmayan katılım olmak üzere iki biçimde ele almaktadırlar. Buna göre geleneksel katılım biçimleri oy kullanma, kamu görevlileriyle irtibat kurma gibi eylemleri içerirken, yerel politik süreçlere geleneksel olmayan biçimde katılımda bulunmak ise, özel öneme sahip bir konuyla ilgili bir foruma katılarak sesinin duyulmasını sağlamak gibi eylemler olarak tanımlanmaktadır.

Aars, yurttaş katılım biçimlerini sınıflandırırken, iki boyutun özel önem taşıdığını ifade eder. Katılım biçiminin doğrudan ya da dolaylı olması birinci boyuttur. İkincisi ise, katılım biçiminin bireyi “yurttaş” olarak mı, yoksa “hizmet kullanıcısı” olarak mı konumlandığı ile ilgilidir (Aars, 2003, s.7-8). Katılım biçimleri bu doğrultuda sınıflandırıldığında, dört farklı kombinasyon ortaya çıkmaktadır. Bireyi yurttaş olarak konumlandıran doğrudan katılım biçimleri “katılımcı demokrasi” uygulamaları iken, dolaylı katılım biçimleri “temsili demokrasi” uygulamalarıdır. Bireyi yurttaş olarak değil de hizmet kullanıcısı ya da müşteri olarak konumlandıran doğrudan katılım biçimleri ise “gereksinim demokrasisi” uygulamalarını; dolaylı katılım biçimleri ise “çıkar grubu demokrasisi” uygulamalarını işaret eder.

İngiltere’de 2002 yılında; ulaşım, yerel yönetimler ve bölgelerden sorumlu Başbakan Yardımcılığı tarafından gerçekleştirilen ve mevcut ve gelecekte uygulanması

planlanan farklı katılım biçimlerini, bunların uygulanma sıklıklarını, hedef kitlelerini ve katılımcıların çeşitli özelliklerini aydınlatmayı hedefleyen ve “Public Participation in Local Government. A Survey of local authorities – Yerel Yönetimlerde Halk Katılımı. Yerel merciler üzerine bir araştırma” adını taşıyan araştırma dahilinde, yerel yönetimlerde uygulanan çeşitli yurttaş katılım yöntemleri bir sınıflandırmaya tabi tutulmuştur (Office of the Deputy Prime Minister, 2002, s.29-31). Bu çalışmada katılım biçimleri dört başlık altında sınıflandırılmıştır. Bunlar, katılımın geleneksel, müşteri odaklı, yenilikçi ve müzakereci (deliberative) biçimleridir. Araştırmada, geleneksel yöntemler olarak istişare belgeleri (consultation documents), halk toplantıları (public meetings), soru-cevap toplantıları ve komitelere yeni üye seçme (co-option to committees) sıralanmaktadır. Müşteri odaklı katılım yöntemleri ise şikayet-öneri düzenlemeleri (complaints-suggestions schemes), hizmet memnuniyet araştırmaları (service satisfaction surveys) ve diğer kamuoyu yoklamaları’dır (opinion polls). Odak gruplar (focus groups), yurttaş panelleri (citizen panels), etkileşimli web sayfaları (interactive websites) ve halkoylamaları (referandums) yenilikçi katılım yöntemlerini oluştururken, halk planlaması/gereksinim analizleri (community plans/need analysis), vizyon geliştirme çalışmaları (visioning exercises) ve yurttaş jürileri (citizen’s juries) müzakereci katılım yöntemleri olarak değerlendirilmiştir.

İngiliz yerel yönetimlerinde yurttaş katılımının güncel bir tanımlamasını yapmak ve yerel idarecilerle ve yurttaşların katılım olgusuna bakışlarını, seçilmiş vaka analizleriyle ortaya sermek amacıyla Lowndes, Pratchett ve Stoker tarafından İngiltere’de 2001 yılında yapılan araştırma dahilinde, yurttaş katılım yöntemlerinin sınıflandırıldığını görmekteyiz (2001, s.207). Lowndes ve diğerleri toplam beş kategori oluşturmuşlardır. Bunlar, (1) tüketici odaklı yöntemler, (2) geleneksel yöntemler, (3) forumlar, (4) danışma niteliğindeki (istişari) yöntemler ve (5) müzakereci yöntemlerdir. Daha çok hizmet sunumuyla ilgilenen katılım yöntemleri olarak şikayet formları, memnuniyet anketleri ve diğer kamuoyu araştırmaları “tüketici odaklı katılım yöntemleri” sınıflandırmasına dahil edilmiştir. Uzun süredir kullanılmakta olan ve geleneksel olarak yurttaş katılımı olgusuyla özdeşleşmiş “geleneksel katılım yöntemleri” olarak ise, halk toplantıları (public meetings), danışma

belgeleri (consultation documents), komitelere yeni üye seçme (co-option to committees) ve soru-cevap oturumları (Q&A sessions) belirlenmiştir. Söz konusu çalışmada, “forumlar” ayrı bir sınıflandırma olarak ele alınmış ve buradaki yöntemler olarak hizmet kullanımı (service user), hemşehrilik-komşuluk (area-neighbourhood), sorun (issue) ve ortak menfaat (shared interest) konularına ilişkin forumlar sıralanmıştır. Danışma niteliğindeki katılım yöntemleri içinde etkileşimli web sayfası, yurttaş panelleri ve referandumlar yer alırken; odak gruplar, halk planlaması, vizyon geliştirme çalışmaları, kullanıcı yönetimi (user management) ve yurttaş jürileri “müzakereci katılım yöntemleri” olarak sıralanmıştır.

Keleş (1993, s.23-25), kentsel katılım biçimleri arasında bir sınıflandırma yaparak, konuya ilişkin kavram karmaşasına açıklık getirmeyi hedeflemiştir. Yazar, öncelikle katılımın dar ve geniş anlamlarını tanımlar. Dar anlamda katılımdan kastedilen, sandık başına giderek oy kullanmaktır. Öte yandan, geniş anlamında katılım, aşağıda türleri belirtilecek olan, oy verme de dahil, onun dışındaki bütün katılım yöntemlerini içine almaktadır. İkinci kümede, bireysel ya da toplu katılım yer alır. Bireysel katılımda gerçek kişilerin, toplu katılımda ise tüzel kişilerin ya da tüzel kişi olarak örgütlenmiş olmamakla birlikte, birden çok kişinin, bir eylem kümesinin belli bir amacı gerçekleştirmek için, geçici, süreli ya da sürekli olarak bir araya gelerek katılmaları söz konusudur. Kuşkusuz, her iki kümedeki katılım da, katılma özgürlüğünün (söz, yazı, toplanma, eylemde bulunma hakları vb.) kısıtlanmamış olduğu demokratik toplumlarda uygulanma şansına kavuşur. Üçüncü katılım sınıflandırması, katılmanın gönüllülük derecesiyle ilgilidir. Bu yönden, katılım, gönüllü ya da zorunlu olmak üzere ikiye ayrılır. İnsanların kendi özgür istençleriyle katılım sürecinde yer almaları birincisine; yasal ya da eylemli olarak katılmaya zorlanmaları ise ikincisine örnektir. Birincisi ne kadar demokratik ise, ikincisi de o ölçüde anti-demokratiktir. Ulusal ya da yerel bir seçime, seçmenlerin ceza korkusu altında katılmaya zorlanmayan, zorunlu bir katılma yöntemidir.

Keleş’in tanımladığı dördüncü tür katılım, üçüncü ile yakından ilgilidir ve söz konusu olan katılma yöntemleri, kendiliğinden (spontane) katılım ve uyarılmış (özendirilmiş) katılım olarak adlandırılabilir. Uyarılmış katılımda, bir katılım güdüsü

uyandırmak amacıyla, siyasal toplum kurumlarının öncülük etmeleri, yol gösterici, eğitici ve örgütleyici etkinliklerde bulunmaları gerekir. Devletin, yurttaşı oy kullanmaya zorlamasında, uyarmanın yasa zoruyla ve ceza korkusu altında yapılması söz konusu olduğundan, bu da uyarılmış katılımın özel bir biçimi sayılabilmektedir.

Katılımın bir başka türünde, sürekli ya da geçici katılımdan söz edilebilir. Oy vermekle, yurttaş, hemşehri, siyasal süreçlere bir kez katılmış olmaktadır. Seçme hakkını, seçmen, birkaç yılda bir kez, ulusal ya da yerel seçimlerde, ya da kimi ülkelerde olduğu gibi, kimi kamu görevlilerinin seçimine katılmak için kullanılmaktadır. Oysa, seçim yoluyla göreve gelinen, belediye meclis üyesi ya da belediye başkanlığı gibi görevlere seçilerek gelmek; ya da bu organlarca kimi kentsel hizmet birimlerinde atanarak görev almak, yurttaşın sürekli katılımına olanak vermektedir. Altıncı katılım sınıflandırması, katılmanın yaygınlığı ya da yoğunluğu ile ilgilidir. Çeşitli halk kesimlerinin katılımına fırsat veren bir katılım yaygın katılım olarak adlandırılabilir. Keleş son olarak, kentsel katılımı, olumlu ve olumsuz katılım olarak ikiye ayıranlar bulunduğuna değinmektedir.

3.2. YURTTAŞ KATILIMI UYGULAMALARI İÇİN İLKELER VE DEĞERLENDİRME KRİTERLERİ.

Yurttaş katılımı konusunda geniş deneyim sahibi üç ayrı kuruluşun (Involve, International Association of Public Participation ve The Environment Council) ayrı ayrı belirlemiş olduğu yurttaş katılımı ilkelerinin, katılım uygulamalarında öne çıkan temel kavramları içermeleri bakımından, çalışmamız kapsamında ifade edilmesi uygun olacaktır. Katılım yöntemlerinin her biri için farklı ilkelerin gözetilmesi söz konusu olabilse de, ilkelerin bütünü uygulayıcılara bir dizi seçenek sunmuş olmaktadır.

Involve (2005) halk katılımında iyi uygulama için aşağıdaki ilkeleri önermektedir: (1) Katılımın amacıyla ilgili bir değişikliğe neden olmak, katılımcı yurttaşlarda öğrenme, güven, aktif yurttaşlık hissi oluşturmak, fark yaratmak; (2) Gönüllülük kavramına ilişkin olarak insanları katılıma teşvik etmek; (3) Katılım uygulamasının hedefi ve sonraki adımlar

konusunda şeffaf, dürüst ve tamamen açık olmak; (4) Katılım sürecini iyi yönetebilmek ve sonuç alabilmek için yeterli kaynaklar; (5) Geleneksel olarak dışlanan grupları da kapsayacak şekilde uygun ve kapsayıcı katılımcılar; (6) Katılımcıların toplantı yerlerine ulaşımı anlamında erişilebilirlik; (7) Katılım uygulamasına dahil olan tüm paydaşların hesap verebilir olması için iyi kayıt tutulması ve iyi raporlama; (8) Katılımcı süreçlerin kararlaştırılan amaçlara ulaşabilmesi için bunlara uygun yetkilendirme yapılmış olması; (9) Katılımcı uygulamaların, tüm katılımcılar için karşılıklı öğrenme ve gelişim ortamı hazırlamış olması.

Yukarıda sıralanan iyi uygulama ilkelerinin önemi, yurttaş katılımını engelleyen ve sınırlayan öznel ve nesnel unsurlar dikkate alındığında daha belirgin olmaktadır. Katılımı örgütleyen kurumun meşruiyeti ya da saygınlığının derecesi; katılımın zaman tüketici bir etkinlik olması nedeniyle kişilerin yaşam alışkanlıklarını değiştirmesi ya da katılımdan vazgeçmesi; sinik ve kötümser ruh haline sahip kişilerin katılım coşkusunu söndürmesi; kendine güven yokluğunun katılımda yetersiz kaldığı duygusunu oluşturmasıyla katılımdan vazgeçilmesi; farklı görüşlere hoşgörüsüzlük yurttaş katılımını sınırlayan unsurlar olarak ifade edilmektedir (Tekeli, 2009b, s.187-188). Yerel yönetimler, söz konusu sınırlayıcı unsurları ortadan kaldırmayı ya da en aza indirmeyi hedefleyen mekansal, zamansal ve psikolojik önlemleri kapsayan katılım ilkeleri geliştirmeleri durumunda yurttaş katılımının artacağını öngörmek mümkün görünmektedir.

International Association of Public Participation (Uluslararası Halk Katılımı Derneği) ise, “IAP2 Core Values Of Public Participation” adlı belgesinde (2007) halk katılımının temel değerlerini şu şekilde ifade etmektedir: (1) Halk katılımı, karardan etkilenen herkesin, karar alma sürecine dahil olma hakkına sahip olduğu inancı temeline oturur; (2) Halk katılımı, halkın katkısının kararı etkileyeceği vaadini içerir; (3) Halk katılımı, karar alıcılar da dahil olmak üzere tüm katılımcıların gereksinim ve çıkarlarının kabul edilmesi ve iletişiminin yapılması yoluyla yenilenebilir kararlar oluşturulmasını destekler; (4) Halk katılımı, bir karardan potansiyel olarak etkilenen ya da konuya ilgi duyan herkesin karar alma sürecine dahil olması arayışındadır ve bunu kolaylaştırır. (5)

Halk katılımı, katılımcılardan, süreci tasarlarken görüş alır. (6) Halk katılımı, katılımcılara, anlamlı bir katılım sağlayabilmeleri için ihtiyaç duydukları bilgiyi sağlar. (7) Halk katılımı, katılımcılara, katkılarının kararları ne yönde etkilediği konusunda bilgilendirme yapar.

The Environment Council (Çevre Konseyi) “Principles of Authentic Engagement” adlı belgesinde (2012) katılımın ilkelerini sıralamaktadır. Buna göre yurttaş katılımının on ilkesi kapsayıcılık; şeffaflık, açıklık ve anlaşılabilirlik; bağımsızlık; kaynaklar (zamansal ve mali anlamda); taahhüt; ulaşılabilirlik; hesap verebilirlik; tepkisellik; öğrenmeye gönüllülük ve üretkenliktir.

Beierle’nin çalışmasından (1999) ilham alan Abelson ve diğerleri ise (2003, s.245), günümüzdeki yurttaş katılımı tartışmalarının önündeki ortak tehdidin, karar alıcılar ve halk arasındaki iki yönlü etkileşime ve katılımcılar arasındaki müzakerelere önem veren yeni yaklaşımlara duyulan gereksinim olduğunu, katılım mekanizmalarının giderek karmaşıklaşması nedeniyle yurttaşların daha iyi bilgilendirildiği daha etkili ve daha meşru süreçlere gereksinim duyulduğunu ifade ederek, bu bağlamda, her katılımcı sürecin oluşturulmasında dört anahtar unsurun olduğunu belirtmektedir. Bunlar; (1) temsil, (2) yöntemin kuralları, (3) süreçte kullanılan bilgi ve (4) sürecin çıktıları ya da kararlar olarak sıralanmaktadır. Bu unsurların barındırdığı kriterler, katılımcı yöntemin ilkelerini oluşturmaktadır. Örneğin, temsil konusunda; katılımcıların coğrafî, demografik ve siyasi olarak temsili bir örneklem olup olmadığı, tüm toplulukların temsil edilip edilmedikleri ve katılımcıların dışlayıcı (dar) ya da içselleştirici (geniş) bir yaklaşımla seçilip seçilmedikleri gibi kriterlere dikkat edilirken, bilgi konusunda ise; katılımcılara aktarılan hangi bilginin nasıl seçildiği, sunulduğu ve yorumlandığı, bilginin erişilebilir, anlaşılır ve sindirilebilir olup olmadığı, sağlanan sürenin bilgiyi tartışmak için yeterli olup olmadığı gibi kriterler ön plana çıkmaktadır. Katılım süreci sonucunda alınan kararların meşruiyeti, hesap verebilirliği, kararların iletişiminin yapılması ve böylece daha iyi bilgilendirilmiş yurttaşlar yaratılması da kriterler arasında ön plana çıkmaktadır.

Yurttaş katılımının temel üç aktörünün yurttaşlar, yerel yönetim çalışanları (örneğin belediye memurları) ve seçilmiş kişiler (örneğin meclis üyeleri) olduğunu varsayacak olursak, etkili katılımın bu üç ayrı perspektiften farklı şekillerde algılandığını öngörmek mümkündür. Söz konusu varsayımı araştıran Berner ve diğerlerine göre, katılım eyleminin paydaşları, etkili katılımı birbirinden farklı kriterlere göre tanımlamaktadır (Berner, Amos ve Morse, 2011, s.128-163). Seçilmiş görevliler katılımı yeniden seçilme ve düşük şikayet oranlarıyla bağdaştırmaya meyilliyken, yurttaşlardan beklentileri seçim dönemlerinde oy kullanmaları ve yönetim talep ettiği zaman gerekli bilgi akışını sağlamalarıdır. Yerel yönetim çalışanlarına göre etkili katılım ise, yurttaşlara bilgi akışı sağlamak ve böylece onları hem toplumun talepleri konusunda geri bildirim vermek konusunda, hem de belediyelerin etkinliklerinin savunuculuğunu yapmaları konusunda teşvik etmektir. Araştırmanın bize göre en önemli verisi, katılımın son paydaşı olan yurttaşların katılım olgusunu doğrudan iletişimin biçimiyle ilişkilendirmeleridir. Onlara göre etkili katılımın sahip olması gereken temel özellik üç paydaş arasındaki çift yönlü iletişimdir. Ayrıca yurttaşlar idari süreçlerde daha erken yer almayı, yani seslerini daha erken duyurmayı talep etmekte ve araştırma konusu olan katılımcı bütçe çalışmaları dahilinde seçilmiş kişiler ve belediye çalışanlarıyla aralarında dürüst bir diyalog gerçekleşmesini istemektedir.

Tekeli, yerel demokrasinin ön koşulu olarak özgür bir yerel kamu alanının varlığını görmektedir (2009b, s.229-230). Yazara göre kamu alanı, insanların bir araya gelerek kendi yaşamlarını ilgilendiren konuları bir baskı altında olmadan konuşabildikleri ve birbirlerini etkileyebildikleri mekandır. Kamu alanlarının ülkemizin küçük yerleşim birimlerindeki yaygın biçimi kahvehanelerdir. Ancak daha büyük yerleşim yerlerinde yerel medya bir tür kamu alanı işlevini üstlenmektedir. Öte yandan yerel kamu alanında faaliyet gösterecek STK'ların burada karşılıklı etkileşime açık olarak, bireyin özgür iradesini oluşturmasını desteklemesi gerekmektedir. Bu görüş doğrultusunda, özgür kamu alanlarının oluşturulmasının yerel katılımın koşul ve ilkelerinden biri saymak uygun olacaktır. Söz konusu mekanlarda gerek yurttaşların kendi arasındaki, gerekse kamu görevlileriyle

iletişimini güçlendirecek ortamın sağlanması ve önlemlerin alınması ise katılımcı yerel yönetimin üstlenmesi gereken bir görev olacaktır.

Öte yandan, katılım yöntemlerinin kalitesi, başarısı ya da etkililiği olarak ifade edebileceğimiz sonuçlarının ölçülmesi ve değerlendirilmesi konusunda ortak bir kabul ve bir kesinlik bulunmamaktadır. Bu bağlamda Rowe ve Frewer (2004, s.523), katılım uygulamalarının başarısının ölçülmesi üzerine yapılan akademik çalışmaları belirli kıstaslara göre inceleyerek, katılım mekanizmalarını karşılaştırmalı olarak değerlendirmişlerdir. Bu çalışmada temel hedef, neden belirli mekanizmaların belirli durumlarda daha iyi işlediğinin tespit edilmesidir. Araştırmacıların (1) referans bilgileri (2) değerlendirme esnasında başarıyı, katılım uygulamasının sürecine göre mi sonucuna göre mi tanımladıkları ve bu tanımlamanın tüm yurttaş katılım çalışmalarına mı -evrensel-, alt gruplara mı –yerel- yoksa uygulanan belirli yönteme özgü bir tanımlama olarak mı –özgül-sundukları (3) katılım mekanizmasının başarısını ve kalitesini ölçmek için belirledikleri kriterler (4) ölçüm için kullanılan yöntemler, (5) ölçülen katılım mekanizmalarının ya da çalışmalarının neler olduğu ve son olarak (6) değerlendirme biçimine ilişkin yorumlar Rowe ve Frewer’in çalışmasında bir tablo haline getirilerek derlenmiştir. Çalışma sonucunda, az sayıda araştırmanın, katılım yöntemlerini nesnel bir yaklaşımla ölçümledikleri belirlenmiştir. Ayrıca ölçümleme için kullanılan yöntem hakkında detaylı bilgi verilmemiştir. Çok az sayıda makalede, uygulanan anketin soru formu, görüşmelere ait konu başlıkları ya da içerik analizleri yer almaktadır.

Yerel yönetimlerde yurttaş katılımı için belirli bir yöntem kullanılarak gerçekleştirilen herhangi bir katılım uygulamasının başarısını ölçmek/değerlendirmek, uygulayıcılara dört konuda fayda sağlamaktadır. Bunlar (1) başarı kriterlerinin amaçlar arasında yer almasını sağlayarak, katılım uygulamasının amaçlarına katkı sağlamak; (2) çalışma ilerledikçe süreci gözden geçirerek, katılım uygulamasının amaçları doğrultusunda ilerlemesine katkı sağlamak; (3) neler yapıldığını ve bunların sağladığı başarıları raporlayarak hesap verebilirliği artırmak; (4) neyin işe yaradığı ve farklı yaklaşımların etkileri gibi konularda somut deliller elde ederek ve bilgi birikimini artırarak gelecekteki

uygulamaları iyileştirmek. Öte yandan, başarı değerlendirme çalışmalarının, başarıyı ölçmenin yanı sıra, tüm katılım sürecinin ve bunun dahil olduğu siyasa sürecinin (eğer dahil oluyorsa) ayrıntılı bir fotoğrafını sunuyor olması gerekmektedir. Bunun için katılım uygulamasının başarısını ölçmek/değerlendirmek amacıyla yapılan çalışmanın Tablo 9’da açıklanan unsurları barındırması uygun olacaktır. Bu yaklaşıma göre başarı değerlendirme çalışması katılım uygulamasının adeta bir kontrol listesi işlevi görmektedir. Bu nedenle uygulamanın başından sonuna dek düzenli olarak değerlendirme yapılması, uygulamanın başarılı şekilde sonuçlanmasına katkıda bulunacaktır. Ayrıca değerlendirme çalışması sona erdikten sonra, söz konusu sonuçların yaygın şekilde dağıtılabilmesi için bazı yöntemlerden faydalanmak mümkündür. Bunlar (1) bulguların ilgili kurumlara sunulması; (2) akademik ve profesyonel dergiler, haber bültenleri, konferans tebliğleri vs. için bulgular hakkında makaleler hazırlanması; (3) eğitim çalışmaları için veriler hazırlanması; (4) sonraki katılım uygulamaları için, sonuçlara dayanan tavsiye niteliğinde metinler hazırlanması (Warburton, Wilson ve Rainbow, s.3-18).

Tablo 9**Katılım Uygulamasını Değerlendirme Çalışmasının Kriterleri.**

Değerlendirmenin kapsamı gerekten unsurlar	Her unsur için sorgulanması gereken noktalar
Katılım sürecinin amaçları	Başlangıçta belirlenen amaçlar nelerdi? Tam olarak ifade edilmeyen, ima edilmiş amaçlar var mıydı? Bu amaçlar nasıl ve kim tarafından belirlendi? Bu amaçlarda değişiklik oldu mu, olduysa neden ve nasıl? Amaçlara ulaşıldı mı?
Bağlam	Süreç bağımsız mıydı, yoksa daha geniş başka bir sürecin bir parçası mıydı? Konuyla ilgili başka girişimler var mıydı, bunlar arasındaki bağlantılar nelerdi? Hangi tarihi, coğrafi, siyasi, ekonomik ve sosyal faktörler süreci etkiledi?
Katılım düzeyleri	İstenen katılım düzeyi (bilgilendirmeden yetkilendirmeye) neden ve nasıl seçildi? Seçilen katılım düzeyine ulaşıldı mı? Bu katılım düzeyinin mevcut koşullara uygun olup olmadığının değerlendirilmesi
Kullanılan yöntem ve teknikler	Hangi yöntem ve teknikler kullanıldı? Bunlara kim karar verdi? Bunlar amaçlar bakımından uygun mu? Hangi yöntemler işe yaradı, hangileri daha az işe yaradı?
Katılımcılar	Yapılan paydaş analizlerinin incelenmesi. Katılan kişilerin sayıları Katılan kişilerin sosyo-ekonomik grup, eğitim, yaş vs bazında incelenmesi
Maliyetler	Maddi maliyetler (personelin zamanı, tanıtım, faaliyetler vs) Maddi olmayan maliyetler (katılımcıların ayırdıkları zaman, eğitime ayrılan zaman vs) Riskler (saygınlık, belirsizlik, stres, çatışma, kontrolün kaybı)
Sonuçlar (ürünler ve faaliyetler)	Atölye çalışmaları gibi katılımcı faaliyetler Sergiler gibi bilgilendirme faaliyetleri Anketler Haber bültenleri ve diğer basılı malzemeler Gerçekleştirilen mülakatlar
Sonuçlar (faydalar ve etkiler)	Siyasadaki değişiklikler (dahil edilen farklı fikirler gibi) Kişilerdeki değişiklikler (yeni beceriler, daha fazla güven, çoğalan bağlantılar-ağlar, gelecekte katılmak için daha fazla istek) Kuruluşlardaki değişiklikler Daha büyük sosyal değişiklikler (kurulan yeni gruplar, programlara daha fazla halk desteği, daha iyi kamusal hizmetler, daha fazla sosyal bütünlük, daha iyi yönetim, devam eden öğrenme süreçleri)
Diğer konular	Bu süreçten çıkarılacak ana dersler Neyi bir daha yapmamalıyım, neden? Bu sürecin en başarılı yönü ne oldu? Bu sürecin yarattığı en önemli değişiklik ne oldu?

Kaynak: Warburton, D., R. Wilson ve E. Rainbow. *Making A Difference. A Guide To Evaluating Public Participation In Central Government.*
<http://www.involve.org.uk/evaluation-guide/> (20 Nisan 2012). 13-14.

Fiorino (1990, s.228-229) ise katılım mekanizmalarını, yararlanıldıkları ilk alanlardan biri olan çevre ve çevresel risk alanındaki uygulamalar bağlamında, demokratik birer süreç olmaları için sahip olmaları gereken ilkeler açısından değerlendirmektedir. Fiorino'ya göre katılım kuramı, söz konusu kurumsal mekanizmaların demokratik süreçler olarak gelişebilmesi için dört kriter önermektedir. Bunlardan ilki, katılım mekanizmasının, amatörlerin kararlara doğrudan katılımını sağlaması gerekliliğidir. Mevcut uygulamaların çoğunda, katılımcı kişilerin, çıkar grubu profesyonelleri, seçilmiş temsilciler ya da teknik uzmanlar kapasitesine göre hareket etmektedirler; oysa ki katılım kuramı, kişilerin mesleki rolleriyle değil, kendi amatör kapasiteleriyle (yani yurttaşlar gibi) katılım mekanizmasına dahil olmaları zorunluluğunu aramaktadır. İkinci kriter, katılım uygulamasının, yurttaşları karar alma mekanizmalarına ne ölçüde dahil edebildiğiyle ilgilidir. Bu ancak, yurttaşlar karar yetkisini kullanır ya da hükümet yetkilileri ile işbirliği içinde politikalar belirlerse mümkün olabilmektedir. Katılım mekanizmaların demokratik birer süreç olabilmeleri için gereken üçüncü kriter, bir katılım uygulamasının, belirli bir süre içinde yüz yüze tartışma ortamını sağlayacak yapıyı sunabilme derecesidir. Tartışma; müzakere; ortak değerlerin aranması ve son olarak çatışmaları, karşılıklı iletişim ve ikna içeren daha yapıcı bir yöne doğru dönüştürme fırsatı, katılımcı süreçlerin önemli nitelikleridir. Son olarak katılım kuramı, bir katılım mekanizmasını, yurttaşlara idari yetkililer ve teknik uzmanlarla beraber, eşitlik esasına dayalı olarak katılım sağlama fırsatı sunma fırsatına göre değerlendirmektedir. Bir katılım uygulaması, yurttaşlara sorunları tanımlama, uzmanları sorgulama, kanıtları tartışma ve takvimi şekillendirme fırsatları sunduğu ölçüde demokratik olarak nitelendirilebilmektedir. Fiorino (1990, s.236-237), katılım mekanizmalarını yukarıda ifade edilen kriterler bağlamında Tablo 10'da görüldüğü gibi değerlendirmiştir. Buna göre, ele alınan beş mekanizmadan dördü amatörlerin doğrudan katılımına olanak vermektedir. Müzakereli karar alma yönteminde ise müzakerelerde çıkar grubu temsilcilerinin katılımı gerekmektedir. Yetki paylaşımı kriterinde ise, tek bir kişinin görüşü genel sonuç içerisinde küçük kalacak olsa dahi, yurttaş girişimlerinde gerçek yetki paylaşımından söz etmek olasıdır. Müzakereli karar alma süreçlerinde yetki paylaşımından bahsetmek mümkündür, zira bir uzlaşmadan söz etmek için tüm katılımcı tarafların rıza

göstermesi beklenmektedir. Kamuoyu araştırmaları, tartışma ortamı kriterinde en zayıf mekanizma olarak belirlenmiştir: Yurttaşlar, dikkatlice yapılandırılmış, kapalı-uçlu soruları içeren soruları, grup etkilerinden ve görüşlerinden soyutlanmış biçimde yanıtlamak zorunda bırakılmaktadır. Oysa diğer mekanizmalarda konuları tartışma imkanı sunulmaktadır. Eşitlik esası söz konusu olduğunda ise, en zayıf mekanizmaların açık celseler ve kamuoyu araştırmaları olduğu belirlenmiştir. Tipik bir açık celsede, gündemi ve takvimi belirleyen ve bilgiyi kontrol eden otorite devlet kurumudur. Kamuoyu araştırmalarında da benzer şekilde, deneklerin bir ön hazırlıkları bulunmamakta ve yapay bir ortam ve baskı altında sorulara yanıtlar vermektedirler. Bu unsurlar bu iki uygulamayı eşitlik kriteriyle uyumsuz hale getirmektedir.

Tablo 10

Katılım Kriterlerine Göre Mekanizmaların Özeti

Mekanizma	Amatörlük	Yetki paylaşımı	Tartışma	Eşitlik esası
Açık celseler	Evet	Hayır	Sınırlı	Hayır
Yurttaş girişimleri	Evet	Evet	Potansiyel	Kimisi
Kamuoyu araştırmaları	Evet	Sınırlı	Başarı olasılığı düşük	Hayır
Müzakereli karar alma	Başarı olasılığı düşük	Evet	Evet	Evet
Yurttaş panelleri	Evet	Sınırlı	Evet	Kimisi

Kaynak: Fiorino, D. J. (1990). Citizen Participation and Environmental Risk: A Survey of Institutional Mechanisms. *Science, Technology, & Human Values*. 15-2, 236.

Öte yandan, Sawyer ve Schmidt (2004) katılım yöntemlerini Tablo 11’de sunulduğu üzere, (1) öngörülen sonuç, (2) bilgi akışı, (3) çalışmanın kapsamı, (4) katılımcı etkileşiminin derecesi ve (5) yurttaşı yetkilendirme seviyesi kriterlere göre değerlendirirler. Tablo 11’de görülen çalışmada, (1) planlama konularında yurttaşları bilgilendirme, (2) halktan bilgi toplama ve (3) yurttaşları planlama kararlarına dahil etme ya da bu kararları onların vermesi hedeflerinden en az iki tanesini yerine getirmeye yönelik tasarlanan her türlü etkinlik yurttaş katılımı olarak tanımlanmakta ve Vermont-ABD’de, Belediye

Planlama Komisyonları tarafından kullanılan beş ayrı yurttaş katılımı araç ve tekniği, birbiriyle kıyaslama imkanı verecek şekilde açıklanmaktadır.

Tablo 11
Katılım Yöntemlerini Değerlendirme Kriterleri

	Öngörülen sonuç	Bilgi akışı	Çalışmanın kapsamı	Katılımcı etkileşiminin derecesi	Yurttaş yetkilendirme seviyesi
Halk toplantılar ve açık celseler	Kişisel tercihler	Çift yönlü (Yönetimce kontrol edilen alış-veriş)	En az – orta arasında	Orta: Yönetimce kontrol edilir.	En az: Danışma ya da dahil edilme
Halk planlaması anketleri	Kişisel tercihler	Tek yönlü (Yönetime cevap niteliğinde)	Geniş kapsamlı	Sıfırla en az arasında (Anket yöntemine bağlı olarak)	En az: Danışma
Vizyon geliştirme çalışmaları	Değerler	Çift yönlü (eşzamanlı değiş-tokuş)	Geniş kapsamlı	Geniş kapsamlı	Orta: Dahil edilme
Yurttaş danışman kurulları	Yurttaş tercihleri	Çift yönlü (yapılandırılmış)	Orta	Orta	Geniş kapsamlı: Dahil edilme, işbirliği ya da devredilen yetkiler.
Yerel medya kaynaklarının kullanımı	Bilgilendirilmiş yurttaşlar	Tek yönlü: Yönetimden halka.	En az – orta arasında	Sıfır (kullanılan kaynağa bağlı olarak)	Sıfırla orta arasında: Bilgilendirme

Kaynak: Sawyer, W., F. Schmidt. (2004). *Citizen Participation Strategies for Municipal Planning in Vermont*. Communication and Technology Resources, University of Vermont Extension. <http://www.vpic.info/pubs/citpart/> (04.01.2012).

3.3. DÜNYADA VE TÜRKİYE’DE YURTTAŞ KATILIMI UYGULAMALARI.

3.3.1. Yerel Gündem 21 ve Yurttaş Katılımı.

Yerel Gündem 21 (YG-21) uygulamaları, dünyada 1992 Birleşmiş Milletler Rio “Yeryüzü Zirvesi”nin ivmesiyle başlamakla birlikte, Türkiye’de biraz gecikmeli olarak, ancak 1996 BM İstanbul Habitat II Konferansı’nın ivmesiyle, 1997 yılı sonunda başlanmıştır. Uygulanmasına başladıktan sonra, Rio sonrasındaki tüm Birleşmiş Milletler (BM) zirvelerinin (1993 Viyana Dünya İnsan Hakları Konferansı, 1994 Kahire Nüfus ve Kalkınma Konferansı, 1995 Kopenhag Sosyal Kalkınma Konferansı, 1995 Pekin Dördüncü Dünya Kadın Konferansı, 1996 İstanbul Habitat II Kent Zirvesi, 2000 New York Liderlik Zirvesi ve son olarak 2002 Johannesburg Dünya Sürdürülebilir Kalkınma Zirvesi) ana konusu olan ‘ortaklık’ yaklaşımının hem Türkiye’de hem de diğer ülkelerde en kapsamlı uygulamalarından birini sergilemeye başlayan Yerel Gündem 21 projesi, bunun ötesine geçerek uzun vadeli bir programa dönüşmüştür (Emrealp, 2005, 1-35).

1992 Rio Yeryüzü Zirvesi’nde Sürdürülebilir Kalkınma’nın, tüm insanlığın 21. yy’daki ortak hedefi haline getirilmesinin ardından, bu hedefe yönelik ilke ve eylem planlarını ortaya koyan Gündem 21 toplam 40 bölümden oluşan ve tüm BM’nin tüm üye ülkelerince kabul edilen bir belge niteliğindedir. Gündem 21’in 28. Bölümü ise, “Gündem 21’in Desteklenmesinde Yerel Yönetimlerin Girişimleri” başlığını taşımaktadır. Bu bölümün temel dayanağı olarak, “Gündem 21’de ele alınan sorunların ve çözümlerin büyük bir bölümünün yerel düzeydeki faaliyetlere dayalı olması nedeniyle, belirlenen hedeflerin gerçekleştirilmesinde yerel yönetimlerin katılımı ve işbirliği, belirleyici bir etken olacaktır” görüşü ortaya getirilmektedir. 28. Bölümde belirtilen ana hedef, her ülkedeki yerel yönetimlerin, kendi belde hakları ile katılımcı bir süreci başlatarak bir YG-21 oluşturmaları konusudur. Bir başka ana hedef ise, her ülkedeki tüm yerel yönetimlerin, karar alma, planlama ve uygulama süreçlerine kadınların ve gençlerin etkin olarak katılmalarını sağlayacak programlar geliştirmeleridir.

YG-21 programı, 1992 yılından bu yana, yaklaşık 135 ülkedeki binlerde kentte uygulanmaktadır. Türkiye’deki YG-21 uygulamaları ise, 1997 yılı sonlarında, programın küresel koordinatör kuruluşu olan UNDP-Birleşmiş Milletler Kalkınma Programı desteğiyle, IULA-EMME Uluslararası Yerel Yönetimler Birliği, Doğu Akdeniz ve Ortadoğu Bölge Teşkilatı’nın koordinatörlüğünde yürütülen “Türkiye’de Yerel Gündem 21’lerin Teşviki ve Geliştirilmesi” projesi TC Bakanlar Kurulu kararı ile başlamıştır. Bu projenin tamamlanmasının ardından ise, 2000 yılında, yine Bakanlar Kurulu kararıyla, “Türkiye’de Yerel Gündem 21’lerin Uygulanması” projesi olan ikinci aşama başlamıştır.

Yerel eylem planlamasının belkemiğini oluşturan katılımcı süreçler, her kentin kendine özgü koşullarının, değerlerinin ve önceliklerinin sergilendiği yapılar ve yöntemlerle yürütülmektedir. Genellikle başlıca katılımcı yapılar; Kent Konseyleri adıyla yerel ilgili grupları tarafından oluşturulan platformlardan, çalışma gruplarından, mahalleye yönelik çalışmalardan, kadın ve gençlik meclislerinden ve özel ilgi gruplarına yönelik çocuklar, yaşlılar ve engelliler platformlarından oluşmaktadır. Kent Konseyleri ya da benzeri platformlar, merkezi yönetimi, yerel yönetimi ve sivil toplumu ortaklık anlayışına göre bir araya getiren birer yönetim mekanizması olarak işlev görmektedir. Bunların yanı sıra, YG-21 sürecinin önemli bir dayanağı olan mahalle ölçeğindeki çalışmalar kapsamında, birçok kentte oluşturulan “Muhtar Evleri”, “Kent Gönüllüleri Evleri” gibi bir veya birden çok mahalleye hizmet veren merkezler ile “Mahalle Meclisleri” gibi yapılar, katılımcı süreçlerin belde halkının gündelik yaşamına dahil olmasına olanak vermektedir. 2003 yılında ‘Yerel Gündem 21 Türkiye Örnek Uygulamalar’ adlı bir yayınla, Türkiye’deki başarılı yönetim uygulamalarını tanıtmak amaçlanmıştır. Örnek uygulamalar kapsamına alınan YG- 21 Programı ortakları, bunlardan oluşmaktadır: İstanbul (destekleyici ortak), Adana, Adapazarı, Aliğa (İzmir), Antakya, Antalya, Babaeski (Kırklareli), Bursa, Çanakkale, Denizli, Diyar- bakır, Doğubeyazıt (Ağrı), İzmir, İzmit, İznik (Bursa), Kars, Kastamonu, Malatya, Mardin, Nevşehir, Nilüfer ve Orhangazi (Bursa), Ödemiş (İzmir), Samsun, Tarsus (Mersin), Ürgüp (Nevşehir), Van, Yalova, Yaylak (Şanlıurfa) ve Zonguldak.

Türkiye’deki YG-21 süreci, birincisinde sürecin doğrudan kent konseyleri içinde yer almadığı, belediyenin destekleyici ve ağırlıklı bir rol oynadığı birimler tarafından koordine edildiği bir model; ikincisi ise sürecin koordinasyon birimlerinin doğrudan kent konseylerinin içinde yer aldığı bir model olmak üzere iki şekilde uygulandığı görülmektedir. Bursa, İzmir, Diyarbakır, Samsun ve Adapazarı birinci modeli uygulayan başlıca kentler olarak karşımıza çıkarken, Antalya, Adana ve Yalova ise ikinci modeli uygulamaktadır.

YG-21 sürecinin belkemiğini oluşturan katılımcı mekanizmaların temel hedefleri, yerel ortaklıklara ve yönetim anlayışına ilerlik kazandırılması ve geniş tabanlı yurttaş katılımına dayalı toplumsal uzlaşma sağlanması olarak belirlenmiştir. Katılımcı mekanizmaların geliştirilmesi konusunda ise atılması gereken başlıca adımlar aşağıda belirtilmektedir (Emrealp, 2005, s.62).

- Kent ölçeğindeki tüm ortakları kapsayacak platformlar (Kent Konseyleri veya benzeri yapılar) oluşturulması; bu yapı içerisinde tüm ortakların ve örgütsüz kesimlerin yeterli bir şekilde temsiline özen gösterilmesi; bireysel katılım ile kurumsal katılım dengesinin gözetilmesi.

- Çalışma Grupları oluşturulması; bu gruplara kadınların ve gençlerin etkin katılımının sağlanması; elverişsiz durumdaki hemşehri gruplarının temsili; çalışma alanlarının kentin önceliklerini yansıtması; farklı çalışma gruplarının kendi aralarındaki koordinasyonunun sağlanması.

- Kadınların ve gençlerin yerel karar alma süreçlerine dahil olmalarını artırıcı politikalar ve mekanizmalar geliştirilmesi; bu kapsamda, kadınların ve gençlerin yalnızca Kent Konseyleri ve çalışma gruplarına katılmakla kalmayıp, kendi katılımcı platformlarını ve yönetim ağlarını geliştirmelerinin teşvik edilmesi.

- Katılımcı süreçlerin, belde halkının gündelik yaşamında ifadesini bulduğu ‘birinci basamak yerel yönetim düzeyi olan mahalle ölçeğindeki YG-21 çalışmalarına özel önem verilmesi.

- İlgili kent düzeyinde YG-21 sürecini koordine edecek ve destekleyecek YG-21 Genel Sekreterlikleri oluşturulması; bu birimlerin YG-21 sürecinde üstlendikleri kilit role uygun bir yapıya ve esnekliğe sahip olmalarına yönelik düzenlemelerin yapılması.
- Yerel ortakların buluşma ve birlikte iş yapma merkezleri olarak ‘YG-21 Evleri’ ve benzeri merkezlerin açılmasını sağlamak.

YG-21 eylem planlaması sürecinin temel aşamaları ise, (1) mevcut durumun tanımlanması, (2) kentin geleceğine yönelik ortak bir vizyon geliştirilmesi, (3) hedeflerin belirlenmesi, (4) eylem planının hazırlanması, (5) öncelikli projelerin belirlenmesi, (6) eylem planının tüm ortaklarca benimsenmesi ve son olarak da (7) uygulama olarak sıralanmaktadır.

3.3.2. Barselona ve Manchester Kentlerinde Yurttaş Katılımı.

Yurttaş katılımı bugün, yeni yerel yönetim anlayışına göre yönetilen kentlerde, yönetişimin anahtar niteliklerinden biri haline gelmiştir. Katılım, yönetişim, yerelleşme ya da yerel yönetim girişimciliği konularında örnek model olarak ön plana çıkan iki kent ise Barselona ve Manchester’dır. Yönetişim ve yurttaş katılımı artık birbirinden ayrı düşünülmeyen iki kavram olmuştur (Blakeley, 2010, s.130). Manchester’daki yönetişim biçimi esasen iki anahtar oyuncu arasındaki (Manchester City Council-Manchester Belediye Meclisi ve özel sektör) ilişkiyle tanımlanmaktayken, Barselona’da belediye meclisi ve özel sektöre bir de sivil toplum örgütleri dahil olmaktadır. Katılımın, belirli bir bağlamda, neden ve nasıl gelişebildiğini ise, siyasi gelişmeler ve demokratikleşme hareketleri açıklayabilmektedir. Örneğin Manchester’daki katılımcı uygulamaların temelinde 1997 yılı seçim sonuçlarının; Barselona’da ise Franco’nun 1975 yılındaki ölümünün ardından yaşanan demokratikleşme ortamının yarattığı, politik fırsatlar yatmaktadır (Blakeley, 2010, s.135).

İspanya Anayasası’nın 1978 yılında oluşturduğu yarı-federal modelle beraber, merkezi yönetimin iktidarı kısmen bölgelere devredilmesiyle, Barselona kenti 1984 yılında 10 ayrı ilçeye-bölgeye (district) bölünmüştür. Her bölgenin, bölge meclisi tarafından

seçilerek belediye tarafından onaylanan bir başkanı ve bölge seçim sonuçlarına göre parti listelerinden bu göreve atanan onbeş meclis üyesi bulunur. Böylelikle, meclisteki politik temsil, belediye meclisindeki toplam siyasi çoğunluğu değil, söz konusu bölgedeki çoğunluğu yansıtmış olur. İdari ademi merkeziyetleşme de söz konusudur: Refah hizmetleri ile sosyal ve boş zaman hizmetleri dahil olmak üzere bir kısım hizmetlerle insan kaynakları ve maddi kaynaklar, belediye meclisinden bölge meclislerine aktarılmıştır. Barselona Belediye Meclisi genel stratejik kontrolü sağlarken, bölgeler merkezi olarak saptanmış sınırlar dahilinde olsa bile, kendi bütçelerine karar verir ve politika uygulayıcısı olarak hatırı sayılır bir özerkliği tecrübe etmektedir. Siyasi ve idari ademi merkeziyetleşmeye ek olarak, Barselona Belediye Meclisi 1986 yılında, Regulatory Norms of the Organization of the Districts and Citizen Participation (Bölgelerin ve Yurttaş Katılımının Örgütlenmesi Düzenleyici Kuralları) adlı belgeyi kabul etmiştir. Bu belge, bir çok katılım mekanizmasını detaylı olarak tanımlamıştır ve 2002 yılında güncellenmiştir (Blakeley, 2010, s.136). Belgede tanımlanan yurttaş katılımı mekanizmaları ve kanalları arasında gerek kent meclisi, gerekse yurttaşlar tarafından talep edilebilen kent ve mahalle ölçeğinde açık celseler, belediye meclis toplantılarında sözlü müdahale hakkı, bilgi edinme ve dilekçe hakkı ve sektörel ya da bölgesel danışma konseyleri oluşturabilme hakkı bulunmaktadır. Sivil toplumun dokusunun iyileştirilmesi amacıyla oluşturulan söz konusu danışma konseyleri devlet yönetimi ve yurttaşlar arasında bir diyalog ve katılım alanı yaratmıştır. Aşağıda sıralanan konseyler kent, ilçe ya da sıklıkla her ikisinde de var olmaktadır: 1988 yılında ilk olarak kurulan The Municipal Council of Social Welfare (Belediye Toplumsal Refah Konseyi), the Senior Citizens' Advisory Council (Kıdemli Yurttaşlar Danışma Konseyi), Barcelona Women's Council (Barselona Kadınlar Konseyi), the Council of Health and Safety at Work (İş Güvenliği ve Sağlığı Konseyi), the Municipal Sports Council (Belediye Spor Konseyi), the Municipal Council of Associations and Volunteers (Belediye Gönüllüler ve Birlikler Konseyi) , the Economic and Social Council (Ekonomik ve Sosyal Konsey), the Council of 100 Young People (100 Genç İnsan Konseyi), the Advisory Council of Foreign Immigrants (Yabancı Göçmenler Danışma Konseyi) ve the Municipal Schools' Council (Belediye Okullar Konseyi). Söz konusu konseylerin ve birliklerin kent

meclisinin siyasa üretme süreçlerine aracılık etme ve meşrulaştırma gibi faydaları dokunmuştur. Konseylerin dışında kent meclisi, Barselona’da yurttaşların bireysel katılımını artırmak amacıyla, özellikle toplumsal rafeh alanında gönüllüğü özendirici çalışmalar yapmıştır. Gönüllülük, hem bireysel katılım için cesaretlendiren, hem de herhangi bir örgütlenmeye üye olmayan geniş yurttaş kitlesine ulaşmak için bir mekanizma işlevini üstlenen bir olguya dönüşmüştür. Örneğin 1999 yılında yaklaşık olarak 63.000 kişi gönüllü çalışmalarda yer almak için başvurmuştur. Gönüllülere konseyler ve birlikler hakkında bilgi verilerek bir bölümünün bu yapılarda katılımcı etkinliklerde bulunmaları sağlanmış, kalan bölüm ise kent konseyi tarafından gerçekleştirilen etkinliklerde yer almıştır. Tüm bu girişimlerin sonucunda ise Barselona’da katılım, bir kamu politikası halini almıştır (Blakeley, 2005, s.155-159).

Barselona kentinde hayata geçirilen ve “Barselona Modeli” olarak adlandırılan uzun soluklu kentsel yenileme projesi dünya çapında bir başarı öyküsü olarak tanımlanmakta ve özellikle 1992 Olimpiyat Oyunları ve 2004 Evrensel Kùltürler Forumu gibi dev organizasyonlardan faydalanması, kamu ve özel sektör kuruluşlarının işbirliğine dayanan özgün bir kentsel yönetim biçimini uygulaması politik ve yönetsel adem-i merkezietçi yaklaşımıyla ve yurttaş katılımı uygulamalarıyla ön plana çıkmaktadır. Barselona kenti, 1979 yılından başlayarak yaklaşık 30 yıla yayılan geniş çaplı bir dönüşüm geçirmiştir. Bu dönüşüm kapsamında kamusal alanlara, ortak kentsel alanlar olarak öncelik verilmiş, kent yönetimine ilişkin ilişkisel bir işletme mantığı oluşturulmuş, esnek yerel yönetim sağlamak üzere özerk kuruluşlar oluşturulmuş, yurttaşların kamusal karar alma süreçlerine katılımı sağlanmıştır. (Blanco, 2009, s.355). Barselona kentinde kentsel yenileme projesi kapsamında dört ana planlama aksında çalışmalar gerçekleştirilmiştir. Bunlar, (1) arazi kullanımı planlaması kapsamında Genel Anakentsel Planlama, bu planın revizyonları ve ana planı detaylandıran kısmi planlar; (2) stratejik planlama kapsamında 1990 yılından başlamak üzere 2000 yılına kadar 4 adet Barselona Sosyal ve Ekonomik Stratejik Planı; (3) altyapı planlaması kapsamında Llobregat ve Besos delta bölgeleri anlaşmaları ve ulaşım başta olmak üzere birçok farklı anlaşma; (4) bölgesel ve anakentsel planlama kapsamında 1995 yılında yapılan Katalonya Genel Bölgesel Planı ve 1998 yılında

yapılan Genel Anakent Planı olarak sıralanmaktadır. Kentteki yönetim süreçleri incelendiğinde ise, işbirlikçi pratiklerin stratejik planlama aşamalarında yoğun olarak kullanıldığı görülmektedir. (Marshall, 2000, s.304).

Resmi adı ‘Büyük Britanya ve Kuzey İrlanda Birleşik Krallığı’ (United Kingdom of Great Britain and Northern Ireland) olan Büyük Britanya; İngiltere, Galler, İskoçya ve Kuzey İrlanda’dan oluşmaktadır. İngiltere’nin idari yapılanmasındaki bu özgünlük, yerel yönetimlerde farklı uygulamalar olarak karşımıza çıkmaktadır. İngiltere’de belediye hizmetleri kamu sermayeli kuruluşlarca, yarı kamusal özerk kuruluşlarca ya da özel şirketler aracılığıyla gerçekleştirilmektedir. Bu durumdan da anlaşılacağı gibi, merkezi hükümetin bir taşra örgütlenmesi bulunmamaktadır. Öte yandan, 1980’li yıllardan sonra verimsiz, sorumsuz, pahalı ve bürokratik olarak görülen İngiliz yerel yönetimlerinde, 1990’ların sonlarına doğru yeniden düzenleme çalışmalarının hız kazanmasıyla, en son İşçi Partisi iktidarıyla beraber bir dizi değişiklik gündeme gelmiştir. İngiltere’de büyük çoğunluğu 1998-2001 yılları arasında hayata geçen yerel yönetim çağdaşlaşma takvimi, etkinlik, şeffaflık ve hesap verebilirlik olarak sıralanan üç anahtar konuda gelişmeler sağlanmasını hedeflemiştir. Katılım bağlamında ise, meclisin karar alma yetkisi ve daha fazla yönetim konuları, yerel yönetimlerin demokratikleşmesi programına dahil edilmiştir (Office of the Prime Minister, 2002, s.7).

İngiltere’de yerel yönetimler, yerel meclisler tarafından yönetilmekte ve Londra anakent Belediyesi haricinde, doğrudan halk tarafından seçilen bir belediye başkanı bulunmamaktadır. Londra haricindeki belediye başkanları belediye meclislerince seçilmektedir. Yerel yönetimlerde meclis dışında ayrıca bir yürütme organı bulunmamakta, meclis ise yetkilerini idari hizmetlerden sorumlu bir yetkili kişinin de içinde yer aldığı komiteler aracılığıyla sürdürmektedir (Erten, 1999, s.66). Örneğin Londra kentinde belediye dahilinde çalışan toplam 41 adet komite bulunmaktadır (City of London, 2011).

İngiltere yerel yönetimindeki ademi merkezileşme, yönetimin sorumluluklarının yatay olarak özel sektör kuruluşlarına, ortaklıklara ve seçilmiş olmayan

yarı-hükümetdışı örgütlere (quangos) –the Olympic Bid Committee, the New Deal for Communities (NDC), the New East Manchester Urban Regeneration Company, the Manchester Partnership gibi- devredilmesi anlamına gelmektedir (Blakeley, 2010, s.135). Manchester’da yönetimdeki değişiklikler, yurttaş katılımı konusunda Barselona’ya kıyasla ters sonuçlar doğurmuştur. 1980’li yılların başında, bütçelerin ve karar alma mekanizmalarının mahallelere devrini öngören yerelleşme girişimi, 1987 yılında muhafazakarların genel seçimleri kazanmasıyla beraber, yerini girişimci bir modele bırakmıştır. Bununla beraber, merkezi yönetimdeki değişimler ve halktan gelen protestolar sonucunda, yurttaş katılımı, Manchester kentinin gündeminde yer almaya başlamış ve özellikle 2000 yılından itibaren, halen emekleme döneminde de olsa, yurttaşların yerel sorunlarla ilgili düşüncelerini semt komiteleri aracılığıyla ifade edebilecekleri bir alan yaratılmıştır. Toplam 33 tane olan semt komitelerinden çıkan ortak koordinasyon grubu, yılda dört kez toplanır ve hizmet konusundaki gelişmelerle yerel demokratik hesap verebilirliği birleştirmek ve belediye sınırları içinde yaşayan herkesin önceliklerinin açık bir biçimde anlaşıldığından ve yerel toplulukların semt koordinasyon sürecine dahil olduğundan emin olmak üzere çalışmalar yapar. Manchester’daki işçi sendikaları ve ortak mücadelelerin yarattığı tarih, yurttaş katılımına büyük katkı sağlayabilecekken, katılım, East Manchester’ın ilk sanayileşen bölgeleriyle sınırlı kalmaktadır. Öte yandan söz konusu bölgelerde, kentsel yenilemeye ilişkin en başarılı katılım programları hayata geçirilmiştir (Blakeley, 2010, s.136-137). East Manchester’da 1998 yılında toplam nüfusu 60.000 olan 2000 hektarlık bir alanda başlatılan geniş çaplı bir kentsel yenileme projesi, bu kenti yurttaş katılımı araştırmaları için uygun bir mekan haline getirmiştir. Yurttaş katılımının, içinde bulunduğu zamansal ve mekansal bağlam içinde değerlendirilmesi gerektiği bakış açısıyla 2004 ve 2010 yılları arasında gerçekleştirilen araştırmanın sonuçlarına göre Manchester kentinde yukarıda adları sunulan yarı-hükümet dışı örgütler tarafından düzenlenerek yurttaşları katılım olanakları sunan birçok yaratıcı yöntemle karşılaşılmış, yurttaşlar katılım etkinliklerini “parkta parti”, “eğlenceli bir gün” gibi ifadelerle tanımlamışlardır. Kent sakinleri düzenli olarak gerçekleştirilen mini-referandumlara katılmışlardır. NDC ayrıca, yenileme projesi raporlarının takip edilmesini motive etmek amacıyla o zamanki raporun

birer kopyasıyla beraber binlerce poşet çay göndermek gibi yaratıcı halkla ilişkiler etkinlikleri gerçekleştirmiştir. Yurttaş katılım yöntemleri olarak ise öncelikle mahalle planlaması çalışmaları ve atölyelerden yararlanılmıştır (Blakeley ve Evans, 2010, s.325-329). Öte yandan Manchester’da, cinsel tacize maruz kalmış ya da vücudunu pazarlamış genç erkeklerle sanat temelli alternatif bir eğitim programı sunan “The True Room” projesi gibi, ötekileşmiş ve yurttaşlık pratiklerinden dışlanmış olmuş bireyleri yurttaş katılımı uygulamalarına dahil etmek amacıyla çeşitli çalışmalar yapılmaktadır (Batsleer, 2011, s.420).

Ancak, her iki kentteki yeni yönetim düzenlemelerine karşın, iki çelişki karşımıza çıkmaktadır (Blakeley, 2010, s.142). Bunlardan birincisi, yönetime dahil olan yeni aktörlerin yarattığı çoğulculuğa rağmen merkezi yönetiminin gücünün hissedilmeye devam etmesi, ikincisi ise yeni yönetim biçimleriyle artan yurttaş katılımının, doğrudan yurttaşların gücünün artması anlamına gelmemesidir. Bu iki çelişkinin de merkezinde, yeni yönetim biçimlerine rağmen yönetimin ısrarla devam ettirdiği merkezîyetçi yaklaşım bulunmaktadır.

İngiltere’de yerel yönetimlerde halkla ilişkiler işlevinin güçlü ve etkin niteliğini inceleyen bir çalışmaya göre, etkin yurttaşlığı, yerel karar alma süreçlerine dahil olabilmesine yönelik olarak halkın bilgi, beceri ve güvenini geliştiren eğitici, öğretici ya da farkındalık artırıcı etkinlikler olarak tanımlamak mümkündür (Andrews ve diğerleri, 2008, s.490). Pasif değil aktif yurttaşlığın; toplumsal uyum, iyi çalışan siyasi kurumlar ve kapsayıcı karar alma süreçleriyle doğrudan ilgili olduğunu varsayacak olursak, yurttaşlığı güçlendirmek için yerel katılımı artırmaya çalışmanın, yönetimlerin temel yükümlülükleri arasında görülmesi olasıdır. Hükümete karşı hissedilen genel hoşnutsuzluk ve antipatinin sonucunda yönetimle arasındaki bağı kopmuş olan yurttaşların, yönetimle yeniden bağ kurmasını sağlamak bu görevin temelindeki yükümlülük olarak değerlendirilebilmektedir. Bu bağlamda İngiltere’de yerel yönetimler 1997 yılından başlayarak yurttaşlığı desteklemek, eğitmek ve bunun sonucunda daha etkin halk katılımı sağlamak için bilgi sağlamaktan, toplumsal ağ ve grupları doğrudan desteklemeye uzanan çeşitli çalışmalar

yapmışlardır. Andrews ve diğerlerinin (2008, s.490-501) söz konusu çabaları derinlemesine inceleyen çalışmalarına göre İngiliz yerel yönetim birimleri etkin yurttaşlığı destekleyerek en yüksek işaretleme oranından başlayarak, kamu hizmetlerini iyileştirdiklerini, kamu güvenini artırdıklarını, karar almayı artırdıklarını, yurttaş farkındalığını ve katılımı yükselttiklerini, kurumsal hedeflerine ulaştıklarını, yurttaşlık anlayışını artırdıklarını, hoşnutsuzluğu azalttıklarını ve seçimlere katılımı yükselttiklerini belirtmişlerdir. Yerel yönetimlere, bölgelerinde yurttaşlara yönelik gerçekleştirdikleri en başarılı üç etkinliğin ne olduğu sorulduğunda ise yurttaş panelleri, gençlik forum-konsey-meclisleri ve bölge forum-komiteleri öne çıkmıştır. Birçok yerel konseye göre, bilgi sağlama etkin yurttaşlığı destekleme anlayışının bir parçasıdır: Farkındalığı ve anlayışı artırma buna yönelik temel hedefler olarak belirtilmiştir. Ancak burada önemli olan, yerel yönetimlerin, bilindik kamuyu bilgilendirme rolünün ötesine geçerek, demokratik süreçlere dair etkili öğrenmeyi geliştirmek için çalışmalar yapıp yapmadığıdır. Bu kapsamda yerel yönetimlerin web sayfalarını bilgilendirici bir aygıt olarak kullandıkları tespit edilmiştir. Öte yandan bir kereye mahsus olarak gerçekleştirilen kültürel etkinlikler ya da çeşitli kutlamalar, halkın kamu görevlileriyle bir araya gelerek gelecekte yurttaş panelleri ya da diğer forumlar gibi mekanizmalara katılmalarına yönelik kayıt olması için bir fırsat olarak görülmektedir. Ayrıca birçok konseyin yeni iletişim teknolojilerinden faydalanmalarının yanı sıra (SMS, elektronik oylamaya yönelik pratik çalışmalar, TV ve video, görüntülü ya da sesli internet yayınları, sanal gerçeklik organizasyonları gibi) afiş, el ilanı, gazete makaleleri gibi geleneksel yöntemleri de uyguladıkları belirlenmiştir. Eğitime yönelik çalışmaların hedef kitlesini gençler oluşturmuştur. Gençlerin etkin yurttaşlar olma kapasitesini artırmak amacıyla yapılan etkinlikler okul ziyaretleri, okullarda sokak bekçisi girişimleri, dışlanmış öğrencilerin drama, müzik ve sanat aracılığıyla yeniden dahil olmasına yönelik çabalar, “Gençlik Konseyleri”, “Genç Belediye Başkanları” ve “Gençlik Konferansları” olarak sıralanmaktadır. Yetişkinler için gerçekleştirilen eğitsel etkinlikler ise toplumsal liderlik, kamuya hitap, bilgi ve iletişim teknolojileri, savunma, temsil, siyasi partilerle çalışma, müzakere becerileri ve hizmet değerlendirme konularını içermektedir.

Fransa’da halkın karar alma mekanizmalarına katılımı sınırlı bir ölçüde gerçekleşebilmektedir. Bu anlamda yasal çerçevede halkın komisyon görüşmelerine katılma hakkı vardır. Bunun yanında yasal olarak halkın alınan kararları mahkemeye götürme hakkı bulunmaktadır. Ayrıca tek taraflı olarak belediyeler referanduma gitme hakkını kullanarak halka danışma yolunu seçebilir. Ancak burada altı çizilen nokta halkın kararları sorgulama ve müdahale yetkisinin sınırlı olmasıdır. Son olarak ise 2001 yılında ulusal parlamentoda kabul edilen kanun ile nüfusu 80.000 üzerindeki tüm yerel yönetimlerde “Semt Meclisleri”nin kurulması zorunluluk haline getirilmiştir. Bu sayede halkın belli ölçülerde karar alma mekanizmalarına gönüllü katılımına imkân sağlanmıştır (Toksöz ve diğerleri, 2009, s.70). İspanya’da belediye düzeyinde halkı ilgilendiren bazı konularda halk oylaması yapılabilir. Belediye düzeyinde halk oyuna gitmek oldukça ayrıntılı koşullara bağlanmıştır. Finansmanla ilgili herhangi bir referanduma gidilemez. Halkın referanduma gidebilmesi için ulusal hükümetin izin vermesi ve belediye meclisinin salt çoğunlukla bunu kabul etmesi, ayrıca belediye başkanın da uygun bulması gerekmektedir. Belediyelerde gönüllü katılım mümkün olmaktadır. Ancak bu katılım görüş alışverişinde bulunmakla sınırlıdır. Bölgesel yönetimlerce ilçe kurulması sırasında yerel derneklerin ilçe meclislerine katılımına yetki verilebilir. Bunun yanında belli konular için komiteler kurularak derneklerin buralarda temsili sağlanabilir. Bütün durumlarda belediye hizmetlerinde karar verme meclislerin görevidir, diğer mekanizmalar danışma organı gibi işlev görmektedir (Toksöz ve diğerleri, 2009, s.87).

3.3.3. 1960-1990 Yılları Arasında Türkiye’de Yurttaş Katılımı.

Ülkemizde, yalnız kentler düzeyinde değil, ulusal çapta da, demokrasi ve katılım çok eski bir geçmişe sahip olmayan kavramlardır. Bununla birlikte, 1960-1990 arasındaki otuz yıllık dönemde, kimi konularda, katılımcı uygulamalara bir ölçüde tanık olduğumuz belirtilebilir. Keleş (1993, s.26)’e göre bunlardan ilki kentsel toplum kalkınması uygulamalarıdır. Planlı dönemin başlarında, 1960’lı yıllarda, toplum kalkınması, halkın devletle yakın işbirliğine ve katılımına dayanan bir yöntem olarak, kırsal kalkınmanın bir aracı olarak Kalkınma Planlarında yer almıştır. Bu yöntem, kentlerde de, özellikle

gecekondu bölgelerinde, resmi ve resmi olmayan kuruluşların olanaklarından da yararlanarak, kullanılmak istenmiş ise de, 2. Plan dönemi sonlarında, toplum kalkınmasının kendisinin resmen terkedilmesi sonucunda, kentlerde, halkın kendi hizmet gereksinmelerinin karşılanmasında kendi fikir gücünden, emeğinden ve öz kaynaklarından yararlanmasına fırsat kalmamıştır. Sonuç olarak, kentsel toplum kalkınması düşüncesi, hazırlık ve araştırma evresinden öteye geçmemiştir.

Türkiye’de bir başka yurttaş katılımı örneği de güzelleştirme derneklerinin çalışmalarıdır. Devletin ve belediyelerin, gecekondu bölgelerinin kent, sağlık, çevre ve kültür hizmetlerini karşılamakta yetersiz kalmaları sonucunda, gecekondu yörelerinde yaşayanlar çok sayıda dernek kurarak, gönüllü örgütlenmeler yoluyla her düzeydeki yönetimler üzerinde birer baskı kümesi olarak etkili olmaya çalışmışlardır. Yurttaş katılımından bahsedilebilecek bir başka örnek ise kent planlamasına katılımdır. Kentsel katılımda belki en eski yöntem, kent halkının kentsel gelişme (imar) planlarının hazırlanması sürecindeki türlü evrelere katılmasıdır. Hemşehriler demokratik ülkelerde planlama sürece katılmaya çağrılmaktadır. Çünkü kentin asıl sahibi odur. Bu nedenle, onun düşünce ve eğilimleri, kentinin planına yansımalıdır. Yasalar bu ülkelerde yönetenlerden halk katılımını artırıcı önlemleri almalarını istemektedir. Plancıların hazırlık evrelerinde yapılan danışma toplantılarında (public hearings), halk görüşlerini serbestçe dile getirmekte ya da uygulama evresinde, belli konuları topluca soruşturmak hakkını (public enquiry) kullanır. Ülkemizde, ilk kalkınma planlarının hazırlık dönemlerinde oluşturulan özel uzmanlık komisyonları dışında ve özellikle kentler düzeyinde planlamaya katılım önemsenmemiştir. Yasalarımızda da bunu zorlamayı öngören bir kural bulunmamaktadır. Bununla birlikte, Trabzon ve Manisa gibi kentlerde, kimi dönemlerde görev yapan belediye başkanlarının kişisel tutumlarıyla, bu alanda örnek uygulamalar başlattıkları görülmüştür.

Yurttaş katılımından söz edilebilecek bir başka uygulama ise çevresel konularda duyarlılık yaratmak amacıyla halk katılımına başvurulmasıdır (Keleş, 1993, s.27). Dünyada ve ülkemizde, çevrenin korunması konusunda kamuoyunun duyarlılığı son yirmi yılda geniş ölçüde artmıştır. Yeryüzünün giderek ısınması, kentleşmeden ve sanayileşmeden

doğan kirlenmeler, asit yağmurları, ozon tabakasının delinmesinin doğurduğu sonuçlar, radyoaktif ışınların canlı yaşamı için yarattığı tehlikeler, halkı, günlük yaşamlarında karşı karşıya kaldıkları bu tehlikelere karşı daha duyarlı kılmıştır. Ayrıca, toplumdaki gelişmelerin ardından, T.C. Anayasası'nın 56. maddesinde olduğu gibi, Anayasa'nın sağlıklı bir çevrede yaşamayı yurttaşın bir hak olarak tanıması ve çevreyi korumanın yurttaşın bir ödevi olarak tanımlaması, halkı çevreye duyarlılık konusunda daha da aktif duruma sokmuştur. Bu konuya ilişkin çeşitli örnekler mevcuttur.

Keleş, (1993, s.28) Türkiye'deki yurttaş katılımı örneklerini sıralarken son olarak Ankara Belediyesi'nin öncülüğünde oluşturulan Halk-Danış ve Halk Kurultay'larından bahsetmekte, bu kurumları çağdaş katılım örnekleri olarak betimlemektedir. Halk-Danış, halkın, belediye hizmetlerine ilişkin konularda bilgi edinme gereksinmesini karşılamak için belediyeden güvenilebileceği yanıtı almasını sağlayan bir mekanizmadır. imar, vergi, içme suyu, kültür ve doğal gaz gibi konular, bunlar arasında sayılabilir. Öte yandan, Halk Kurultaylarında, halkın temsilcileriyle belediye arasında bir etkileşim sağlamaya çalışılmaktadır. 1. Ankara Kurultayı'na parti ayrımı gözetilmeksizin herkesin katılımı öngörülmüş, 2. Kurultay'da ise, örgütlenmiş kesimlere öncelik tanınmıştır.

3.3.4. Türkiye'de Çağdaş Yurttaş Katılımı.

Ülkemizde yerel yönetimlerde katılımcı yurttaş anlayışının sahiplenilmesi çoğu Avrupa ülkesine kıyasla henüz emekleme aşamasında olsa da, olumlu sonuçlar alınmış bazı katılım örnekleri de bulunmaktadır.

Öncelikle, yerel yönetim reformunun, sahip olduğu eksikliklere rağmen, Türkiye'de il özel idareleri ile belediyelerde daha demokratik bir anlayışa işaret eden bazı yenilikler getirmiş olduğunu saptamak gerekmektedir. Bu yenilikler arasında, yönetim-yurttaş iletişimini ve yurttaş katılımını artırmaya yönelik kararlar da bulunmaktadır. Buna göre, belediye meclisi içindeki ihtisas komisyonlarına sivil toplum ve kamu kurumları ile üniversite temsilcileri ve muhtarlar katılabilmektedir. İkinci olarak, mahalle muhtarlıklarının belediye sistemi içine alınması, katılım hakkının genişletilmesi açısından

önemlidir. Böylece mahalle muhtarlıkları, belediye meclisi dışında da kendi mahallelerini ilgilendiren işlerde belediye kararlarını etkileme gücüne sahip hale gelmişlerdir. Öte yandan, kent konseyinin kurulması ile kenti ilgilendiren konularda sivil toplum başta olmak üzere kamu kurumları ve üniversite temsilcilerinin görüş oluşturmaları, belediye etkinliklerini etkilemesi ve denetlemesi olanağı ortaya çıkmış bulunmaktadır. Son olarak da, yerel yönetim hizmetlerine gönüllü katılımı sağlayan ve böylece demokratik ortamı güçlendiren yeni bir yaklaşım yasalarda yer almaktadır (Toksöz ve diğerleri, 2009, s.44). Öte yandan, tüm bu katılımcı mekanizmaların yalnızca danışma niteliğinde olduğunu, bağlayıcılığının bulunmadığını ve karar alma süreçlerine doğrudan etkisinin olmadığını göz önünde bulundurmak gerekmektedir.

Bu bağlamda Türkiye’de geleneksel uygulamaların dışına çıkan, il özel yönetimlerinin dışında belediyeler ve muhtarlıklarda bazı çalışmalar olduğu gözlenmektedir. Bu çalışmalar küçük çaplı olduğundan genelleme yapmak mümkün görünmese de, söz konusu çalışmalar katılımcı yerel yönetim anlayışını hayata geçirmeyi hedefleyen olumlu bir çaba içermektedir.

Yukarıda bahsedilen olumlu yerel katılım çalışmalarından ilki, Pendik Belediyesi öncülüğünde, Pendik Yerel Kalkınma Platformu ve stratejik planlama olarak iki alanda gerçekleştirilen çalışmalardır. İstanbul’un ilçelerinden Pendik Belediyesi, farklı geçmişleri olan çok sayıda paydaşın katılımıyla, ilçede ekonomik fırsatları geliştirerek istihdamı artırmak, ilçenin ekonomik düzeyini yükseltmek, sürdürülebilir kalkınmayı hayata geçirerek ve yaşam kalitesini artırarak toplumsal uyumu güçlendirmek hedefleriyle 2005 yılında Pendik Yerel Kalkınma Platformu’nu oluşturmuştur. Bu platformun içinde yer alan paydaşlar, yerel yönetim yaklaşımına uygun şekilde, bölge milletvekilleri, belediye, merkez yönetim, üniversiteler, meslek odaları ve dernekleri gibi çeşitli kurumların temsilcileri, bölgenin iş, sanayi ve ticaret dünyasının temsilcileri ve son olarak da sivil toplum kuruluşlarının temsilcileridir. Bu pilot projenin temelinde yatan düşünce, belediyelerin diğer paydaşlarla birlikte yerel düzeydeki ekonomik kalkınma çalışmalarına aktif olarak katılması gerekliliği düşüncesidir. Bu doğrultuda platformun uzun vadeli

hedefleri, güncel durumun değerlendirilmesi, misyon, vizyon ve ilkelerin belirlenmesi, Pendik Stratejik Planı'nın hazırlanması, hedef grupların eğitimi, paydaşlar arası iletişim, stratejik planın tanıtımına yönelik etkinlikler ve kamuoyuyla medyanın bilgilendirilmesi olarak saptanmıştır. Pendik Yerel Kalkınma Meclisi, platform bünyesinde her yıl toplanmakta ve politika üreten başlıca organ görevini yürütmektedir. Pendik Belediyesi tarafından ülkemizde katılımcı yerel yönetim uygulamalarına örnek olarak gösterilebilecek bir başka çalışma da Pendik Stratejik Planı çalışmasıdır. Bu çalışma, Pendik'in İstanbul'un bir ilçesi olarak kalkınmasına ve ilçe sakinlerinin yaşam kalitesini artırmaya katkı sağlamak amacıyla gerçekleştirilmiştir. İlk adım olarak Pendik'in mevcut durumunu içeren tüm bilgiler biraaya toplanarak 'Rakamlarla Pendik' adlı kitapçık oluşturulmuştur. Stratejik plan çalışmasını yurttaşlarla iletişim açısından daha önemli kılan ikinci aşama ise, Pendiklilerin belediye hizmetlerine ve ilçenin geleceğine dair önem taşıyan bir dizi konuya ilişkin beklentilerini, görüşlerini, tutumlarını anlayıp analiz etme aşamasıdır. Söz konusu beklenti, görüş ve tutumlara ulaşabilmek için ise, hedef kitle buluşmaları, halk toplantıları, SMS mesajları, e-posta ve anket gibi, her biri farklı gruplara erişmeyi amaçlayan ve bu anlamda birbirini tamamlayan farklı yöntemler uygulanmıştır. Bu yöntemler sonucunda, Pendik ilçesinde yaşayan toplam 19.000 kişi toplantılar, yazılı yorumlar veya belediyenin internet sitesi yoluyla sürece dahil olmuştur. Elde edilen sonuçlar ise, daha sonra belediyenin misyon, vizyon ve değerlerini belirleme ve belediyenin fiziksel, ekonomik toplumsal, kültürel ve kurumsal ortamını değerlendirme çalışmalarında kullanılmıştır. Daha sonra, belediye bünyesinde bir stratejik planlama birimi kurularak planlama çalışmalarında katılımcılığın devamlı olması sağlanmıştır. Bir bütün olarak değerlendirildiğinde, Pendik Belediyesi deneyiminin en önemli katkıları, bir taraftan kurumsallaşmış bir katılım mekanizması oluşturulması ve diğer taraftan da, yurttaşların yerel yönetime ilişkin konularda yeni katılım yolları benimsemiş olmalarıdır. Öte yandan, yerel politika üretme sürecine yeni aktörler ve gönüllü gruplar dahil olmuş, yerel yetkililer ve bu aktörler arasında, yerel yönetim kavramının en önemli özelliği olan ortaklık ilkesi benimsenmeye başlanmıştır (Göymen, 2010, s.284-292).

Katılımcı yerel yönetim anlayışıyla hayata geçirilen çalışmalardan ikincisi ise Çanakkale’de gerçekleşen Çanakkale Kent Eylem Planı’dır. Türkiye YG-21 Programı’nın öncü kentlerinden biri olan Çanakkale’de katılımcı bir yaklaşımla hazırlanan Kent Eylem Planı, resmi kurum temsilcileri, uzmanlar, sivil toplum kuruluşları, dezavantajlı kesimler ve gönüllülerin dahil olmasıyla yerel demokrasiyi güçlendirmek anlamında örnek bir uygulama olmuştur. 2005 yılında hazırlık çalışmaları başlayan planın genel çerçevesi, organizasyon yapısı, yol haritası ve çalışma gruplarının organizasyonu 2006 yılında gerçekleşmiştir. Planın hazırlanmasına en geniş katılımın sağlanması, kuruluşların değişik birimleri ve seviyelerinde çalışanların planlama sürecine dahil edilmesi, gerektiğinde kapsamlı bir durum analizi için diğer kuruluşların ve kesimlerin görüşlerinin alınması, yurttaşların denetim olanaklarının güçlendirilmesi ve planlama sürecine katılanlara değerlendirme, analiz, hedef belirleme, strateji oluşturma, kaynak kullanma yöntemlerini öğretme ve uygulanmasını kolaylaştırma, katılımın temel ilkeleri olarak belirlenmiştir. Kent Eylem Planı; (1) durum analizi, (2) gelecek öngörüsü ve (3) çalışma alanları (toplumsal çalışma alanı, altyapı ve çevre çalışma alanı, ekonomi çalışma alanı) bazında eylem planlarının hazırlanması olarak üç aşamada hazırlanmıştır. Tüm bu aşamalarda çeşitli iletişim yöntemleri kullanılarak çalışmaların paylaşılması ve en üst düzeyde geri dönüş alınabilmesi sağlanmıştır. Sonuç olarak her yetmiş Çanakkaleliden biri, planın hazırlanmasında rol almıştır. Örneğin, Kent Eylem Planı tanıtım ve destek filmleri halk otobüslerindeki mobil ekranlarda iki ay süreyle yayınlanmış, Kent Eylem Planı’nın broşürü “Sıra Sendel!” adıyla, Mevcut Durum Raporu özeti ise “Ancak Seninle Olur” adıyla basılarak, kahvehaneler, kuaför ve berber salonları başta olmak üzere çeşitli mekanlarda kentlilere dağıtılmıştır. Planın ikinci adımı olan Gelecek Öngörüsü taslağı “Sıra Sende Nereye” adıyla basılarak Kent Konseyi katılımcılarına verilmiş, el ilanı haline getirilmesinin ardından kentlilere dağıtılmıştır. Üçüncü adım olan eylem planlarının hazırlanmasında çeşitli atölyeler, çalışma grupları ve hedef gruplara danışma toplantıları yapılarak bunlara yaklaşık 500 kentlinin katılımı sağlanmıştır. 2008 yılında son halini alan plan, Kent Konseyi tarafından kent görüşü haline getirilmiştir.

Kent Eylem Planı'nın iletişim stratejisi, çalışmalara en geniş kesimi aktif olarak dahil etmek, katılmayanları süreçten haberdar etmek ve bilgilendirmek olarak belirlenmiştir. Böylece konuya ilgi duyabilecek herkesin toplantıları önceden duyabilmesi esas alınmıştır. Farklı süreçler için farklı iletişim araç ve yöntemlerinden yararlanılmıştır. Örneğin çalışma gruplarında ve hedef gruplarda öncelikli olarak yüz yüze iletişim benimsenirken, bu yöntemi tamamlamak üzere e-posta, faks, kısa mesaj ve telefon kullanılmıştır. Kentlileri haberdar etme, bilgilendirme ve katılımlarını teşvik etme ile ilgili ise iki farklı strateji benimsenmiştir. Bunlardan ilki, 2006 yılında oluşturulan iletişim planıdır ki kısmen uygulanmıştır. Tam olarak uygulanan bölümleri web sitesinin hazırlanması, çeşitli kuruluşlarla bilgilendirme ve katılım için görüşmeler yapılması ve basın-yayın kuruluşlarının bilgilendirilmesidir. Buna karşın aylık bültenlerin hazırlanması ve grup çalışmaları içerisinde eğitsel iletişim çalışmalarının yapılması gerçekleştirilememiştir. İkinci iletişim stratejisi ise, yine plan çalışmalarının başlangıcında, bir iletişim uzmanı kolaylaştırıcılığında yapılan atölye çalışması sonucunda oluşturulmuştur. Buna göre, Eylem Planı çalışmalarının kentlilere duyurulması için görsel ve sözel iletişim araçlarından yararlanılması, yazılı araçların ise bunları destekleyecek şekilde kullanılması görüşü benimsenmiştir. Bu doğrultuda gündelik dilde mesajlar belirlenmiş ve iletişim kanallarında kullanılmıştır. Sonuç olarak, uygulanan tüm bu yöntemler arasında en başarılı olanın yüz yüze iletişim olduğu, diğer araçların yüz yüze iletişimle sağlanan etkiyi sağlamadığı gözlenmiştir. Yüz yüze iletişim kurularak doğrudan katılım sağlamak mümkün olurken, diğer araçların kullanımıyla daha çok merak uyandırma, soru işareti oluşturma etkileri yaratılabilmektedir (Göymen, 2010, s.303-335).

Yukarıda bahsedilen uygulamaların yanı sıra, Fatsa, Urla, Aliğa ve Karşıyaka'da da yenilikçi katılımcı mekanizmalar uygulanmıştır. 1979-1980 yılları arasında Fatsa ilçesinde ülkemizde bir ilk olarak farklı bir belediyeçilik uygulaması yapılarak yurttaşların karar alma mekanizmalarına doğrudan katılımı sağlanmıştır. Bu basit modelde, mahallelerde oluşturulan mahalle komiteleri, gereksinimlerini belirleyerek belediye yönetimine iletmekte, belediye başkanı bunları meclise önermekte, meclis ise uygulamaya geçirmektedir. Ancak komitelerde alınan kararlar esnasında katılım sınırlıdır; toplantıda

alınan kararlar, doğal olarak toplantıya katılan mahallelilerin kararlarıdır. Benzer şekilde, İzmir'in bir ilçesi olan Urla'da 1997 yılında Kent Senatosu adı verilen katılımcı bir uygulamayla, yerel demokrasinin güçlendirilmesi hedeflenmiştir. Senatoda dile getirilen düşünceler öneri niteliği taşımakta, bağlayıcılığı bulunmamaktadır. Senatoda eski ve yeni belediye başkanları ve meclis üyeleri, tüm muhtarlar ve azalar, il genel meclis üyeleri, çocuk, kadın ve gençlerden temsilciler, belediye müdürleri, üniversite temsilcileri, ilçedeki partilerin ilçe başkanları, yerel basın temsilcileri ve konusunda uzman kişiler bulunmaktadır. Bugüne kadar farklı konularda çeşitli çalışmalar yapan senato, kurucu başkanın seçimle değişmesinin ardından eski önemini yitirmiştir; zira belediye başkanının kent yönetimine bakış açısı, katılımcı çalışmaları doğrudan etkilemektedir. Katılımcı uygulamalara bir örnek de, yine İzmir'in Aliaga ilçesindeki Kent Parlamentosu uygulamasıdır. Yaklaşık 13 sene boyunca şeffaf ve etkin çalışmalar yapan Parlamentoda çalışma sistemi, oluşturulan komisyonların hazırladıkları tasarıları parlamento gündemine getirmeleri ve burada tartışıldıktan sonra karar alınarak uygulanması biçimindeydi (Erten, 2004, s.44-50).

İzmir'in Karşıyaka ilçesinde 2000 yılında kurulan Karşıyaka Kent Meclisi de, çeşitli çalışma grupları (Afet Organizasyonu, Çay Bahçesi, Engelliler, Hastane, Huzurevi, Kadın Danışma ve Sığınma Evi, Karşıyaka Çarşısı gibi), kampanyalar (Baz İstasyonları, Karşıyaka Katlı Otoparkı, Hastane ve Sağlık Tesisleri Kampanyaları) ve birçok etkinlikleriyle (mahalle toplantıları, mahalle temsilcileri toplantıları, Dünya Barış Günü Etkinliği, Kipa Kültür Merkezi Etkinliği gibi) ülkemizde yerel yönetimlerde yurttaş katılımına yönelik uygulamalardan biri olarak göze çarpmaktadır. Katılımın tüm yurttaşları kapsayabilmesi amacıyla mecliste yer alacak mahalle temsilcileri için kadın ve genç kotaları uygulanmıştır (Erten, 2004, s.70-71). Meclis bugün çalışmalarına, 2006 yılından bu yana hukuki statüye kavuşmuş olarak, Karşıyaka Kent Konseyi adıyla devam etmektedir.

Kent planlamasına katılım kavramı, tam anlamıyla uygulanmıyor olmasına karşın, ülkemizde üzerine olumlu değer yargıları yüklenmiş, gerçekleştirilmesi zorunlu olarak algılanan, ancak "içeriği belirsiz ve olumlu olarak mitoslaştırılmış" bir kavramdır (Tekeli,

2009b, s.180). Dünya planlama literatüründe 1960'lı yılların ikinci yarısından başlayarak incelenen katılım yöntemlerinin ülkemizde de benimsenerek savunulmaya başlanmasının nedeninin, çoğu kez kentten uzakta olan planlamacıların teknik bilgileriyle oluşturulan ve belediye meclislerinden geçerek uygulanan planların başarısızlığı olduğu ifade edilmektedir. Bu bağlamda katılım, toplumun gerçeklerini planlara yansıtacak bir uygulama olarak desteklenmiştir. Öte yandan, ülkemizin siyasal kültürü içinde önemli yer tutan popülist yaklaşımın katılım yoluyla planlama süreçlerine yansıtılması söz konusudur. İfade edilen olumlu bakışa karşın planlama alanındaki katılım uygulamaları birkaç proje haricinde etkili olmamıştır. Tekeli planlamaya katılımın farklı düzeyleri olduğunu belirtmektedir. Bunlardan ilki, planın kamusal faydasının detaylı olarak açıklanarak halka benimsetilmesidir. Burada tek yönlü iletişim kurularak halk desteğinin sağlanması söz konusu olduğu, halktan gelecek tepkiler doğrultusunda planın yeniden biçimlenmesinin söz konusu olmadığından bir katılım biçiminden söz edilemeyeceği ifade edilebilmektedir. Ancak planın tek yönlü bilgi akışıyla dahi halka açıklanması ve böylece saydamlaştırılması, gizli tutulan bir planlamaya kıyasla sınırlı bir katılım sağlayabilmektedir. İkinci planlama katılımı düzeyi kentte yaşayan kişilerin istek ve beklentilerini plancılara aktarması, böylece plancıların bilgilenmesidir. Plancının halkla doğrudan ilişki kurarak sorunlarını öğrenmesinin mümkün olmadığı hallerde, planın halka benimsetilmesinde sorunlar yaşanmaktadır. Bu pratikte de, bir öncekinde olduğu gibi tek yönlü bir iletişim söz konusudur. Üçüncü düzey, halkın plan kararına katılmasıdır. Halkın planlama sürecine dahil edilmesi fikri, ideal demokrasilerin küçük topluluklarda yerel demokrasiler olarak kurulabileceği düşüncesinden kaynaklanmaktadır. Söz konusu demokratik yaklaşım, özünde yeni bir toplum düzeni önermekte, ancak ülkemizde kent planlamasında katılım sınırlı bir alanda ve yeni kurumsal düzenlemeler yapılmadan hayata geçirilmektedir. Söz konusu sınırlı katılım, planlama sürecinin belli kritik karar aşamalarında plancının toplumun kimi kesimleriyle diyalog kurarak bilgilerinin tamamlaması ve değişik kesimlerin çıkarlarını ifade etmesinin ardından bir uzlaşmaya varılmasıyla gerçekleşmektedir. Dördüncü katılım düzeyi ise, katılımın kritik rasyonalist bir bakış açısıyla ele alınarak planlama aracılığıyla “iyi toplum” arayışının yapılmakta ve olumluluk yüklenen değerlerle

kapsamlı bir yapı oluşturulmaktadır. Bu katılım düzeyinde, katılımın yönü değişmekte, toplumda var olan bir sürece planlı katılımaktadır. Beşinci ve son katılım düzeyi ise, halk planı yaratmanın heyecanına katılmakta, ortaklaşa bir eylemde bulunmanın heyecanına katılım boyutu eklenmiş olmaktadır. Bu yöntemle planlama için kamu kaynaklarıyla sınırlı kalmak yerine plan için ek kaynak yaratmak mümkün olabilmektedir. (Tekeli, 2009b, s.180-187). Ülkemizde 1950’li yıllardan başlayarak artan iç göç nedeniyle yaşanan hızlı kentleşme olgusuna bağlı olarak 1990’lı yıllardan başlayan kentleşme politikaları tartışmaları kapsamında, yerel yönetimlerin katılımın artırılmasına amacıyla uygulayabilecekleri çalışmalardan söz edilmeye başlanmıştır. Buna göre yerel yönetimlerce geliştirilmesi önerilen kentleşmeye yardım edecek politikalar arasında, çocuk bahçeleri, açık alanlar, spor alanları gibi kentsel sosyal altyapının tamamlanması; kültürel etkinliklere katılımın desteklenmesi; yerel yönetimlerin yayın organları aracılığıyla kenti tanıtıcı halk eğitim programları düzenlenmesi; kentlileşmeyi tanımlamaya yardımcı olacak afiş ve grafiklerin hazırlanması; kentliler arasındaki etkileşimi geliştirmek amacıyla yayalaşmanın ve yaya alanlarının artırılması ve söz konusu yayalaştırma alanlarında halkın kentsel faaliyetlere katılımının sağlanmasına ve katılımcı demokrasinin ivme kazanmasına destek verilmesi; kentlilerin bu alanlarda kent yönetimine katılımının cesaretlendirilmesi gibi konular yer almaktadır (Suher, 1991, s.122-123). Kentleşmeyi desteklemeye yönelik politika önerilerinin, özellikle yayalaştırma alanları olarak tanımlanan kamusal alanlarda yurttaşlarla kurulacak iletişim üzerinde yoğunlaştığı ve halkla ilişkiler yöntemlerini içermekte olduğu dikkatlerden kaçırılmamalıdır.

Türkiye’de bir yerel yönetim reformundan bahsedemesek de, yerel yönetimi merkezi yönetimin bir uzantısı olarak değil, yerel demokrasiyi gerçekleştirmesi ve özerk, saydam, katılımcı olması beklenen bir kurum olarak gören bir anlayışa geçilmekte olduğu söylenebilir (Göymen, 2010, s.90). Bu anlayış değişikliğini ve içerdiği kavramları, katılımcı bir anlayışla hazırlanan Türkiye Ulusal Raporu’nda ve Eylem Planı’nda görmek mümkündür. Burada, amaçsal ilkeler olarak sürdürülebilirlik (sustainability), yaşanabilirlik (livability), hakçalık (equity); araçsal ilkeler olarak ise kentli bağlılığı (civic engagement), yapabilir kılma (enablement) ve yönetişim (governance) sunulmuştur. Yönetişimin

özellikleri vurgulanmış, toplumu yönlendirmekte sorumluluk dengesinin devletten sivil topluma doğru kayması gereğine işaret edilmiştir (Habitat II, Ulusal Rapor ve Eylem Planı, 1996, s.76-81).

Yurttaş katılımını güçlendirmek ve özellikle bütçe yapım süreçlerini katılımcılığı artıracak bir sisteme dönüştürmek için sivil toplum kuruluşları çeşitli çalışmalar yapmaktadır. Örneğin TESEV, bu konuya ilişkin gerçekleştirdiği proje, gerek merkezi, gerekse yerel yönetimlerde sivil toplumun dışında gerçekleşmesi uygun olan ve teknik yönü ağır basan bir süreç olarak düşünülen bütçe yapım sürecinin; aktif yurttaşlık yaklaşımı içerisinde, katılımcı ve çok paydaşlı bir süreç olarak ele alınmasına yöneliktir. Kamu harcamalarına ilişkin kararlar, yurttaşların aldıkları hizmetlerin nitelik ve niceliğini doğrudan doğruya değiştirme kapasitesine sahip olduğundan, bütçe yapım sürecinde oluşturulan tüm belgelerin ve göstergelerin, açık ve anlaşılır bir şekilde kamuoyuna sunulması (örneğin belediyelerin resmi web sitelerinde) önem taşımaktadır. Böylece, kurumsal, fonksiyonel ve ekonomik sınıflandırmaları içeren ayrıntılı kesin hesap cetvelleri, STK'lar ya da isteyen tüm yurttaşlar tarafından incelenerek sosyal harcama yapan birimler bulunabilecek, ayrıca “hane halkına transferler” adı altında tüm birimler tarafından yapılabilen harcamalar da belirlenerek gerçek sosyal harcama tutarları tespit edilebilecektir (Şeker, 2011, s.46-49).

3.4. KATILIMCI DEMOKRASİ AÇISINDAN BELEDİYE KANUNU.

Batılı yerel yönetim sistemine ulaşma çabasıyla Tanzimat dönemiyle başlayan arayışlar, sınırlı katılımcı mekanizmalar ve eşraf tarafından yürütülen yerel politikalarla Cumhuriyet dönemine kadar devam etmiştir. Cumhuriyet döneminde ise, 1961 Anayasası'na kadar yerel yönetim sistemimizin temeli olan kuruluşlardan yalnızca belediye (1930 tarih ve 1580 sayılı yasa) ve köy yönetimi (1924 tarih ve 442 sayılı yasa) konusunda yasal düzenlemeler yapılmıştır. İl Özel Yönetimi ile ilgili ise, 1913 tarihli geçici yasa ve 1987 yılında 3360 sayılı yasal düzenlemeye kadar herhangi bir düzenleme yapılmamıştır. 1980'li yıllarla beraber tüm dünyada yayılan küreselleşme ve neoliberal politika eğilimleri

doğrultusunda ve etkinlik-verimlilik kaygılarının önem kazanması sonucunda, Türkiye’de de yerel yönetimler 1985 yılından itibaren, yerel yönetimleri yetki ve kaynak bakımından güçlendirecek adımlar atılmaya başlanmıştır. Emlak vergisi gelirlerinin belediyelere bırakılması ve imar planlarının onaylanma yetkisinin bakanlıktan alınarak belediyelere verilmesi, bu adımların en önemlileri olarak görülmektedir. Bu dönemde yaşanan yeniliklerle halkta yerel yönetim algısının artmış olmasıyla birlikte, yasal boşluklardan dolayı, kentlerde yaşam kalitesinin bozulmasına yol açabilecek birçok yanlış uygulama da gerçekleşmiştir (Çukurçayır, 2011, s.185-186).

Bununla beraber, 2005 yılından beri yürürlükte olan yeni Belediye Kanunu’nu katılımcı demokrasi açısından inceleyecek olursak, son dönemde gerçekleştirilen yasal çalışmaların, yurttaşları yerel karar alma mekanizmalarına önceki dönemlere kıyasla daha fazla dahil etmeye yönelik olduğunu söyleyebiliriz. Ancak söz konusu katılımcı yaklaşımın “danışma” ile sınırlandırılmış olduğu da açıktır (Öner, 2006, s.20).

Yeni Belediye Yasası ile getirilen katılım mekanizmaları ve araçları Kent Konseyleri, Belediye Meclis ve Encümeni, ihtisas komisyonları, Meclis İç Denetim Komisyonu, Belediyelerin denetimi, Bütçe ve Faaliyet Raporları, Kente ilişkin planlama, projelendirme ve imar faaliyetleridir.

13. 07.2005 tarihinde Resmi Gazete’de yayınlanarak yürürlüğe giren 5393 sayılı Belediye Yasasının katılımcılık konusundaki en önemli düzenlemesi, Kent Konseyleriyle ilgili olan düzenlemesidir. Bu düzenlemeden önce de Türkiye’de Kent Konseyleri bulunmakla beraber, bunların yasal dayanağı bulunmamaktaydı. Yasanın 76. Maddesine göre, kent konseyi, kent yaşamında; kent vizyonunun ve hemşehrilik bilincinin geliştirilmesi, kentin hak ve hukukunun korunması, sürdürülebilir kalkınma, çevreye duyarlılık, sosyal yardımlaşma ve dayanışma, saydamlık, hesap sorma ve hesap verme, katılım ve yerinden yönetim ilkelerini hayata geçirmeye çalışır. Öner’e göre, kent konseylerinin oluşumu, Avrupa Yerel Yönetimler Özerklik Şartı’nda öngörülen “yurttaşların oluşturduğu meclislere” uygun bir durumdur. (Öner, 2005, s.83). Yine Madde

76'ya göre, kent konseyinde oluşturulan görüşler, belediye meclisinin ilk toplantısında gündeme alınarak değerlendirilir. Düzenlemede görüldüğü gibi, belediye meclisinin, kent konseyi görüşlerini dikkate alma zorunluluğu bulunmamaktadır. Kent konseylerine ilişkin konular, yani kent konseylerinin oluşumu, yönetim ilkeleri, organları, görev ve yetkileri ile çalışma usul ve esasları, 08.10.2006 tarihinde Resmi Gazete'de yayımlanarak yürürlüğe giren Kent Konseyi Yönetmeliği'nde detaylandırılmıştır. Yönetmeliğin birinci maddesinde kent konseylerinin kuruluş amaçları yasadakiyle birebir olarak tanımlanmıştır. Yönetmelikte olumlu olarak değerlendirilecek bir konu da, 4. Maddede, katılım ve katılımı destekleyen oluşum ve kavramların teker teker tanımlanmış olmasıdır. Bunlar; belediye, kent konseyi, meclisler ve çalışma grupları, yerel gündem 21 programı ve yönetiştir. Yönetmeliğin İkinci Bölümü'nde kent konseyinin kuruluşu, görevleri ve çalışma ilkeleri tanımlanırken, Üçüncü Bölüm'de ise kent konseyinin oluşumu ve organları (genel kurul, yürütme kurulu, meclisler ve çalışma grupları) düzenlenmiştir. Yasada belirlendiği gibi, kent konseyi genel kurulunda görüşülerek kabul edilen görüşler, değerlendirilmek üzere ilgili belediye meclisine sunulmaktadır. Buna göre kent konseyi kararlarının bağlayıcılığı bulunmamakta, ayrıca kamuoyuna sunulacağı da belirtilmemektedir.

İhtisas Komisyonları, yurttaş katılımı mekanizmalarından biridir. Buna göre, Belediye Meclisleri, üyeleri arasından en az üç, en fazla beş kişiden oluşan ihtisas komisyonları kurabilir. 24. Maddeye göre, mahalle muhtarları ve ildeki kamu kuruluşlarının amirleri ile ildeki kamu kurumu niteliğindeki meslek kuruluşları, üniversiteler, sendikalar ve gündemdeki konularla ilgili sivil toplum örgütlerinin temsilcileri, oy hakkı olmaksızın kendi görev ve faaliyet alanlarına giren konuların görüşüldüğü ihtisas komisyonu toplantılarına katılabilir ve görüş bildirebilirler.

Katılımcı yerel yönetim modeli oluşturulması çerçevesinde, bilgi edinme hakkı kapsamında meclis kararlarının ve ihtisas komisyonu raporlarının halka duyurulması ve talep edenlere sunulması konusu 24. Maddede düzenlenmiştir. Ayrıca 21. Maddede, her ayın ilk günündeki belediye meclis gündeminin çeşitli yöntemlerle halka duyurulması yasalaştırılmıştır. Meclis kararlarının belirli bir bedel ödeyenlere verilmesi hükme

bağlanmış olup, bunun yanı sıra, kent konseyleri kararlarının halka duyurulması konusu yasada düzenlenmemiştir.

Yerel yönetim reformunun kalkınmaya ilişkin düzenlemeleri de, belli bir bölge ya da kentteki bütün paydaşların yerel kalkınma sürecine katılmak konusunda teşvik edilecek olması bakımından da katılımcı mekanizmalar olarak değerlendirilmelidir. Bu bağlamda kullanılan iki yeni araç, yerel stratejik planlar ile bölgesel kalkınma ajanslarıdır. Yeni yasanın 41. Maddesi, nüfusu 50.000’den fazla olan belediyelere stratejik plan oluşturma görevi vermektedir. Buna göre stratejik plan, varsa üniversiteler, meslek odaları ve konuyla ilgili sivil toplum örgütlerin görüşleri alınarak hazırlanır ve belediye meclisi tarafından kabul edildikten sonra yürürlüğe girer. Stratejik plan ve performans programı, bütçenin hazırlanmasına esas teşkil eder ve belediye meclisinde bütçeden önce görüşülerek kabul edilir. Türkiye’deki bazı belediyeler stratejik planlarını katılımcı bir biçimde gerçekleştirmekte ve bu süreç, belli bir yerleşim yerindeki paydaşların ortak bir hedef doğrultusunda işbirliği yapmalarına olanak tanıyarak yerel yönetişimin dinamiklerini pekiştirmektedir. Kalkınma alanında ikinci katılımcı araç da bölgesel kalkınma ajanslarıdır. Bu yapıların temel hedefleri, yerel aktörler arasında sinerji ve dinamizm yaratacak tüm kaynakları harekete geçirerek yerel/bölgesel kalkınma çalışmalarının etkisini artırmaları, ilgili tüm tarafların etkinliklerini bölgesel ölçekte entegre ederek paydaşlar arasında koordinatör, organizatör ve katalizör görevini yürütmesi ve son olarak da rekabetin ve kalkınma bilincinin oluşmasını teşvik etmektir (Göymen, 2010, s.283).

Yeni Belediye Yasasının 13. Maddesine göre, göre herkes ikamet ettiği beldenin hemşehrisi olarak kabul edilmektedir. Buna göre, “Hemşehrilerin, belediye karar ve hizmetlerine katılma, belediye faaliyetleri hakkında bilgilenme” hakkı vardır. Yine bu maddeye göre belediye, hemşehriler arasında sosyal ve kültürel ilişkilerin geliştirilmesi ve kültürel değerlerin korunması konusunda gerekli çalışmaları yapmakla ve bu çalışmalarda üniversitelerin, kamu kurumu niteliğindeki meslek kuruluşlarının, sendikaların, sivil toplum kuruluşlarının ve uzman kişilerin katılımını sağlayacak önlemler almakla yükümlüdür.

Katılımcılık açısından Belediye Kanunu’nda düzenlenen bir diğer mekanizma, gönüllülüktür. Madde 77’ye göre belediye; sağlık, eğitim, spor, çevre, sosyal hizmet ve yardım, kütüphane, park, trafik ve kültür hizmetleriyle yaşlılara, kadın ve çocuklara, özürllülere, yoksul ve düşkünlere yönelik hizmetlerin yapılmasında belde de dayanışma ve katılımı sağlamak, hizmetlerde etkinlik, tasarruf ve verimliliği artırmak amacıyla gönüllü kişilerin katılımına yönelik programlar uygular. Gönüllülerin nitelikleri ve çalıştırılmalarına ilişkin usul ve esaslar, 09.10.2005 tarihinde Resmi Gazetede yayımlanarak yürürlüğe giren “İl Özel İdaresi ve Belediye Hizmetlerine Gönüllü Katılım Yönetmeliği” tarafından belirlenmiştir.

5393 sayılı Belediye Kanunu’nun, belediyenin yetkileri ve imtiyazlarının düzenlendiği Madde 15’te, belediyenin, belde sakinlerinin belediyenin hizmetleriyle ilgili görüş ve düşüncelerini tespit etmek amacıyla kamuoyu yoklaması ve araştırması yapabileceği hükme bağlanmıştır.

Yerel yönetimlere yurttaş katılımı mekanizmaları olarak tanımlanan şehir parlamentosu, kent meclisi, kent danışma meclisi gibi oluşumları “belediye meclislerine alternatif yapılar” olarak adlandıran Göymen, söz konusu enformel yapıların, bu organları oluşturmaya yönelik önerilerin büyük çoğunlukla halkla yeni iletişim kanalları açmaya ihtiyaç duyan belediye başkanları ya da valilerden gelmiş olması; toplumun farklı kesimlerinden katılımın sağlanması yönünde bir çaba olmasına karşın, konuya ilişkin kimin katılması gerektiği, hangi katılım biçiminin arzulanır olduğu, hangi meseleler hakkında katılımın gerçekleşeceği gibi önemli soruların cevaplarının halen belirsiz olması; bu organların resmi karar alma yetkisinin olmaması olarak sıralanan eksiklikleri bulunduğunu belirtmektedir (Göymen, 2010, s.200-202). Bununla beraber, Göymen’e göre bu yeni yapılar bir yurttaşlık bilincinin, kolektif bir sorumluluk duygusunun ve yerleşim biriminin yakın geleceğinde ve kaderinde bir “ortaklık” anlayışının kurulmasına veya güçlendirilmesine yardımcı olmakta, “katılımcı kültür” yaratılmasına yönelik değerli bir egzersiz ve tecrübe oluşturmaktadır.

3.5. HALKLA İLİŞKİLERDE SİMETRİK YAKLAŞIMIN YURTTAŞ KATILIMINA KATKISI.

3.5.1. Halkla İlişkiler Modellerinin Katılım Bağlamında Değerlendirilmesi.

Halkla ilişkilerin ilk ortaya çıktığı dönemlerde kamu alanında uygulanan model basın ajansı modeliydi. Günümüzde bu durum kısmen devam etmektedir. Yerel katılım yöntemleri ise doğaları gereği simetrik iletişim biçimini uygulamaktadır; zira katılım tüm öğelerin karşılıklı iletişimini içeren bir eylemdir. Halkla ilişkilerin 1850’li yıllardan bugüne kadar tarihi gelişimi içinde tüm modeller eşzamanlı olarak kullanılmaktadır. Öte yandan, demokratik yaklaşım içinde geline nokta halkla ilişkilerin iki yönlü simetrik modeli uygulaması beklenmektedir, ideal olan uygulama budur.

Yurttaş katılımı uygulamalarında yurttaşlara biçilen roller yurttaş ve yönetici arasındaki iletişimin biçimini de etkilemekte, hatta tanımlamaktadır. Yurttaşları yönetimin sunduğu hizmetleri tüketen pasif müşteriler olarak tanımlayan modellerde bu ikisi arasında tek yönlü bir iletişimden söz edilebilmektedir. Örneğin, Arnstein’a göre yurttaşları hakları, sorumlulukları ve seçenekleri konularında bilgilendirmek meşru bir yurttaş katılımına giden yolda ilk adım olarak değerlendirilebilmektedir. Bununla beraber, bilgilendirme sıklıkla resmi görevlilerden yurttaşlara doğru akmaktadır. Bu koşullarda, özellikle bilgilendirme planlamanın geç bir aşamasında yapılıyorsa, yurttaşlar planlamanın gidişatını etkilemek için çok az bir fırsata sahip olmaktadır. Bu tarz tek yönlü iletişim için en sıklıkla kullanılan yöntemler basın bültenleri, broşürler, afişler ve sorulara verilen yanıtlardır (Arnstein, 1969, s.5).

Halkla ilişkilerin katılımcı demokrasi alanındaki rolünü değerlendiren çalışmalar incelendiğinde, yerel yönetimlerde özellikle 1990’lardan başlayarak gündeme gelen reform çabalarına paralel olarak, ne tür bir halkla ilişkilerin söz konusu yenilenme ve reform çabalarına katkı sağlayabileceği, halkla ilişkiler ve yerel halk katılımının hangi noktalarda birbirine bağlı olduğu gibi sorulara cevap arandığı görülmektedir. Yeomans ve Adshead (2003, s.250-257), halkla ilişkiler stratejisinin söz konusu sürece katkıları bağlamında,

yerel forumların (local forums) ve bölgesel meclislerin (district assemblies) meclislerinin yerel demokrasiye neler kazandırdığını bir vaka çerçevesinde inceledikleri çalışmalarında, İngiltere’de “Tameside Metropolitan Borough Council”de yer alan bölgesel meclislerin, katılımcı demokrasi anlamında başarılı örnekler olarak değerlendirmişlerdir. Katılıma yönelik çağrının ve teşvikin iyi şekilde yapıldığı, katılımcıların ise ait oldukları topluluğa bir katkı sağladıklarını düşündükleri belirtilmiştir. Bununla beraber, araştırma sonuçları, halkla ilişkiler çabalarının, demokratik reform projesi çerçevesinde çözmekte tek başına yeterli olamadığı bazı eşitsizlik ve adaletsizlikler bulunduğu işaret etmektedir.

Halkla ilişkiler, medya ve siyasetin ortak çıkarlar doğrultusunda bir araya gelmesi, günümüzün demokratik toplumlarında giderek önem kazanan bir olaydır. Batı demokrasilerinde siyasi etkinliklerin, siyasetçilerin, kamu görevlilerinin ve bizzat devletin kamuoyuna olumlu şekilde yansıtılması için medyanın ve halkla ilişkiler faaliyetlerinin kullanılması son derece olağan bir durum haline gelmiştir. Öte yandan, demokratik sistemlerde hükümetler, seçmenleriyle iletişim içerisinde olmak durumundadır: Demokrasi teorilerinde hükümetlerin, halka hizmetle ve onun iradesini yerine getirmekle yükümlü olduğu ifade edilmektedir. Kısacası, devletin, yurttaşları bilgilendirmek gibi bir sorumluluğu vardır. Öte yandan, Peltekoğlu, bir ikileme dikkati çekerek, iletişimde simetrik yaklaşım ve katılım anlayışının halkla ilişkiler uygulamalarında bir araya geldiğini ifade etmektedir (2007, s.7). Buna göre, halkla ilişkilere yöneltlen eleştirilerin temel gerekçeleri; kamuoyu oluşturma, gündem belirleme ya da popüler kültürü ve sistemi yeniden üretme olgularıdır. Buna karşılık, iki yönlü simetrik iletişim anlayışına dayalı halkla ilişkiler uygulamalarının birincil işlevinin, demokratik anlayışın itici gücü olan yönetime katılma yaklaşımı olduğu gözden kaçırılmamalıdır. Başka bir anlatımla iletişim yönetimi sadece tüketime yöreklendirerek statükonun korunması, popüler kültür ve/veya kitle kültürünün desteklenmesi anlamına gelmemektedir.

Grunig ve Jaatinen (1999), siyasi halkla ilişkiler uygulamalarının değişik Batı ülkelerinde değişik boyutlarda olduğuna dikkat çeker. Buna göre, ABD’dekiler halkla ilişkilerin ‘kamusal bilgi’ modelinden daha çok faydalanmaktadır. Tek yönlü bu modeli

kullanmalarının nedeni, çoğulcu yönetim anlayışına sahip olmalarıdır. Öte yandan, Norveç, Kanada gibi ülkelerde ise, stratejik ve çift yönlü iletişim yöntemlerine başvurulmaktadır çünkü bu ülkelerde toplumsal korporatizm anlayışı hakimdir. Grunig ve Jaatinen, halkla ilişkilerde mükemmelliğe ulaşılması için çoğulcu yaklaşımlar yerine toplumsal birlikçi yaklaşımları önermektedirler. Yazarlara göre (1999, s.223) çoğulcu sistemi savunan kuramcılar, devlet ve yurttaşlar arasındaki ilişkinin, devletin hizmet ve kaynaklarına ulaşabilmek için girilen bir rekabetten ibaret olduğunu düşünür. Korporatist ve toplumsal korporatist sistemler arasındaki farka da değinen Grunig ve Jaatinen'e (1999, s.224) göre "siyasi mercilerin ya da halkın içinden gelen bazı toplulukların baskın konuma geçmesi ya da bu ikisinin birleşerek diğerlerinin aleyhinde hareket ederek ortak çıkarlarının peşinde koşması gibi durumlarda korporatist sistem demokrasiye zarar verebilir"; ancak sosyal korporatist sistemde, "siyasi merciler hizmet etmekle yükümlü oldukları halkla işbirliği içerisinde hareket eder. Simetrik iletişim yöntemlerinden faydalanarak halkla pazarlık yapmak suretiyle toplumun genel çıkarlarını koruyup dengeyi sağlamaya çalışır". Öte yandan Grunig ve Jaatinen (1999, s.227), çoğulcu, korporatist ve toplumsal korporatist yaklaşımların farklı iletişim stratejilerine gereksinim duyduklarını belirtmekte ve yönetimlerin, sağlayacakları hizmetlere başvurabilecek durumda olan grupları belirleyerek onları söz konusu hizmetlerden haberdar ettiklerini ve böylece genel toplumsal çıkarlara uygun şekilde hareket etmiş olduklarını ifade etmektedir. Siyasi halkla ilişkiler üzerine kurulacak bir teorinin sadece toplumsal mükemmeliyetçilik değil, toplumsal korporatizm ile ilkeleri de bünyesinde barındırması gerekmektedir. Buna göre, Kanada ve Norveç gibi ülkeler toplumsal korporatist yaklaşıma, ABD ve İngiltere gibi ülkeler ise çoğulcu yaklaşıma örnek teşkil etmektedir.

Grunig (2005, s.17-18) mükemmel örgütsel iletişim programlarının genellikle asimetrik varsayımlar yerine simetrik varsayımlara dayalı olduğunu söyler. Halkla ilişkilerle ilgili ön varsayımların, halkla ilişkilerin toplumdaki rolüyle başladığını belirten yazar, yaptıkları literatür taramasının, halkla ilişkiler uygulamalarının çoğunluğunun, onları etkisiz kılan, gerçekçi olmayan beklentilere yol açan ve daha faydalı olmalarını engelleyen bir ön varsayım kümesi üzerine kurulu olduğunu gösterdiğine dikkat çeker. Grunig, halkla

ilişkiler uygulayıcı ve akademisyenlerin sahip oldukları dünya görüşlerini sınıflandırarak, bu dünya görüşlerinin halkla ilişkileri tanımlama biçimlerini nasıl etkilediğini, hatta nasıl belirlediğini açıklar ve daha sonra kendisine ait dünya görüşünü ifade eder ve böylece kendi yaklaşımını konumlandırır. Buna göre, birçok uygulayıcının halkla ilişkilere yüklediği pragmatik toplumsal role göre halkla ilişkiler müşterilerin hedeflerine ulaşmalarını kolaylaştırarak onlara değer sağlayan yararlı bir uygulamadır. Bazı sosyal bilimciler ise halkla ilişkilerin, tarafsız toplumsal role uygun bir biçimde, bir araştırma nesnesi gibi görülmesi gereken tarafsız bir uygulama olarak görürler ve uygulayıcıların kendi toplumsal rollerini nasıl algıladıkları ve hangi motivasyonlarla hareket ettikleri ortaya çıkarılabilir. Üçüncü bir yaklaşıma göre, halkla ilişkiler dünya görüşünün etkisi altında biçimlenen bir davranışlar kümesidir. Karşıt iki ön varsayıma göre halkla ilişkiler güç kazanmaya ya da gücü elde tutmaya yarayan bir araçtır. Halkla ilişkilere biçilen muhafazakar toplumsal role göre halkla ilişkiler ekonomik açıdan güçlü olanların çıkarlarını savunarak bir ayrıcalık sistemini ayakta tutarken, radikal toplumsal yaklaşım ise halkla ilişkilere toplumsal ilerleme, reform ve değişimi yaratma rolü biçer. Bu iki ön varsayım, örgütsel iletişimin toplum üzerinde güçlü etkiler doğurabileceğini varsaymakta ve buna bağlı olarak halkla ilişkileri karşıt toplumsal gruplar arasındaki savaşta kullanılan bir araç olarak görmektedir. Doğaları gereği asimetrik yaklaşımlar olan muhafazakar ve radikal ön varsayımlar, bir grubun diğer grubu yararları doğrultusunda manipüle etmek ya da ikna etmek amacıyla iletişimden yararlandığını kabul ederler. Halkla ilişkilerle ilgili baskın dünya görüşü, örgütlerin çoğunluğu için cezbedici bir düşünce yapısı olan, halkla ilişkilerin, örgütleri davranışlarını değiştirmek ya da ödün vermek zorunda bırakmadan istediklerine ulaştırmaya yaradığı biçimindeki asimetrik görüştür. Bir başka dünya görüşü olan idealist görüş ise, simetrik bir bakış açısıyla her iki grubun da kazanabileceği, halkla ilişkilerin, çoğulcu bir sistemdeki anlaşmazlıkların herkese yarar sağlayacak şekilde giderilmesi amacıyla etkileşim kurulmasını sağlayacak bir araç olarak görüldüğü bir yaklaşımı ifade eder. Asimetrik iletişim sistemlerine, daha ziyade otoriter kültürlerle ve yönetim sistemlerine sahip büyük ölçüde merkezileştirilmiş örgütlerde rastlanırken, simetrik ilişkilere ise katılımcı yönetim sistemlerine sahip merkezsizleşmiş örgütlerde

rastlanır. Yukarıda ifade edilen dünya görüşlerine göre yazar kendi halkla ilişkiler bakışını konumlandırır ve halkla ilişkilerin, kamunun çıkarlarına hizmet etmek, örgütlerle kamuları arasındaki karşılıklı anlayışı derinleştirmek ve toplumsal sorunlarla ilgili tartışmaların bilginin ışığında gerçekleşmesine katkıda bulunmak amacıyla uygulanması gerektiğini ifade eder (Grunig, 2005, s.18-20).

Grunig ve Hunt'ın ilk olarak 1984 yılında ortaya attığı şekliyle halkla ilişkiler modelleri (1) basın ajansı modeli, (2) kamuoyu bilgilendirme modeli, (3) iki yönlü asimetrik model ve (4) iki yönlü simetrik modeldir (s.13). Basın ajansı modeli, kamuoyu modeli ve iki yönlü asimetrik model, asimetrik modellerdir. Bu modellerde örgüt kendi davranışını değiştirmeye çalışmadan, hedef kamu ya da kamularının davranışlarını değiştirmeye uğraşmaktadır. Halkla ilişkiler işlevi basın ajansı modelinde, olabilecek her yolla örgüte medyada yer bulmaya çalışırken, kamuoyu modelinde ise yerleşik gazetecilerden yararlanarak örgütle ilgili nesnel ama sadece olumlu bilgileri kamuoyuna ulaştırır. İki yönlü asimetrik modelde ise, örgütler, kamuları örgütün istediği gibi davranmaya ikna edecek mesajlar geliştirmek amacıyla araştırmalardan faydalanırlar. Bunlara karşılık iki yönlü simetrik modeli kullanan bir örgüt, çatışmaları yönetmek, karşılıklı anlayışı geliştirmek ve kamularla ilişkiler inşa etmek için araştırma ve diyalogdan yararlanır. Bu modelde sadece kamular değil, hem örgütler hem de kamular davranışlarını değiştirmek için ikna edilebilir (Grunig ve White, 2005, s.52). Grunig ve Hunt (1984, s.22) dört halkla ilişkiler modelini ve başlıca özelliklerini, Tablo 12'de görüldüğü şekilde ortaya koymuşlardır.

Tablo 12
Halkla İlişkiler Modelleri

Karakteristiği	Basın Ajansı-Tanıtım	Kamuyu Bilgilendirme	İki Yönlü Asimetrik	İki Yönlü Simetrik
Amaç	Propaganda	Gerçek bilgilerin yayılması	Bilimsel analiz temeli üzerine ikna	Karşılıklı anlayış
Organizasyonun hedefi/kurumsal amacı	Kamuoyunun ve çevrenin kontrolü, hakimiyet	Kamunun kazanılması/çevresel uyum, işbirliği	Kamuoyunun, çevrenin kontrolü, hakimiyet	Kamuoyu ile uyum, çevresel uyum
Halkla İlişkilerin Rolü	Danışma	Bilgilerin yayılması	Danışma	Aracılık
İletişimin Doğası	Tek yönlü, tam gerçek önemli değil	Tek yönlü, gerçek önemli	Çift yönlü, dengesiz etki	Çift yönlü, dengeli etki
İletişim Modeli	Kaynaktan alıcıya	Kaynaktan alıcıya	Kaynaktan alıcıya geri bildirim	Gruptan gruba geri bildirim
Araştırmanın Doğası	Çok önemli değil	Çok önemli değil	Halkla ilişkiler kampanyalarından önce ve sonra tutumların kontrol edilmesi	Kamu ile organizasyon arasında karşılıklı anlayışın değerlendirilmesi
Tipik temsilcisi	P.T. Barnum	Ivy Lee	Edward L. Bernays	Bernays, halkla ilişkiler eğitimcileri ve meslek dernekleri
Günümüzde Uygulandığı Alanlar	Spor, tiyatro, satış geliştirme	Hükümetler, belediyeler, kar amacı gütmeyen kuruluşlar, dernekler, iş dünyası	Serbest ekonomi, ajanslar	Sosyal amacı olan iş dünyası, ajanslar
Yüzdesel olarak yaygınlık (ABD’de 1984 yılında)	%15	%50	%20	%15

Kaynak: Grunig, J. E. ve T. Hunt. (1984). *Managing Public Relations*. New York: Holt, Rinehart & Winston. 22.

Öte yandan, gerçek hayatta halkla ilişkiler uygulamaları yukarıda tanımlanan modellerdeki gibi birbirlerinden kesin çizgilerle ayrılmış değildir. Modeller halkla ilişkilerin evreleri olarak tanımlanmış olsa bile, her biri günümüzde kullanılmaya devam etmektedir ve uygulamalar da, iki yönlü asimetric ve simetrik modellerin bir birleşimi, yani karma motifli halkla ilişkiler biçiminde karşımıza çıkmaktadır. (Grunig, J. E. ve Grunig L. E., 2005, s.307). Grunig'in ortaya attığı modellerin gerçek hayatta var olup olmadıkları, en çok hangi modelin kullanıldığı, hangi tür örgütlerin hangi modeli ya da modelleri kullanmayı tercih ettikleri ve bunu hangi nedenlere bağlı olarak yaptıkları gibi sorulara cevap bulmak üzere, modellerin ortaya atılmasını takiben toplam 13 çalışma gerçekleştirilmiştir (Grunig, J. E. ve Grunig L. E., 2005, s.326).

Katılımcı uygulamalar, karşılıklı olarak bilgi akışı içerdiğinden, doğaları gereği çift yönlü simetrik uygulamalardır. Çalışmamızda ele aldığımız alan kamu yönetiminin bir parçası olarak yerel yönetimler olduğundan, devlet kuruluşlarında yukarıda anlatılan dört halkla ilişkiler modelinden hangisinin ya da hangilerinin uygulanmakta olduğuna dair veriler, bize bu kuruluşların halkla ilişkiler etkinliklerinin katılımcı olup olmadığı konusunda ipuçları verecektir. Zira çift yönlü simetrik halkla ilişkilere daha çok, katılımcı yönetim sistemlerine sahip merkezileşmiş örgütlerde rastlanmaktadır.

Öte yandan, katılımcı uygulamalarda iletişim eyleminde yer alan tarafların simetrik bir diyalog gerçekleştirmeleri tek başına yeterli olmayabileceğini varsayabiliriz. Bu bağlamda Young (1999, s.184), önerdiği iletişimsel demokrasi kuramında, herkesin görüşlerini ve bakış açılarını dile getirmeye hakkı olduğu ve herkesin dinlemek zorunda olduğunun kabul edilmesi gerektiğini, ayrıca adil tartışma ve karar almanın usul kuralları konusunda görüş birliği içinde olunması gerektiğini ifade eder. Ona göre toplumsal konum ve kimliksel bakış farklılıkları kamusal aştığı bölünmelerden çok, kamusal aklın bir kaynağı olarak işlev görmelidir. Young'ın yaklaşımını, karar alma süreçlerine dahil olmak üzere kamu görevlileriyle bir araya gelen yurttaşların beraberce oluşturdukları bir tür platformun işleyişine uygulayacak olursak, iletişim eyleminin çalışma biçiminin yanı sıra, katılımcıların zihinlerinde söz konusu katılım eylemine nasıl yaklaştıklarının da önem

taşıdığını görürüz. Başka bir deyişle katılım aktörlerinin birbirlerine karşı eşit saygı konusunda bir yükümlülükleri olması gerekmektedir. Bu yükümlülük beraberinde, katılımcıları kararlar üzerinde ortaklaşmaya yöneltecek karşılıklı bir bağımlılık durumunu getirecektir.

Öte yandan, politik katılımı iletişim kalıplarının ve kişilerin sahip oldukları değerlerin önemini belirlemek üzere Sotirovic ve McLeod tarafından gerçekleştirilen model çalışmasında değerler (materyalist ve post-materyalist değerler); medya kullanımı (gazetede kamuyu ilgilendiren bilgi ve televizyon eğlence programlarının ölçülmesi); görüş farklılıkları ve kamuya ilişkin bilgi (güncel olaylara ilişkin bilgi ve genel yurttaşlık bilgisinin ölçülmesi) dışsal değişkenler olarak belirlenmiştir. Değerleri potansiyel olarak etkileyen altı dışsal değişken ise cinsiyet, yaş, eğitim, gelir, ideoloji ve yapısal çeşitliliktir. Yazarlar politik katılımı ise birbirine eklemlenen dört madde olarak sunmaktadır. Bunlar, (1) kent danışma kurulu toplantılarına, halk oturumlarına, yasama görüşmelerine katılma; (2) dilekçe dolaştırma; (3) politik kampanyalara ya da kamuyu bilgilendirme kampanyalarına bağış yapma ve (4) toplumsal sorunlara karşı duyarlı gruplarla birlikte çalışmadır. Dışsal değişkenlerin değerlerle, iletişim modelleriyle ve politik katılımı ilişkilendirildiği araştırmanın sonuçlarına göre, materyalist değerler (konforlu yaşam, ulus içinde düzen sağlamak, ülkenin güçlü bir savunması olduğundan emin olmak, suçla mücadele etmek ve yüksek düzeyde ekonomik gelişme sağlamak), televizyon eğlenceliklerinin kullanımını uyarmakta, farklı görüşleri azaltmakta, bilgiyi kısıtlamakta ve sonuç olarak katılımı azaltmaktadır. Diğer yandan post-materyalist değerler ise (düşünceyi ifade özgürlüğü, başkalarına dostça ve nazik davranmak, hükümet kararları hakkında görüş bildirmek, başkalarına yardımcı olmak ve eşit fırsata sahip olmak) kamuyu ilgilendiren bilgileri sunan gazeteleri okumayı uyarak, farklı görüşleri destekleyerek ve bilgiyi artırarak katılımı olumlu şekilde desteklemektedir (2001, s.159-162).

3.5.2. Katılım Uygulamalarında Yüz Yüze İletişimin Rolü.

İletişimin, nitelikleri bakımından birçok etkene bağlı olarak sınıflandırılması mümkündür. Zıllıoğlu (2003, s.19-21) iletişimi (1) bir toplumsal ilişkiler sistemi olarak kişiler arası iletişim; grup iletişimi; örgüt iletişimi; toplumsal iletişim; (2) grup ilişkilerinin yapısına göre biçimsel olmayan ve biçimsel olan iletişim; (3) kullanılan kanallara ve araçlara göre görsel iletişim, işitsel iletişim, görsel-işitsel iletişim, dokunma ile iletişim, telekomünikasyon ve kitle iletişimi; (4) kullanılan kodlara göre sözlü iletişim, yazılı iletişim, sözsüz iletişim ve (5) zaman ve mekân boyutlarında yüz yüze iletişim ve uzaktan iletişim olarak sınıflandırmaktadır. Kişiler arası iletişim, ya da insan iletişimi, iletiyi gönderen aynı zamanda alıcı konumunda olduğundan, iletinin gönderenden alıcıya tek yönde hareket ettiği “medium-arac” modeliyle uyumlu değildir. Konuşmak için başka bir kişiye ya da bir topluluğa hitap edildiğinden, bireyler bu eylem sırasında, hatta öncesinde, hitap edilen kişinin zihniyle bir ön iletişim kurmaktadır. İnsan iletişimi her zaman için cevap beklemekle kalmamakta, aynı zamanda biçimini ve içeriğini de, beklenen karşılığa göre şekillendirmektedir (Ong, 2003, s.206-207). İnsan iletişimi sırasında kurulan yüz yüze iletişim o denli güçlüdür ki, bireyler iletişim kurdukları kişiler hakkındaki ilk izlenimlerini sözel olmayan ipuçları doğrultusunda, yüz ifadeleri; göz teması; fiziksel görünüm ve beden diline dayanarak oluşturmaktadır (Kağıtçıbaşı, 2004, s.218-220).

Öznesi insan olan halkla ilişkilerin temeli kişisel ilişkilere dayanmaktadır (Asna, 2006, s.43). Kamu kuruluşlarının doğal işleyişi içerisinde ise yüz yüze iletişim sık rastlanan, her zaman yinelenen bir olaydır ve halkın ayağına gidilerek kurulmuş bir ilişki söz konusudur. Ancak bir katılım yöntemi olarak yüz yüze iletişimden söz edebilmek için, yönetimin, bu ilişkilerden ilerisi için kimi sonuçlar çıkarmak amacıyla yararlanması, yakınmaları ve halkın isteklerini öğrenmesi ve bunları belleğine aktarması gerekmektedir. Yönetilenle yüz yüze ilişki, yönetime yalnızca önceki eylem ve işlemlerine halkın tepkilerini öğrenme olanağı vermekle kalmamakta, aynı zamanda ona gelecekteki idari davranışının nasıl olması gerektiğine dair ipuçları sunmaktadır (Kazancı, 1978, s.81-83). Yüz yüze ilişkiler konusunda Türk kamu yönetiminin ilginç örnekler vermekte olduğunu

ifade eden yazar, bu iletişim biçimini, yönetimin benimsemiş olduğu ‘yazılı’ biçimden sapma olarak ele almakta, yazılı biçime temel olacak ve yönetimin belleğini genişletecek nitelikte bir yöntem olarak kavramsallaştırmaktadır. Bu yaklaşıma göre yüz yüze iletişimde asıl olan, yöneticinin çevreyi ve halkın isteklerini öğrenmek için halkın ayağına gitmesi, onunla iletişim kurmasıdır. Öte yandan, halkla ilişkilerin en önemli yönlerinden birinin yerel kamu görevlileriyle yurttaşlar arasındaki kişisel ilişkiler olduğu dikkate alındığında, belediyeye başvuran bir kişinin ilgisizlik ya da saygısızlıkla karşılaşmasının bırakacağı kötü etkinin çok zor kaybolacağını öngörerek yurttaş-belediye görevlisi arasında kurulacak tüm ilişkilerin mümkün olduğunca kolay ve karşılıklı saygı kuralları kapsamında yürütülmesi önem taşımaktadır (Tortop, 2009, s. 141).

Bülbül’e göre (2004, s. 120-121) gerçek anlamda halkla ilişkiler uygulaması yöneticilerle yurttaşların yüz yüze ilişkileriyle başlamaktadır. Amacı sorun çözmek olan bu iletişim biçiminin kentsel ve kırsal alanlarda farklı uygulamalarına rastlanmakta, bu uygulamalar sadece üst düzey kamu görevlileri tarafından değil, halkla ilişkiler birimleri ya da farklı birimler tarafından da gerçekleştirilmektedir. Belediyelerin halkı tanımak, sorunlarını ve yakınmalarını öğrenmek için sıklıkla başvurduğu yöntemlerden biri olan halkı dinleme toplantılarını yüz yüze görüşme olanağı sağlaması bakımından önemli bulunmaktadır. Bu uygulama ülkemizde giderek yaygınlaşmakta, belediye başkanlarının yanı sıra bazı valiler, kaymakamlar ve daire müdürleri de belirli günlerde halkı dinlemek için çalışmalar yapmaktadır. Halk günü, dert dinleme toplantısı, halk saati gibi terimlerle adlandırılan bu uygulamalar, demokratik rejimin bir niteliği olarak algılanmaktadır (Bülbül, 2004, s.153). Yüz yüze görüşmeler yapmak amacıyla kapı kapı dolaşma yöntemi de yerel yönetimler tarafından uygulanabilmektedir. Örneğin Kadıköy Belediyesi’nde Kültür ve Sosyal İşler Müdürlüğü’ne bağlı Sosyal Destek Bürosu’nda çalışan kamu görevlileri rutin bir görev olarak her hafta önceden belirlenmiş bir program dahilinde mahallelerdeki sokakları gezmekte, kapı kapı dolaşarak yurttaşların gereksinim ve taleplerini belirlemektedir. Ergüner yapılan kişisel görüşmede, bu iletişim biçiminde “aktif olarak evinin durumunu, çocuklarının durumunu, üstünü başını, yüzündeki ifadeyi, ağızındaki dişini” gördükleri için ihtiyaçların daha sıcaklığına ortaya çıktığını ifade etmiştir.

Yerel yönetimlerde yurttaş katılımını artırmaya yönelik iletişimin temel taşı hiç kuşkusuz mahalle ölçeğinde, yerel halkla yüz yüze gerçekleştirilen çalışmalardır. Yüz yüze yapılan iletişim, katılım süreçlerinin mahalleliler tarafından sahiplenilmesine katkıda bulunmakta, ayrıca yerel yönetim ve belde halkı arasında yakınlaşma sağlamaktadır. Öte yandan, mahalle ölçeğinde katılıma verilen önemin, kamu yönetiminin yeniden yapılandırılması anlamında sınırlı biçimde olsa da, mevzuata yansdığı görülmektedir. Belde halkının örgütlü olmayan geniş kesimlerine ulaşabilmek ve bunları katılımcı mekanizmalara dahil edebilmek için en uygun yöntem, mahalle ölçeğinde katılımcı yapıların oluşturulmasıdır. Bu yapıların; önemli ölçüde komşuluk ilişkilerine ve kişisel tanışıklığa dayanan, bireyleri kendi günlük yaşamlarını etkileyen kararların alınmasına doğrudan katılabildiği dolaysız ve aracsız yapılar olması gerekmektedir. Söz konusu dolaysız ve aracsız yapılarda yürütülecek, yerel yöneticilerin ve muhtarların desteği ve katılımıyla yürütülen mahalle çalışmaları, mahalle sakinlerinin yaşadıkları mekana ve kente sahip çıkma duygusunun ve kentlilik bilincinin gelişmesine, kentsel haklarını ve sorumluluklarını daha iyi anlayabilmelerine, uygulamasına doğrudan katılabilecekleri ve sorumluluk üstlenebilecekleri projeler geliştirilmesine, kendi yönetimlerine doğrudan katılabilecekleri yapılar ve süreçler geliştirilmesine ve bunlara bağlı olarak, demokratik ve etkin bir mahalle yönetimin oluşturulmasına katkıda bulunmaktadır (Emrealp, 2005, s.105).

Mahallede gerçekleştirilen yüz yüze iletişimi daha da güçlü kılan niteliği, bu iletişimin çoğunlukla bizzat belediye başkanı tarafından gerçekleştiriliyor olmasıdır. Yalçındağ, belediye başkanının gücünü, hem kent halkı tarafından doğrudan seçiliyor olmasına, hem de başkanların kişilikleri ve siyasal-sosyal ilişkileriyle çoğu kez belediye meclislerinde ve belediye örgütü üzerinde bir otorite kurabiliyor olmalarına bağlamaktadır (1996, s.81-82). Buna bağlı olarak, günümüzde belediye olgusunun, kentlerde başkan etrafında yoğunlaşan ve somutlaşan bir olgu olduğunu söylemek mümkün görünmektedir. Toplumun, doğrudan gündelik yaşamını etkileyen kararlar alması ve uygulaması nedeniyle belediye başkanını çok güçlü bir kamu yöneticisi olarak algılama eğiliminde olduğu ifade edilebilir. Bu eğilimin nedenini, yurttaşların, belediye hizmet ve etkinliklerini, merkezi

yönetimin hizmet ve etkinliklerine kıyasla daha çabuk, daha açık ve daha güçlü şekilde görüyor ve hissediyor olmasına bağlamak olası görünmektedir.

Kamu görevlileriyle gerçekleşen yüz yüze iletişim ya da kişisel görüşmelerde yurttaşların kendilerini rahatça ifade edebilecekleri bir ortam yaratmak önem taşımaktadır. Yüz yüze iletişim durumunda hedef, sözel iletileri yorumlayarak, kaynağa ilişkin tutumlarını, kaynakla olan rol ve statü ilişkileri, fiziksel çevre koşulları ve o andaki bedensel ve ruhsal durumu gibi değişkenlerin etkisiyle kendi gerçeklerine uygun hale getirecek, böylece algıladığı ve çözümlediği sözel ve görsel mesajlara eklediği yan anlamlarla birlikte kaynağın amacı, ne söylediği ve ne söylemek istediği konusunda bir yargıya sahip olacaktır (Zıllıoğlu, 2003, s.246). Bu bağlama yurttaşlar kamu kurumlarında olumsuz ya da tepeden bakan yaklaşımlarla karşılaşabildiklerinden, yüz yüze iletişim sırasında gereksinimlerinin karşılanması ya da en azından uygun bilgilendirmenin yapılması konusunda kamu personelinin kurum içi eğitimlerle bilinçlendirilmesi bir zorunluluk halini almıştır. Öte yandan, çağdaş yönetim anlayışına göre yönetim birimleri yurttaşlara sadece idari konularda değil, gerektiğinde psikolojik ya da kültürel konularda da destek olmak durumundadır (Çukurçayır, 2009, s.92-93).

Yüz yüze iletişim bağlamında, YG-21 süreci kapsamında ülkemizde farklı kentlerde yürütülen mahalle çalışmaları incelendiğinde ise, bu çalışmaların genel olarak birbirine benzediği, ancak farklı yöntemlerin ortaya çıkabildiği görülmektedir. Antalya YG-21 öncülüğünde gelişen ve başka kentlerde de benzerleri görülen “mahalle forumları” mahalleye ilişkin sorunların yerinde saptanması ve çözüm yollarının geliştirilmesinin sağlanmasıyla kalmayarak, kentlilere YG-21’in tanıtılması ve katılımcı yerel yönetim kültürünün yaygınlaştırılmasına da hizmet etmektedir. Bursa YG-21’in öncülüğünde gelişen “Kent Gönüllüleri Evleri” kapsamında ise, mahallelilerin kendi sorunlarını belirlemek ve çözüm üretmek için bir araya gelmeleri, imece anlayışıyla hareket ederek, çok geniş bir yelpazedeki konularla ilgili çalışmalar yapmalarına olanak sağlamaktadır. YG-21 ile başlayan bir başka mahalle çalışması ise, İzmir’de yürütülen “Muhtarlıkların Güçlendirilmesi Projesi” çerçevesinde oluşturulan “Semt İletişim Merkezleri” modelidir.

Bu kapsamda oluşturulan bir başka yapı ise, İzmit, Antalya ve Yalova’da yapılandırılan ‘Mahalle Meclisleri’dir. Bunların kurulmasındaki temel hedef, mahallelilerin, sorunlarından yakının ve hizmet bekleyen yurttaşlar olmasından çıkarılıp, çözümün aktif bir parçası haline getirilmesidir (Emrealp, 2005, s.106-107).

Kazancı (1978, s.81), katılıma yönelik yüz yüze iletişim için birkaç koşulun bir arada bulunması gerektiğini söylemektedir. Bunlar (1) söz konusu iletişimin eğitimli ve konunun önemini kavramış görevliler tarafından yürütülmesi, (2) yönetilenlerin tepki ve önerilerinin üst yönetime iletilmesi için etkin bir örgüt içi iletişim ağının bulunması ve son olarak (3) yönetimin halkla ilişkilerden kendisi için sonuçlar çıkarabilme tasa ve çabasında olması gerekmektedir.

Young, doğrudan katılım uygulamaları için olmasa bile, müzakereci demokrasi modeline alternatif olarak sunduğu iletişimsel demokrasi kuramında, karar alma süreçlerine dahil olmak üzere bir araya gelmiş yurttaşların (kamunun) kullanmasında fayda gördüğü üç iletişim biçiminden söz etmektedir. Bunlar selamlaşma, retorik ve öykü anlatmadır. Young’a göre bu iletişim biçimleri özellikle ortak anlayışların bulunmadığı, grup temelli farklılıkların ön plana çıktığı durumlarda farklılıklar üzerinden konuşma yolları sağlayacak ve diyalog ortamını güçlendirecektir (1999, s.188-194). Young’a göre, diyalog içindeki taraflar birbirlerinden çeşitli açılardan (kültürel değerler, çıkarlar, amaçlar) farklı konumda olduklarında, çatışmayı çözme ya da belirli bir hareket tarzı üzerinde anlaşmaya varma çabaları tarafların güven ya da saygıyı sağladıkları giriş sözleri olmaksızın başlayamaz. Bunların yokluğu soğukluk, kayıtsızlık, hakaret olarak değerlendirilir. “Merhaba”, “Nasılsınız?”, “Hoş geldiniz”, “Görüşmek üzere” gibi sözcüklerle izin isteme ifadeleri, süregiden tartışmayı yumuşatmak için kullanılan yumuşak övgü biçimleri, ego okşamaları ve boyun eğmelerle rahatlatan konuşma biçimleri de selamlaşma kategorisine girmektedir. Ayrıca tartışmalar, insanları sevgiyle, dostça bir araya getiren dil dışı jestlerle yürütülmelidir. Bedenler ve bedenlere gösterilen dikkat, iletişimsel demokrasi idealine uygun olmalıdır. Öte yandan, farklı amaçları, değerleri ve çıkarları olan yurttaşların ortak sorunları beraberce çözmeye uğraştığı bir tartışma durumunda katılımcıların iddialarda

bulunup gerekçeler sunması yeterli olmamaktadır. İnsan sesinin duyulması da zorunludur. Konuşmacı retorik aracılığıyla dinleyicilerin belirli niteliklerine ya da deneyimlerine ve kendisinin onlarla ilişkili özgül konumuna seslenir. Retorik ayrıca konuşmanın hangi vesile ile yapıldığını belirler: “Bugün şunu anmak için buradayız”, “Kısa bir süre önce acil bir telefon aldık” ya da “Öteden beri sürdürdüğümüz bir politika tartışması var”. Kısacası retorik çağrışımlar, simgeler ve özel anlamlar yoluyla konuşmacı ve dinleyici arasında bunları paylaşıp paylaşmadıklarını gösteren bir bağlantı kurar. Ayrıca retorik, mizah, söz oyunu, imgeler ve mecazlar kullanarak savlara somutluk verir ve bir renk katar. Tartışma sırasında dinleyicilerde bir arzu uyandırarak düşüncelerinin ortaya çıkmasına katkıda bulunur. Son olarak, iletişimsel bir demokraside tartışmaya katılanlar, tartışmaya çoğunlukla yanlış anlamalarla, muhataplarının kim olduğu konusunda bir bilgisizlikle, kendi gereksinim ve isteklerinin anlaşılmadığı duygusuyla başlarlar. Bu farklılık ortamda anlatı, farklı olanları simetrik hale getirmeksizin, farklılık üzerinden anlayışa varmayı çeşitli yollarla teşvik eder. Bunlar (1) anlatının kişisel deneyimi diğer kişilere sergilemeyi sağlayarak duygudaşlık yaratması, (2) anlatının, belirli pratiklerin, yerlerin ya da simgelerin bunlara inanan kimseler için ne anlama geldiğini açıklayarak bir değerler, kültür ve anlam kaynağını açığa vurması ve (3) anlatının, belirli toplumsal konumların bakış açılarından bunların sahip olduğu bütünsel toplumsal bilgiyi açığa vurması, böylece dinleyicilere tüm farklı anlatıların birleşimi kolektif toplumsal bilgeliği kazandırmasıdır.

Keane ise (1993, s.122-124), yurttaş ve yönetim arasındaki iletişimin iki yönlü olduğunu, sadece hükümete karşı görüş bildirmek değil, görüş istemek erkini de kapsadığını ifade ederek, öğrenme hakkının sağlam kurumsal desteklere ihtiyacı olduğunu belirtmekte ve öğrenme hakkını korumayı amaçlayan “dikkatli bakış” doktrinden bahsetmektedir. Buna göre dikkatli bakış doktrini, kapalı pazarlıklara ve tek yanlı görüşmelere şüpheyle bakmakta; yurttaşların katılamadığı toplantılarda neler yapılabileceğini belirlemekte; tüm diğer toplantıların yasal bir yasaklama olmadığı sürece kamuya açık olmasını emreder; toplantıların kamuya kapatılmasının usullerini belirler ve bu hallerde zabıt tutulmasını zorunlu kılar.

3.5.3. Katılım Uygulamalarında Halkla İlişkiler ve Propaganda.

Batının çoğulcu toplumlarında olumsuz anlamıyla propagandanın kitle iletişimini tek elden yönetmenin olanaksız olması dolayısıyla terk edildiği düşünülecek olursa, kapitalist devletlerdeki halkla ilişkilerin ve reklamcılığın, totaliter devletlerin uyguladığı propagandanın bıraktığı boşluğu dolduran teknikler olduğunu söylemek mümkün görünmektedir (Duverger, 1973, s.7). Propaganda da, halkla ilişkiler de, devletin topluma düşünce aşılama ve çevreyi etkilemek için kullandığı yöntemler arasındadır. Ancak halkla ilişkilerde, çevreyi etkilemek amacıyla farklı yöntemler kullanıldığı gibi, bu amaca ek olarak örgütün belleğini genişletmek ve yönetilenin sorunlarının daha kolay çözülmesini sağlamak gibi iki amaç daha bulunmaktadır (Kazancı, 1978, s.16). Benzer bir bakış açısıyla Zılhoğlu (2003, s. 87-88) iletişim eylemini bireyselden toplumsala doğru aşamalandırarak, bir iletişim alanı olarak siyasetin kişisel kanaatleri; kamuoyunun ve politikaların belirlenmesini; oy verme ve karşıt gösteriler yapmayı; kamuoyu yoklamalarını; propagandayı ve siyasi toplantıları barındırdığına işaret etmektedir. Buna göre son aşama olarak belirlenen özel olarak topluma yönelik iletişim, özellikle kitle iletişim araçlarını kullanarak toplumun tümünü hedefleyen eğitim ve öğretim kurumları, eğitim televizyonu, kamuoyunun araştırılması ve duyurulması, kamuoyu oluşturulmaya yönelik propagandalar, mitingler, grevler, protesto yürüyüşleri, reklamlar, ekonomi haberleri gibi iletişim türlerini içermektedir.

Yurttaşları karar alma süreçlerine dahil etme eylemlerini, başka bir deyişle yurttaş katılımı uygulamalarının uygulayıcılar açısından hedefleri incelendiğinde, bunların bilgilendirmeden manipülasyona kadar uzanan geniş bir alana yayıldığını belirlemek mümkün görünmektedir. Walters, Aydelotte ve Miller'a (2000, s.352) göre katılımın amaçları ortaya çıkarma (tanımların, seçeneklerin ya da ölçütlerin aranmasına destek), eğitim (halkı bir konu ya da önerilen alternatif ile ilişkili olarak eğitme), ölçümleme (bir grup seçenek konusunda kamuoyunu değerlendirme), ikna (halkı önerilen seçenek doğrultusunda ikna etme) ve meşrulaştırma (toplumsal normlar ya da yasal gerekliliklere uygun olarak siyasa oluşturma süreçlerinin meşrulaştırılması) olarak belirlenmiştir. Wang (2001, s.328)

ise, karar alma süreçlerine katılımın gayelerinin hedef oluşturma; stratejilerin, siyasaların ve kaynakların belirlenmesi; ve son olarak da yönetimin hizmetlerinin gözlenmesi ve değerlendirilmesi olduğunu ifade etmektedir. Yang ve Callahan (2005, s.199) ise yukarıda belirtilen katılım amaçlarına ek olarak önceliklerin belirlenmesi; stratejik planlama; program hedeflerinin açıklığa kavuşturulması; bu hedeflere ulaşabilmek amacıyla strateji geliştirme; siyasa seçeneklerinin geliştirilmesi; bütçe görüşmeleri; performans ölçümleme; personel tavsiyesi oluşturma ve program başarısının değerlendirilmesi konularını belirlemişlerdir.

Yukarıda yurttaş katılımı konusunda çalışan araştırmacıların sıralamış olduğu katılım hedefleri arasında hiç kuşkusuz propaganda yer almamaktadır. Ancak, yerel yönetimlerin seçimle görev başına gelip yine seçimlerde görevden alındıkları düşünülecek olursa, tüm etkinliklerinde yeniden seçilme hedefinin bulunacağını öngörmek yanlış olmayacaktır. Bu doğrultuda, kamu görevlilerinin, istemli olarak gerçekleştiriyor olsalar bile, yurttaşlarla kurdukları ilişkilerde belediye hizmet ve etkinlikleri konusunda nesnel bilgilendirmeyi aşabilecek ve görüşlerini manipüle etme potansiyeline sahip bir içerik olabileceği gözden kaçırılmamalıdır. Burada önemli olan nokta, yerel yönetimlerin halkla ilişkiler işlevinden sorumlu olan kişilerin, bir halkla ilişkiler ajansı çalışanı kimliğiyle değil, bir kamu kuruluşu çalışanı kimliğiyle hareket etmesidir.

Pek çok devlet kurumu, riskli ya da istenmeyen gelişmelerin (çevresel risk taşıyan çeşitli tesisler gibi) toplumsal kabulünü hedefleyen halk katılımı çalışmaları yürütmektedir. Bu gibi çalışmalar, karar alma süreçlerine gerçek bir katılımı amaçlamadığından, kamuoyunu ve kamusal algıları manipüle etmek isteyen bir halkla ilişkiler çalışmasına dönüşebilmekte, propagandavari olarak adlandırılabilir bir takım halkla ilişkiler yöntemleri, halk katılımı adı altında kullanılabilir. 1989 yılında Avustralya federal hükümeti, New South Wales ve Victorian devlet yönetimleri tarafından, tehlikeli atıkların yakılarak imha edilmesini amaçlayan bir yüksek ısılı fırının inşa edilmesiyle ilgili olarak kurulan The Joint Taskforce on Intractable Waste (Zorlu Atıklar için Ortak Çalışma Grubu), bu konuya iyi bir örnek teşkil etmektedir. Bedder'e göre (1999), söz konusu

Çalışma Grubu'nun amacı, halkın tehlikeli atıklar konusunda ne yapmak istediğini ortaya çıkarmak değil, yüksek ısı bu fırının toplum tarafından kabullenilmesini sağlamaktır.

Yukarıdaki örnekte görüldüğü gibi, halkla ilişkilerle zaman zaman bağdaştırılan bir başka kavram da propagandadır. Propaganda kavramının temelinde bireyin iletişim gereksinimi, bir olguyu açıklamak ya da aktarmak arzusu yatmaktadır. Birey bunu yaparken, aynı zamanda, karşı tarafta kendi amaçlarına yönelik değer yargıları oluşturma çabası içindedir. Ancak bireyin davranışlarının altında duygusal nedenler olabileceğinden, bu çaba beraberinde gerçeğin uzağına düşmüş bir anlatım getirebilir. İletişim sürecinde her zaman var olan hata payını da dikkate alırsak, bu anlatımın kasıtlı olmayan bir yanılgıya ya da yanlış aktarmaya neden olacağını söyleyebiliriz. Kişi, başkalarıyla iletişim kurma çabası içindeyken bazı psikolojik tuzaklara düşerek, propagandacının çarpıttığı gerçeklere, kışkırttığı önyargılara kapılabilir (Bektaş, 2000, s.143-144). Kitle iletişim araçlarının yaygınlaşmasına bağlı olarak bireyler, propaganda ve reklam gibi iletişim biçimlerinin etkilerinden geniş çapta etkilenmektedir. Bir kaynaktan bir hedefe, tutum değiştirme amacıyla yöneltilecek tek yönlü bir haberleşme olarak tanımlanabilen etkileyici iletişim, propagandadan daha geniş bir kavramdır ve her türlü etki amacını içermektedir. Gündelik konuşmalarda daha çok olumsuz bir anlam taşıyan propagandanın, bu değer yargılarından arındırılarak değerlendirildiğinde, kişi ya da grupların fikir, tutum ya da davranışlarını etkileme amacına yönelik bir iletişim şekli ya da tek yönlü haberleşme olarak tanımlamak mümkündür (Kağıtçıbaşı, 2004, s.175-176). Başka bir anlatımla, “bütün insanların her iletişim eyleminde bilgilenmek, ikna etmek, bilgilendirmek, yönetmek, eğlenmek vb. gibi bir dizi neden ve amacı vardır” (Zılhoğlu, 2003, s.10). Yukarıda da ifade edildiği gibi, kamu kuruluşlarında yürütülen halkla ilişkiler çalışmalarının propagandadan ayrılması zor olabilmektedir; çünkü halk ve siyasal kurumlar arasında etkileşim sağlayan halkla ilişkiler etkinliklerinin manipülatif etkilerden arınması kolay olmamaktadır (Bıçakçı, 2006, s. 111).

Propaganda, bireyler ve gruplar aracılığıyla diğer grupların kanılarını, görüşlerini ve davranışlarını iletişim araçlarını kullanarak propagandacının isteği doğrultusunda etkileme, değiştirme veya kontrol altında tutmaya yönelik bilinçli davranışlardır (Özsoy,

1998, s.5). Öte yandan, propaganda kavramının içeriği ve ona yüklenen anlam, tarihsel süreç içerisindeki uygulamaların etkisiyle biçim değiştirmiştir. Propaganda sözcüğü önceki dönemlerde daha çok ikna kavramıyla ilişkilendirilmişken, daha sonraki olumsuz anlamı savaş propagandasını içermektedir. Dolayısıyla propaganda kavramının içeriğindeki değişimleri anlayabilmek için kavramın tarihsel gelişimini incelemek gerekmektedir. Zira, otokratik rejimlerde devlet tekelinde olan kitle iletişim araçları propaganda yayma işlevini üstlenmektedir. Polisle beraber iktidarın temelini oluşturmakta olan propaganda, bir toplumsal sözde-birleştirme aracıdır (Duverger, 1984, s.121).

Buna göre, Domenach'ın ifadesiyle, kamuoyunu etkilemek ve yönetmek için örgütlenmiş bir kurum olarak propaganda, ancak 20. yy'de yüzyılda, kendisine aynı zamanda hem eylem alanını (çağdaş kitleyi), hem de eylem yollarını (yeni haber alma ve iletişim tekniklerini) sağlayan bir evrim sonunda belirir (2003, s.19). Sözcük 18. yy.'de genel kullanıma girinceye kadar hep kilise tarafından, inançları yaymak anlamında kullanılmış, siyasal propaganda ise gerçek anlamıyla Fransız Devrimi'nden sonra, devrim komiteleri, kulüpleri ve meclisleri tarafından kullanılmaya başlanmıştır.

Daha önceki çağlarda da hiç kuşkusuz propaganda olarak nitelendirebileceğimiz etkinlikler vardı. Özgür bireylerin giyimi kuşamı, bedenlerini temiz ve sağlıklı tutmak konusundaki özenleri, şiir ve felsefeyle uğraşmaları öncelikle, bu kesimin üyelerinin kendi seçilmişliklerinin meşruiyetlerini kendilerine inandırmayı hedefleyen ritüellerdi. Bununla birlikte, bu ritüellerin bir başka sonucu da, özgür olmayan Atina ya Romalıların gözünde, özgür kişilerin meşru kılınmasıydı. Bir başka propaganda etkinliği de, bu şekilde adlandırılmıyor olsa da, Roma'da lejyonların törenlerle uğurlanması ve zafer alaylarıyla karşılanmasıydı. Aynı şekilde, Roma'da egemen kesimin ve onun elinde tuttuğu devlet iktidarının halka benimsetilmesinde en çok kullanılan propaganda biçimlerinde biri de kentleri anıtsal mimari kurallarına göre inşa etmektir. Roma'nın mirasçısı diyebileceğimiz Roma Katolik Kilisesi Devleti, etkinliklerinde tarihte ilk kez “propaganda” sözcüğünü kullanarak (Congragatio de Propaganda Fide – Doğru İncanın Yayılması için Eğitim Koleji), bu terimi hayata geçirmiştir. Kilisenin bu resmi propaganda kullanımının yanı sıra,

ayinlerde cemaate kutsal metinleri öğretirken heyecanı artırmak için müzikten yararlanması, müzikle beraber dekor, ritüeller, ortak heyecan, birlikte dökülen gözyaşı gibi öğelerle iletişimin güçlendirilmesi de bir propaganda etkinliğidir (Oskay, 2003, s.8-10)

Propagandanın Fransız Devrimi'nden sonra günümüzdeki anlamıyla kullanımında dahi, 20. Yüzyıla gelinceye kadar dinsel bir taraf bulunmaktayken, politik propaganda bu yüzyılın ilk yarısının başta gelen olgularından biri olmuştur. Bir taraftan uluslaşma ve kentleşmenin yarattığı kolaylıkla etkilenen, ortak ve sert tepkiler geliştirebilen, bilgilendirilmeye susamış kitleler, diğer taraftan da yazı, söz ve resmin yanı sıra basılı yazının gazeteler, sözün telsiz ve radyolar, görüntünün ise fotoğraf, sinema ve televizyonla yayılmasının yarattığı yeni teknikler sayesinde propagandanın bu gelişimine katkıda bulunmuştur. Propagandanın reklam ve politik ülkücülük olarak adlandırabileceğimiz iki kaynağı bulunmaktadır. Propaganda ve reklam yeniçağa kadar geçirdikleri evrim ve kullandıkları teknikler bakımından, birbirine paralel bir gelişim göstermişlerdir. Reklamın çıkış noktasının bilgilendirme olduğunu varsaysak da, daha sonra bilgilendirme ve inandırma amacından, esinleme, sarsma amacına yönelmiştir. Bununla birlikte propaganda, reklamın yöntem ve biçimlerinden, özellikle ABD seçim kampanyalarında gözlemleyebileceğimiz gibi, yararlanmaktadır. Bu tarz propaganda, kampanya süreleriyle sınırlı olması, belirli yöntemlerle belirli düşünceleri aktarmayı hedeflemesi bakımından politik eylemin normal bir anlatımı olarak, reklam türü propaganda olarak adlandırılmaktadır. Ülkücülükle politikanın bir araya gelmesi ise, tarihi derinden etkileyen, totaliter eğilimli bir propaganda türünü ortaya çıkarmıştır. İdeolojinin silahlarla birleştiği, propagandanın stratejiyi desteklediği türden savaşların ortaya çıkması, jakobenizm, marksizm, faşizm gibi büyük ve fetihçi ülkülerin etkileri de bu yeni propaganda biçimiyle ilgilidir (Domenach, 2003, s.19-26).

Yukarıda bahsettiğimiz ideolojik içerikli totaliter kullanımının yarattığı etki nedeniyle, günümüzde propaganda daha çok olumsuz bir anlam taşımakta, gerçekleri saptırarak halkı kandırmak olarak kullanılmaktadır. Ancak, propaganda eyleminde, kaynaktan hedefe yönelen, hedefin tutum ve davranışlarını değiştirmeyi hedefleyen tek

yönlü bir iletişim söz konusudur. Yaşadığımız çağda gerek tek yönlü, gerekse çift yönlü asimetrik ve simetrik iletişim modelleri bir arada kullanılmaktadır. Bir modelin kullanımının başlayıp sona ermesini takiben bir diğerrinin gündeme gelmesi gibi çizgisel bir akış söz konusu değildir. Bu doğrultuda propagandanın, zihinlerdeki olumsuz çağrışımlarından bağımsız bir etkileyici iletişim biçimi olarak bugün gerek kamu, gerekse özel sektör tarafından sıkça kullanılan tek yönlü iletişim biçimlerinde biri olduğunu ileri sürmek olasıdır. Keza, belirli bir konuda kamuoyu oluşturmak ya da yurttaşları etkilemek amacıyla yerel yönetimlerin başvurduğu iletişim biçimlerinden biri de propaganda'dır. Modern anlamıyla propagandanın amacı, katılımı da içermektedir. Örneğin yerel yönetimlerde yurttaş-yönetici iletişiminin görece kolay ve sık gerçekleştiğini düşünecek olursak, tüm kişisel ve yüz yüze iletişim biçimlerinin propaganda özelliklerini barındırdığını göz önünde bulundurmak gerekmektedir.

Öte yandan, kamu kuruluşlarının, siyasetçilerin ve hükümetler tarafından yürütülen politikaların kamuoyuna, onu manipüle etmeye yönelik yöntemler kullanılarak sunulabilme potansiyeli halkla ilişkilere olumsuz anlamlar yüklenmesine neden olmaktadır. Örneğin, halkla ilişkilerin bir uzantısı olarak algılanan spin (yönlendirme) etkinliklerinde kamu ilişkisini kamu manipölasyonuna dönüştürmek amacıyla liderler, kurumlar ve politikalar halkın olumlu olarak algılayacağı imgelere büründürölmekte ve bu bağlamda halkla ilişkiler, imaj oluşturma ve yayma yoluyla kamuoyunun davranışını etkileyen bir meslek olarak tanımlanmaktadır (Erdoğan, 2007, s.35). Medyada siyasi propaganda konusunu ele alarak halkla ilişkileri de bir propaganda endüstrisi olmakla eleştiren Chomsky, halk arasındaki yaygın inanışları deşifre etmek ve derinlemesine kavrayabilmek için bireylerin öncelikle siyasi gündeme şüpheli bir bakış açısıyla yaklaşmalarını ve gündemi sorgulamalarını, daha sonra iktidarın nasıl dağıtıldığı, temel kararların kim tarafından verildiğı, üretim-tüketim-dağıtım alanındaki temel aktörleri ve halkın yaşamını doğrudan etkileyen kararları kimin verdiğı gibi soruların cevaplarını aramalarının zorunlu olduğunu ifade etmektedir. Yazar ayrıca, siyasaların ve bilginin biçimlendirilmesinin, iktidarın dağıtımını yansıtır yansıtmadığını sorgulamayı da önermektedir (2001, s.26-27).

Sonuç olarak, halkla ilişkiler çoğulcu toplumlarda geçerli olan özgürlük anlayışına uygun çevreyle etkileşim yöntemidir. Dşng aşılama gibi bir amacın gerçekleşmesinde, toplumsal ve siyasal düzene bağlı olarak, propagandadan yol ve yordam açısından ayrılmakta (Kazancı, 1978, s.20); dürüstlük ilkesi doğrultusunda hareket ederek kuruluşu kamuoyuna tanıtmakta olduğundan farklılaşmaktadır (Asna, 2006, s.33). Öte yandan, halkla ilişkilerin propagandadan tamamen farklı olduğu ya da demokratik toplumlarda propagandanın kesinlikle var olamayacağını düşüncesine şüpheyle yaklaşmak gerekmektedir. Medyada tekelleşmeler, reklam ve halkla ilişkiler kampanyalarında kullanılan iletilerin içerikleri, halkı eğitici ya da bilgilendirici duyuruların propagandavari anlamlar içermesi gibi konular nedeniyle bu kavramların uygulamadaki sınırlarına sakınlımlı yaklaşmak uygun olacaktır.

4. KADIKÖY BELEDİYESİ HALKLA İLİŞKİLER VE KATILIM ARAŞTIRMASI.

Kadıköy ilçesi, İstanbul ilinin ortalarına, Boğaz'ın Marmara ağzının doğusuna düşer. Doğusunda Maltepe ilçesi, batısında İstanbul Boğazı, ve Marmara Denizi, kuzeyinde Üsküdar ve Ataşehir ilçeleri, güneyinde Marmara Denizi ile çevrilidir.

Kadıköy ilçesi, kuzeyde Üsküdar ilçesi, kuzey doğuda Ataşehir ilçesi, güneyde ve batıda Marmara Denizi ile güney doğuda Maltepe İlçesi sınırları ile çevrenmiştir. İstanbul ilinin nüfus bakımından en yoğun altıncı ilçesi olan Kadıköy, Haydarpaşa-Gebze Ekspres Yolu (D-100 Karayolu), Harem-Gebze banliyö tren yolu, TEM otoyolu ise Kozyatağı kavşağı ile ana ulaşım akslarına bağlanmakta olup, ayrıca deniz ulaşım araçları ile şehir içi ve şehirlerarası ana ulaşım ağları yer almaktadır. Kıyı kesiminde Şehir Hatları Vapur İskeleleri ve Deniz Otobüsü İskeleleri bulunmaktadır. Kadıköy İlçe sınırları içinde bulunan; 19 Mayıs, Acıbadem, Bostancı, Caddebostan, Caferağa, Dumlupınar, Eğitim, Erenköy, Fenerbahçe, Feneryolu, Fikirtepe, Göztepe, Hasanpaşa, Koşuyolu, Kozyatağı, Merdivenköy, Osmanağa, Rasimpaşa, Sahrayı Cedit, Suadiye ve Zühtüpaşa mahallelerini kapsayan 21 yerleşim biriminden oluşmaktadır. Kadıköy altı tepe üstüne kurulmuştur. Bu tepeler doğudan batıya doğru Göztepe, Fikirtepe, Acıbadem, Altıyol, Cevizlik (Küçük Moda), Koşuyolu'dur. Fenerbahçe Parkı, Göztepe Parkı, Özgürlük Parkı ile sahil boyunca devam eden yeşil alanlar en önemli aktif yeşil alanlardır. Kuzeybatı - Güneydoğu doğrultusunda Haydarpaşa'dan Bostancı'ya yaklaşık 21 km.'lik uzun bir sahil şeridinde sahiptir.

Kadıköy Belediyesi, 1855 yılında şehremaneti olarak kurulmuştur. İlk olarak 11.Bölge ve 18. Daire adını alan Kadıköy Belediyesi'nin ilk başkanı, Osman Hamdi Bey'dir. Meşrutiyet yıllarındaki ilk belediye reisliğini Moralızade Ali Bey'in yaptığı belediye, daha sonra Operatör Dr. Cemil Topuzlu'nun şehreminliğinde ve mütareke yıllarında da Celal Esat Arseven'in reisliğinde hizmetlerine devam etmiştir. 23 Mart 1930'da ilçe olan Kadıköy 1984 yılında Büyükşehir'e bağlı bir ilçe Belediyesi olarak

yapılandırılmıştır. 1984-1989 döneminde Osman Hızlan, 1989-1994 döneminde Cengiz Özyalçın belediye başkanlığı görevini yürütmüştür. 1984 İlçe Belediyesi'nin kuruluşundan bu yana belediyede görev alan Av. Selami Öztürk 1. Dönem'de Meclis üyesi, 2. Dönem'de Başkan Yardımcılığı yapmıştır. 3. Dönemden bu yana Belediye Başkanlığı görevini sürdürmektedir (Kadıköy Belediyesi, 2011, s.16).

4.1. KADIKÖY BELEDİYESİ'NDE HALKLA İLİŞKİLER VE YURTTAŞ KATILIMI.

Bu bölümde, çalışmanın daha önceki bölümlerinde kuramsal ve kılgsal açılardan açıklamaları yapılmış olan olguların arasındaki ilişki ve etkileşimin araştırılması amacıyla Kadıköy Belediyesi'nin halkla ilişkiler ve yurttaş katılımı etkinliklerine yönelik inceleme ve araştırmanın sonuçları değerlendirilecektir. Söz konusu inceleme kapsamında belediyenin, ona bağlı çeşitli organların ve Kadıköy Kent Konseyi'nin yayınları ve web sayfalarında yer alan verilerden ve gerçekleştirilen kişisel görüşmelerden yararlanılacaktır. Buna ek olarak, Kadıköy ilçesinde yaşayan kişilere yönelik olarak gerçekleştirilen araştırmada elde edilen bulgu ve veriler, çalışmanın önceki bölümlerinde sunulan yaklaşımlar ışığında değerlendirilecektir. Kadıköy Belediyesi'nin yurttaşlarla iletişimini ve katılım etkinliklerini değerlendirmeye yönelik olarak yapılan bu çalışmanın, söz konusu olguları halkla ilişkiler bakış açısına göre ele almakta olduğu gözden kaçırılmamalıdır.

Bu bölüm kapsamında yapılan araştırmalarda yerel yönetimlerde yurttaş katılımını geliştirmeye yönelik halkla ilişkiler çalışmaları Kadıköy Belediyesi özelinde ele alınmıştır. Ancak söz konusu katılım, kuramsal bölümde ele alınan şekliyle siyasal kararlara ve bütçeleme, planlama gibi konulara etkin katılım anlamında değil; yaşam alanlarının düzenlenmesi ile sportif ve kültürel etkinliklere katılım anlamında tartışılacaktır. Bunun nedeninin ise, yerel yönetimlere ilişkin yasal düzenlemeler ve mevcut örgütlenme yapısı olduğu düşünülmektedir.

4.1.1. Halkla İlişkiler İşlevinin Örgütsel Yapı İçindeki Yeri.

4.1.1.1. Özel Kalem Müdürlüğü'nün Çalışma Alanı.

Kadıköy Belediyesi'nde halkla ilişkiler çalışmaları, organizasyon şemasında belediye başkanına doğrudan bağlı olarak görünen Özel Kalem Müdürlüğü tarafından yürütülmektedir. 2008 yılında yapılan bu düzenlemeyle görev tanımı olarak birbirine yakın olan ve yoğun iletişim içerisinde çalışan birimlerin aynı çatı altında toplanarak daha etkin çalışmalarını sağlamak hedeflenmiştir. Bu düzenlemenin bir başka gerekçesi ise, belediye başkanıyla yakın çalışarak, bir kamu kuruluşu olmanın yarattığı olası yavaşlığı en aza indirmektir². Bu yapı içerisinde Özel Kalem Müdürlüğü, yaklaşık 30 dış birimi ve 200 çalışanıyla gerek halkla ilişkiler çalışmalarını, gerekse tüm açılışlar, törenler, kutlamalar, yayın organları, kültür merkezleri ve kütüphaneler gibi işlev ve birimleri yönetmektedir. Müdürlüğün çalışma sistemine göre her hafta Pazartesi günleri belediye başkanı ve direktörlerle bir toplantı, izleyen Salı günü ise müdürlük içi toplantı yapılmakta ve tüm konular detaylı olarak takip edilmektedir.

Kadıköy Belediyesi'nin halkla ilişkiler çalışmaları, her dış birimin (kültür merkezleri, kütüphaneler gibi) temsil niteliğine sahip küçük birer belediye olduğu yaklaşımına ve belediyeciliği kişiye özel, butik bir hizmet olarak algılayan bir anlayışa göre yürütülmektedir. Bu anlayış doğrultusunda, kurumsal bütünlüğü korumak amacıyla üzerinde belediyenin logosu yer alan tüm basılı malzemeler, Özel Kalem Müdürlüğü'ne bağlı İletişim Bürosu tarafından hazırlanmakta, afiş ve el ilanı gibi küçük ölçekli çalışmalar belediye bünyesinde basılmakta, büyük ölçekli malzemeler için dış firmalardan destek alınmaktadır.

Kadıköy Belediyesi halkla ilişkiler alanında çalışan kişiler İletişim Fakültesi (genellikle gazetecilik) mezunlarıdır; öte yandan belediyenin çeşitli yeterlilik sınavlarından

² Bu bölümün hazırlanmasında, Kadıköy Belediyesi Özel Kalem Müdürü Kadriye Sağlam ile yapılan görüşmenin notlarından ve belediyenin web sayfasındaki bilgilerden yararlanılmıştır. Kişisel görüşme ile ilgili daha detaylı bilgi için bakınız: Ekler.

geçmişlerdir. Bunun yanı sıra Halkla İlişkiler Bürosu çalışanları ve belediye yöneticileri ayrı bir halkla ilişkiler eğitimi almışlar, yurttaşlarla yüz yüze iletişim içerisinde çalışan tüm kamu görevlilerine ise Bersay İletişim Danışmanlık firması ile ortaklaşa hazırlanan özel bir halkla ilişkiler eğitimi verilmiştir. Belediyenin Özel Kalem Müdürü ile yapılan görüşmede, halkla ilişkiler çalışmalarının mevcut durumdan daha ileri bir düzeye çıkarılabilmesi için, “klasik memur zihniyeti ya da uzun yıllar boyunca belediyede çalışmış olmanın verdiği ağırlık” olarak tanımlayabileceğimiz bir tutumdan kaynaklanan davranışların, halkla ilişkiler çalışmalarıyla yurttaşların zihinlerinde kurulan olumlu algıları zedelemesini engellemek amacıyla eğitim çalışmalarına önem verilmesinin gerekli olduğuna değinilmiştir (Sağlam, 2011, par:16). Bunun yanı sıra kamu görevlilerinin gündemi takip etmeleri ve kendilerini geliştirmelerinin de önem taşımaktadır.

Medya takibi için Agence Presse ile çalışan belediye, 1984 yılından başlayarak tüm görsel arşivini dijital ortama aktarmış durumdadır. Milliyet Gazetesi kökenli bir basın danışmanı ise medya ile ilişkiler konusunda görev yapmaktadır.

Müdürlüğün yükümlü olduğu konular, belediye başkanlığının web sayfasında sıralanmıştır (Kadıköy Belediyesi, 2011b). Buna göre Özel Kalem Müdürlüğü, Evrak ve Organizasyon Bürosu, Basın Danışmanlığı, Halkla İlişkiler ve Danışma, İletişim Danışmanlığından oluşmaktadır. Bu işlevler arasında Evrak ve Organizasyon Bürosu, belediye başkanının görevlerine dair yazışmaları yürütmek, dosyalamak ve bunları muhafaza etmenin yanı sıra, yurttaşlarla kurum ve kuruluşlardan gelen Başkan ile görüşme isteklerini takip ederek randevu taleplerini karşılamaktan da sorumludur. Görevlerinin arasında ayrıca, amatör spor kulüpleri ve eğitim kurumları ile sportif etkinlikler düzenleyerek katkı vermek, Belediye Başkanının katılmadığı organizasyonlara Başkanlık makamı adına mesaj, çelenk ya da çiçek göndermek, açılış, kutlama, mezuniyet vb. törenleri, panel, konferans, seminer, toplantı gibi faaliyetleri organize etmek, gerekli duyuruları yazılı görsel basına iletmek de bulunmaktadır. Basın ve medyada çıkan Belediye ile ilgili haberlerin takibi, cevaplandırılması ve arşivlendirilmesi de Evrak ve Organizasyon

Bürosu'nun işlevleri arasında bulunmaktadır. Bu büronun en temel işlevlerinden biri de, kültür merkezleri ve kütüphanelerin faaliyetlerini organize etmek ve yürütmektir.

Özel Kalem Müdürlüğü bünyesindeki bir diğer büro da Basın Danışmanlığı Bürosudur. Burası, belediyedeki her türlü açılış, yeni uygulama, proje ve hizmetleri hakkında kamuoyunu ve basını bilgilendirme görevini yerine getirmektedir. Ayrıca bu büro, belediye ve birimlerinin faaliyetlerinin basına duyurum ve tanıtımı dışında, belediye ve birimleri ile ilgili yazılı ve görsel haberler hazırlayarak medya kuruluşlarına gönderir, takip eder. Ayrıca yazılı, görsel ve sanal medyada yer alan her türlü haberin arşivlenmesi, belediye içinde dağıtımı ve yanıtlanması görevini de Basın Danışmanlığı yerine getirmektedir. Belediye ve diğer birimlerin her türlü tanıtım filmleri, fotoğraf ve kamera çekimleri ve ilgili haberlerinin takip edilmesi de Basın Danışmanlığı biriminin görevleri arasındadır. Basın Danışmanlığı, Belediye Başkanı ile medya kuruluşları arasında koordinasyon da kurarak Belediye Başkanı ve diğer birimlerin basın mensupları ile iletişim görevini de yürütür. Kadıköy Belediyesi Basın Danışmanlığı Bürosu, kendisini 'özel sektör anlayışı' ile hizmet veren bir birim olarak tanımlayan, bir basın danışmanı, yardımcısı ve üç büro teknik elemanı (kameraman ve fotoğrafçı) olmak üzere beş kişilik bir ekipten oluşmaktadır (Kadıköy Belediyesi, 2011c). Bu danışmanlık, yine belediyeye ait web sayfasında, belediyenin tüm çalışmalarını, yeni uygulamalarını, açılış törenleri, toplantı, panel, konser gibi etkinliklerini kamuoyuna medya yoluyla duyurmak için profesyonel anlamda haber ajansı gibi çalıştığını ifade etmekte, sahip oldukları teknik imkanlara bağlı olarak, haber servislerini medya kuruluşlarının kullandığı sistemlere göre yaptıklarını belirtmektedir. Bunların dışında Kadıköy Belediye Başkanı Selami Öztürk'ün de basın danışmanlığını yürütmektedir. Öztürk ile haber amaçlı görüşmek, röportaj yapmak ya da programlarınıza konuk etmek isteyenlerin, Basın Danışmanlığı Bürosu'yla temasa geçmesi gerekmektedir.

Özel Kalem Müdürlüğü'ne bağlı bir diğer işlev de, halkla ilişkiler ve danışmadır. Belediye binasında verilen bu hizmet, herhangi bir nedenle belediyeye gelen Kadıköylüleri; bilgilendirme doğru yönlendirmek, işlerini kolayca çözümlmeleri için

onlara yardımcı olmak ve onların belediyeden memnun ayrılmalarını sağlamak amacıyla Halkla İlişkiler elemanları tarafından yürütülmektedir.

Özel Kalem Müdürlüğü'ne bağlı son büro olan İletişim Danışmanlığı Bürosunun görevleri ise, müdürlükler ve onlara bağlı birimler tarafından talep edilen afiş, alan afişi, alan görselleri, antetli kağıt, aylık program, billboard, broşür, davetiye, dosya, e-posta, el ilanı, etiket, kutlama kartı, pankart, raket, iç ve dış mekan tabelaları gibi mecraların tasarlanması, baskıya hazırlanması ve dış mekan çalışmalarının basılması; hazırlanan afiş, billboard, pankart çalışmalarının hangi tarihler arasında nerede yer alacağı belirlenmesi, asılması için ilgili birimlere iletilmesi; e-posta ve afiş çalışmalarının veri tabanına gönderilmesi ve web sayfasında, Gazete Kadıköy'de değerlendirilmesi için iletilmesi, belediye başkanına gelen davet, teşekkür, vb. mektuplar cevaplandırılması, ilçe dahilinde vefat eden kişilerin ailelerine Belediye Başkanımız adına baş sağlığı mesajı gönderilmesi olarak sıralanmaktadır. 19 Mayıs Kültür Merkezi, Anadolu'ya yardım Kampanyası, Barış Manço Kültür Merkezi, Barış Manço'nun Evi, Caddebostan Kültür Merkezi, Çocuk Sanat Merkezi, Dumlupınar Çocuk Etüt Merkezi, Erkek Öğrenci Yurdu, Gazete Kadıköy, Gönüllü Eğitim ve Danışma Merkezi, Halis Kurtça Kültür Merkezi, Halk ve Çocuk Kütüphanesi, Kadıköy Gençlik Merkezi, Kız Öğrenci Yurdu, Koşuyolu Mahalle Evi, Muhtar Özkaya Kütüphanesi, Sanat Kütüphanesi ve Süreyya Operası Özel Kalem Müdürlüğü'ne bağlı kurumlardır.

Kadıköy Belediyesi halkla ilişkiler çalışmalarındaki temel hedeflerini, (1) tüm halkla ilişkiler etkinliklerinde butik belediyecilik hizmetine ayak uydurabilmek, çoğunluğun değil, tüm Kadıköylülerin memnuniyetini sağlamak; (2) farklı hedef kitlelere yönelik doğru hizmetleri sunmak ve doğru mesajları iletmek ve (3) halkla ilişkiler çalışmalarını yürüten ekip içerisinde dinamizm ve hevesin kaybolmamasını sağlamak olarak sıralamaktadır. Bu hedefler doğrultusunda Kadıköy Belediyesi, gerek yurttaşların yasal yükümlülüklerini duyurmak (Şekil 1), gerekse etkinliklere ilişkin bilgilendirme yapmak (Şekil 2) amacıyla Gazete Kadıköy, postalama, e-posta, kısa mesaj ve web sayfası (belediyenin kendi sayfası ve tüm dış birimlerin ayrı web sayfaları) yöntemlerinden

yararlanmaktadır. Kadıköylülerden geri bildirim almak amacıyla ise, yapılan her türlü etkinliğin sonrasında katılımcılar tarafından doldurulması istenen “Bizden Haberiniz Var mı?” anket formundan faydalanılmaktadır (Şekil 3). Bunun yanı sıra web sayfasında çeşitli anketler bulunmakta ve Gazete Kadıköy’de geri dönüş için telefon numaraları sunulmaktadır.

Şekil 1

E-posta Yoluyla Kadıköylülere Gönderilen Yasal Yükümlülöklere İlişkin Duyuru Örneği.

EMLAK ve ÇEVRE VERGİSİNİ ÖDEMEYİ UNUTMAYINIZ!

ÖDEME NOKTALARI

www.kadikoy.bel.tr / Kadıköy Belediyesi Hizmet Binası, Hasanpaşa / Kadıköy Belediye Meclisi Yeni Binası, Kozyatağı / Caddebostan Kültür Merkezi / Süreyya Operası / Bostancı Zabıta Birimi / Tepe Nautilus Alışveriş Merkezi, Kiosk / Ataşehir Tapu Sicil Müdürlüğü / Anlaşmalı En Yakın Banka (Denizbank, Finansbank, Halkbank, TEB, Türkiye İş Bankası, Vakıfbank)

Kurban Bayramı süresince hizmet verilemeyecektir.

Haftasonu sadece ana hizmet binamız 09.00-16.00 arası hizmet vermektedir.

www.kadikoy.bel.tr Çağrı Merkezi: 444 55 22

Kadıköy’de Yaşamak Ayrıcalıktır

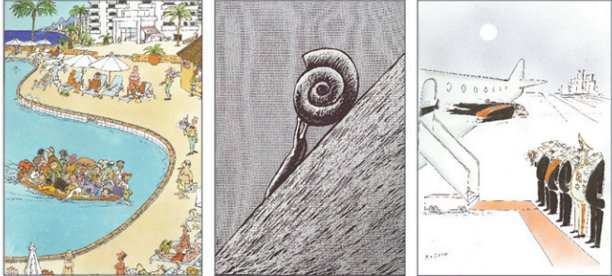
Kaynak: Kadıköy Belediyesi

Şekil 2

E-posta Yoluyla Kadıköylülere Gönderilen Etkinliklere İlişkin Bilgilendirme Örneği.

**XXVIII. AYDIN DOĞAN ULUSLARARASI
KARİKATÜR YARIŞMASI SERGİSİ**

 **AYDIN
DOĞAN
VAKFI**

**CADDEBOSTAN
KÜLTÜR MERKEZİ
CULTURE CENTER**

CKM

**KADIKÖY BELEDİYESİ
MUNICIPALITY**

08-25 MART
CKM SANAT GALERİSİ

www.kadikoy.bel.tr Çağrı Merkezi: 444 55 22

**KADIKÖY
BELEDİYESİ**

Kadıköy'de Yaşamak Ayrıcalıktır

Kaynak: Kadıköy Belediyesi

“Bizden Haberiniz Var Mı?” Anket Formu Örneği.

Anket Formu

Adı Soyadı :
Doğum Tarihi :
Eğitim Durumu :
Mesleği :
Gsm e-mail : 05.....
Semt :

☒ Belediyemizin düzenlediği etkinliklerden haberdar oluyor musunuz?

☐ Evet oluyorum ☐ Yeterince haberdar olmuyorum
☐ Hayır haberdar olmuyorum

☒ Belediyemizin düzenlediği etkinliklerden nasıl haberdar oluyorsunuz?

☐ Billboard ☐ Afis ☐ Pankart
☐ Gsm mesaj ☐ e-mail ☐ Belediye web sayfası
☐ Görsel ya da yazılı basın

☒ Ne şekilde haberdar olmak istersiniz?

☐ e-mail ☐ GSM

☒ En sık faydalandığınız kültür merkezlerimiz hangisidir?

☐ Kadıköy Gençlik Merkezi
☐ Halk Kurtcu Kültür Merkezi
☐ Çarşıoğlu Kültür Merkezi
☐ Barış Manço Kültür Merkezi
☐ 19 Mayıs Kültür Merkezi

Terch sebepleriniz ve önerileriniz

.....

.....

.....

Araştırmaya katıldığınız için teşekkür ederiz. Tarih: ... / ... / 200...

www.kadikoy.bel.tr Çağrı Merkezi: 444 55 22

KADIKÖY
BELEDİYESİ

Kadıköy'de Yaşamak Ayrıcalıktır

Bizden haberiniz var mı?

KADIKÖY
BELEDİYESİ

Kaynak: Kadıköy Belediyesi

4.1.1.2. Kültür ve Sosyal İşler Müdürlüğü'nün Çalışma Alanı.

Kültür ve Sosyal İşler Müdürlüğünün görev tanımını incelendiğinde, bu müdürlüğün daha çok, toplumun dezavantajlı kesimi olarak nitelendirebileceğimiz ve kaynaklara ulaşmakta zorluk yaşayan kadınlar, çocuklar, yaşlılar, engelliler, göç etmiş kişiler, eğitim düzeyi düşük kişiler gibi yurttaşlara yönelik çalışmalar yaptığını görülmektedir³. Bu birim söz konusu çalışmalarını yürütürken, Kadıköy’de yaşayan yurttaşların gereksinim ve beklentilerini belirlemek, başka bir deyişle Kadıköylüleri tanımak amacıyla çeşitli iletişim yöntemlerinden faydalanmaktadır. Bunlar arasında en önemli ve en etkili yöntem, müdürlüğün ilgili biriminde çalışan kamu görevlilerinin,

³ Bu bölümün hazırlanmasında, Kadıköy Belediyesi Kültür ve Sosyal İşler Müdürü Tülin Ergüner ile yapılan görüşmenin notlarından ve belediyenin web sayfasındaki bilgilerden yararlanılmıştır. Kişisel görüşme ile ilgili daha detaylı bilgi için bakınız: Ekler.

önceden planlanmış haftalık programlar dahilinde, desteklenmesi gereken mahallelerdeki sokaklarda kapı kapı dolaşarak evleri ziyaret etmeleridir. Yüz yüze iletişimin olumlu etkisinin görüldüğü bu ziyaretlerde mahallelilerin “... evinin durumunu, çocuklarının durumunu, üstünü başını, yüzündeki ifadeyi, ağzındaki dişini...” kişisel olarak algılayan görevliler, oradaki ihtiyaçları sıcaklığına ortaya çıkarma ve anlık beklentisini belirleme olanağı bulmaktadır (Ergüner, 2011, par.4). Belediyenin sunduğu sosyal hizmetleri duyurmak amacıyla ayrıca broşürler, el ilanları ve afişler kullanılmaktadır.

Müdürlüğün yürütmekle yükümlü olduğu konular, (1) Kadıköylülerin yaşam biçimlerini eğitsel, kültürel, sanatsal ve sosyal açıdan boyutlandırmak, renklendirmek, çeşitlendirmek ve geliştirmek amacı ile eğitsel değerlerde programlar yapmak; (2) ilçenin sosyo-ekonomik açıdan yetersiz kentleşme bilincine ulaşmakta zorluklar ve yokluklar yaşayan bölgelerinde oluşturulan Aile Danışma Merkezleri bünyesinde eğitim-sağlık başta olmak üzere temel ihtiyaçları karşılama ve insanca yaşam için gerekli şartları oluşturmak; (3) kırsal kesimden gelen insanlarımızın kente entegre edilmesi amacıyla aile çocuk engelli yaşlı kadın ve gençlere yönelik sosyal faaliyetlere öncelik vermek ve yardım yapmak ve bu konuda Kadıköy Kaymakamlığı Sosyal Yardımlaşma Vakfı ile koordinasyon kurarak ilçemizde sosyal yardımdan yararlananların envanterini çıkarmak; (4) ilçenin gelir ve eğitim düzeyi yeterli olmayan kesimine kamu kurumları (Kaymakamlık, Halk Eğitim Merkezi, Milli Eğitim müdürlüğü gibi) ve sivil toplum kuruluşları ile Üniversiteler ile işbirliği yaparak meslek edindirme eğitimleri vermek, eğitimleri başarıyla tamamlayanları İŞKUR ile işbirliği yaparak istihdamı özendirmek ve yönlendirmek için projeler yapmak ve uygulamak; (5) ilçede yaşayan dar gelirli kişilerin el emeği ürünlerini değerlendirmek için Sivil Toplum Kuruluşlarıyla işbirliği yaparak kadın emek pazarında pazarlanacak koşulları oluşturmak; (6) çok yoksul vatandaşlarımızın ihtiyacını karşılamak için aşevi çalışmalarını sağlamak; (7) ulusal ve uluslar arası haftalarda etkinlikler düzenlemek, diğer kurum ve kuruluşlara katkı vermek ayrıca işbirliği içinde organizasyonlar düzenlemek; (8) üniversiteler, Milli Eğitim Müdürlüğü ve Halk eğitim merkezleri ve diğer eğitim kurumları ile diyalog içerisinde çalışmalar yapmak, projeler geliştirmek; (9) kadın konuk evi ve çocuk evi gibi sosyal yaşama katkı veren merkezler açmak ve yürütmek; (10) sokakta yaşayan

veya risk altında olan çocuklar için diğer kamu kurumları, üniversiteler ve STK'lar ile işbirliği yaparak projeler oluşturmak; (11) sosyal projeleri yürütülmesinde sivil toplum örgütleri, üniversiteler, odalar ve kamu kurumları ile işbirliği yapmak, ortak projeler yürütmek gerektiğinde Avrupa birliği veya ulusal ve uluslararası fonlarının kullanımında pilot veya destekçi olarak katkıda bulunmak; (12) maddi durumu yetersiz olan öğrencilere yönelik yaz spor okulları açmak ve ders yılı içinde ilköğrenim ve lise öğrencilerinin başarılarını artırmak için destek sağlayıcı projeler uygulamak ve son olarak da (13) özürllülere yönelik merkezler açmak ve buna bağlı projeler geliştirmek olarak sıralanmaktadır (Kadıköy Belediyesi, 2011c). Müdürlüğe bağlı birimler ise Fikirtepe Eğitim ve Sosyal Destek Merkezi, Şaşkınbakkal Eğitim ve Sosyal Destek Merkezi, Engelli Danışma ve Dayanışma Merkezi, Engelsiz İş ve İstihdam Merkezi, Sosyal Kooperatif Geliştirme Merkezi ve Kadın Konuk Evi'dir.

Şekerci tarafından (2011, s.44-45) hazırlanan ve yerel yönetimlerdeki bütçeleme süreçleri ve gerçekleştirilen sosyal harcamaların sivil toplum tarafından izlenerek değerlendirilmesi amacını taşıyan araştırmanın sonuçlarına göre, araştırmaya dahil edilen pilot bölgeler arasında Kadıköy Belediyesi ve Diyarbakır Büyükşehir Belediyesi'nin 2007-2009 döneminde bütçesinden sosyal harcamalara en fazla pay ayıran belediyelerdir. Belediyelerin kişi başına gerçekleştirdikleri sosyal harcamalara bakıldığında ise, Kocaeli Büyükşehir Belediyesi ile Kadıköy Belediyesi'nin diğer belediyelere göre daha fazla harcama yaptığı görülmektedir.

Kadıköy Belediyesi'nde sosyal destek çalışmalarının genel gelişimini görmek, günümüzde yapılan çalışmaları doğru değerlendirebilmek açısından önem taşımaktadır⁴. Kadıköy Belediyesi'nde sosyal hizmet anlayışı, belediyenin ilk kurulduğu 1994 yılına dayanmaktadır. Bu tarihte ilçe sınırları içerisinde ekonomik ve sosyal açılardan desteklenmesi gereken ve "E-5 üzeri" olarak adlandırılan mahallelerinde on adet Aile

⁴ Dipnot verilen paragraftan altbaşlığın sonuna kadar olan bölüm, Kadıköy Belediyesi Kültür ve Sosyal İşler Müdürü Tülin Ergüner ile yapılan görüşme notlarına dayanılarak hazırlanmıştır. Bkz: Ekler.

Danışma Merkezi kurulmuştur. Bu merkezlerde okuma-yazma ve meslek edindirme kursları ile sağlık, eğitim ve benzeri konularda temel bilgileri içeren kurslar düzenlenmiştir. Kadıköy Belediyesi'nin ayırt edici niteliklerinden biri olan gönüllülük geleneği, bu dönemde ortaya çıkmıştır. Kadıköy'de ilk olduğu biçimiyle gönüllü çalışmalar kapsamında, aşevlerinde yemek yapan, okuma-yazma kursu veren, evleri tek tek ziyaret ederek özellikle çocuklara yönelik destek vermeyi hedefleyen bir niteliğe sahiptir. Daha sonra 2000'li yıllardan başlayarak AB fonlarıyla kadın sağlığı çalışmaları, akraba evliliğine ilişkin çalışmalar, İnsanca Yaşam Projesi, mesleki eğitime yönelik Yeni Umutlar Projesi gerçekleştirilmiştir. Öte yandan, engellilere yönelik çalışmalar yapılarak Engelli Danışma ve Dayanışma Merkezi ile Engelsiz İş Merkezi kurulmuştur. 2009 yılında ilçede bulunan 7 adet mahallenin ayrılmasını takiben Kadıköy'ün toplumsal yapısı dönüşüm geçirmiş ve daha yaşlı, eğitim seviyesi daha yüksek, daha çok kültürel etkinliklere gereksinim duyan kesimin ilçe nüfusundaki oranı yükselmiştir. Ancak Dumlupınar ve Fikirtepe ile kısmen Hasanpaşa ve Merdivenköy mahallelerinde sosyal açıdan desteklenmesi gereken bir kesim bulunmaktadır. Bu mahallelerde, göç alan bölgeler olması dolayısıyla türkçe eğitimi, çok çocuklu aile yağısı nedeniyle de çocuklara yönelik çalışmalar yapılmaktadır. Öte yandan, daha önceki dönemde 10 mahallede bulunan Aile Danışma Merkezleri'nden yola çıkılarak her mahallede gönüllü evleri kurulması fikri oluşmuştur. Bu yeni gönüllülük anlayışı, ilk dönemdeki gönüllülük anlayışından, sosyal destekten ziyade kültürel desteklere ağırlık vermesi ve sanat kursları, kişisel gelişim gibi konularda mahallelilere destek vermesi açılarından farklılık göstermektedir. Sivil inisiyatif mantığıyla çalışan bu yapılar, gereksinimlerini belediyeye bildirmekte ve materyel anlamında destek almaktadır.

Sosyal çalışmalar ise yukarıda adı geçen dört mahallede yoğun olarak devam etmektedir. Fikirtepe mahallesinde kurulan ve kısaca ESDM olarak adlandırılan Eğitim ve Sosyal Destek Merkezi biriminde (1) Mesleki eğitim ve kişisel hobi eğitimleri verilmesi, eğitim alan kişilerin istihdamına katkıda bulunulması; (2) Sosyal Destek Bürosu'nda mahallelilerin gereksinimlerinin belirlenerek destek vermek isteyen gönüllü ya da STK'larla ihtiyaç sahibinin bir araya getirilmesi ve böylece gereksinimlerin karşılanması işlevleri gerçekleştirilmektedir (Şekil 4). Gereksinimlerin belirlenmesi amacıyla yapılan

alışmalar ise, belediye gevlilerinin haftalık programlar dahilinde mahalleleri gezerek halkın bilgilendirilmesi; yüz yüze iletişim kurularak tüm aile bireylerinin beklentilerinin anlık olarak saptanması ve bu bilgilerin veri tabanına kaydedilmesidir. Mdrlge sosyal destek konusunda yapılan başvurular ise internet, telefon, kişisel başvuru ya da tanidik aracılığıyla başvuru olarak gerçekleşmektedir. 177

Kültür ve Sosyal İşler Müdürlüğü'nün 2011 yılında en fazla harcama yaptığı kalemler ise (1) yetişkin eğitimleri; (2) ilköğretim okulları bahçelerinde kurulan portatif havuzlarda yapılan yüzme kurslarını da içeren çocuklara yönelik spor yaz okulu (şekil 5) alışması; (3) engelli yetişkinler için Balıkesir Kaz Dağları'nda Alternatif Kamp (şekil 6) etkinliği ve son olarak (4) genel erzak dağıtımı çalışmalarıdır (Ergüner, 2011).

şekil 4

ESDEM Tarafından Gerçekleştirilen Bilgisayar Kursu.

Kaynak: Kadıköy Belediyesi

Şekil 5

Kültür ve Sosyal İşler Müdürlüğü Tarafından 2011 Yılında Gerçekleştirilen Yaz Spor Okulu.

Kaynak: Kadıköy Belediyesi

Şekil 6

Kültür ve Sosyal İşler Müdürlüğü Tarafından 2011 Yılında Gerçekleştirilen Engellilere Yönelik Alternatif Kamp.

Kaynak: Kadıköy Belediyesi

4.1.2. Kadıköy Belediyesi'nin Katılım Uygulamalarının Değerlendirilmesi.

4.1.2.1. Gönüllülük.

Yurttaş katılımını (1) farkındalık; (2) konuyla ilgilenme ve (3) aktif yurttaşlık olarak adlandırılabilir aşamalardan oluşan bir süreç olarak tanımlamak mümkündür. Bu yaklaşıma göre; bilgili, ilgili ancak edilgen yurttaşlıktan, sorunların çözümlerine dahil olma iradesini gösteren etkin yurttaşlığa adım atılması katılımcılığı doğurmaktadır. Katılımcılığı doğuran tavır ise gönüllü yurttaş tavrıdır (Göymen, 2012, par.14).

1980'li ve 1990'lı yıllar boyunca, gerek küreselleşmenin etkileri, gerekse demokratikleşmeye yönelik yeni arayışlara bağlı olarak, yurttaşlığın temel öğelerinden biri olan sivil inisiyatifin en yaygın olarak işlediği gönüllü çalışmalar konusunu gündeme getirmiştir. Gönüllülüğünün yaygınlaştırılmasının ekonomik ve demokratik katkılarını değerlendirmek üzere gerçekleştirilen ilk uluslararası tartışma, Birleşmiş Milletler Kalkınma Programı (United Nations Development Program) tarafından, kalkınma olgusu

üzerine yapılandırılmış, 1995 yılında yapılan Kopenhag Dünya Kalkınma Zirvesi'nde ise gönüllülüğe kurum olarak doğrudan değinilmese de, toplumsal ve ekonomik gelişme için önemine işaret edilmiştir (Yurttagüler ve Akyüz, 2006, s.21-22). Daha sonra ise yine Birleşmiş Milletler'in girişimiyle, 1999 yılında gönüllülüğün kalkınma açısından öneminin tartışılması ve gelecekte uygulanabilecek etkinliklerin önerilmesi amacıyla bir rapor hazırlanmıştır. Bu raporda, STK'ların, profesyonel örgütlenmelerin, sendikaların ve desantralize olmuş devlet hizmetlerinin temelinde gönüllülüğün bulunduğu; gençlerin, dezavantajlı bireylerin, yaşlıların, ailelerin ve diğer toplumsal grupların toplumsal yaşamda yer almalarını kolaylaştıran bir niteliğe sahip olduğu vurgulanmıştır (United Division for Social Policy Development, 1999, s.8-9). Günümüzde gönüllü çalışmalar daha çok eğitim, sağlık, yoksullukla mücadele gibi toplumsal eşitsizliklerin yoğunlukla sakıncalar oluşturduğu alanlarda gerçekleştirilmektedir. Özellikle sahada çalışan ve yardım alan kişilerle yüz yüze iletişim kurma olanağını bulan gönüllülerin, bağlı oldukları STK'nın ya da yerel örgütlenmenin karar alma süreçleri içinde yer alması ve katkılarının sahada sundukları hizmetle kısıtlandırılmaması bir zorunluluktur. Aksi durumda, toplumun gereksinimlerin yanlış ya da eksik belirlenmesi söz konusu olacaktır.

Gönüllülerin hem politika oluşturma, hem de uygulama süreçlerine etkin biçimde katılmaları, iyi yönetim örnekleri olarak karşımıza çıkmaktadır. 1995 yılından bu yana Kadıköy Belediyesi ile işbirliği ve iletişim içinde çalışan gönüllü örgütlenmesi, ilçenin bu konuda ayrıcalıklı bir niteliğe sahip olmasını doğurmuştur. Göymen, kendisiyle yapılan kişisel görüşmede, Kadıköy Belediyesi'nde siyasa anlamında birçok kararın oluşumunda gerek semt gönüllülerinin, gerekse STK'ların katkısı bulunmakta olduğunu ifade etmiştir. Kadıköy Gönüllüleri kuruluş amaçlarını (1) Kadıköylüler arasındaki tanışıklık, birlik ve dayanışmayı arttırmak; (2) Kadıköylülük bilincini geliştirmek; (3) Kadıköy'ün kültür ve sanat yaşamına katkıda bulunmak; (4) Kadıköy'de çevre bilincini geliştirmek ve koruyucu önlemler almak; (5) Kadıköylü'nün daha sağlıklı yaşayabilmesi için hizmet vermek, sağlık, eğitim ve spor çalışmalarını teşvik etmek; (6) Bu hizmetler için gönüllü evlerinde eğitsel çalışmalar yapmak; (7) Kadıköy belediyesi ve Kadıköylüler arasındaki iletişime yardımcı olmak; (8) Bu amaçların kendi mahallelerinde başarı ile gerçekleşmesi ve mahalle

sakinlerinin bu amaçları paylaşması için çaba sarfetmek; (9) Belediye sosyal projelerinin halk tarafından bilinirliğini arttırmak adına çalışmalar yürütmek; (10) Belediye birimleri ile işbirliği yaparak halktan alınan istek, dilek, şikayet vs. konuları doğrudan iletmek; (11) Çocuk ağırlıklı ve öncelikli olmak üzere Kadıköy'lülere hizmet vermek; (12) Kadıköy'ün sosyal yaşamına etkin katkılarda bulunmak olarak ifade etmektedir (Kadıköy Belediyesi Gönüllüleri, 2012a).

Gönüllülük ve katılım arasında doğrudan olmamakla beraber, katılımda bulunma sonucuna yönelik bir aşama olarak algılanabilecek ilişkinin bir göstergesi olarak, Kadıköy Belediyesi Gönüllüleri'nin çalışma yönetmeliğinin Kapsam maddesinde ilgili yönetmeliğin, Kadıköy Gönüllülerinin dil, din, ırk ve siyasal görüş ayrımı gözetmeden kültür, turizm ve sosyal hizmetleriyle gönüllü katılıma ilişkin hususları kapsadığından ve Kadıköy ve Kadıköylülerin sağlık ve mutluluğu için hizmetler, projeler üreterek gönüllülük esaslarına göre maddi kazanç beklemeksizin katılımın sağlanmasının hedeflendiğinden bahsedilmektedir (Kadıköy Belediyesi Gönüllüleri, 2012b).

Bu bağlamda Kadıköy Gönüllüleri'nin gerçekleştirdiği çalışmalardan bazıları Kadıköy'ün 19 ayrı mahallesinde, 23 birimi ile birlikte Mahalle Gönüllüleri'nin oluşturulması; gönüllü etkinliklerini arttırmak amacıyla 5000'e yakın Kadıköylü'ye gönüllü eğitimi verilmesi ve gönüllü olarak hizmet olanaklarının sağlanması; Kadıköy'ün bir çok mahallesinde sportif ve kültürel etkinliklerin ve kursların düzenlenmesi; meslek edindirme ve hobi geliştirme kurslarının düzenlenmesi; sanatçılara destek olmak amacıyla sergiler düzenlenmesi; Kadıköylüler arasında sosyal yardımlaşma ve kentlilik bilincinin oluşturulmasına yönelik etkinlikler düzenlenmesi olarak belirtilmektedir (Kadıköy Belediyesi Gönüllüleri, 2012a).

Gönüllülük, bir katılım biçiminden çok, katılımı artırmaya yönelik bir yöntem ya da araç olarak düşünülebilir. Bu nedenle Kadıköy ilçesinde gönüllü çalışmaların yoğun olmasına, katılımcı uygulamaların önünü açacak, niceliksel ve niteliksel açıdan iyileştirecek bir olgu gözüyle bakmak gerekmektedir. Göymen'e göre Kadıköy

Gönüllüleri'nin çalışmalarının daha ileri bir noktaya ulaşmasının önünde iki engel bulunmaktadır. Bunlardan ilki, kamu görevlilerinin ve gönüllülerin, yönetim olgusunun ilkelerine uygun şekilde eşit bir ilişki içerisinde çalışmalarını bir ölçüde engelleyen geleneksel kalıp ve yapılarıdır. Diğeri ise, istekli bir şekilde çalışan gönüllülerin, kamu görevlilerinden çabalarına olumlu ya da olumsuz bir tepki alamamaları, başka bir anlatımla tepkisizlikle karşılaşmaları durumunda, ileri adım atmamaları ve buna bağlı olarak çalışmalarının sekteye uğramasıdır (2012, par. 7-8).

4.1.2.2. Belediyecilik İşlerinde Halka Danışma Çabaları.

Kadıköy Belediyesi, yürüttüğü rutin belediyecilik işlerinde Kadıköylülerin görüş, öneri ve beklentilerini öğrenerek, proje detaylarını bu görüş, öneri ve beklentiler doğrultusunda oluşturmak ya da geliştirmek amacıyla çeşitli katılımcı uygulamalar gerçekleştirmektedir. Kadıköy Belediye Başkanı Selami Öztürk'ün katılıma ilişkin "...bir kenti yönetiyorsanız, bu kentte yaşayan insanların bu yönetimde söz hakkı olması gerekir. Ancak bu şekilde başarılı bir kent yöneticisi olabilirsiniz. Dolayısıyla kararları kendi başımıza vereceğimize kentliye danışarak vermeyi yeğledik" ifadesi, belediye hizmetlerinde yurttaş katılımına verilen öneme işaret etmektedir (2012, par.10).

Söz konusu katılımcı uygulamaların büyük çoğunluğu, Plan ve Proje Müdürlüğü tarafından, özellikle mahalle yenileme ve ıslah çalışmaları dahilinde, projelerin bir parçası olarak ele alınmakta ve hayata geçirilmektedir. Plan ve Proje Müdürlüğü'nün misyonu, Kadıköy Belediyesi Misyon ve ilkeleri doğrultusunda sağlıklı kent ve sağlıklı toplum kriterlerine ulaşmak amacıyla, Kadıköy İlçesi ve Kadıköylüler için farklı ölçekte ve içerikte projeler üretmek, bu projelerin yönetimi ve uygulanması için gerekli koordinasyonu sağlamak, Kadıköy'ün kültürel ve tarihi değerleri ile ilgili araştırma ve tespitler yapmak, tüm kent ortakları ile birlikte hareket ederek tarihi çevrenin korunmasına ve yaşatılmasına katkı sağlamak, toplumla paylaşılmasını da sağlayarak yayın ve organizasyon çalışmalarını yürütmek, kurum müdürlükleri ve bağlı kuruluşları ile kurumun ilişkide bulunduğu kişi,

kurum, kuruluş ve birimler arasındaki koordinasyonu sağlamak olarak ifade edilmektedir (Kadıköy Belediyesi, 2012c).

Katılımcı uygulamalar daha çok mahalle toplantıları ya da belediye bünyesinde ifade edildiği şekliyle çalıştaylar yapılarak gerçekleştirilmektedir. Bu çalışmalarla, batı ülkelerinde uygulanan katılımcı yöntemler arasında yer alan “mutabakat oluşturma çalışmaları-consensus building exercise” arasında, projeye ilişkin olarak katılımcı yurttaşlarla belediye arasında, tarafların karşılıklı olarak mutabık kaldığı bir ortak noktaya ulaşılmasının hedeflenmesi bağlamında, özdeşlik bulunmaktadır.

Kadıköy Belediyesi’nin 2009 yılından başlayarak, proje sürecine yurttaş katılımını dahil etmek suretiyle gerçekleştirdiği çalışmalar; Koşuyolu mahallesinde (tamamlandı), Caddebostan İskele ve Noter Sokaklarında (tamamlandı) ve Yeldeğirmeni-Rasimpaşa Mahalle Canlandırma Projesi (tez çalışması hazırlanırken devam etmektedir) bölgelerindeki yenileme projeleri kapsamında hayata geçirilmektedir (Kadıköy Belediyesi, 2012b). Söz konusu yenileme projelerinde süreç (1) projenin belirlenmesi; (2) kullanım yoğunlukları, kullanım şekilleri, konut ve işyeri adetleri ve fiziksel eksiklikleri içeren ön çalışmanın yapılması; (3) çalıştayın yapılacağı mekanın, kolay ulaşılabilme kriterine bağlı olarak belirlenmesi; (4) çalıştay tarihinin belirlenerek bunun söz konusu bölgede yaşayan ve çalışan mahallelilere, billboard, afiş, kapı kapı dolaşarak dağıtılan el ilanları gibi çeşitli yöntemlerle duyurulması; (5) çalıştay sırasında mevcut durum ve önerileri içeren ön çalışmanın katılımcılara sunulması; (6) katılımcılardan ön çalışmaya ilişkin görüş, öneri, fikir ve beklentilerin alınması; (7) karşılıklı tartışma ortamı yaratılarak anında çözümler üretilmesi, katılımcılarla ortak bir noktaya ulaşılması; (8) ön çalışmanın revize edilerek son halini alması olarak işlemektedir (Saydam, 2012, par. 4-6). Plan ve Proje Müdürlüğü çalışmalarına yön verirken ayrıca, Kadıköy Belediyesi’ne ait yurttaşların istek, öneri ve şikayetlerini belediyenin web sayfası üzerinden çevrim içi olarak yapabildikleri Mavi Masa uygulaması üzerinden gelen talepleri ve yüz yüze görüşme yapmak amacıyla gelen yurttaşların fikirlerinden de yararlanmaktadır. Çalıştay mekanı belirlenirken eğer büyük bir bölgeyi kapsayan bir çalıştay söz konusu ise mahalle evi; eğer bir sokak ya da meydan söz

konusu ise, gerektiğinde katılımcılarla birlikte sahada inceleme yapabilmek amacıyla, burada yer alan bir salon ya da kahvehane gibi mekanlar tercih edilmektedir. Çalıştaylarda ayrıca fotoğraflar çekilmekte, tutanaklar tutulmakta ve tüm katılımcılardan imza alınmaktadır. “Küçük bir meydanı düzenlerken bile ... özellikle burayı her gün kullanan, burada yaşayan ya da ticaret yapan insanları etkileyecek fiziksel düzenlemeler söz konusuysa ... insanlarla birebir konuşmak, duygularını almak önemli, zira yaşadıkları yeri en iyi onlar anlatırlar” ifadesi, Kadıköy Belediyesi’nin konuya yaklaşımını özetler niteliktedir (Saydam, 2012, par. 2).

Şekil 7

Kadıköy İlçesi Koşuyolu Mahallesi Çalıştayları.

Kaynak: Kadıköy Belediyesi.

Şekil 8

Yeldeğirmeni/Rasimpaşa Mahalle Yenileme Projesi Afişi.

YELDEĞİRMENİ RASİMPAŞA MAHALLE YENİLEME PROJESİ

YELDEĞİRMENİ BAHÇELERİNE KAVUŞUYOR !

YAPI ADALARININ İÇİNDE KALAN İÇ BAHÇELERİNİZİ SİZLER İÇİN HİÇBİR ŞEY TALEP ETMEDEN DÜZENLİYORUZ. İÇ BAHÇELERİNİZ İSTEKLERİNİZ VE İHTİYAÇLARINIZ DOĞRULTUSUNDA TASARLANACAK. MÜLKİYETİ SİZE AİT OLAN İÇ BAHÇELER YENİLENDİKTEN SONRA SADECE SİZİN KULLANIMINIZDA OLACAK...

GÜZEL BİR BAHÇEYE BAKARAK GÜNE MERHABA DEMEK ...

BÖYLE Mİ KALSIN ? **BÖYLE Mİ OLSUN ?**

İÇ BAHÇELERİNİZİN YENİLENMESİ İLE YAŞAMINIZA VE EVLERİNİZE DEĞER KATILACAK...

Bahçelerinizi tasarlamak için sizleri bekliyoruz ;

RASİMPAŞA MAHALLE EVİ
Karakolhane Cad. No:39 Rasimpaşa / KADIKÖY
tel: 0216 414 67 15 web: <http://yeldegirmeni.kadikoy.bel.tr>

www.kadikoy.bel.tr Çağrı Merkezi : 0216 444 55 22

Kadıköy ' de Yaşamak Ayrıcalıktır

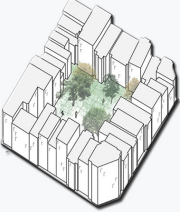
KADIKÖY BELEDİYESİ

Kaynak:Kadıköy Belediyesi.

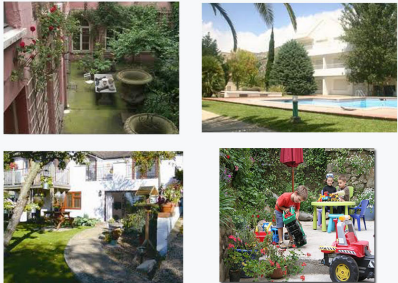
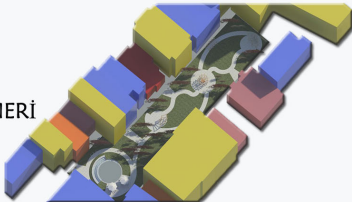
Şekil 9

Yeldeğirmeni/Rasimpaşa Mahalle Yenileme Projesi İç Bahçe Toplantısı Davetiyesi.

Bahçelerinizi tasarlamak için sizleri bekliyoruz ;

YAPI ADALARININ İÇİNDE KALAN İÇ BAHÇELERİNİZİ İSTEKLERİNİZ VE İHTİYAÇLARINIZ DOĞRULTUSUNDA TASARLIYORUZ. PROJE BAŞLANGICI OLARAK SİZLERİ, ÖNERİ VE GÖRÜŞLERİNİZİ BİZLERLE PAYLAŞMAK ÜZERE , TOPLANTIMIZA BEKLİYORUZ.

Tarih : 13 Mart 2011
Saat : 14.00
Yer : RASİMPAŞA MAHALLE EVİ
Karakolhane Cad. No:39 Rasimpaşa / KADIKÖY
0216 414 67 15

www.kadikoy.bel.tr

Çağrı Merkezi : 0216 444 55 22

Kadıköy ' de Yaşamak Ayrıcalıktır

Kaynak: Kadıköy Belediyesi.

4.1.3. Kadıköy Kent Konseyi'nin Katılımcı Uygulamaları.

Kent Konseyleri, hemşerilik hukuku çerçevesinde, sivil toplum örgütleri başta olmak üzere, meslek odaları ile merkezi ve yerel yönetimin bir ortaklık anlayışı ile kentin sorunları üzerine tartıştığı, çözüm önerileri üzerine fikirlerini ortaklaştırdığı yönetim organlarıdır. Yapıları ve çalışma yöntemleri bir kentten diğerine farklılık göstermekle birlikte, Kent Konseyleri'nin en önemli işlevi, kentteki tüm paydaşları bir araya getirerek, tüm kenti kucaklayan bir ortak akıl oluşturulmasını sağlamasıdır. YG-21 süreci bağlamında ise, “kentine sahip çıkma”, “aktif katılım” ve “çözümde ortaklık” ilkelerinin bütünlüğünde, kentleri sürdürülebilir geleceğe taşıyan bir ortaklık modeli olarak tanımlanan Kent

Konseyleri, yerel düzeyde demokratik katılımın yaygınlaştırılmasını, hemşehrilik bilincinin geliştirilmesini, çok-aktörlü ve çok-ortaklı yönetim tarzının benimsenmesini sağlamaktadır (Emrealp, 2005, s.65).

Yukarıda açıklanan YG-21 sürecinin yaklaşımına paralel biçimde, 08.10.2006 tarihinde Resmi Gazete’de yayınlanan Kent Konseyi Yönetmeliği’ne göre konseylerin kuruluşunun temel amacı, yerel düzeyde demokratik katılımın yaygınlaştırılması, hemşehrilik hukuku ve ortak yaşam bilincinin geliştirilmesi, çok ortaklı ve çok aktörlü yönetim anlayışının benimsenmesidir (Kent Konseyi Yönetmeliği, 2006). Kadıköy Kent Konseyi 2004 yılından bu yana faaliyetlerini bu kapsamda sürdürmekte iken, 2005 yılında yürürlüğe giren Belediye yasası gereğince Kent Konseyi Yönetmeliği hazırlanmış ve çeşitli bölgelerde Kent Konseyleri kurulmuştur. Daha sonra bu 2006 yılında söz konusu yönetmelik revize edilerek ilk yönetmeliğe göre daha özerk bir yapı oluşturulmaya çalışılmıştır (Kadıköy Kent Konseyi, 2011, s.2). Öte yandan, Türkiye’nin siyasi kültürüne ait merkezîyetçi yapıdan kaynaklanan bu düzenleme ile konseylerin özerk yapılarından uzaklaşarak, bağlı oldukları belediyenin güdümüne girdiğini ifade etmek mümkündür (Göymen, 2012, par:8). Zira YG-21’in bir parçası olan kent konseyleri, resmi statü verilmeden önce bir protokol dahilinde daha esnek kurallara göre çalışmalarını yürütmekteydi.

Kadıköy Kent Konseyi Eski Başkanı Prof. Dr. Korel Göymen’in 29. Eylül. 2011 tarihinde gerçekleşen Kadıköy Kent Konseyi Olağan Genel Kurul Toplantısı’nda ifade ettiği üzere, ülkemizde katılımcı mekanizmalar son iki yıl içinde kent konseylerine dönüşmeye başlamıştır. Öte yandan, kağıt üzerinde yüzün üzerinde kent konseyi görünmesine rağmen, bunların çoğunluğu etkin değildir. Belediye ve kent konseyi arasındaki ilişki halen belirsizdir ve daha ziyade belediye başkanının kişisel inancına bağlı olarak gelişmektedir. Göymen ayrıca, Kadıköy’deki katılımcı uygulamalara yönelik olarak, Kadıköy Kent Konseyi’nin, ilçenin tüm STK’larını temsil etme gibi iddiada bulunmadığını, zira konseyin kuruluş yılı olan 2004’ten çok önce de Kadıköy’de katılımcı ve gönüllü mekanizmalar bulunmakta olduğunu ifade etmiştir. Kurumsallaşma-örgütlenme faaliyetleri

olarak, kadın, engelli, gençlik ve çocuk meclisleriyle kıdemli yurttaşlar meclisleri kurularak çalışmaya başlamıştır. Farkındalık yaratma çalışmaları olarak gönüllülük, katılımcılık, projecilik, yerel kalkınma, gıda güvenliği, engelsiz kent konularında farkındalık yaratma etkinlikleri yapılmıştır. Politika oluşturmaya katkı konusunda ise Belediye Meclisi ile ortak komisyon kurularak baz istasyonları konusunda çalışmalar gerçekleştirilmiştir. Ayrıca Kadıköy bina stokunun yenilenmesi, tarihi-kültürel mirasın korunması ve kadın-erkek eşitliğinin her konuda gözetilmesi konularında çalışmalar yürütülmüştür.

Farkındalık, yurttaş katılımına kadar erişebilecek bir sürecin ilk adımıdır. Yurttaşları yaşadıkları ve çalıştıkları alanlara ilişkin yerel konular ve sorunlar hakkında bilgilendirmek anlamına gelen farkındalık yaratma çalışmaları; ilgili, etkin, hizmet üretiminde gönüllü olarak yer alma bilinci oluşan ve giderek karar alma mekanizmalarında bulunma isteği gelişen yurttaşların artmasına olanak sağlaması açısından önem taşımaktadır. Kadıköy Kent Konseyi'nde 2009-2011 yılları arasındaki dönemde gönüllülük, katılımcılık, projecilik, yerel kalkınma, gıda güvenliği ve engelsiz kent konularında farkındalık yaratma etkinlikleri yapılmıştır.

Kadıköy Kent Konseyi'nin politika oluşturmaya katkı çalışmaları ise, Belediye Meclisi ile ortak komisyonlar kurularak politika üretilmesi anlamına gelmektedir. Kadıköy Belediyesi ve Kadıköy Kent Konseyi baz istasyonları, tüketici koruma, kadın-erkek eşitliği, kentsel dönüşüm konularında ortak komisyonlar kurmuştur. Belediye Meclisi bünyesinde, Kadıköy Kent Konseyi'nin 03.06.2010 tarihinde baz istasyonlarının insan sağlığı üzerindeki etkilerine ilişkin raporun sunulmasını takiben konseyin önerisiyle 07.09.2010 tarihinde kurulan ve 5 kişiden oluşan "İletişim Sorunları Komisyonu" 7 ay süreyle görev yapmıştır. Komisyon, baz istasyonlarıyla ilgili şikâyetleri değerlendirmenin yanı sıra denetimsiz internet kafeler gibi diğer iletişim sorunlarıyla da ilgili çalışmalar yapmıştır (Kadıköy Kent Konseyi, 2011a, s.4). Kadıköy Kent Konseyi'nin politika oluşturmaya katkı çalışmalarından bir diğeri, Kadıköy Kent Konseyi Kadın Meclisinin, Kadıköy Belediye Meclisi'nde Kadın-Erkek Fırsat Eşitliği Komisyonu Kurulması konusundaki gerekçeli teklifinin, 1 Ağustos 2011 tarihinde yapılan Belediye Meclisi Toplantısında 2011/112 sayılı

kararı ile Belediye Meclisince oybirliği ile kabul edilerek 5 kişiden oluşan “Kadın-Erkek Fırsat Eşitliği Komisyonu” kurulmasıdır (Kadıköy Belediyesi, 2012c).

Öte yandan, Kadıköy Kent Konseyi’nin devam eden en önemli çalışması Kadıköy Kent Eylem Planı’dır. Kadıköy Kent Konseyi Yürütme Kurulu çalışmalarına başlarken, öncelikle Kadıköy’de oturan, çalışan, okuyan herkesin çalışmalara katılabileceği kararını almıştır. Bu karar çerçevesinde yapılan toplantılarda, Kadıköy için bir Kent Eylem Planı hazırlanmasına yönelik bir arzu ve potansiyelin belirlenmesi sonucunda çalışma başlamıştır. Bu doğrultuda Kent Ekonomisi, Çevre ve Altyapı, Toplumsal Konular ve Kamu Yönetimi olmak üzere toplam dört adet çalışma grubu oluşturulmuştur. Kent Eylem Planı üç aşamaya sahiptir. Birinci aşama Kadıköy Mevcut Durum Planı’nın oluşturulmasıdır. İkinci aşama Vizyon Çalıştayları adı altında, farklı başlıklara sahip çalıştaylarla Kadıköy’ün gelecekte nasıl olması gerektiğine dair bir fotoğraf oluşturulmasıdır. Bu çalıştaylardan ilki olan “Planlı ve Sağlıklı Kent” 16 Aralık 2010 tarihinde, ikincisi “Yenilikçi ve Üretken Kent” 14 Ocak 2011 tarihinde; üçüncüsü “Dayanışmacı Kent” 18 Şubat 2011 tarihinde ve son çalıştay olan “Yaratıcı Kent” ise 18 Mart 2011 tarihinde gerçekleştirilmiştir. Kent Eylem Planı oluşturulmasının üçüncü ve son aşaması ise bu çalışmanın yapıldığı tarihte devam etmektedir ve açık uçludur. Tüm komisyon üyelerine gönderilen taslak üzerinden sürekli çalışılacak, öncelikler gözetilerek eleştirel bir bakış açısıyla uygulamalara yönelik stratejiler, araçlar oluşturulacaktır. Bu sürecin sonunda ise projeler geliştirilecek, uygun olan projeleri de belediye planlamaya alacaktır (Kadıköy Kent Konseyi, 2011b, s.5;85-165).

4.2. KADIKÖY BELEDİYESİ ANKETİNİN DEĞERLENDİRİLMESİ.

4.2.1. Araştırmanın Amacı ve Yöntemi.

Kadıköy Belediyesi sınırları içinde yaşayan Kadıköylülere yönelik olarak gerçekleştirilen anket çalışmasının temel hedefleri, (1) Kadıköylülerin, Kadıköy Belediyesi'nin yürüttüğü halkla ilişkiler ve katılım çalışmalarına yönelik algı düzeyini ölçmek; (2) Kadıköylülerin, Kadıköy Belediyesi'nin sunduğu belirli hizmet ve etkinliklerden haberdar olma düzeyini ölçmek ve (3) Kadıköy Belediyesi'nin yararlandığı halkla ilişkiler yöntemlerini ve Kadıköylülerin bunlara ilişkin beklentilerini ölçmek olarak belirlenmiştir.

Bunların yanı sıra, Kadıköylülerin e-belediye, çağrı merkezi, yurttaş katılımı, Kent Konseyi gibi çağdaş belediyeçilik kavram ve faaliyetlerine ilişkin farkındalık düzeylerinin belirlenmesi; Kadıköy Belediyesinin geçtiğimiz sene (2011 yılı) en yoğun olarak tanıtımını gerçekleştirdiğini ifade ettiği toplam beş etkinliğin hatırlanıp hatırlanmadığının saptanması ve Kadıköylülerin belediyeden hangi iletişim kanal ve yöntemlerini kullanmasını beklediğinin öğrenilmesi de araştırmanın amaçları arasında yer almaktadır. Son olarak yapılacak çapraz sorgulamalarla, Kadıköy ilçesinde yaşayanların düşüncelerinin, yukarıda ifade edilen konularda mahalle bazında farklılaşıp farklılaşmadığının, başka bir deyişle, belediyeye yönelik algı ve görüşlerin mahallelere göre anlamlı bir şekilde değişip değişmediğinin belirlenmesi de hedeflenmiştir. Ayrıca anket sorularının en son bölümüne eklenen açık uçlu bir soruyla, anket katılımcılarına eklemek istedikleri başka bir konu bulunup bulunmadığı sorularak araştırmaya nitel bir biçim kazandırılması hedeflenmiştir.

Araştırmanın görüşmeleri, nicel araştırma tekniklerinden CATI – Computer Assisted Telephone Interviewing (Bilgisayar destekli telefon görüşmesi) tekniği kullanılarak gerçekleştirilmiştir. CATI, bilgisayar destekli olarak yapılan bir araştırma yöntemidir. Araştırma, anketörün deneği telefonla aramasıyla başlar ve bilgisayar ekranında çıkan tüm soruları deneğe sormasıyla araştırma tamamlanır. Kadıköy Belediyesi araştırması, 17-25 Mart 2012 tarihleri arasında yürütülmüş ve yapılan tüm görüşmeler

bilgisayar ortamında kaydedilmiştir. Görüşmelerin kaydedilmesi, soru formuna eklenen açık uçlu soru sayesinde, görüşmelere kalitatif bir nitelik de kazandırmıştır. Görüşmeler öncesinde, toplam 10 yüz yüze görüşmeyle pilot uygulaması yapılmıştır. Araştırma, mesleki standartları düzenleyici bir meslek birliği olan ESOMAR kurallarına bağlı olarak gerçekleştirilmiştir.

4.2.2. Araştırmanın Kapsamı

Araştırma kapsamında, Kadıköy Belediyesi sınırları içinde bulunan yirmibir mahallede ikamet eden toplam 324 kişi ile görüşülmüştür. Seçilen örneklem, yaş ve cinsiyet oranlarının ilçe nüfusu bazında ana kütleyi temsil etmesi (2008 yılı TÜİK verilerine göre) dikkate alınarak belirlenmiştir. Mahalle bazında gerçekleştirilen anket adedi, mahalle nüfuslarının toplam ilçe nüfusuna oranına göre belirlenerek tüm mahallelerin nüfusa göre temsili olması sağlanmıştır⁵. Her hanede tek görüşme yapılmıştır. Seçilen örneklem, Kadıköy nüfusunu %95 güven aralığında, +/- %3 hata payı ile temsil etme yeteneğine sahiptir. Kadıköy Belediyesi sınırları içinde yer alan mahalleler Şekil 10'da; her mahallede planlanan ve gerçekleşen görüşme adetleri ise Tablo 13'te sunulmaktadır.

⁵ Kadıköy Belediyesi'ne bağlı toplam yirmibir mahalleye ait TÜİK nüfus bilgileri, 24.11.2011 tarihinde, Kadıköy Belediyesi'nin Bilgi Edinme hizmetinde yararlanılarak e-posta yoluyla alınmıştır.

Şekil 10

Kadıköy Belediyesi Sınırları İçinde Bulunan Mahalleler

Tablo 13

Mahallelerde Planlanan ve Gerçekleşen Görüşme Adetleri

Mahalle adı	Nüfus	Planlanan görüşme adedi	Gerçekleşen görüşme adedi
19 Mayıs	36,292	20	20
Acıbadem	35,021	19	21
Bostancı	38,043	21	25
Caddebostan	21,185	12	13
Caferağa	25,476	14	16
Dumlupınar	26,311	14	16
Eğitim	17,993	10	11
Erenköy	38,444	21	24
Fenerbahçe	21,411	12	12
Feneryolu	29,178	16	16
Fikirtepe	20,884	11	12
Göztepe	41,769	23	26
Hasanpaşa	16,920	9	9
Koşuyolu	6,562	4	5
Kozyatağı	39,434	21	22
Merdivenköy	44,184	24	26
Osmanağa	5,578	3	3
Rasimpaşa	13,910	8	8
Sahrayıcedit	35,566	19	20
Suadiye	28,441	15	15
Zühtüpaşa	8,199	4	4
TOPLAM	550,801	300	324

4.2.3. Veriler.

4.2.3.1. Cinsiyet

Tablo 14

Cinsiyet Verileri

Cinsiyete göre dağılım	Frequency	Percent	Cumulative Percent
Kadın	185	57.1	57.1
Erkek	139	42.9	100.0
Total	324	100.0	

Tablo-14'te görüldüğü gibi, yapılan 324 adet görüşmenin (%57) 185 adedi kadın, (%43) 139 adedi ise erkeklerle yapılmıştır. Söz konusu cinsiyet dağılımı, 2008 yılı Kadıköy nüfusu TÜİK verilerine uygun olması amacıyla kadın ağırlıklı olarak gerçekleştirilmiştir.

4.2.3.2. Yaş

Tablo 15

Yaş Verileri

Yaşa göre dağılım	Frequency	Percent	Cumulative Percent
18-24	33	10.2	10.2
25-34	65	20.1	30.2
35-44	60	18.5	48.8
45-54	64	19.8	68.5
55-64	43	13.3	81.8
65+	59	18.2	100.0
Total	324	100.0	

Yaşa göre dağılımı göstermek üzere toplam 6 adet yaş grubu belirlenmiştir. Araştırma esnasında yapılan görüşmelerin yaşa göre dağılımı, 2008 yılı TÜİK verilerine uygun olması amacıyla, Tablo 15'te belirlenmiştir. Buna göre örneklemdeki yoğunlaşma %20.1 ile 25-34, %18.5 ile 35-44 ve %19.8 ile 45-54 yaş gruplarında görülmektedir. Ayrıca

Kadıköy ilçesinde yaşayan emekli yurttaşların çokluğuna bağlı olarak, görüşmelerin %18.2'si, 65 yaş üzeri kişilerle yapılmıştır.

4.2.3.3. Eğitim

Tablo 16
Eğitim Verileri

Eğitim durumu	Frequency	Percent	Cumulative Percent
Lisansüstü	17	5.2	5.2
Üniversite, Normal	102	31.5	36.7
Üniversite, Açıköğretim	4	1.2	38.0
Yüksekokul (2 yıllık)	29	9.0	46.9
Lise, Normal	80	24.7	71.6
Lise, Meslek	34	10.5	82.1
Ortaokul	10	3.1	85.2
İlkokul	45	13.9	99.1
Eğitimi yok	3	0.9	100.0
Total	324	100.0	

Araştırma kapsamında gerçekleştirilen toplam 324 kişiden 102'si, %31.5'luk bir oranla, 4 senelik üniversite mezunudur. Bunu %24.7 oranıyla normal lise mezunları, %13.9 ile ilkokul mezunları izlemektedir. Bununla birlikte; 2 yıllık yüksekokul, açıköğretim, üniversite ve lisansüstü eğitimi almış kişilerin toplamı %46.9'luk bir ağırlığa ulaşmaktadır. Bu da, Kadıköy'ün genel olarak yüksek eğitim seviyesine sahip kişilerin ikamet ettiği bir ilçe olduğunu göstermektedir.

4.2.3.4. İkamet

Araştırma kapsamında görüşülen toplam 324 kişinin, sırasıyla %35'i 21-35 sene arası, %26.5'i 35 seneden fazla süredir, %22.4'ü 11-20 sene arası, %8.8'i 6-19 senedir, %7.3'ü ise 5 seneden az bir süredir Kadıköy ilçesi sınırlarında yaşamaktadır. Bu dağılım, çok uzun senelerdir Kadıköy'de yaşayan kişilerin fazlalığına işaret etmektedir. Ankete katılanların %18'inin 65 yaş üzeri emekliler olduğu göz önünde bulundurulduğunda, uzun ikamet süreleri daha anlamlı olmaktadır.

Tablo 17
İkamet Durumu Verileri

İkamet süresi dağılımı	Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
0-5 yıldır	23	7.1	7.3	7.3
6-10 yıldır	28	8.6	8.8	16.1
11-20 yıldır	71	21.9	22.4	38.5
21-35 yıldır	111	34.3	35.0	73.5
35 yıldan fazla	84	25.9	26.5	100.0
Total	317	97.8	100.0	
System	7	2.2		
	324	100.0		

4.2.3.5. Mahalle dağılımı

Yapılan görüşmelerde mahalle bazında gerçekleştirilen anket adedi, mahalle nüfuslarının toplam ilçe nüfusuna oranına göre belirlenmiştir. Böylece, tüm mahallelerin nüfusa göre temsili olması sağlanmıştır. Buna göre Tablo 18’de görüldüğü gibi, en fazla görüşme, (%8) 26’şar görüşme ile, Göztepe ve Merdivenköy mahallelerinde yaşayan kişilerle gerçekleştirilmiştir. Bunları (%7.7) 25 kişi ile Bostancı ve (%7.4) 24 kişi ile Erenköy mahalleleri izlemiştir. Bunları Kozyatağı, Acıbadem, 19 Mayıs ve Sahrayıcedit mahalleleri takip etmiştir.

Tablo 18
Mahallelere Göre Dağılım

Mahalle bazında dağılım	Frequency	Percent	Cumulative Percent
19 Mayıs	20	6.2	6.2
Acıbadem	21	6.5	12.7
Bostancı	25	7.7	20.4
Caddebostan	13	4.0	24.4
Caferağa	16	4.9	29.3
Dumlupınar	16	4.9	34.3
Eğitim	11	3.4	37.7
Erenköy	24	7.4	45.1
Fenerbahçe	12	3.7	48.8
Feneryolu	16	4.9	53.7
Fikirtepe	12	3.7	57.4
Göztepe	26	8.0	65.4
Hasanpaşa	9	2.8	68.2
Koşuyolu	5	1.5	69.8
Kozyatağı	22	6.8	76.5
Merdivenköy	26	8.0	84.6
Osmanağa	3	0.9	85.5
Rasimpaşa	8	2.5	88.0
Sahrayıcedit	20	6.2	94.1
Suadiye	15	4.6	98.8
Zühtüpaşa	4	1.2	100.0
Total	324	100.0	

4.2.3.6. Çalışma Durumu

Tablo 19’da görüldüğü üzere, örneklemin %60.2’si çalışmamakta, %36.1’i ise tam zamanlı bir işte çalışmaktadır. Çalışmayan kesimin bir kısmı emekli, bir kısmı ise ev kadınıdır. Emekli ve ev kadınlarının oranları bir sonraki tabloda sorgulanmaktadır.

Tablo 19
Çalışma Durumu Verileri

Çalışma durumu	Frequency	Percent	Cumulative Percent
Tam zamanlı çalışıyor	117	36.1	36.1
Yarı zamanlı çalışıyor	12	3.7	39.8
Çalışmıyor	195	60.2	100.0
Total	324	100.0	

4.2.3.7. Meslek

Örneklemin eğitim seviyesine koşut olarak, meslek dağılımında %14.2'lik bölümünün mesleki eğitime sahip zihinsel ve ücretli bir meslek icra ettiği, %7.7'lik bölümünün ise yine mesleki eğitime sahip zihinsel bir meslekte serbest olarak çalışan kişilerden oluştuğu görülmektedir. Bedensel mesleklere sahip kişiler, zihinsel mesleklere kıyasla daha düşüktür. Buna ek olarak, mesleki eğitimi olmayan ve bedensel meslekler icra eden kişilerin sayısının oldukça düşük olduğu (toplam %3) belirlenmiştir. Öte yandan, örneklemimizde (24.1) 78 ev kadını ve (%25.6) 83 emekli bulunmaktadır. Ayrıca 23 adet öğrenci ile görüşme yapılmıştır. Yapılan 324 adet görüşme kapsamında, aralarında avukat, bankacı, ayakkabıcı, basın danışmanı, bayan kuaförü, bilgisayar programcısı, çevre mühendisi, eczacı, editör, emlakçı, esnaf, ev hanımı, fitness antrenörü, garaj amiri, garson, gemi inşaatçısı, jeoloji mühendisi, sanatçı, mali müşavir, memur, muhasebeci, öğrenci, memur, öğretmen, reklamcı, sebze-meyve satıcısı, temizlik iççisi, turizmci ve veterinerin bulunduğu çok geniş bir meslek dağılımı elde edilmiştir.

Tablo 20
Meslek Verileri

Meslek dağılımı	Frequency	Percent	Cumulative Percent
Mesleki eğitimi var-Zihinsel serbest	25	7.7	7.7
Mesleki eğitimi var-Zihinsel Ücretli	46	14.2	21.9
Mesleki eğitimi yok-Zihinsel Serbest	6	1.9	23.8
Mesleki eğitimi yok-Zihinsel Ücretli	15	4.6	28.4
Mesleki eğitimi var-Bedensel Serbest	14	4.3	32.7
Mesleki eğitimi var-Bedensel Ücretli	13	4.0	36.7
Mesleki eğitimi yok-Bedensel Serbest	5	1.5	38.3
Mesleki eğitimi yok-Bedensel Ücretli	5	1.5	39.8
Ev kadını - Çalışmıyor	78	24.1	63.9
İşsiz, sürekli işi yok - Çalışmıyor	8	2.5	66.4
Emekli - Çalışmıyor	83	25.6	92.0
Eğitimle kazanılmış uzmanlığı var - Çalışmıyor	3	0.9	92.9
Öğrenci - Çalışmıyor	23	7.1	100.0
Total	324	100.0	

4.2.3.8. Hane Geliri

Tablo 21’de görüldüğü üzere, örneklemin %50’lik bir oranla yarısının toplam hane geliri 1000-3000 TL arasındadır. Bunun nedenini, ilçede yaşayan kişiler arasında emekli sayısının fazla oluşuna bağlamak mümkün görünmektedir. Görüşme yapılan kişilerden (%23.5) 76 adedi hane gelirini 1000 TL’den az olarak, (%15.4) 50 adedi ise 3000-5000 TL arası olarak belirtmiştir. (%11.1) 36 kişinin toplam hane geliri ise 5000 TL’den fazladır.

Tablo 21
Hane Geliri Verileri.

Toplam hane geliri dağılımı	Frequency	Percent	Cumulative Percent
1000 TL'den az	76	23.5	23.5
1000-3000 TL arasında	162	50.0	73.5
3000-5000 TL arasında	50	15.4	88.9
5000 TL'den çok	36	11.1	100.0
Total	324	100.0	

4.2.4. Bulgular.

4.2.4.1. Kadıköylülerin, Kadıköy Belediyesi'nin Yürüttüğü Halkla İlişkiler ve Katılım Çalışmalarına Yönelik Algı Düzeyini Ölçmeye Yönelik Bulgular.

Anket çalışmasında öncelikli hedefi, Kadıköy Belediyesi'nin Kadıköylülerle kurduğu iletişimin, ilçede yaşayanlar tarafından genel olarak nasıl algılandığının ve bunun mahalle bazında farklılaşıp farklılaşmadığının belirlenmesiydi. Bu doğrultuda, araştırmanın 8, 9 ve 10uncu soruları tasarlanmıştır. Buna yönelik olarak Soru 8 kapsamında, görüşülen kişilere “Kadıköy Belediyesi'nin Kadıköylülerle iletişimi sürekli ve güçlüdür” saptamasına katılıp katılmadıkları 5'li likert ölçeğine göre sorulmuştur. Tablo 22'de görüldüğü gibi, görüşülen 324 kişinin 34 adedi (%10.5) “Kesinlikle katılıyorum”, 153 adedi ise (%47.2) “Katılıyorum” cevabını vermiştir. Buna göre, “Kesinlikle katılıyorum” ve “Katılıyorum” cevaplarının toplamına baktığımızda, %57'lik bir oran Kadıköy Belediyesi'nin kendileriyle iletişiminin sürekli ve güçlü olduğu görüşüne sahiptir. Bununla birlikte, soruya ‘Katılmıyorum’ ve ‘Kesinlikle katılmıyorum’ cevaplarını verenlerin toplamı %23.4'lük bir oranı ortaya koymaktadır. Kararsızların oranı ise %18.8'dir.

Tablo 22

**“Kadıköy Belediyesi’nin Kadıköylülerle İletişimi Sürekli ve Güçlüdür”
İfadesine Verilen Yanıtlar.**

Soru 8: Kadıköy Belediyesi’nin Kadıköylülerle iletişimi sürekli ve güçlüdür.	Frequency	Percent	Cumulative Percent
Kesinlikle katılıyorum	34	10.5	10.5
Katılıyorum	153	47.2	57.7
Kararsızım	61	18.8	76.5
Katılmıyorum	51	15.7	92.3
Kesinlikle katılmıyorum	25	7.7	100.0
Total	324	100.0	

Öte yandan, Kadıköy Belediyesi’nin iletişimin seviyesine yönelik genel algının mahalle bazında farklılaşıp farklılaşmadığının ölçülmesi amacıyla Tablo 23’te yer alan sorgulama yapılmıştır. Buna göre, her mahallede verilen yanıtların kendi arasındaki yüzdesel dağılımı yapılmış ve böylece her mahalle için ağırlıklı cevapların görülebilmesi sağlanmıştır. Burada değinmek gereken birkaç nokta bulunmaktadır. Kadıköy sınırları içinde yer alan yirmi bir mahalle arasında daha yoğun biçimde göç alan ve sosyal açıdan daha fazla desteklenmesi gereken dört adet mahalle bulunmaktadır (Ergüner, 2011, s.2). Bunlar; Fikirtepe, Dumlupınar, Merdivenköy ve Hasanpaşa’dır. Örneğin Fikirtepe mahallesinde Eğitim ve Sosyal Destek Merkezi (ESDEM) tarafından mesleki eğitim ve hobi eğitimleri verilmekte, STK’larla ortak çalışmalar yürütülmekte, çocuklara yönelik ücretsiz spor etkinlikleri düzenlenmekte, ahevlerinde gıda dağıtımı yapılmakta, kapı kapı dolaşarak gereksinimlerin belirlenmesine çalışılmaktadır. Bahsedilen sosyal destek çalışmalarının, araştırma bulgularına yansıdığı görülmektedir. Fikirtepe mahallesinde araştırmaya katılan kişilerin %41.7’si ‘Katılıyorum’ cevabını vermiştir. Dumlupınar mahallesinde ise ‘Kesinlikle katılıyorum’ ve ‘Katılıyorum’ cevaplarını verenlerin toplamı %56.3, Merdivenköy mahallesinde ise %69.2’dir. Benzer şekilde Hasanpaşa mahallesinde ‘Katılıyorum’ yanıtı %55.6’lık bir oranda verilmiştir. Mahalle bazında yapılan sorgulamada öne çıkan çarpıcı diğer bir nokta da, 2010 yılında yurttaş katılımı yöntemleri uygulanarak yenileme çalışması gerçekleştirilen Koşuyolu mahallesinde (Saydam, 2012, s.4) Kadıköy

Belediyesi'nin Kadıköylülerle iletişiminin sürekli ve güçlü olduğunu düşünen kişi oranının %80 ile tüm mahalleler arasındaki en yüksek oran olarak saptanmış olmasıdır. Ayrıca Koşuyolu'nda soruya 'katılmıyorum' ve 'Kesinlikle katılmıyorum' yanıtı verilmemiştir. Söz konusu yenileme çalışması kapsamında, mahallelilerin ve ticarethane sahiplerinin projeye ilişkin görüş ve katkılarının alınması amacıyla toplam 3 adet çalıştay düzenlenerek cephe düzenlemesi, aydınlatma gibi konularda katılımcı yurttaş çalışmaları yapılmıştır. Bu çalışmaların, belediyeye yönelik algı düzeyi üzerindeki katkısı kuşkusuz olumlu yöndedir.

Tablo 23

“Kadıköy Belediyesi'nin Kadıköylülerle İletişimi Sürekli ve Güçlüdür”

İfadesine Verilen Yanıtların Mahallelere Göre Dağılımı.

Soru 8: Kadıköy Belediyesi'nin Kadıköylülerle iletişimi sürekli ve güçlüdür.	Kesinlikle katılıyorum	Katılıyorum	Kararsızım	Katılmıyorum	Kesinlikle katılmıyorum	Total
19 Mayıs	0.0	55.0	20.0	15.0	10.0	100
Acıbadem	4.8	38.1	33.3	14.3	9.5	100
Bostancı	12.0	28.0	32.0	16.0	12.0	100
Caddebostan	0.0	61.5	7.7	23.1	7.7	100
Caferağa	18.8	43.8	6.3	25.0	6.3	100
Dumlupınar	25.0	31.3	18.8	18.8	6.3	100
Eğitim	9.1	63.6	9.1	18.2	0.0	100
Erenköy	8.3	50.0	12.5	20.8	8.3	100
Fenerbahçe	25.0	41.7	8.3	0.0	25.0	100
Feneryolu	6.3	50.0	31.3	6.3	6.3	100
Fikirtepe	0.0	41.7	25.0	25.0	8.3	100
Göztepe	7.7	53.8	11.5	19.2	7.7	100
Hasanpaşa	0.0	55.6	22.2	11.1	11.1	100
Koşuyolu	40.0	40.0	20.0	0.0	0.0	100
Kozyatağı	13.6	45.5	18.2	22.7	0.0	100
Merdivenköy	15.4	53.8	11.5	11.5	7.7	100
Osmanağa	0.0	33.3	66.7	0.0	0.0	100
Rasimpaşa	12.5	62.5	12.5	12.5	0.0	100
Sahrayıcedit	15.0	50.0	20.0	5.0	10.0	100
Suadiye	6.7	40.0	26.7	20.0	6.7	100
Zühtüpaşa	0.0	75.0	0.0	25.0	0.0	100
Total	10.5	47.2	18.8	15.7	7.7	100

Araştırma kapsamında hedeflenen en temel bulgulardan bir diğeri de, Kadıköy Belediyesi'nin hizmet ve etkinliklerini yürütürken, kararlar alırken ya da sorunları çözerken tek yönlü iletişim uygulamalarıyla yurttaşları bunlara ilişkin bilgilendirme yapıp

yapmadığı; Kadıköylülerin istek ve ihtiyaçlarını öğrenmeye yönelik çalışmalar yapıp yapmadığı; çift yönlü iletişim kurarak diyalog aracılığıyla konuları ve sorunları beraberce görüşüp görüşmediği ve son olarak da, Kadıköylüleri karar alma mekanizmalarına dahil edip etmediği konularında, Kadıköylülerin zihinlerindeki farklı imgeleri belirlemektir. Bunu belirlemek bize, belediyenin bilgilendirme aşamasından dahil etme ve ortak karar alma aşamasına uzanan katılım basamaklarındaki konumuna ilişkin elle tutulur bir veri sağlamaktadır. Tablo 24’te görüldüğü gibi, Kadıköylülerin belediyeye bu konudaki yaklaşımı, özellikle ilk iki saptamaya ilişkin olarak, olumludur. Olumlu görüş, ‘Kesinlikle katılıyorum’ ve ‘Katılıyorum’ yanıtlarının toplamı olarak varsayıldığında, Kadıköylülerin %50.3’lük bir kesiminin belediyenin kendilerini çeşitli yollarla bilgilendirildiği kanısına sahip olduğu; %50.6’lık bir kesimin belediyenin kendilerinin istek ve ihtiyaçlarını öğrenmeye çalıştığını düşündüğü; %42.9’luk bir kesimin belediyenin kendileriyle diyalog kurarak konu ve sorunları beraberce görüştüğü algısına sahip olduğu ve son olarak %38.9’luk bir kesimin ise belediyenin kararları kendileriyle beraberce aldığı yargısına sahip olduğu belirlenmiş olmaktadır. Bu rakamsal bulgulara önemli bir nokta, katılım basamakları olarak ifade ettiğimiz bilgilendirme-isteklerini öğrenme-diyalog-beraber karar alma aşamalarında ilk iki aşama neredeyse aynı oranlara sahipken, diyalog ve beraber karar alma aşamalarında giderek azalan bir oran söz konusu olmasıdır. Kadıköylülerin, Kadıköy Belediyesi’nin belediyecilik hizmetlerinin yürütülmesindeki genel tutum ve yaklaşımına yönelik olumlu algıları, gerçek anlamda yurttaş katılımı söz konusu olduğunda düşmektedir. Bu bulgu bize, Kadıköy Belediyesi’nin katılım anlamında belirli bir noktaya ulaştığını, ancak bunun yeterli olmadığını göstermektedir. Öte yandan, kararların Kadıköylülerle beraber alındığını düşünen Kadıköylülerin oranı olarak %38.9 çok düşük bir seviye olarak kabul edilmemelidir. Söz konusu algının, Kadıköylülerin belediyenin yurttaşlarla iletişim anlamında genel olumlu görüşlerinden kaynaklandığını ifade etmek olasıdır.

Tablo 24

Kadıköy Belediyesi’nin Bilgilendirme, Bilgi Alma, diyalog Kurma ve Birlikte Karar Alma Etkinliklerine İlişkin Kadıköylülerin Algılamaları

Soru 9		Frequency	Percent	Cumulative Percent
Kadıköy Belediyesi hizmet ve etkinliklerini yürütürken, kararlar alırken ya da sorunları çözerken Kadıköylüleri çeşitli yollarla bilgilendirir.	Kesinlikle katılıyorum	33	10.2	10.2
	Katılıyorum	130	40.1	50.3
	Kararsızım	60	18.5	68.8
	Katılmıyorum	76	23.5	92.3
	Kesinlikle katılmıyorum	25	7.7	100.0
	Total	324	100.0	
Kadıköy Belediyesi hizmet ve etkinliklerini yürütürken, kararlar alırken ya da sorunları çözerken Kadıköylülerin istek ve ihtiyaçlarını öğrenmeye çalışır.	Kesinlikle katılıyorum	24	7.4	7.4
	Katılıyorum	140	43.2	50.6
	Kararsızım	57	17.6	68.2
	Katılmıyorum	81	25.0	93.2
	Kesinlikle katılmıyorum	22	6.8	100.0
	Total	324	100.0	
Kadıköy Belediyesi hizmet ve etkinliklerini yürütürken, kararlar alırken ya da sorunları çözerken Kadıköylülerle diyalog kurar, konu ve sorunları beraberce görüşür.	Kesinlikle katılıyorum	23	7.1	7.1
	Katılıyorum	116	35.8	42.9
	Kararsızım	66	20.4	63.3
	Katılmıyorum	90	27.8	91.0
	Kesinlikle katılmıyorum	29	9.0	100.0
	Total	324	100.0	
Kadıköy Belediyesi hizmet ve etkinliklerini yürütürken, kararlar alırken ya da sorunları çözerken kararları Kadıköylülerle beraber alır.	Kesinlikle katılıyorum	28	8.6	8.6
	Katılıyorum	98	30.2	38.9
	Kararsızım	68	21.0	59.9
	Katılmıyorum	100	30.9	90.7
	Kesinlikle katılmıyorum	30	9.3	100.0
	Total	324	100.0	

Kadıköy Belediyesi’nin bilgilendirme aşamasından dahil etme ve ortak karar alma aşamasına uzanan katılım basamaklarındaki konumuna ilişkin Kadıköylülerin sahip oldukları farklı kanıları belirlemeye yönelik Soru-9’un sonuçlarını mahallelere göre değerlendirmek, toplam sonuçlarda gözden kaçırılabilir farklı saptamalara erişmemizi sağlayabilecektir. Bu doğrultuda Tablo 25’te sunulan bulgular incelendiğinde, 19 Mayıs Mahallesi’nde bilgilendirme, bilgi alma, diyalog kurma ve ortak karar alma olarak özetlediğimiz katılım aşamalarına ilişkin genel algının olumsuz olduğu görülmektedir. 19 Mayıs Mahallesi’nde yaşayan Kadıköylüler, belediyenin kendilerine yeterli derecede bilgilendirme yaptığını düşünmemektedir; zira bu saptamaya deneklerin %50’si katılmıyorum ve kesinlikle katılmıyorum yanıtlarını vermiştir. Belediyenin kendilerinin istek ve ihtiyaçlarını öğrenmeye çalıştığı saptamasına verilen yanıtlar ise, %25’lik bir

kararsız diliminin yanı sıra, yarı yarıya olarak belirlenmiştir. Belediyenin diyalog kurmasına ilişkin soruda katılmayanların oranı %45, ortak karar almaya ilişkin ise, %5 kararsız oranıyla beraber %60'tır. Bu sonuçlar, Kadıköy Belediyesi'nin 19 Mayıs Mahallesi'nde iletişim çalışmalarını artırmak yoluyla daha sık yüz yüze kontaklar gerçekleştirmesi ve mahalle toplantılarıyla söz konusu olumsuz kanıların gerekçelerini öğrenerek iyileştirme çalışmalarının yapması ihtiyacına işaret etmektedir. 19 Mahallesi sonuçlarının aksine, komşu mahalleler olan Kozyatağı ve Sahrayıcedit Mahallelerinde ortalamanın üzerinde olumlu sonuçlar elde edilmiştir. Kozyatağı Mahallesi'nde, ortak karar alma saptamasına ilişkin %31.8 oranındaki "kararsızım" yanıtı dışında %50-60 oranında "kesinlikle katılıyorum" ve "katılıyorum" yanıtları alınmıştır. Benzer şekilde Sahrayıcedit Mahallesi'nde söz konusu oran %45-60 arasındadır. Buna ek olarak, kararsız olduğunu ifade eden deneklerin oranı araştırmanın geneline kıyasla düşük görünmektedir (%5-15).

Acıbadem Mahallesi'nde ise araştırma sonuçlarına göre, ortak karar alma dışında sonuçlar genel olarak olumlu görünmektedir. Belediyenin bilgilendirme yaptığı saptamasına kesinlikle katılanlar deneklerle katılıyorum yanıtını veren deneklerin toplamı %47.6'dır. Bununla birlikte %23.8 oranında bir kararsızlar kitlesi bulunmaktadır. Deneklerin %52.4'lük bir bölümü ise belediyenin kendilerinden bilgi aldığını düşünmektedir. Belediyenin konu ve sorunları kendileriyle beraber görüştüğünü düşünen Acıbademlilerin oranı %47.6'dır; ancak %23.3'lük bir bölüm buna katılmamakta, ortak karar alma saptamasına ise, %14.3'lük kararsızların dışında yarı yarıya olumlu ve olumsuz bakmaktadır. Acıbadem Mahallesi'nin batısında yer alan Koşuyolu Mahallesi araştırma sonuçlarına göre ise, Kadıköy Belediyesi'nin bilgilendirme, görüş alma, diyalog kurma ve ortak karar alma etkinliklerine yönelik algı bir hayli olumlu görünmektedir. Özellikle belediyenin gerçekleştirdiği bilgilendirme çalışmaları konusunda deneklerin %80'lik bir bölümü doğrulayıcı yanıt vermiştir. Koşuyolu Mahallesi sonuçlarında dikkati çeken bir başka nokta ise, diğer mahallelerin aksine, "Kadıköy Belediyesi hizmet ve etkinliklerini yürütürken, kararlar alırken ya da sorunları çözerken kararları Kadıköylülerle beraber alır" saptamasına verilen yanıtların %60 oranında olumlu olmasıdır. Yukarıda da ifade ettiğimiz gibi, belediyenin hizmetlerinin yürütülmesindeki genel tutumuna yönelik olumlu algıların,

gerçek anlamda yurttaş katılımı söz konusu olduğunda düşüyor olmasına karşın, Koşuyolu’nda katılımcı bir yaklaşımla hayata geçirilen mahalle toplantılarının bir sonucu olarak bu oran yüksek çıkmıştır.

Bağdat Caddesi üzerinde yer alan Bostancı, Suadiye, Erenköy, Göztepe ve Caddebostan Mahallelerinde birbirine benzer bulgular elde edilmiştir. Belediyenin yurttaşlarla diyaloguna dair saptamaya Suadiye mahallesinde yaşayan deneklerin verdiği %61, Erenköy Mahallesinde yaşayan kişilerin verdiği %58.3 oranlarındaki olumlu yanıtlar haricinde bu dört mahallede, görece düşük kararsız oranlarıyla beraber, katılan ve katılmayan kişiler arasında çoğunlukla bir denge ve eşitlik söz konusudur. Başka bir anlatımla bu mahallelerde Kadıköy Belediyesi’nin bilgilendirici ve katılımcı etkinliklerinden “memnun ve tatmin olanlar” ve “memnun ve tatmin olmayanlar” bulunmaktadır. Ancak Göztepe Mahallesi’nde özellikle belediyenin diyalog çabalarına ilişkin saptamaya verilen yanıtların %30.8’ini kararsız denekler oluşturmakta, kararsızların oranı diğer 4 mahalleye kıyasla daha yüksek görülmektedir.

Birbirine fiziksel olarak yakın mahalleler olan Osmanağa ve Zühtüpaşa Mahallelerinde Kadıköy Belediyesi’nin bilgi vermeye, bilgi almaya, diyalog kurmaya ve ortak karar almaya yönelik çalışmalarına bakış genel olarak olumsuz olarak belirlenmiştir. Buna karşın Caferağa ve Rasimpaşa Mahallelerinde ise, Rasimpaşa Mahallesinde ortak karar alma konusuna ilişkin saptamaya yönelik %37.5 oranındaki olumsuz bakışa dışında, olumlu bir algı söz konusudur. Belediyenin sosyal çalışmalar yapmakta olduğu Fikirtepe, Dumlupınar, kısmen Hasanpaşa ve Merdivenköy Mahallelerinde elde edilen bulgular değerlendirildiğinde Kadıköy Belediyesi’nin bilgilendirme, görüş alma, diyalog kurma ve ortak karar alma yönündeki çalışmalarına dair kanıların Fikirtepe Mahallesi sonuçlarında genel olarak olumsuz olduğunu ancak kendisini kararsız olarak nitelendiren yurttaşların yüksek oranda olduğunu; Dumlupınar, Merdivenköy ve Hasanpaşa Mahallelerinin ise olumlu olarak nitelendirilebileceğini ifade etmek olasıdır. Buna göre, Fikirtepe Mahallesinde belediyenin bilgilendirme çalışmalarına ilişkin saptamamıza %50 oranında kesin katılıyorum ve katılıyorum; 41.7 oranında ise katılmıyorum ve kesinlikle

katılmıyorum yanıtını vermiştir. Belediyenin yurttaşlarla kurduğu diyaloga ilişkin saptamaya ilişkin ise %41.7’lik bir kararsız kesim bulunmakta, kalan kanılar ise neredeyse eşit dağılmaktadır. Ortak karar alma konusunda ise katılmayan deneklerin toplam oranı %41.7”dir. Dumlupınar Mahallesinde ortak karar alma konusu dışında (%43.8 katılmayan deneklerin toplam oranı) olumlu bir bakış söz konusuyken, Merdivenköy Mahallesinde ise deneklerin her dört saptamaya ilişkin yanıtları ortalamanın üzerinde seyretmektedir. Hasanpaşa Mahallesinde yaşayan katılımcıların yanıtları ortalamanın biraz üzerinde olumlu olarak nitelendirilebilir; zira Kadıköy Belediyesi’nin bilgilendirme yaptığına ilişkin saptamaya verilen yanıtlar tamamen eşit oranda dağılmış, belediyenin kendilerinden düzenli olarak görüş aldığına ilişkin saptamanın yanıtlarında buna katılan deneklerin oranı %66.7 gibi çok yüksek bir oran iken, ortak karar alma saptamasına katılmayanların oranı ise %44.4 olarak belirlenmiştir.

Söz konusu 3 mahallenin güneyinde yer alan Eğitim Mahallesi sonuçları, Kadıköy Belediyesi’nin bilgilendirme, görüş alma, diyalog kurma ve ortak karar alma etkinliklerine yönelik algının bu bölgede olumlu olduğuna işaret etmektedir. Buna göre, bilgilendirme ve görüş alma ifadelerine verilen yanıtlar %70’in üzerinde olumlu iken, “Kadıköy Belediyesi hizmet ve etkinliklerini yürütürken, kararlar alırken ya da sorunları çözerken Kadıköylülerle diyalog kurar, konu ve sorunları beraberce görüşür” yargısına katılan mahallelilerin oranı %63.6 olarak belirlenmiştir. “Kadıköy Belediyesi hizmet ve etkinliklerini yürütürken, kararlar alırken ya da sorunları çözerken kararları Kadıköylülerle beraber alır” ifadesine verilen yanıtlar ise yaklaşık olarak eşittir.

Fenerbahçe ve Feneryolu Mahallelerinde elde edilen sonuçlar değerlendirildiğinde Fenerbahçe Mahallesi’nde “Kadıköy Belediyesi hizmet ve etkinliklerini yürütürken, kararlar alırken ya da sorunları çözerken Kadıköylülerin istek ve ihtiyaçlarını öğrenmeye çalışır” ifadesine %25 oranında “kararsızım” ve %41.7 oranında “katılmıyorum” ve “kesinlikle katılmıyorum” yanıtları verildiğini; diyalog ve ortak karar alma ifadelerine ise %50’nin üzerinde “katılmıyorum” ve “kesinlikle katılmıyorum” yanıtlarının verildiğini görülmektedir. Bu sonuçlar, Fenerbahçe Mahallesi’nde belediyenin bilgilendirmeden

katılıma uzanan aşamalardaki etkinliklerine yönelik algının olumlu olmadığına işaret etmektedir. Fenerbahçe ile komşu olan Feneryolu Mahallesi sonuçları ise görece olumludur: “Kadıköy Belediyesi hizmet ve etkinliklerini yürütürken, kararlar alırken ya da sorunları çözerken Kadıköylüleri çeşitli yollarla bilgilendirir”; “Kadıköy Belediyesi hizmet ve etkinliklerini yürütürken, kararlar alırken ya da sorunları çözerken Kadıköylülerin istek ve ihtiyaçlarını öğrenmeye çalışır” ve “Kadıköy Belediyesi hizmet ve etkinliklerini yürütürken, kararlar alırken ya da sorunları çözerken Kadıköylülerle diyalog kurar, konu ve sorunları beraberce görüşür” ifadelerine verilen yanıtlar %50’nin üzerinde bunları doğrular niteliktedir. Yalnızca ortak karar alma konusunda bu yargıya katılanlar ve katılmayanlar arasında bir eşitlik söz konusudur.

Tablo 25

Kadıköy Belediyesi'nin Bilgilendirme, Bilgi Alma, diyalog Kurma ve Birlikte Karar Alma Etkinliklerine İlişkin Kadıköylülerin Algılamalarının Mahalle Dağılımı

Soru-9		19 Mayıs	Acıbadem	Bostancı	Caddebostan	Çarşıpazarı	Eğitim	Erenköy	Fenerbahçe	Feneryolu	Fikirtepe	Göztepe	Hüsnüpaşa	Kasımpaşa	Kozyatağı	Merdivan Köyü	Osmanağa	Rastıncıpaşa	Sahinye caddesi	Sahinye	Zuhrepaşa	Total	
Kadıköy Belediyesi hizmet ve etkinliklerini yitirirken, kararlar alınırken ya da sorunları çözerken Kadıköylülerle eşit yollarla buluşabilir.	Kesinlikle katılmıyorum	1	14,3%	4,0%	1	0,0%	2	12,5%	2	2	1	4	1	1	2	4,00%	7,7%	0,0%	1	20,4%	2	33	
	Katılmıyorum	5	7	9	6	7	4	7	4	6	5	10	3	2	4	40,0%	15,4%	0,0%	5	12,5%	13,3%	0,0%	
	Kararsızım	4	5	2	2	2	7	6	4	3	1	4	1	1	3	40,0%	33,3%	33,3%	1	40,0%	33,3%	25,0%	
	Katılıyorum	8	23,8%	20,0%	15,4%	12,5%	43,8%	9,1%	4,2%	8,3%	8,3%	15,4%	11,1%	20,0%	27,3%	34,6%	0,0%	25,0%	5,0%	20,0%	25,0%		
	Kesinlikle katılmıyorum	2	19,0%	28,0%	30,8%	25,0%	12,5%	18,2%	37,5%	18,8%	16,7%	23,1%	33,3%	0,0%	0,0%	18,2%	3,8%	0,0%	5	33,3%	50,0%		
	Katılmıyorum	12	30,8%	21,4%	16,7%	12,5%	16,7%	0	0	2	2	0	6	0	0	0	0	0	0	0	0	25	
	Kararsızım	20	9,5%	12,1%	7,7%	6,3%	6,3%	4,2%	4,2%	16,7%	12,5%	25,0%	7,7%	11,1%	0,0%	0,0%	0,0%	0,0%	10,0%	0,0%	0,0%		
	Katılıyorum	20	21	25	13	16	16	11	11	16	12	26	9	5	22	26	3	8	20	15	4	324	
	Total	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	
	Kadıköy Belediyesi hizmet ve etkinliklerini yitirirken, kararlar alınırken ya da sorunları çözerken Kadıköylülerle işlemler ve ihtiyaçlarını öğrenmeye çalışır.	Kesinlikle katılmıyorum	1	14,3%	8,0%	3	0	2	1	1	2	0	0	1	2	0	0	0	0	0	1	0	23
Katılmıyorum		6	7	8	6	5	7	6	3	2	7	11	3	0	13	6	1	4	9	8	1	116	
Kararsızım		4	30,0%	32,0%	46,2%	31,3%	43,8%	54,5%	12,5%	16,7%	43,8%	42,3%	33,3%	20,0%	59,1%	23,1%	33,3%	50,0%	45,0%	53,3%	25,0%		
Katılıyorum		7	19,0%	8,0%	0,0%	25,0%	12,5%	18,2%	20,8%	8,3%	25,0%	30,8%	22,2%	20,0%	22,7%	34,6%	33,3%	25,0%	15,0%	6,7%	25,0%		
Kesinlikle katılmıyorum		2	10,0%	40,0%	46,7%	18,8%	25,0%	18,7%	45,8%	25,0%	17,5%	23,1%	27,3%	40,0%	18,2%	26,9%	33,3%	25,0%	30,0%	20,0%	27,8%		
Katılmıyorum		3	14,3%	12,0%	7,7%	12,5%	12,5%	0,0%	12,5%	6,3%	6,3%	3,8%	3,8%	1	0	0	0	0	5,0%	13,3%	0,0%		
Kararsızım		20	21	25	13	16	16	11	11	16	12	26	9	5	22	26	3	8	20	15	4	324	
Total		100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	
Kadıköy Belediyesi hizmet ve etkinliklerini yitirirken, kararlar alınırken ya da sorunları çözerken Kadıköylülerle diyalog kurar, konu ve sorunları herbarce görüşür.		Kesinlikle katılmıyorum	1	14,3%	8,0%	3	0	2	1	1	2	0	0	1	2	0	0	0	0	0	1	0	23
		Katılmıyorum	6	7	8	6	5	7	6	3	2	7	11	3	0	13	6	1	4	9	8	1	116
	Kararsızım	4	30,0%	32,0%	46,2%	31,3%	43,8%	54,5%	12,5%	16,7%	43,8%	42,3%	33,3%	20,0%	59,1%	23,1%	33,3%	50,0%	45,0%	53,3%	25,0%		
	Katılıyorum	7	19,0%	8,0%	0,0%	25,0%	12,5%	18,2%	20,8%	8,3%	25,0%	30,8%	22,2%	20,0%	22,7%	34,6%	33,3%	25,0%	15,0%	6,7%	25,0%		
	Kesinlikle katılmıyorum	2	10,0%	40,0%	46,7%	18,8%	25,0%	18,7%	45,8%	25,0%	17,5%	23,1%	27,3%	40,0%	18,2%	26,9%	33,3%	25,0%	30,0%	20,0%	27,8%		
	Katılmıyorum	3	14,3%	12,0%	7,7%	12,5%	12,5%	0,0%	12,5%	6,3%	6,3%	3,8%	3,8%	1	0	0	0	0	5,0%	13,3%	0,0%		
	Kararsızım	20	21	25	13	16	16	11	11	16	12	26	9	5	22	26	3	8	20	15	4	324	
	Total	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	
	Kadıköy Belediyesi hizmet ve etkinliklerini yitirirken, kararlar alınırken ya da sorunları çözerken Kadıköylülerle herbarce görüşür.	Kesinlikle katılmıyorum	1	14,3%	12,0%	7,7%	12,5%	12,5%	0,0%	12,5%	6,3%	6,3%	3,8%	3,8%	1	0	0	0	0	5,0%	13,3%	0,0%	
		Katılmıyorum	6	7	8	6	5	7	6	3	2	7	11	3	0	13	6	1	4	9	8	1	116
Kararsızım		4	30,0%	32,0%	46,2%	31,3%	43,8%	54,5%	12,5%	16,7%	43,8%	42,3%	33,3%	20,0%	59,1%	23,1%	33,3%	50,0%	45,0%	53,3%	25,0%		
Katılıyorum		7	19,0%	8,0%	0,0%	25,0%	12,5%	18,2%	20,8%	8,3%	25,0%	30,8%	22,2%	20,0%	22,7%	34,6%	33,3%	25,0%	15,0%	6,7%	25,0%		
Kesinlikle katılmıyorum		2	10,0%	40,0%	46,7%	18,8%	25,0%	18,7%	45,8%	25,0%	17,5%	23,1%	27,3%	40,0%	18,2%	26,9%	33,3%	25,0%	30,0%	20,0%	27,8%		
Katılmıyorum		3	14,3%	12,0%	7,7%	12,5%	12,5%	0,0%	12,5%	6,3%	6,3%	3,8%	3,8%	1	0	0	0	0	5,0%	13,3%	0,0%		
Kararsızım		20	21	25	13	16	16	11	11	16	12	26	9	5	22	26	3	8	20	15	4	324	
Total		100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	
Kadıköy Belediyesi hizmet ve etkinliklerini yitirirken, kararlar alınırken ya da sorunları çözerken Kadıköylülerle herbarce görüşür.		Kesinlikle katılmıyorum	1	14,3%	12,0%	7,7%	12,5%	12,5%	0,0%	12,5%	6,3%	6,3%	3,8%	3,8%	1	0	0	0	0	5,0%	13,3%	0,0%	
		Katılmıyorum	6	7	8	6	5	7	6	3	2	7	11	3	0	13	6	1	4	9	8	1	116
	Kararsızım	4	30,0%	32,0%	46,2%	31,3%	43,8%	54,5%	12,5%	16,7%	43,8%	42,3%	33,3%	20,0%	59,1%	23,1%	33,3%	50,0%	45,0%	53,3%	25,0%		
	Katılıyorum	7	19,0%	8,0%	0,0%	25,0%	12,5%	18,2%	20,8%	8,3%	25,0%	30,8%	22,2%	20,0%	22,7%	34,6%	33,3%	25,0%	15,0%	6,7%	25,0%		
	Kesinlikle katılmıyorum	2	10,0%	40,0%	46,7%	18,8%	25,0%	18,7%	45,8%	25,0%	17,5%	23,1%	27,3%	40,0%	18,2%	26,9%	33,3%	25,0%	30,0%	20,0%	27,8%		
	Katılmıyorum	3	14,3%	12,0%	7,7%	12,5%	12,5%	0,0%	12,5%	6,3%	6,3%	3,8%	3,8%	1	0	0	0	0	5,0%	13,3%	0,0%		
	Kararsızım	20	21	25	13	16	16	11	11	16	12	26	9	5	22	26	3	8	20	15	4	324	
	Total	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	
	Kadıköy Belediyesi hizmet ve etkinliklerini yitirirken, kararlar alınırken ya da sorunları çözerken Kadıköylülerle herbarce görüşür.	Kesinlikle katılmıyorum	1	14,3%	12,0%	7,7%	12,5%	12,5%	0,0%	12,5%	6,3%	6,3%	3,8%	3,8%	1	0	0	0	0	5,0%	13,3%	0,0%	
		Katılmıyorum	6	7	8	6	5	7	6	3	2	7	11	3	0	13	6	1	4	9	8	1	116
Kararsızım		4	30,0%	32,0%	46,2%	31,3%	43,8%	54,5%	12,5%	16,7%	43,8%	42,3%	33,3%	20,0%	59,1%	23,1%	33,3%	50,0%	45,0%	53,3%	25,0%		
Katılıyorum		7	19,0%	8,0%	0,0%	25,0%	12,5%	18,2%	20,8%	8,3%	25,0%	30,8%	22,2%	20,0%	22,7%	34,6%	33,3%	25,0%	15,0%	6,7%	25,0%		
Kesinlikle katılmıyorum		2	10,0%	40,0%	46,7%	18,8%	25,0%	18,7%	45,8%	25,0%	17,5%	23,1%	27,3%	40,0%	18,2%	26,9%	33,3%	25,0%	30,0%	20,0%	27,8%		
Katılmıyorum		3	14,3%	12,0%	7,7%	12,5%	12,5%	0,0%	12,5%	6,3%	6,3%	3,8%	3,8%	1	0	0	0	0	5,0%	13,3%	0,0%		
Kararsızım		20	21	25	13	16	16	11	11	16	12	26	9	5	22	26	3	8	20	15	4	324	
Total		100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	

Kadıköy’de yürütülen araştırmada elde edilen bulguların analizinde yukarıda ifade edilen üç temel hedef gözetilmiştir. Bu hedeflerden ilki, Kadıköylülerin, Kadıköy Belediyesi’nin yürüttüğü halkla ilişkiler çalışmalarına yönelik algı düzeyini belirlemektir. Bu doğrultuda tasarlanan son soru (Soru-10), belediye tarafından yürütülen halka ilişkiler çalışmalarının olası amaçlarına ilişkin, Kadıköylülerin sahip oldukları farklı görüşleri belirlemeye yöneliktir. Soru kapsamında deneklere yedi olası halkla ilişkiler amacı yargısı yöneltilmiş ve 5’li likert ölçeğine göre yanıtlamaları istenmiştir. Buna göre Kadıköy Belediyesi’nin yürüttüğü halkla ilişkiler çalışmalarındaki amacına ilişkin yargı ‘Kesinlikle katılıyorum’ ve ‘Katılıyorum’ cevaplarının toplamı olarak Tablo 26’da sunulan bulgulara göre değerlendirildiğinde, Kadıköylülerin %63.2’sinin bu amacın Kadıköylülere hizmet ve etkinliklerin duyurulması olduğunu düşündüğünü; %58’inin Kadıköylülerle iletişim kurarak ihtiyaçları belirlemek ve böylece yeterli, verimli ve etkili hizmet sunmak olduğu kanısını taşıdığını; %58.4’ünün Kadıköylülerle güvene dayalı bir ilişki kurarak tarafsız, eşit ve şeffaf hizmet sunmak olduğu görüşüne sahip olduğunu görülmektedir. Katılımcılığa dair yargıya katılanların toplamı ise %63’tür. Buna göre Kadıköylülerin %63’ü, Kadıköy Belediyesi’nin yürüttüğü halkla ilişkiler çalışmalarındaki amacının, Kadıköylülerin yönetime katılmalarını sağlayarak daha demokratik bir belediye olmak olduğunu düşünmektedir. Yeniden seçilme hedefine katılanların toplamı %61.7, belediyenin resmi ağız olarak mesajları iletme amacına katılanların toplamı ise %49.6’dır. Öte yandan, başarısız uygulamaları gizleme amacına katılmayanların oranı, ‘Katılmıyorum’ ve ‘Kesinlikle katılmıyorum’ yanıtlarının toplamı göz önünde bulundurulduğunda, %41; katılanların toplamı ise %35.5 olarak belirlenmiştir. Bu tespit, yukarıda ifade edilen şeffaf belediye saptamasıyla uyum sağlamaktadır. Soru-10’da kararsızların oranı %15.4 ve %23.5 arasında değişkenlik göstermektedir.

Tablo 26

**Kadıköy Belediyesi'nin Yürüttüğü Halkla İlişkiler Çalışmalarının Amaçlarına
Yönelik Kadıköylülerin Algılamaları.**

Soru 10		Frequency	Percent	Cumulative Percent
Kadıköy Belediyesi'nin yürüttüğü halkla ilişkiler çalışmalarındaki amacı Kadıköylülere hizmet ve etkinliklerini duyurmaktır.	Kesinlikle katılıyorum	39	12.0	12.0
	Katılıyorum	166	51.2	63.3
	Kararsızım	51	15.7	79.0
	Katılmıyorum	54	16.7	95.7
	Kesinlikle katılmıyorum	14	4.3	100.0
	Total	324	100.0	
Kadıköy Belediyesi'nin yürüttüğü halkla ilişkiler çalışmalarındaki amacı Kadıköylülerle iletişim kurarak ihtiyaçları belirlemek ve böylece yeterli, verimli ve etkili hizmet sunmaktır.	Kesinlikle katılıyorum	27	8.3	8.3
	Katılıyorum	161	49.7	58.0
	Kararsızım	52	16.0	74.1
	Katılmıyorum	64	19.8	93.8
	Kesinlikle katılmıyorum	20	6.2	100.0
	Total	324	100.0	
Kadıköy Belediyesi'nin yürüttüğü halkla ilişkiler çalışmalarındaki amacı Kadıköylülerle güvene dayalı bir ilişki kurarak tarafsız, eşit ve şeffaf hizmet sunmaktır.	Kesinlikle katılıyorum	31	9.6	9.6
	Katılıyorum	158	48.8	58.3
	Kararsızım	50	15.4	73.8
	Katılmıyorum	66	20.4	94.1
	Kesinlikle katılmıyorum	19	5.9	100.0
	Total	324	100.0	
Kadıköy Belediyesi'nin yürüttüğü halkla ilişkiler çalışmalarındaki amacı Kadıköylülerin yönetime katılmalarını sağlayarak daha demokratik bir belediye olmaktadır.	Kesinlikle katılıyorum	46	14.2	14.2
	Katılıyorum	158	48.8	63.0
	Kararsızım	50	15.4	78.4
	Katılmıyorum	58	17.9	96.3
	Kesinlikle katılmıyorum	12	3.7	100.0
	Total	324	100.0	
Kadıköy Belediyesi'nin yürüttüğü halkla ilişkiler çalışmalarındaki amacı Kadıköylülerle yakın bir ilişki kurarak mevcut yönetimin yeniden seçilmesine katkı sağlamaktır.	Kesinlikle katılıyorum	34	10.5	10.5
	Katılıyorum	166	51.2	61.7
	Kararsızım	65	20.1	81.8
	Katılmıyorum	50	15.4	97.2
	Kesinlikle katılmıyorum	9	2.8	100.0
	Total	324	100.0	
Kadıköy Belediyesi'nin yürüttüğü halkla ilişkiler çalışmalarındaki amacı başarısız uygulamaları gizleyerek Kadıköylülerin tepkisini önlemektir.	Kesinlikle katılıyorum	24	7.4	7.4
	Katılıyorum	91	28.1	35.5
	Kararsızım	76	23.5	59.0
	Katılmıyorum	105	32.4	91.4
	Kesinlikle katılmıyorum	28	8.6	100.0
	Total	324	100.0	
Kadıköy Belediyesi'nin yürüttüğü halkla ilişkiler çalışmalarındaki amacı Belediyenin resmi ağız gibi davranarak mesajları Kadıköylülere aktarmaktır.	Kesinlikle katılıyorum	28	8.6	8.6
	Katılıyorum	133	41.0	49.7
	Kararsızım	70	21.6	71.3
	Katılmıyorum	86	26.5	97.8
	Kesinlikle katılmıyorum	7	2.2	100.0
	Total	324	100.0	

4.2.4.2. Kadıköylülerin, Kadıköy Belediyesi'nin Sunduğu Belirli Hizmet ve Etkinliklerden Haberdar Olma Düzeyini Ölçmeye Yönelik Bulgular.

Kadıköy Belediyesi araştırmasında ulaşılmak istenen hedeflerden biri de, Kadıköylülerin belediyenin sunduğu ve belirli yöntemlerle tanıtımını yapmakta olduğu hizmet ya da etkinliklerden haberdar olup olmadığının belirlenmesiydi. Bu doğrultuda anketin 11, 12 ve 17. soruları hazırlanmıştır. Soru 11'de, Kadıköy Belediyesi'nin temel hizmet alanları ayrı ayrı sorgulanarak Kadıköylülerin söz konusu hizmet alanlarının iletişimine dair farklı algılarının olup olmadığının anlaşılması hedeflenmiştir. Örneğin bir Kadıköylü, Kadıköy Belediyesi'nin kültürel hizmetlerinin tanıtımının son derece güçlü bir şekilde yapıldığı yargısına sahipken, kent ve çevre hizmetlerinin iletişiminin zayıf olduğunu düşünüyor olabilmektedir. Bu doğrultuda Soru 11'de 324 kişiye, Kadıköy Belediyesi'nin, kültürel hizmetler, eğitim hizmetleri, sağlık hizmetleri, sosyal hizmetler, kent ve çevre hizmetleri ve altyapı hizmetlerinden kendilerini çeşitli yollarla haberdar edip etmediği konusundaki yargısı soru olarak yöneltilmiştir. Buna göre, Tablo 27'de görüldüğü gibi, Kadıköylülerin belediyenin hizmet alanlarına yönelik olarak verdikleri 'Kesinlikle katılıyorum' ve 'Katılıyorum' cevaplarının toplamına bakıldığında, kültürel hizmetlerden (kültür ve sanat merkezlerindeki etkinlikler, konser, tiyatro, söyleşi gibi) haberdar olma algısının (%69.8) en yüksek oranda olduğu görülmektedir. Bunu %66.7 ile sağlık hizmetleri (poliklinikler gibi), %61.7 ile sosyal hizmetler (engellilere yönelik çalışmalar gibi), %59.9 ile kent ve çevre hizmetleri, %58 ile eğitim hizmetleri (etüt merkezleri ve yuva hizmetleri gibi) ve son olarak %49.4 ile altyapı hizmetleri izlemektedir.

Soru 11 kapsamında elde edilen bulgulardan biri de, Kadıköylülerin, temel belediyeçilik hizmetlerinden çeşitli yollarla haberdar edildiği yargısına 'Kesinlikle katılmıyorum' yanıtını veren kişilerin oranının son derece düşük olmasıdır. Bu oran kültürel hizmetler için %3.7; eğitim hizmetleri için %4.6; sağlık hizmetleri için %3.4; sosyal hizmetler için %4.3; kent ve çevre hizmetleri için %6.2 ve altyapı hizmetleri için %9.3 olarak belirlenmiştir. 'Kararsızım' ve 'Katılmıyorum' yanıtlarının oranları ise, %10 ve %22 arasında seyretmektedir.

Tablo 27**Kadıköy Belediyesi’nin Farklı Hizmet Alanlarındaki İletişimine Yönelik Algılar**

Soru 11		Frequency	Percent	Cumulative Percent
Kadıköy Belediyesi, kültürel hizmetlerinden, örneğin kültür ve sanat merkezlerindeki etkinlikler-konser, tiyatro, söyleşi gibi, bizleri çeşitli yollarla haberdar eder.	Kesinlikle katılıyorum	57	17.6	17.6
	Katılıyorum	169	52.2	69.8
	Kararsızım	34	10.5	80.2
	Katılmıyorum	52	16.0	96.3
	Kesinlikle katılmıyorum	12	3.7	100.0
	Total	324	100.0	
Kadıköy Belediyesi, eğitim hizmetlerinden, örneğin etüd merkezleri ve yuva hizmetleri gibi, bizleri çeşitli yollarla haberdar eder.	Kesinlikle katılıyorum	24	7.4	7.4
	Katılıyorum	164	50.6	58.0
	Kararsızım	56	17.3	75.3
	Katılmıyorum	65	20.1	95.4
	Kesinlikle katılmıyorum	15	4.6	100.0
	Total	324	100.0	
Kadıköy Belediyesi, sağlık hizmetlerinden, örneğin poliklinikler gibi, bizleri çeşitli yollarla haberdar eder.	Kesinlikle katılıyorum	40	12.3	12.3
	Katılıyorum	176	54.3	66.7
	Kararsızım	40	12.3	79.0
	Katılmıyorum	57	17.6	96.6
	Kesinlikle katılmıyorum	11	3.4	100.0
	Total	324	100.0	
Kadıköy Belediyesi, sosyal hizmetlerinden, örneğin engellilere yönelik çalışmalar gibi, bizleri çeşitli yollarla haberdar eder.	Kesinlikle katılıyorum	30	9.3	9.3
	Katılıyorum	170	52.5	61.7
	Kararsızım	46	14.2	75.9
	Katılmıyorum	64	19.8	95.7
	Kesinlikle katılmıyorum	14	4.3	100.0
	Total	324	100.0	
Kadıköy Belediyesi, kent ve çevre hizmetlerinden bizleri çeşitli yollarla haberdar eder.	Kesinlikle katılıyorum	32	9.9	9.9
	Katılıyorum	162	50.0	59.9
	Kararsızım	43	13.3	73.1
	Katılmıyorum	67	20.7	93.8
	Kesinlikle katılmıyorum	20	6.2	100.0
	Total	324	100.0	
Kadıköy Belediyesi, altyapı hizmetlerinden bizleri çeşitli yollarla haberdar eder.	Kesinlikle katılıyorum	20	6.2	6.2
	Katılıyorum	140	43.2	49.4
	Kararsızım	63	19.4	68.8
	Katılmıyorum	71	21.9	90.7
	Kesinlikle katılmıyorum	30	9.3	100.0
	Total	324	100.0	

Kadıköylülerin belediyenin sunduğu ve belirli yöntemlerle tanıtımını yapmakta olduğu hizmet ya da etkinliklerin bilinirlik seviyesinin belirlenmesine yönelik olarak araştırma kapsamında katılımcılara yöneltilen bir başka soru ise, Kadıköy Belediyesi’nin Soru 11’de belirtilen temel hizmet alanlarında (kültürel hizmetler, eğitim hizmetleri, sağlık hizmetleri, sosyal hizmetler, kent ve çevre hizmetleri ve altyapı hizmetleri) faaliyet

gösteren merkezlerden haberdar olup olmadıklarıdır. Böylece bir önceki soruda genel olarak sorgulanan haberdarlık düzeyinin, Soru 12 ile daha detaylı olarak değerlendirilme olanağı bulunmuştur. Bu soruda görüşülen kişilere, sıralanan belediye hizmetlerini duyup duymadıkları sorularak, onlardan “Evet” ya da “Hayır” cevaplarından birini vermeleri istenmiştir. Tablo 28’de görüldüğü gibi, belediye hizmetlerinin bilinirlik düzeyi çok çeşitlidir. Kültürel hizmetler ve kültür merkezleri daha yüksek haberdarlık düzeyine sahipken, sağlık hizmetleri ve sosyal hizmetlerin tanınırlığı daha düşük görünmektedir. Tablo-x’te görünen sonuçları daha anlamlı bir şekilde değerlendirebilmek amacıyla söz konusu sonuçlar “yüksek”, “orta” ve “düşük” olarak üç ayrı haberdarlık düzeyi oluşturularak Tablo 29’daki gibi gruplandırılmıştır. Tablo 29’da Kadıköy Belediyesi’ne ait hizmetlerin adları ve “Evet duydum” yanıtını veren katılımcıların yüzde değer olarak oranları sunulmaktadır. Buna göre, katılımcıların en az yarısının “Evet duydum” yanıtını verdiği 12 adet belediye hizmetinin 5 adedi kültür merkezleridir. Bunu destekler şekilde, tüm belediye hizmetleri içinde en yüksek haberdarlık oranına sahip 3 hizmet de Barış Manço Kültür Merkezi, Caddebostan Kültür Merkezi ve Barış Manço Kültür Evi’dir. Yüksek haberdarlık düzeyine sahip diğer hizmetler ise, Gazete Kadıköy (%78.1), Çağrı Merkezi (59.6), Geçici Hayvan Bakım Merkezi (56.2), E-Belediye (%56.2), Kadıköy Gençlik Merkezi (53.4), Çocuk Ağız ve Diş Sağlığı Polikliniği (53.1) ve Gönüllü Merkezi ve Gönüllü Evleridir (51.2).

Orta haberdarlık düzeyine sahip olan belediye hizmetleri incelendiğinde, bunların dört adedinin, çocuklara ilişkin sağlık ve sosyal hizmetler sunan merkezler olduğu görülmektedir. Bu sınıflandırmaya giren diğer hizmetler ise, kent ve çevre hizmetleri alanında yer alan Belediye Arama Kurtarma Takımı (%43.2) ve Atık Koordinasyon Merkezi (%39.5); True Blue Sosyal Tesisleri (%44.1), 19 Mayıs Kültür Merkezi (41.4); Engelli Danışma ve Dayanışma Merkezi (%37) ve Mahalle Evleridir (%34.9).

Düşük haberdarlık düzeyine sahip hizmetleri ele alındığında ise, daha ziyade sosyal hizmetler sunan merkezlerin ve bazı sağlık hizmetlerinin bu kategoride bulunduğu görülmektedir. Görme Engelliler Sesli Kütüphanesi (% 33), ESDEM Eğitim ve Sosyal

Destek Merkezi (%25.6), Engelsiz İş ve İstihdam Merkezi (%20.4), Sosyal Kooperatifi Geliştirme Merkezi (15.1) sosyal hizmetler alanında bulunan merkezlerdir. Söz konusu bulgu, Ergüner ile yapılan derinlemesine görüşmede, sosyal hizmetlerin tanıtımının yeterince yapılmadığı doğrultusundaki görüşü destekler niteliktedir. Özellikle 2009 yılında Ataşehir bölgesinin Kadıköy Belediyesi sınırlarının dışında kalmasını takiben Kadıköy'ün toplumsal yapısının değişmesi nedeniyle, daha yaşlı, eğitim seviyesi daha yüksek ve kültürel etkinliklere daha yoğun biçimde gereksinim duyan bir kesim oluşması sosyal hizmetlerin daha sınırlı bir alanda yürütülmeye başlanması sonucunu doğurmuştur. Daha önce 'E5 üstü' olarak adlandırılan ve yoğun göç alan mahalleler olduğundan sosyal açıdan desteklenmesi gereken mahallelerde, 1994 yılından başlayarak yoğun biçimde sosyal destek çalışmaları yapılmıştır. Anadolu'dan İstanbul'a gelen ve kent yaşamına entegre olamayan kişilerin, kente uyum sağlayabilmelerine ve kente uyum sorunlarını aşmalarına yardımcı olmak ve desteğe ihtiyaçları olan konularda destek vermek amacıyla Türkiye'de ilk defa olarak Aile Danışma Merkezi kurulmuştur. Ayrıca bu dönemde engellilere yönelik çalışmalar, ve Avrupa Birliği'nden sağlanan fonlarla yapılan projelerle sosyal çalışmalar Kadıköylülerle yakın bir ilişki kurulmasını sağlamıştır (Ergüner, 2011, s.2). Ancak yukarıda belirtildiği gibi, gerek söz konusu çalışmaların tanıtımı yeterince yapılmaması, gerekse sosyal çalışmaların temellerinin atıldığı 7 mahallenin Kadıköy ilçesinden ayrılması nedeniyle, söz konusu çalışmaların Kadıköylüler arasındaki farkındalık düzeyi düşük görünmektedir.

Rana Beşe Sağlık Polikliniği (%29.9) ve Çocuk Koruyucu Ruh Sağlığı Merkezi (%26.9) sağlık hizmetleri alanında; Elektronik Atık Merkezi (%33.3) ve Beton Zemin Laboratuvarı (%23.8) ise kent ve çevre hizmetleri alanında yer almaktadır. Düşük haberdarlık düzeyine sahip hizmetler arasında ayrıca, Kadıköy Kent Konseyi (%31.2), Yurt Hizmetleri (%27.4) ve Kiosk'lar (%15.7) bulunmaktadır.

Tablo 28

Kadıköy Belediyesi Hizmetlerine Yönelik Haberdarlık.

Soru 12. Kadıköy Belediyesi'nin sıralayacağım hizmetlerini duyup duyduğumuzu söyler misiniz?		Frequency	Percent	Cumulative Percent
Barış Manço Kültür Merkezi	Evet	292	90.1	90.1
	Hayır	32	9.9	100.0
	Total	324	100.0	
Süreyya Operası	Evet	256	79.0	79.0
	Hayır	68	21.0	100.0
	Total	324	100.0	
Halis Kurtça Kültür Merkezi	Evet	221	68.2	68.2
	Hayır	103	31.8	100.0
	Total	324	100.0	
Caddebostan Kültür Merkezi	Evet	283	87.3	87.3
	Hayır	41	12.7	100.0
	Total	324	100.0	
19 Mayıs Kültür Merkezi	Evet	134	41.4	41.4
	Hayır	190	58.6	100.0
	Total	324	100.0	
Kozyatağı Kültür Merkezi	Evet	184	56.8	56.8
	Hayır	140	43.2	100.0
	Total	324	100.0	
Barış Manço Kültür Evi	Evet	257	79.3	79.3
	Hayır	67	20.7	100.0
	Total	324	100.0	
Çocuk Sanat Merkezi	Evet	138	42.6	42.6
	Hayır	186	57.4	100.0
	Total	324	100.0	
Yuva hizmetleri	Evet	115	35.5	35.5
	Hayır	209	64.5	100.0
	Total	324	100.0	
Çocuk Fritid Merkezleri	Evet	115	35.5	35.5
	Hayır	209	64.5	100.0
	Total	324	100.0	
Çocuk Koruyucu Ruh Sağlığı Merkezi	Evet	87	26.9	26.9
	Hayır	237	73.1	100.0
	Total	324	100.0	
Çocuk Ağız ve Diş Sağlığı Polikliniği	Evet	172	53.1	53.1
	Hayır	152	46.9	100.0
	Total	324	100.0	
Çocuk Sağlığı ve Hastalıkları Polikliniği	Evet	136	42.0	42.0
	Hayır	188	58.0	100.0
	Total	324	100.0	
Rama Beşe Sağlık Polikliniği	Evet	97	29.9	29.9
	Hayır	227	70.1	100.0
	Total	324	100.0	
Görme Engelliler Sesli Kütüphanesi	Evet	107	33.0	33.0
	Hayır	217	67.0	100.0
	Total	324	100.0	
Engelli Danışma ve Dayanışma Merkezi	Evet	120	37.0	37.0
	Hayır	204	63.0	100.0
	Total	324	100.0	
Sosyal Kooperatifi Geliştirme Merkezi	Evet	49	15.1	15.1
	Hayır	275	84.9	100.0
	Total	324	100.0	
Yurt hizmetleri	Evet	80	24.7	24.7
	Hayır	244	75.3	100.0
	Total	324	100.0	
Engelsiz İş ve İstihdam Merkezi	Evet	66	20.4	20.4
	Hayır	258	79.6	100.0
	Total	324	100.0	
Gönüllü Merkezi ve Gönüllü Evleri	Evet	166	51.2	51.2
	Hayır	158	48.8	100.0
	Total	324	100.0	
ESDEM Eğitim ve Sosyal Destek Merkezi	Evet	83	25.6	25.6
	Hayır	241	74.4	100.0
	Total	324	100.0	
Atık Koordinasyon Merkezi	Evet	128	39.5	39.5
	Hayır	196	60.5	100.0
	Total	324	100.0	
Deton Zemin Laboratuvarı	Evet	77	23.8	23.8
	Hayır	247	76.2	100.0
	Total	324	100.0	
Belediye Arama Kurtarma Takımı	Evet	140	43.2	43.2
	Hayır	184	56.8	100.0
	Total	324	100.0	
Elektronik Atık Merkezi	Evet	108	33.3	33.3
	Hayır	216	66.7	100.0
	Total	324	100.0	
Geçici Hayvan Bakım Merkezi	Evet	182	56.2	56.2
	Hayır	142	43.8	100.0
	Total	324	100.0	
Gazete Kadıköy	Evet	253	78.1	78.1
	Hayır	71	21.9	100.0
	Total	324	100.0	
Kadıköy Gençlik Merkezi	Evet	173	53.4	53.4
	Hayır	151	46.6	100.0
	Total	324	100.0	
True Blue Sosyal Tesisleri	Evet	143	44.1	44.1
	Hayır	181	55.9	100.0
	Total	324	100.0	
F-Belediye	Evet	182	56.2	56.2
	Hayır	142	43.8	100.0
	Total	324	100.0	
Çağrı Merkezi	Evet	193	59.6	59.6
	Hayır	131	40.4	100.0
	Total	324	100.0	
Mahalle Evleri	Evet	113	34.9	34.9
	Hayır	211	65.1	100.0
	Total	324	100.0	
Kiosk'lar	Evet	51	15.7	15.7
	Hayır	273	84.3	100.0
	Total	324	100.0	
	Evet	101	31.2	31.2

Tablo 29**Yüksek, Orta ve Düşük Haberdarlık Düzeyine Sahip Hizmetler.**

Yüksek haberdarlık düzeyine sahip hizmetler		Orta haberdarlık düzeyine sahip hizmetler		Düşük haberdarlık düzeyine sahip hizmetler	
Hizmetin adı	%	Hizmetin adı	%	Hizmetin adı	%
Barış Manço Kültür Merkezi	90.1	True Blue Sosyal Tesisleri	44.1	Elektronik Atık Merkezi	33.3
Caddebostan Kültür Merkezi	87.3	Belediye Arama Kurtarma Takımı	43.2	Görme Engelliler Sesli Kütüphanesi	33.0
Barış Manço Kültür Evi	79.3	Çocuk Sanat Merkezi	42.6	Kadıköy Kent Konseyi	31.2
Gazete Kadıköy	78.1	Çocuk Sağlığı ve Hastalıkları Polikliniği	42.0	Rana Beşe Sağlık Polikliniği	29.9
Halis Kurtça Kültür Merkezi	68.2	19 Mayıs Kültür Merkezi	41.4	Çocuk Koruyucu Ruh Sağlığı Merkezi	26.9
Çağrı Merkezi	59.6	Atık Koordinasyon Merkezi	39.5	ESDEM Eğitim ve Sosyal Destek Merkezi	25.6
Kozyatağı Kültür Merkezi	56.8	Engelli Danışma ve Dayanışma Merkezi	37.0	Yurt hizmetleri	24.7
Geçici Hayvan Bakım Merkezi	56.2	Yuva hizmetleri	35.5	Beton Zemin Laboratuvarı	23.8
E-Belediye	56.2	Çocuk Etüd Merkezleri	35.5	Engelsiz İş ve İstihdam Merkezi	20.4
Kadıköy Gençlik Merkezi	53.4	Mahalle Evleri	34.9	Kiosk'lar	15.7
Çocuk Ağız ve Diş Sağlığı Polikliniği	53.1			Sosyal Kooperatifi Geliştirme Merkezi	15.1
Gönüllü Merkezi ve Gönüllü Evleri	51.2				

Kadıköylülerin, Kadıköy Belediyesi'nin çeşitli hizmet ve etkinliklerinden haberdarlık düzeylerini saptamak amacıyla yöneltilen son soru, Soru 17'dir. Bu soruda, anket katılımcılarına, Kadıköy Belediyesi'nin 2011 yılı içinde gerçekleştirdiği beş adet etkinlikten haberdar olup olmadıkları sorulmuştur. Söz konusu beş etkinlik, Kadıköy Belediyesi Özel Kalem Müdürü Kadriye Sağlam ile yapılan görüşme sırasında, 2011 yılında en yoğun biçimde tanıtımı gerçekleştirilen etkinliklerin neler olduğu sorularak belirlenmiştir. Bu beş etkinlik; 29 Ekim Kutlamaları, Sanat Kütüphanesi Söyleşileri, Demokrasi Haftası Etkinlikleri, Çocuk ve Gençlik Tiyatro Festivali ve Doya Doya Sanat Etkinlikleri'dir. Tablo 30'da görüldüğü üzere en yüksek haberdar olma düzeyi, %84 ile Bağdat Caddesi'nde gerçekleştirilen 29 Ekim kutlamalarıdır. Bunu %56.8 ile Caddebostan Kültür Merkezi'nde yapılan Sanat Kütüphanesi Söyleşileri ve %51.2 ile Selamiçeşme Özgürlük Parkı'nda gerçekleştirilen 10. Çocuk ve Gençlik Tiyatro Festivali izlemektedir. Kadıköy ilçesinde 13 farklı noktada gerçekleştirilen Doya Doya Sanat Etkinlikleri (%33.6) ve Caddebostan Kültür Merkezi'nde yapılan Demokrasi Haftası Etkinlikleri (%33) sıralamanın sonunda yer alan iki etkinliktir.

Tablo 30

Kadıköy Belediyesi'nin 2011 Yılında Gerçekleştirdiği 5 Etkinliğe İlişkin Haberdarlık.

Kadıköy Belediyesi'nin 2011 yılı içinde gerçekleştirdiği, sıralayacağım etkinliklerini duyup duymadığınızı belirtir misiniz ?		Frequency	Percent	Cumulative Percent
Bağdat Caddesi'nde yapılan "29 Ekim Kutlamaları".	Evet duydum	272	84.0	84.0
	Hayır duymadım	52	16.0	100.0
	Total	324	100.0	
Caddebostan Kültür Merkezi'nde yapılan "Sanat Kütüphanesi Söyleşileri".	Evet duydum	184	56.8	56.8
	Hayır duymadım	140	43.2	100.0
	Total	324	100.0	
Caddebostan Kültür Merkezi'nde yapılan "Demokrasi Haftası Etkinlikleri".	Evet duydum	107	33.0	33.0
	Hayır duymadım	217	67.0	100.0
	Total	324	100.0	
Selamiçeşme Özgürlük Parkı'nda yapılan "10. Çocuk ve Gençlik Tiyatro Festivali".	Evet duydum	166	51.2	51.2
	Hayır duymadım	158	48.8	100.0
	Total	324	100.0	
Kadıköy'de 13 farklı noktada gerçekleştirilen "Doya Doya Sanat Etkinlikleri".	Evet duydum	109	33.6	33.6
	Hayır duymadım	215	66.4	100.0
	Total	324	100.0	

4.2.4.3. Kadıköy Belediyesi'nin yararlandığı halkla ilişkiler yöntemlerini ve Kadıköylülerin bunlara ilişkin beklentileri ölçmeye yönelik bulgular.

Araştırmanın 13. Sorusunda anket katılımcılarına, Kadıköy Belediyesi'nin hizmetlerinden ya da etkinliklerinden nasıl haberdar oldukları sorulmuştur. Bu sorunun yöneltildiği 324 kişi arasından, hiç haberdar olmadığını ifade edenlerle (68 kişi-%21) nadiren haberdar olduğu için hangi yolla duyduğunu anımsamadığını söyleyenlerin (24-%7.4) toplamı 92 kişidir. Bu toplam, 324 katılımcının %28.4'lük bir bölümünü kapsamaktadır. Haberdar olanların belirttikleri yöntem ya da yöntemler, kalan kütle, yani haberdar olduğunu ifade eden 232 kişi üzerinden değerlendirilmelidir. Ancak bu şekilde belediyenin halkla ilişkiler araçlarından hangilerinin daha etkin ve hangilerinin daha zayıf olduğu açıklığa kavuşabilir. Katılımcıların birden fazla yanıt verebilmiş olduğu gözden kaçırılmamalıdır. Örneğin bir kişi etkinliklerden hem medya, hem de telefonla haberdar olduğunu, ayrıca semt gönüllüleri aracılığıyla duyduğunu belirtmiş olabilmektedir. Buna

göre Tablo 31’de gösterildiği gibi, belediyenin hizmet ve etkinliklerinden haberdar olanlar arasında en yüksek oranda ifade edilen haberdar olma yolları sokaklara asılan afiş ve billboard’lar (48.7); Gazete Kadıköy (%41.3) ve çevredeki kişilerin bahsetmeleri (33.6) olarak belirlenmiştir. Bunları medya, belediyeye ait web sayfası, belediyenin dağıttığı broşür ve kitapçıklar ve şahsa gelen e-posta, telefon, mektup ya da davetiyeler izlemektedir. En düşük orandaki haberdar olma yolları ise semt gönüllüleri, belediye başkanının konuşmalarıdır. Sonuç olarak, Kadıköy belediyesi’nin çeşitli yöntemlerle ulaşabildiği kesimin oranı %71.6’dır. %28.4’lük bir kesim, belediyenin hizmet ve etkinliklerinden ya hiç haberdar olmadığını, ya da çok nadir duyduğundan hangi yolla haberdar olduğunu anımsamadığını ifade etmektedir. Sağlam, kendisiyle yapılan görüşmede en önemli halkla ilişkiler araçları olarak haftalık tirajı 30.000 olan ve ücretsiz dağıtılan Gazete Kadıköy’ü; SMS ve adres veri tabanlarını ve belediyenin web sayfasını ifade etmiştir. Araştırma sonuçları Gazete Kadıköy’ün belediye iletişimindeki önemini destekler niteliktedir.

Buna karşılık belediyenin web sayfasının etkisi (%17.2) ve veri tabanlarına yönelik yapılan iletişim, yani kişilerin şahsına gelen e-posta, telefon, mektup ya da davetiyelerin oranı (%12.9) çok yüksek değildir. Belediyenin güçlü olduğunu varsaydığı halkla ilişkiler araçlarına ek olarak, yüz yüze iletişimin gücüne işaret edecek şekilde, çevresindeki kişilerin bahsetmeleriyle haberdar olduğunu belirten kişilerin oranı oldukça yüksektir (%33.6). Benzer şekilde, yapılan görüşmede afiş ve billboard’larla haberdar olma oranı çok yüksektir (%48.7).

Başka bir anlatımla belediyenin etkinlik ve hizmetlerinden haberdar olduğunu ifade eden kişilerin yaklaşık olarak yarısı bunun afiş ve billboard’lar yoluyla gerçekleştiğini belirtmektedir. Yukarıda ifade ettiğimiz gibi, anket katılımcıların birden fazla yanıt vermiş olabileceği gözden kaçırılmamalıdır.

Tablo 31

Kadıköy Belediyesi'nin Hizmetlerinden ya da Etkinliklerinden Haberdar Olma Yöntemleri

Kadıköy Belediyesi'nin hizmetlerinden ya da etkinliklerinden nasıl haberdar oluyorsunuz?	Count	Column %	
<i>Hiç haberdar olmuyorum.</i>	68	21.0	
<i>Nadiren haberdar olduğum için anımsamıyorum.</i>	24	7.4	
Ara toplam	92	28.4	
Medya yoluyla (TV, Radyo, Gazete, Dergi).	61	18.8	26.2
'Gazete Kadıköy' yoluyla.	96	29.6	41.3
Sokaklara asılan afiş ve billboard'lar yoluyla.	113	34.9	48.7
Belediyenin web sayfası yoluyla.	40	12.3	17.2
Belediyenin dağıttığı broşür ve kitapçıklarla.	35	10.8	15
Şahsıma gelen e-posta, telefon, mektup ya da davetiyeler yoluyla	30	9.3	12.9
Bizzat Belediye Başkanı'nın konuşmalarıyla.	11	3.4	4.7
Semt Gönüllüleri aracılığıyla	15	4.6	6.4
Çevremdeki kişilerin bahsetmeleriyle.	78	24.1	33.6
Diğer, belirtiniz:	8	2.5	3.4
Toplam	671	207.1	209.4
Baz	324		232

Kadıköy Araştırması'nın 14. Sorusunda Kadıköylülere, Kadıköy Belediyesi'nin son bir yıl içinde bizzat kendileriyle, bilgi vermek ve fikirlerini ya da taleplerini almak amacıyla hangi yöntem ya da yöntemleri kullanarak iletişim kurduğu sorusu yöneltilmiştir. Bu sorunun oluşturulmasında hedef, belediyenin birebir iletişim kurmak konusundaki etkinliği ile iletişim kanalları kullanımındaki güçlü ve zayıf taraflarını ölçmek olarak tespit edilmiştir. Buna göre Kadıköy Belediyesi bire bir iletişim alanında zayıf görünmektedir. Zira belediyenin herhangi bir konuda bilgi vermek amacıyla kendisiyle iletişim kurmadığını ifade edenlerin oranı %74.4; fikir ya da talebini almak amacıyla iletişim kurmadığını ifade edenlerin oranı ise %88 olarak belirlenmiştir. Fikir ya da talep almak için iletişim kurmama oranının daha yüksek olması, belediyenin katılımcı halkla ilişkiler uygulamaları konusundaki program ve mekanizmalarını geliştirmesi gerektiğine işaret etmektedir. Belediyenin bilgi vermek amacıyla en fazla faydalandığı iletişim yöntemleri ise sırasıyla ev ya da işyerine postalanmış mektup, kitapçık, broşür ya da davetiye; e-posta;

telefondur. Fikir ya da talep sormak amacıyla en fazla faydalanılan iletişim yöntemi ise telefon olarak belirlenmiştir. Kent Konseyi'nin çalışmaları her iki soruda da en düşük oranlara sahiptir.

Tablo 32

Kadıköy Belediyesi'nin Kadıköylülerle İletişim Kurma Yöntemleri

Kadıköy Belediyesi son 1 yıl içinde bizzat sizinle bilgi vermek amacıyla hangi yöntem ya da yöntemleri kullanarak iletişim kurdu?	Count	Column %
<i>İletişim kurmadı.</i>	241	74.4
E-posta.	22	6.8
Ev ya da işyeri adresine postalanmış mektup, kitapçık, broşür ya da davetiye	32	9.9
Telefon.	19	5.9
Belediyenin düzenlediği bir toplantı sırasında.	5	1.5
Kent Konseyi aracılığıyla.	3	0.9
Yüzyüze-kapıda görüşme.	10	3.1
Toplam	332	102.5
Baz	324	
Kadıköy Belediyesi son 1 yıl içinde bizzat sizinle fikrinizi ya da talebinizi sormak amacıyla hangi yöntem ya da yöntemleri kullanarak iletişim kurdu?	Count	Column %
<i>İletişim kurmadı.</i>	285	88.0
E-posta.	7	2.2
Ev ya da işyeri adresine postalanmış mektup, kitapçık, broşür ya da davetiye	8	2.5
Telefon.	15	4.6
Belediyenin düzenlediği bir toplantı sırasında.	8	2.5
Kent Konseyi aracılığıyla.	2	0.6
Yüzyüze-kapıda görüşme.	4	1.2
Toplam	329	101.5
Baz	324	

Kadıköy Araştırması'nın 15. Sorusunda ise Kadıköylülere, son 1 içinde bilgi edinmek; talep ya da ihtiyaçlarını iletmek ya da şikayet amacıyla Kadıköy Belediyesi'yle iletişim kurup kurmadıkları, kurdular ise bunu hangi yöntemle yaptıkları sorusu yöneltilmiştir. Bu sorunun hazırlanmasındaki amaç, bir yandan Kadıköylülerin belediye ile birebir iletişim kurma oranlarını, diğer yandan farklı konularda tercih ettikleri iletişim yöntemlerini belirlemektir. Sonuçlar Tablo 33'te sunulmaktadır.

Tablo 33

Kadıköylülerin Kadıköy Belediyesi İle İletişim Kurma Yöntemleri

Son 1 yıl içinde bilgi edinmek için siz Kadıköy Belediyesi'yle iletişim kurdunuz mu? Evet ise nasıl?	Count	Column %
<i>İletişim kurmadım.</i>	237	73.1
Bizzat başvurup konuyu anlatarak.	29	9.0
Mektup göndererek.	2	0.6
Dilekçe vererek.	10	3.1
Tanıdık aracılığıyla.	2	0.6
E-posta yoluyla.	11	3.4
Çağrı Merkezi'ni arayarak.	28	8.6
Web sayfasındaki istek-şikayet bölümünü kullanarak.	6	1.9
Bilgi edinme hakkımı kullanarak.	2	0.6
Diğer yolla; belirtiniz.....	11	3.4
Toplam	338	104.3
Baz	324	
Son 1 yıl içinde görüş, talep ya da ihtiyacınızı iletmek için siz Kadıköy Belediyesi'yle iletişim kurdunuz mu? Evet ise nasıl?	Count	Column %
<i>İletişim kurmadım.</i>	242	74.7
Bizzat başvurup konuyu anlatarak.	30	9.3
Mektup göndererek.	3	0.9
Dilekçe vererek.	9	2.8
Tanıdık aracılığıyla.	3	0.9
E-posta yoluyla.	9	2.8
Çağrı Merkezi'ni arayarak.	25	7.7
Web sayfasındaki istek-şikayet bölümünü kullanarak.	3	0.9
Diğer yolla; belirtiniz.....	4	1.2
Toplam	328	101.2
Baz	324	
Son 1 yıl içinde şikayet amacıyla için siz Kadıköy Belediyesi'yle iletişim kurdunuz mu? Evet ise nasıl?	Count	Column %
<i>İletişim kurmadım.</i>	272	84.0
Bizzat başvurup konuyu anlatarak.	8	2.5
Mektup göndererek.	2	0.6
Dilekçe vererek.	3	0.9
Tanıdık aracılığıyla.	2	0.6
E-posta yoluyla.	4	1.2
Çağrı Merkezi'ni arayarak.	21	6.5
Web sayfasındaki istek-şikayet bölümünü kullanarak.	5	1.5
Diğer yolla; belirtiniz.....	8	2.5
Toplam	325	100.3
Baz	324	

Araştırma sonuçlarına göre, Kadıköylülerin yaklaşık olarak $\frac{3}{4}$ 'lük bir bölümü son 1 yıl içinde, gerek bilgi edinmek, gerekse bir konudaki fikir ya da ihtiyaçlarını belirtmek amacıyla Kadıköy Belediyesi ile iletişim kurma gereksinimi hissetmemiştir. Bu oran şikayet söz konusu olunca daha düşük olarak belirlenmiştir (%84). Belediye ile iletişim kurma ihtiyacı hisseden kişiler ise çoğunlukla bizzat başvurarak konuyu anlatmayı, başka bir anlatımla yüz yüze iletişim kurmayı ve çağrı merkezini aramayı tercih etmiştir. Dilekçe ve e-posta kullanımı da daha düşük olarak kullanılmıştır. Ancak şikayet amacı taşıyan iletişimlerde daha çok çağrı merkezi tercih edilmiştir. Bunun dışında bilgi almak; görüş, talep ya da ihtiyacı iletme ve şikayet amacıyla iletişim kurmak arasında belirgin bir yöntem tercihi gözlenmemektedir.

Araştırmamızın 16. Sorusu, Kadıköylülerin iletişim yöntemleri konusundaki beklentilerini belirlemeye yöneliktir. Bunun için anket katılımcılarına, Kadıköy Belediyesi'nin etkinlikleri konusunda bilgi verirken ve belirli bir konuda görüş, talep ya da ihtiyaçlarını alırken hangi yöntem ya da yöntemleri kullanmasını tercih ettikleri sorusu yöneltilmiştir. Buna göre, Kadıköylülerin kendilerine bilgi verilirken en çok tercih ettikleri iletişim yöntemleri sırasıyla e-posta (%48.5); telefon (%36.1); posta (%30.6) ve birebir, yüz yüze görüşmelerdir (%26.5). Bu yöntemleri mahalle toplantıları (%24.4) izlemektedir. STK'larla ortak çalışmalar ve kent konseyi iletişim kanalı olarak daha düşük oranda tercih edilmektedir. Kadıköylülerin belirli bir konuda görüş, talep ya da ihtiyaçları alınırken en fazla tercih ettikleri iletişim yöntemleri ise sırasıyla e-posta (%39.8); telefon (%38.3) ve birebir, yüz yüze görüşmelerdir (%33.6). Posta ve mahalle toplantıları bunları izlemektedir. Kamuoyu araştırmaları (%15.1) ve referandum (%11.7) Kadıköylülerin katılımcı uygulamalar için çok fazla tercih ettikleri yöntemler olarak görünmemektedir. Telefonla görüşme eyleminin bir tür yüz yüze iletişim olduğu göz önünde bulundurulduğunda, Kadıköylülerin iletişim kurmak için yüksek oranda yüz yüze iletişim yöntemlerini tercih ettiklerini ifade etmek olası görünmektedir. Mahalle toplantıları, belediye görevlileriyle halkın bir arada yerel sorunları ele aldığı ve karşılıklı görüşmeler yaptıkları ortamlardır. Bu nedenle mahalle toplantılarını da bu sınıflandırmaya dahil etmek mümkündür. Bu durumda söz konusu oran daha da artmaktadır. Sonuç olarak,

Kadıköylüler bilgi almak için daha ziyade posta ve e-posta yöntemlerini tercih etmekle birlikte, yüz yüze iletişim kurabilme olanağı sunan yöntemler olan birebir görüşme, telefon, mahalle toplantıları gibi yöntemleri de göz ardı etmemektedirler. Bununla beraber, görüş, talep ya da ihtiyaçlarını belirtmek için tercih ettikleri yöntemler değerlendirildiğinde, posta ve e-posta oranlarının yüksek olmakla beraber azalmış olduğu göze çarpmaktadır. Bu konuda yüz yüze iletişim kurabilecekleri iletişim ortamları daha yüksek oranda tercih edilmektedir.

Tablo 34

Kadıköylülerin Tercih Ettikleri İletişim Yöntemleri.

Kadıköy Belediyesi'nin, size etkinlikleri konusunda bilgi verirken, aşağıdaki yöntemlerden hangisini ya da hangilerini kullanmasını tercih edersiniz?	Count	Column %
Birebir, yüzyüze görüşmelerle.	86	26.5
Telefon ederek.	117	36.1
Posta göndererek.	99	30.6
E-posta göndererek.	157	48.5
Mahalle toplantıları yaparak.	79	24.4
Sivil Toplum Kuruluşlarıyla ortak çalışmalar yaparak.	57	17.6
Kent Konseyi aracılığıyla.	42	13.0
Diğer, belirtiniz	20	6.2
Toplam	657	202.8
Baz	324	
Kadıköy Belediyesi'nin, belirli bir konuda görüş, talep ya da ihtiyaçlarınızı alırken, aşağıdaki yöntemlerden hangisini ya da hangilerini kullanmasını tercih edersiniz?	Count	Column %
Birebir, yüzyüze görüşmelerle.	109	33.6
Telefon ederek.	124	38.3
Posta göndererek.	66	20.4
E-posta göndererek.	129	39.8
Mahalle toplantıları yaparak.	56	17.3
Kamuoyu araştırmaları yaparak.	49	15.1
Sivil Toplum Kuruluşlarıyla ortak çalışmalar yaparak.	54	16.7
Kent Konseyi aracılığıyla.	33	10.2
Referandum yoluyla.	38	11.7
Diğer, belirtiniz	9	2.8
Toplam	667	205.9
Baz	324	

4.2.4.4. Açık Uçlu Soruya Verilen Yanıtların Değerlendirilmesi.

Kadıköy ilçesinde yaşayan 324 kişiye yönelik gerçekleştirilen araştırmanın sonunda, deneklere kendileriyle görüşülen konular dışında söylemek istedikleri başka bir konu olup olmadığı açık uçlu soru olarak yöneltilmiştir. Anket katılımcılarının bu açık uçlu soruya verdikleri yanıtlar, örneklemin belediyeye ilişkin genel algısının yanı sıra beklentilerini de ifade ettiğinden çalışmamız kapsamında sunulması faydalı olacaktır. Sorunun yöneltildiği 324 kişiden 154 adedi olumlu yanıt vermiş, kalan 170 kişi söylemek istediği başka bir konu olmadığını belirtmiştir. 154 kişinin bir bölümü ise eklemek istediği bir konu olmamasına karşın Kadıköy Belediyesi'ne teşekkür etmek istediğini belirtmiş, "başarılarının devamını diliyorum, başarılar dilerim" ve benzeri ifadeler kullanarak bizzat belediye başkanının kişiliğine yönelik övgülerini belirtmişlerdir. Açık uçlu soruya verilen diğer yanıtları Talepler ve beklentiler; belediye hizmetlerine ilişkin şikayetler ve belediyenin iletişimine ilişkin ifadeler olarak sınıflandırmak mümkündür. Buna göre Kadıköy Belediyesi'ne yönelik talepler ve beklentiler (1) yeşil alanlar-geri dönüşüm; (2) temizlik; (3) sokak hayvanları; (4) ulaşım konularında yoğunlaşmaktadır. Belediye hizmetleriyle ilgili genel şikayetler ise (1) kaldırımların fazla yüksek olması; (2) belediyenin hizmet sunumunda ayrımcılık yapmaması; (3) deprem konusundaki çalışmaların eksikliği; (4) İstanbul Büyükşehir Belediyesi ile ilişkisine bağlı hizmet eksiklikleri; (5) engellilere yönelik hizmetlerin eksikliği ve (6) otopark sayısının azlığı olarak sıralanmaktadır. Kadıköylülerin açık uçlu soru aracılığıyla belirttikleri, belirli konu ya da bölgelere ilişkin şikayetler ise (1) Bağdat Caddesine gösterilen ilginin ara sokaklara ve diğer mahallelere de gösterilmemesi; (2) Erenköy'deki baz istasyonları ve (3) Minibüs Caddesi yaya kaldırımlarının eksikliği konularında toplanmaktadır.

Açık uçlu soruya verilen cevaplar arasında, Kadıköy Belediyesi'nin Kadıköylülerle kurduğu iletişime dair beklenti, talep ve şikayetlere çoklukla rastlanmıştır. Açıklayıcı olması bağlamında, söz konusu yanıtları içeriklerini değiştirmeden sunmak faydalı olacaktır. Buna göre iletişimle ilgili yanıtlar aşağıda sıralanmıştır:

- 1) "Ben isterim ki, kapı kapı gelsin, şikayetlerimi sorsun".

- 2) Bilgi edinmek istiyorum, herkesle görüşülmesini istiyorum”.
- 3) “Bilgilendirmenin, çocuk sağlığı gibi konularda daha kuvvetli olmasını istiyorum”.
- 4) “Bu kadar faaliyet varsa tanıtımın daha iyi olmasını isterim”.
- 5) “Çalışmalar daha fazla tanıtılmalı, dışarda aktif olmadığım için bilemiyorum, hizmetleriyle bana ulaşamıyor”.
- 6) “Çok iyi iletişim kurulmalı”.
- 7) “Daha çok halkla iç içe olsunlar, belediyelerin hiç bir şeyden haberleri yok, muhtarlıkları kullanamıyorlar. Belediye ve muhtarlık arasında kopukluk var”.
- 8) “Faaliyetlerden e-mail yoluyla haberdar edilsek sevinirim, katılırız, çevremize söyleriz, paylaşıyoruz”.
- 9) “Gazeteyi mahallere dağıtabilirler”.
- 10) “Görüşmeye gelsinler”.
- 11) “Halka daha yakın olmalarını bekliyoruz”.
- 12) “Hiç bir şeyden haberdar olamıyoruz”.
- 13) “Hizmetlerin daha geniş alan ve kitleye yaygınlaştırılması gerekli. Yapılmakta olan hizmetler de daha güçlü iletişimle insanlara haber verilmeli, daha yüksek katılım sağlanmalı”.
- 14) “İletişimin sıklaşması lazım”.
- 15) “İnsanlarla birebir görüşmedikçe parti böyle kalır, uzamaz. Bizimle ilgilenmiyorlar”.
- 16) “Kaç yıl oldu, hiç diyalog kurulmuyor, artık insanlarla diyalog kursunlar”.
- 17) “Kadıköy belediyesi afişlerle belirli bölgede bilgilendirme yapmaktadır, fakat bizim bölgelerde böyle bir bilgilendirme yapılmamaktadır”.
- 18) “...bize her konuda bilgi ve haber vermesi gerekmektedir”.
- 19) “Kadıköy Belediyesinden bana mesaj gelmiyor, irtibat eksikliği var, hiç bir etkinliği duymuyoruz”.
- 20) “Gazete Kadıköy’ün her markete bırakılmasını isterim”.
- 21) “Mahallelerde toplantıların artmasını istiyorum”.
- 22) “Olan biteni e-posta ile iletirse daha güzel olur”.
- 23) “Sokak isimlerini bize danışmadan değiştiriyor, hakkı yok bize sormadan değiştirmeye, fikrimizi alması lazım”.
- 24) “...sağlıkla ilgili işlemler duyurulması, interaktif olmalı”.

25) “Telefonuma mail gelmesini istiyorum. Dışarı çıkma ihtimalim olmuyor. Selami Öztürk ile yüz yüze görüşüp şikayetlerimi ya da memnuniyetimi bildirmeyi çok isterim”.

26) “Yeterli çalışmalar yapıyorlar, yeteri kadar bilgi vermiyorlar. Daha fazla iletişim istiyorum. Tesadüf olarak duyuyoruz, iletişim istiyoruz”.

27) “Zaman zaman (Selami Öztürk’ün) gönüllü evlerine gelmesini, konuşmasını isterim”.

Yukarıda görüldüğü üzere, katılımcıların, araştırmanın açık uçlu sorusuna verdikleri yanıtların dikkate değer bir bölümü Kadıköy Belediyesi’nin yurttaşlarla iletişim ve halkla ilişkiler çalışmalarına yöneliktir. 154 adet yanıtın 27 adedinin (%17.5) iletişime dair konulardaki talep ve beklentileri içeriyor olması ve bunların 9 adedinin doğrudan yüz yüze iletişim talebiyle ilgili olması, önemli bir gösterge olarak yorumlanmalıdır.

4.3. YEREL YÖNETİMLERE YÖNELİK YURTTAŞ KATILIMI MODELİ ÖNERİSİ.

Ülkemizde yasal bir zorunluluk ve bağlayıcılık olmamasına karşın, gerek YG-21’le beraber ivme kazanan kent konseyi uygulamaları ve STK’ların görece gelişiyor olması (Göymen, 2012, par.16), gerekse araştırmamızda belirlenmiş olduğu üzere, halkın yaşadıkları alanlara ilişkin görüş, beklenti ya da şikayetlerini kamu görevlileri, muhtarlar ya da belediye başkanlarıyla yüz yüze iletişim kurarak aktarma yönündeki eğilimi ve bu yöndeki talebi, yerel yönetim örgütlenmelerinin katılımcı uygulamaları artırmalarına olanak vermektedir. Ülkemizde en yoğun olarak tercih edilen yerel katılım yöntemi halk ya da mahalle toplantıları adıyla uygulanagelen toplantı biçimidir. Örneğin Kadıköy Belediyesi tarafından, özellikle mahalle yenileme projeleri kapsamında başvuru bu yöntemin, halkın karar alma süreçlerine daha etkin biçimde katılımına olanak verecek şekilde geliştirilmesi mümkün görünmektedir. Söz konusu geliştirme çalışması, belediye bünyesinde oluşturulacak “Yurttaş Katılımı Komisyonu” tarafından ilgili paydaşlarla görüş alışverişi içerisinde gerçekleştirilmelidir. Çalışma esnasında, batı ülkelerinde uygulanan katılımcı mekanizmaları içerisinde ülkemizde uygulanabilir olanlar hiç kuşkusuz

değerlendirilebilir. Ancak Türk yerel yönetimlerinde katılımcı uygulamaların önündeki en önemli engelin uygulamaların mali yükü olduğu gözden kaçırılmamalıdır. Planlama, bütçeleme, çevresel hizmetler ve çeşitli projeler gibi konularda, özellikle yurttaşların yaşadıkları mekanları doğrudan etkileyecek değişiklikler söz konusu olduğunda geniş bir sosyal paydaş yelpazesini dahil edecek yurttaş katılımı çalışmaları yapılmalıdır. Bilgilendirilerek farkındalığı artırılmış ancak edilgen yurttaşları, uygun katılım yöntemine dahil ederek etkin yurttaşlar haline getirmek, yerel demokrasiyi geliştirecek, belediye ve yurttaş arasındaki yöneten-yönetilen ilişkisinin doğasını değiştirerek bunu bir iletişimi güçlü bir ortaklık ilişkisine dönüştürecektir.

Bu doğrultuda yerel yönetimlere önerilen yönelik yurttaş katılımı modeli, katılım çalışmasının amacı (bilgilendirme-bilgi alma-diyalog kurarak müzakere etme; bilgi akışının yönü (tek yönlü-çift yönlü); katılım yönteminin türü (geleneksel yöntemler-müşteri odaklı yöntemler-müzakereci yöntemler-yenilikçi katılımcı yöntemler) ve uygulanması uygun olan katılım yöntemini içermektedir. Söz konusu yöntemler aynı zamanda yerel yönetimlerin halkı tanıma ve kendisini tanıtmaya amacıyla başvurdukları halkla ilişkiler yöntemleridir. Modelde ayrıca, çalışmanın içeriğini somutlaştırmak hedefiyle, katılım uygulamasının amacı doğrultusunda yurttaşlara edilen taahhüt sunulmaktadır. Uygun olan yöntemin, yurttaş katılımı mekanizmasına başvurulacak konunun içeriğine göre katılım düzeyinin ve kapsamının belirlenmesinin ardından, Tablo 35’te sunulan model içerisinde seçilerek uygulanması öngörülmüştür. Örneğin ilçede uygulanması planlanan yeni bir geri dönüşüm projesine ilişkin yurttaşların fikrini almak için başvurulması uygun olacak yöntemler “Bilgi alma” sınıflandırması içinde yer alan, yurttaşlardan yönetime bilgi akışı sağlayacak danışma yöntemleri olacaktır. Söz konusu danışma yöntemleri ise kamuoyu araştırmaları, anketler, odak gruplar, halk toplantıları ya da kişisel başvurular olarak sıralanmaktadır.

Katılım çalışmasının sonuçları medyayla paylaşılmalı, basılı malzeme olarak ve belediyenin web sayfasında yayınlanarak olası en fazla kişiye erişmesi sağlanmalıdır. Katılımcılara, yapılan çalışma sırasında müzakere edilen konuların belediye kararlarına

yansıtılıp yansıtılmadığı, yansıtıldı ise bunun derecesi hakkında detaylı bilgilendirme yapılmalıdır. Ayrıca yurttaş katılımının önemi konusunda halkı bilgilendirecek ve bilinçlendirecek halkla ilişkiler kampanyaları yapılmalı, yerel demokratik katılımın güçlendirilmesinde halkla ilişkiler araç ve yöntemlerinden faydalanılmalıdır.

Öte yandan, çeşitli sosyal grupların katılım uygulamalarına dahil olmaması, yurttaşların yönetime güveninin sarsılmasına ve demokrasinin niteliğinin zarar görmesine neden olabilmektedir. Söz konusu olumsuzluklardan kaçınmak amacıyla, katılımı geliştirmeye yönelik uygulanacak iletişim çalışmalarında, hedef kitle doğru ve kapsamlı şekilde belirlenmeli, toplumun dezavantajlı kesimleri katılım mekanizmalarına dahil edilmelidir. Bu kesimlere ulaşmak için doğru ve etkili halkla ilişkiler yöntemleri geliştirilmelidir.

Çalışmamız kapsamında sunulan diğer öneriler ise, yerel yönetimler tarafından genellikle yılda bir ya da birkaç kez bağımsız araştırma firmalarına yaptırılan hizmet memnuniyet araştırmalarına halkla ilişkiler çalışmalarının etkinliğini ve yurttaş katılım yöntemlerinin yeterliğini sorgulayan bir bölüm eklenmesi; halkın bilgi edinebileceği, görüş, öneri, istek ve şikayetlerini iletebileceği kanal ve yöntemleri toplu halde içeren bir “Yurttaş Katılımı Rehberi” oluşturulması; belediye bünyesinde görev yapan kamu görevlilerine “yurttaş katılım yöntemleri” eğitimi verilmesi ya da bu eğitimin uygun başka bir eğitim programının kapsamına alınmasıdır.

Tablo 35

Yerel Yönetimlere Yönelik Yurttaş Katılımı Modeli Önerisi

Amaç	Bilgi Akışının Yönü	Yurttaş taahhüt	Yöntemin Türü	Yöntemin Adı	Bilgi Paylaşım Kanalı
Bilgilendirme	Yönetimden yurttaş tek yönlü	“Sizleri bilgilendireceğiz”	Geleneksel yöntemler	Resmi tebliğler. Bilgilendirme toplantıları.	Web sayfası. Medya. Basılı malzemeler.
Bilgi alma	Yurttaştan yönetime tek yönlü	“Görüş ve taleplerinizi alacağız”	Müşteri odaklı danışma yöntemleri	Kamuoyu araştırmaları. Anketler. Odak gruplar. Halk toplantıları. Kişisel başvurular.	Yüz yüze iletişim. Anket formları. Telefon.
Müzakereci diyalog kurma	Yönetim ve yurttaş arasında çift yönlü	“Sizleri bilgilendireceğiz, görüş ve taleplerinizi alacağız ve sorunun çözümünü beraber oluşturacağız”	Müzakereci yöntemler	Mahalle toplantıları. Vizyon geliştirme çalışmaları. Atölyeler. Mutabakat konferansı.	Yüz yüze iletişim. Medya kullanımı.
Ortak karar alma	Yönetim ve yurttaş arasında çift yönlü	“Görüş ve taleplerinizi kararlarımıza olası en yüksek düzeyde yansıtmaya çalışacağız ve bununla ilgili sizlere geri bildirim vereceğiz”	Yenilikçi katılımcı yöntemler	Müzakereci yöntemlere ek olarak: Halk planlaması. Yurttaş danışman kurulu. Planlama hücreleri. Referandum.	Yüz yüze iletişim. Medya kullanımı.

5. SONUÇ

Halkla ilişkiler, fikir aşılama ya da halkı aydınlatma işlevleriyle değil, yurttaşlardan aldığı geri bildirimlere önem veren niteliği nedeniyle, yönetimle halkın etkileşimini oluşturmak için en çağdaş yöntem olarak tanımlanırken (Kazancı, 1978, s.68), iki yönlü simetrik halkla ilişkiler yaklaşımının kurum ve hedef kitleleri arasında iletişim kurarak, demokratik anlayışın temeli olan yönetime katılımı sağlaması ve ortak yarar zemini yaratması (Peltekoğlu, 2007, s.7-10) birincil önem taşımaktadır. Öte yandan, propaganda ve bilgi aşılama çalışmalarının halkla ilişkiler yöntemlerinden faydalanması, kuruluş ve hedef kitle arasındaki eşitsizlik gibi konular nedeniyle özellikle 1960'lı yıllardan başlayarak halkla ilişkilere olumsuz bir anlam yüklenmeye başlanmasına yol açmış, bu da halkla ilişkiler terimi yerine farklı terimler kullanılmasını doğurmuştur (Olasky, 1999, s.87). Bununla birlikte, devletlerin varlıklarını sürdürebilmesine katkıda bulunan birer iletişim kanalı olan kamu kuruluşlarında iş ve iletişim hedeflerinin yurttaşların yararının gözetilerek belirlendiği görülmektedir (Peltekoğlu, 2007, s.10).

Gerek dünyada, gerekse ülkemizde ilk uygulamalarına kamu yönetimi alanında rastlanan halkla ilişkiler yöntemlerinden, devlet yönetimleri Birinci ve İkinci Dünya Savaşları sırasında yoğun biçimde yararlanmış, 1930'lu yıllardan başlayarak ise daha çok özel sektör tarafından kullanılmaya başlanan halkla ilişkiler, kuruluşların temel iletişim yöntemlerinden biri haline gelmiştir. Küreselleşme olgusuyla beraber gündeme gelen Yeni Kamu Yönetimi anlayışı ise devletlerin demokratik niteliklerini artırarak yurttaşlara karşı saydamlık, şeffaflık, ulaşılabilirlik, cevap verebilirlik gibi kavramları barındıran bir yönetim arayışına girmelerini doğurmuş, söz konusu kavramlar yurttaşların karar alma süreçlerine dahil olma olanaklarının gelişmesini beraberinde getirmiştir (OECD, 2005, s.29). Demokratik ilkeler ve halkla ilişkiler hedeflerinin arasındaki uyum (Cutlip, Center ve Broom, 2001, s.488) devlet yönetimlerine iki yönlü iletişimi ve sağlıklı bilgi akışını sağlamayı zorunlu kılan bir halkla ilişkiler işlevi yüklemektedir. Bu bağlamda tez

alışmasının temel sorunsalı, halkla ilişkiler yöntemleri ve uygulamalarının, yerel yönetimlerde yurttaş katılımını geliştirmeye yönelik olarak kullanılabilecek en uygun araç olduğu ve söz konusu uygulamaların birer yurttaş katılımı uygulaması niteliklerini taşıdığı savı olarak belirlenmiştir. Bu doğrultuda halkla ilişkiler, yerel yönetimler ve yurttaş katılımı kavramları, yönetim-yurttaş iletişimi ekseninde değerlendirilmiş; yurttaş katılımı uygulamaları ayrıntılarıyla ele alınarak bunların halkla ilişkiler yöntemleriyle koşutluğu araştırılmış; Kadıköy Belediyesi'nin halkla ilişkiler ve yerel katılım uygulamaları ve bunlara ilişkin algı, farkındalık ve beklentileri saptamaya yönelik olarak gerçekleştirilen saha çalışmasının bulguları yorumlanmış ve yerel yönetimlere yönelik bir yurttaş katılımı modeli geliştirilmiştir.

Tez çalışmasının ilk bölümünde tezin ana sorunsalının ifade edilmesinin ardından, ikinci bölümünde kamu yönetimi, yerel yönetimler, halkla ilişkiler ve yurttaş katılımı kavramları açıklanarak halkla ilişkilerin yukarıda ifade edilen yeni işlevine kuramsal açıdan değinilmiştir. Buna göre, halkla ilişkilerin kamu sektöründeki gelişimi özel sektördeki gelişimine kıyasla yavaş olmakla beraber, belediyeler gibi kamu sektöründe yer alan çeşitli kurumlarda farklı gelişim düzeyleri olabileceğini dikkate almak uygun görünmektedir. Yurttaşlar hizmet aldıkları kamu görevlileriyle çoğunlukla yüz yüze iletişim kurmakta, karşılardaki görevlide devlet yönetiminin adeta bir uzantısını görmektedir. Yüz yüze iletişimin bu denli yoğun kurulduğu bir ortamda farklı hassasiyet alanları ortaya çıkmaktadır. Ayrıca, bürokratik işlemler, kırtasiyecilik, kamu görevlileri tarafından kullanılan farklı dil, yetkili mercii bulamama gibi sorunlar kamu yönetimini halkla ilişkiler işlevi için zorlu bir alan haline getirmektedir.

Öte yandan, yurttaşların seçim dönemlerinde oy hakkını kullanarak seçim dışı dönemlerde yönetim süreçlerinde uzak kalması ve demokrasinin yalnızca güçler ayrılığı, oy verme, temsil gibi kurumsal araçların varlığı ile sınırlanması nedeniyle temsili demokrasinin yetersiz görülmesine çözüm olarak önerilen yeni demokrasi yaklaşımları olan müzakereci, katılımcı ve iletişimsel demokrasi kuramları, yurttaşlarla iletişimi ön plana çıkarmakta, yurttaşların katılımcı süreçlerde yer almasını önkoşul olarak belirtmektedir.

Oskay'ın ifade ettiği gibi, demokrasilerin temeli olan bilgilenmiş, bilinçlenmiş, sağduyulu seçmenlerin iktidarı biçimlendireceği düşüncesi günümüzde gerçekçi görünmemektedir (2001, s.27). İkinci bölümde ayrıca halkla ilişkiler ile yerel yönetimlerin çalışma ilkeleri arasındaki benzerliği ortaya koymak amacıyla halkla ilişkilerin yerel yönetimlerdeki rolü ve işlevi ele alınmış ve şu sonuçlara ulaşılmıştır: Kamu yönetiminde etkinlik sağlamak amacıyla merkezîyetçi anlayışın terk edilerek, yerel yönetimlere yetki devrini artıran yerinden yönetimci anlayışın gündeme gelmesiyle, temel işlevleri yerel halkın beklenti ve taleplerini karşılamak ve sorunlarını çözmek olan yerel yönetimlerin birincil yükümlülüğu hiç kuşkusuz, yurttaşlarla sağlıklı bir iletişim kurarak söz konusu beklenti, talep ve sorunları belirlemek, müzakere etmek ve uzlaşma içeren ortak noktalara ulaşmak olarak evrilmiştir. Belediyelerin rolü, kentsel hizmetleri sunmaktan, kentin ve kentlinin tüm gereksinimlerini karşılanmasına doğru biçim değiştirmektedir, bu yönüyle yerel kalkınmanın önderi ve paydaşı konumuna gelmektedir (Göymen, 2010, s.129-131). Çağdaş anlamıyla halkla ilişkiler, bu yükümlülükleri yerine getirirken yurttaşlarla kurulması zorunlu olan iletişimi geliştirmek için en uygun yöntem olarak karşımıza çıkmaktadır. Bunun temelinde yatan unsur ise, halkla ilişkilerin ve yerel yönetimlerin çalışma ilkeleri arasındaki benzerlik, hatta özdeşliktir. Halkla ilişkilerin ilkeleri bilinçlilik, planlı çalışma, hizmette başarıya odaklanma, kamu yararını gütmek, dürüstlük, açıklık, iki yönlü iletişim ve yönetsel bir işlev olması olarak sıralanmaktadır (Wilcox ve Cameron, 2006, s.6-7). Yerel yönetimlerin çalışma ilkeleri ise benzer şekilde verimli hizmet, kamu yararı ve hukuka saygı, insan odaklılık (Yalçındağ, 1996, s.69-70); bütünlük, etkili-verimli ve yeterli hizmet, tarafsız ve eşit hizmet, açıklık ve katılım (Acar, 1993, s.81-89) olarak ifade edilmektedir.

İkinci bölümde ayrıca, yurttaş katılımının yerel yönetimlerdeki işlevlerini açıklamak amacıyla yurttaş katılımı kavramının kuramsal altyapısından bahsedilmiş ve yeni demokrasi yaklaşımları yurttaş-yönetim iletişimi bağlamında tartışılarak çağdaş yönetsel kavramlar ortaya konulmuştur. Buna göre, günümüzde demokrasinin en önemli kurumlarından biri gözüyle bakılan yerel yönetimlerde yurttaşlarla sağlıklı bir iletişim kurarak onların beklenti, talep ve sorunlarını belirlemek, müzakere etmek ve uzlaşma

içeren ortak noktalara ulaşmak amacıyla kullanılan yöntemler yurttaş katılımı yöntemleri olarak adlandırılmaktadır. Yerel yönetimler, söz konusu katılım yöntemlerinden yurttaşları bilgilendirmek; onlardan bilgi almak; konu ve sorunları beraberce tartışmak ve yurttaşları karar alma mekanizmalarına dahil etmek olarak sıralayabileceğimiz katılım aşamalarının her biri için faydalanmaktadır. Katılım, tüm yurttaşların siyaset ve karar alma mekanizmaları konularıyla ilgilenmelerini ve bunlar hakkında bilgilendirilmelerini sağlayarak demokratik, katılımcı, saydam, hesap verebilir yapılar ve süreçler oluşturmak ve böylelikle temsili demokrasiden katılımcı demokrasiye geçiş sağlamak olarak tanımlanmaktadır (Göymen, 2004, s.54). Yerel yönetimler, halkın kendi kendini yönetmesine ve kendi günlük yaşamını doğrudan etkileyen yönetsel kararların alınması ve uygulanmasına, rejimin diğer organlarına kıyasla daha çok olanak veren kurumlar olduklarından (Çitçi, 1999, s.234), katılımcı mekanizmaların işleyebilmesi için en uygun koşulları barındırmaktadır. Yurttaş katılımı, halkın mahalleler ölçeğinde kendi işlerinin görülmesine etkin ve eylemli biçimde dahil olmasıyla gerçekleşmektedir (Keleş, 1993, s.21-22).

Kuramsal olarak araştırılan yurttaş katılımı yöntemlerinin bu kez kılışsal açıdan incelenerek bunların halkla ilişkiler açısından değerlendirilmesinin yapıldığı üçüncü bölümde şu sonuçlara ulaşılmıştır: Tez çalışmasının yurtiçi ve yurtdışı alanyazınında yer alan güncel akademik yaklaşımları barındırabilmesi amacıyla, yerel katılım yöntemlerine ait modeller, tanımlamalar, sınıflandırmalar ve değerlendirme kriterlerinin araştırıldığı alanyazın taramasında, yerel yönetimlerde yurttaş katılımının işlevlerinin yurttaşlık becerilerinin artırılması, halkın demokrasi konusunda eğitilmesi, toplumda siyasal kültürün geliştirilmesi, yerel demokrasinin güçlendirilmesi, yönetim ve yurttaş arasında güven duygusunun artırılması, yönetime karşı halkta fikir birliği oluşturulması ve yönetimin kararlarının meşruiyetinin güçlendirilmesi olarak ele alındığı belirlenmiştir. Temel amacı yurttaşlarla iletişim kurmak olan katılım yöntemleri konusunda 1960'lı yılların sonundan başlayarak çeşitli modeller geliştirilmiş, yöntemler tanımlanmış ve kendi aralarında belirli ölçütlere göre sınıflandırılmıştır. Yapılan alanyazın çalışması bize ayrıca, yurttaş katılımı yöntemlerini inceleyen yazarların bir bölümünün, katılım uygulamasının başarısını

değerlendirmek üzere kriterler geliştirdikleri ve başka bir bölümünün ise katılım yöntemlerinin ilkelerini belirlemiş olduklarını göstermiştir.

Yurttaş katılımı yöntemlerinin uygulanma biçimlerinin somutlaştırılması için, dünyada ve ülkemizde gerçekleştirilen iyi uygulamalar açıklandığı izleyen bölümlerde ise, aşağıdaki kanaatlere ulaşılmıştır: Yerel yönetimlerde yurttaş katılımı bugün, yeni yerel yönetim anlayışına göre yönetilen kentlerde yönetişimin anahtar unsurlarından biri haline gelmiştir. Katılım yöntemleri için örnek uygulamalar kapsamında Barselona ve Manchester kentlerindeki uygulamalar dikkat çekmektedir. Manchester’da yönetişimin iki ana paydaşı belediye meclisi ve özel sektör olarak görülürken Barselona’da STK’lar önemli bir paydaş olarak yönetime dahil olmaktadır. Bu iki ülkedeki siyasi gelişmeler ve demokratikleşme hareketleri, yurttaş katılımının gelişmesinin altyapısını oluşturmuştur. Öte yandan, yönetişim anlayışının yarattığı çoğulcu bakış açısına rağmen merkezi yönetimin gücü hissedilmeye devam edilmekte, artan yurttaş katılımı yurttaşların gücünün artması anlamına gelmemektedir (Blakeley, 2010, s.142). Gerçekten de, hem karar alma mekanizmasına katılım, hem de katılımcıların isteği doğrultusunda karar alınması anlamında, sonuca ulaşan katılım söz konusu olduğunda yalnızca, İngiltere’de bir hakim gözetiminde gerçekleştirilen “public inquest” adlı yurttaş katılımı yönteminin kesinliğinden bahsetmek olası görünmektedir. Buna ek olarak kent bazında referanda’lar ve özellikle Amerika Birleşik Devletleri’nde (ABD) yurttaş girişimi uygulamaları gerçek anlamda katılım mekanizmaları olarak ifade edilmektedir. (Göymen, 2012, par.3). Ülkemizde ise yurttaş katılımının yasal yaptırımı söz konusu olmadığından bu tarz bir katılım uygulaması bulunmamaktadır. Ancak gönüllü mekanizmalar, YG-21 ile ivme kazanan kent konseyleri, mahalle toplantıları, halk günleri benzeri uygulamalar ve Pendik, Çanakkale, Fatsa, Urla, Aliğa, Karşıyaka örneklerinde olduğu gibi olumlu sonuç alınmış kimi uygulamalara rastlanmaktadır.

Halkla ilişkiler modellerinin yurttaş katılımı bağlamında incelendiği, katılım uygulamalarından yüz yüze iletişimin rolünün araştırıldığı ve halkla ilişkilerin propaganda ile ilişkisinin ele alındığı bölümlerde varılan sonuçlara göre ise, yurttaş katılımını

yöntemlerinde en önemli unsur yüz yüze iletişim olarak görünmekte ve katılımın güçlendirilmesi için mahalle ölçeğinde yerel halkla yüz yüze gerçekleştirilen çalışmalar bir zorunluluk olarak düşünülmektedir. Bu bağlamda iletişimde simetrik yaklaşım ve katılım anlayışı halkla ilişkiler uygulamalarında bir araya gelmektedir (Peltekoğlu, 2007, s.7). Öte yandan, kamu kuruluşları daha çok kamuyu bilgilendirme modelinden faydalanırken, Norveç ve Kanada gibi ülkelerde çift yönlü iletişim yöntemlerine başvurulmaktadır (Grunig ve Jaatinen, 1999, s.223-224). Her ne kadar Grunig ve Hunt dört halkla ilişki modeli tanımlamış olsalar da (1984, s.22), söz konusu modellerden her biri günümüzde kullanılmaya devam edilmekte ve karma halkla ilişkiler biçimleri olarak uygulanmaktadır. Katılımcı yöntemler karşılıklı bilgi akışını içerdiklerinden, yapıları gereği çift yönlü simetrik uygulamalardır. Bununla birlikte, katılımın aşamaları arasında kabul edilen bilgilendirme ve bilgi alma (danışma) çalışmalarında tek yönlü iletişimden yararlanılmaktadır.

Çalışma boyunca kuramsal ve kılgsal açılardan ele alınan yerel yönetimler, yurttaş katılımı ve halkla ilişkiler kavramlar arasındaki ilişki ve etkileşimin araştırılması amacıyla Kadıköy Belediyesi'ne yönelik olarak gerçekleştirilen anket çalışmasının sonuçlarının sunulduğu Dördüncü Bölümde ise, anketin sonuçları, yapılan derinlemesine görüşmeler ve belediyeye bağlı çeşitli merkez ve birimlerle Kadıköy Kent Konseyi'nin web sayfalarında ve çeşitli yayınlarda bulunan verilerle desteklenerek yorumlanmıştır. Toplam 324 kişiye kısaca CATI olarak adlandırılan, Bilgisayar Destekli Telefon Görüşmesi (Computer Assisted Telephone Interview) yöntemiyle yapılan anket sonuçları bize Kadıköylülerin, Kadıköy Belediyesi'nin yürüttüğü halkla ilişkiler ve katılım çalışmalarına yönelik algı düzeyini ölçmeye yönelik bulgular; Kadıköylülerin, Kadıköy Belediyesi'nin sunduğu belirli hizmet ve etkinliklerden haberdar olma düzeyini ölçmeye yönelik bulgular ve Kadıköy Belediyesi'nin yararlandığı halkla ilişkiler yöntemlerini ve Kadıköylülerin bunlara ilişkin beklentilerini ölçmeye yönelik bulgular sunmuştur.

Anket sonuçlarına göre, Kadıköylülerin %57'lik bir bölümü belediyenin kendileriyle sürekli ve güçlü bir iletişim içinde olduğunu düşünmektedir. Bununla birlikte

soruya olumsuz yanıt verenlerin oranı %23.4 olarak belirlenmiştir. Kadıköy Belediyesi'nin, ilçede yer alan daha yoğun biçimde göç alan ve sosyal açıdan desteklenmesi gereken mahallelerine yönelik olarak gerçekleştirdiği yüz yüze çalışmaların etkilerinin anket boyunca sonuçlara yansıdığı gözlenmektedir. Fikirtepe, Dumlupınar, Merdivenköy ve Hasanpaşa mahallelerinde iletişime yönelik algı görece güçlüdür.

Kadıköy Belediyesi'nin bilgilendirme, bilgi alma, diyalog kurma ve ortak karar alma olarak sıralayabileceğimiz katılım aşamalarındaki konumuna ilişkin anket katılımcılarının zihinlerindeki algıyı ölçmek amacıyla hazırlanan soruya verilen yanıtlara göre Kadıköylüler bilgilendirme ve bilgi alma aşamalarında belediyeyi yeterli görmekte, ancak bu oranlar diyalog kurma ve ortak karar alma aşamalarında giderek düşmektedir. Bu bulgu bize Kadıköy Belediyesi'nin katılımcılık konusunda belirli bir noktaya ulaşmış olduğunu, ancak yeterli olmadığını düşündürmüştür. Kadıköylülerin %63.2'sinin bu amacın Kadıköylülere hizmet ve etkinliklerin duyurulması olduğunu düşündüğü; %58'inin Kadıköylülerle iletişim kurarak ihtiyaçları belirlemek ve böylece yeterli, verimli ve etkili hizmet sunmak olduğu kanısını taşıdığı; %58.4'ünün Kadıköylülerle güvene dayalı bir ilişki kurarak tarafsız, eşit ve şeffaf hizmet sunmak olduğu görüşüne sahip olduğu görülmüştür. Katılımcılığa dair yargıya katılanların toplamı ise %63'tür. Buna göre Kadıköylülerin %63'ü, Kadıköy Belediyesi'nin yürüttüğü halkla ilişkiler çalışmalarındaki amacının, Kadıköylülerin yönetime katılmalarını sağlayarak daha demokratik bir belediye olmak olduğunu düşünmektedir. Yeniden seçilme hedefine katılanların toplamı %61.7, belediyenin resmi ağzı olarak mesajları iletme amacına katılanların toplamı ise %49.6'dır.

Anket kapsamında Kadıköylülerin, Kadıköy Belediyesi'nin sunduğu belirli hizmet ve etkinliklerden haberdar olma düzeyini ölçmeye yönelik olarak 324 kişiye, Kadıköy Belediyesi'nin, kültürel hizmetler, eğitim hizmetleri, sağlık hizmetleri, sosyal hizmetler, kent ve çevre hizmetleri ve altyapı hizmetlerinden kendilerini çeşitli yollarla haberdar edip etmediği konusundaki yargısı soru olarak yöneltilerek, Kadıköy Belediyesi'nin kültürel hizmetlerinin ve kültür merkezlerinin daha yüksek haberdarlık düzeyine sahip olduğu; ancak sağlık hizmetlerinin ve sosyal hizmetlerin tanınırlığının daha düşük olduğu sonucuna

ulaşılmıştır. Kültürel hizmetlerden (kültür ve sanat merkezlerindeki etkinlikler, konser, tiyatro, söyleşi gibi) haberdar olma algısının (%69.8) en yüksek oranda olduğu belirlenmiştir. Bunu %66.7 ile sağlık hizmetleri (poliklinikler gibi), %61.7 ile sosyal hizmetler (engellilere yönelik çalışmalar gibi), %59.9 ile kent ve çevre hizmetleri, %58 ile eğitim hizmetleri (etüt merkezleri ve yuva hizmetleri gibi) ve son olarak %49.4 ile altyapı hizmetleri izlemiştir.

Kadıköy Belediyesi'nin hizmet ve etkinliklerinden haberdar olma yöntemleri ise, en yüksek oranda sokaklara asılan afiş ve billboard'lar (48.7); Gazete Kadıköy (%41.3) ve çevredeki kişilerin bahsetmeleri (33.6) olarak belirlenmiştir. Bunları medya, belediyeye ait web sayfası, belediyenin dağıttığı broşür ve kitapçıklar ve şahsa gelen e-posta, telefon, mektup ya da davetiyeler izlemiştir. En düşük orandaki haberdar olma yöntemleri ise semt gönüllüleri ve belediye başkanının konuşmalarıdır. Sonuç olarak, Kadıköy Belediyesi'nin çeşitli yöntemlerle ulaşabildiği kesimin oranı %71.6'dır. %28.4'lük bir kesim, belediyenin hizmet ve etkinliklerinden ya hiç haberdar olmadığını, ya da çok nadir duyduğundan hangi yolla haberdar olduğunu anımsamadığını ifade etmiştir.

Kadıköy Araştırması kapsamında Kadıköylülere, Kadıköy Belediyesi'nin son 1 yıl içinde bizzat kendileriyle, bilgi vermek ve fikirlerini ya da taleplerini almak amacıyla hangi yöntem ya da yöntemleri kullanarak iletişim kurduğu sorusu da yöneltilmiştir. Bu sorunun oluşturulmasında hedef, belediyenin bire bir iletişim kurmak konusundaki etkinliği ile iletişim kanalları kullanımındaki güçlü ve zayıf taraflarını saptamaktır. Buna göre Kadıköy Belediyesi bire bir iletişim alanında güçlü görünmemektedir. Belediyenin herhangi bir konuda bilgi vermek amacıyla kendisiyle iletişim kurmadığını ifade edenlerin oranı %74.4; fikir ya da talebini almak amacıyla iletişim kurmadığını ifade edenlerin oranı ise %88 olarak belirlenmiştir. Fikir ya da talep almak için iletişim kurmama oranının daha yüksek olması, belediyenin katılımcı halkla ilişkiler uygulamaları konusundaki program ve mekanizmalarını geliştirmesi gerektiğine işaret etmektedir.

Kadıköylülerin kendilerine bilgi verilirken en çok tercih ettikleri iletişim yöntemleri ise, sırasıyla e-posta (%48.5); telefon (%36.1); posta (%30.6) ve bire bir, yüz yüze görüşmelerdir (%26.5). Bu yöntemleri mahalle toplantıları (%24.4) izlemektedir. STK'larla ortak çalışmalar ve kent konseyi iletişim kanalı olarak daha düşük oranda tercih edilmektedir. Kadıköylülerin belirli bir konuda görüş, talep ya da ihtiyaçları alınırken en fazla tercih ettikleri iletişim yöntemleri ise sırasıyla e-posta (%39.8); telefon (%38.3) ve bire bir, yüz yüze görüşmelerdir (%33.6). Posta ve mahalle toplantıları bunları izlemektedir. Kamuoyu araştırmaları (%15.1) ve referandum (%11.7) Kadıköylülerin katılımcı uygulamalar için çok fazla tercih ettikleri yöntemler olarak görünmemektedir. Telefonla görüşme eyleminin bir tür yüz yüze iletişim olduğu göz önünde bulundurulduğunda, Kadıköylülerin iletişim kurmak için yüksek oranda yüz yüze iletişim yöntemlerini tercih ettiklerini ifade etmek olası görünmektedir.

Son olarak, katılımcıların araştırmanın açık uçlu sorusuna verdikleri yanıtların dikkate değer bir bölümünün Kadıköy Belediyesi'nin yurttaşlarla iletişim ve halkla ilişkiler çalışmalarına yönelik olduğu belirlenmiştir. 154 adet yanıtın 27 adedinin (%17.5) iletişime dair konularda talep ve beklentileri içeriyor olması ve bunların 9 adedinin doğrudan yüz yüze iletişim talebiyle ilgili olması, önemli bir gösterge olarak yorumlanmıştır.

Çalışmada yerel yönetimlerde yurttaş katılımının batı ülkelerinde rastlanan örnekler anlamında değil, yaşam alanlarının düzenlenmesi ve etkinliklere katılım anlamında gerçekleştiği görülmüş, bu bağlamda ABD, İngiltere ve İspanya ülkelerindeki örnekler anlamıyla yurttaş katılımının söz konusu olmadığı görüşüne varılmış, ancak mevcut durumun kent konseyleri, mahalle toplantıları, STK'larla işbirliği içerisinde gerçekleşen kimi etkinlikler olarak sıralanan yöntemlerle işlerlik kazanan bir gelişme olarak nitelendirilebileceği kanaatine ulaşılmıştır. Buna bağlı olarak çalışmanın son bölümünde yerel yönetimlere yönelik olarak bir yurttaş katılımı modeli geliştirilmiş ve diğer önerilerle beraber sunulmuştur. Buna göre, yurttaşların yaşadıkları mekanlara ilişkin görüş, beklenti ya da şikayetlerini yüz yüze iletişim kurarak aktarma yönündeki eğilimi ve talebi, yerel yönetim örgütlenmelerinin katılımcı uygulamaları artırmalarına olanak vermektedir.

Ülkemizde sıklıkla başvurulmuş katılım yöntemi olan mahalle toplantılarının, halkın karar alma süreçlerine daha etkin biçimde katılımına olanak verecek şekilde geliştirilmesi mümkün görünmektedir. Bu bakış açısıyla önerilen yurttaş katılımı modeli, katılım çalışmasının amacı (bilgilendirme-bilgi alma-diyalog kurarak müzakere etme; bilgi akışının yönü (tek yönlü-çift yönlü); katılım yönteminin türü (geleneksel yöntemler-müşteri odaklı yöntemler-müzakereci yöntemler-yenilikçi katılımcı yöntemler) ve uygulanması uygun olan katılım yöntemini içermektedir. Söz konusu yöntemler aynı zamanda yerel yönetimlerin halkı tanıma ve kendisini tanıtmaya amacıyla başvurdukları halkla ilişkiler yöntemleridir. Modelde, uygun olan yöntemin; yurttaş katılımı mekanizmasına başvurulacak konunun içeriğine göre katılım düzeyinin ve kapsamının belirlenmesinin ardından, model içerisinde seçilerek uygulanması öngörülmüştür.

KAYNAKÇA

Kitaplar

- Acar, M. (1993). *Belediyelerde Halkla İlişkiler*. Ankara: TC Başbakanlık Devlet Planlama Teşkilatı Sosyal Planlama Genel Müdürlüğü Planlama Dairesi Başkanlığı Yayın no DPT: 2337-SPGM:423.
- Acar, M. (1994). *Türk Kamu Yönetiminde Halkla İlişkiler Araştırması*. Ankara: TC Başbakanlık Devlet Planlama Teşkilatı Sosyal Planlama Genel Müdürlüğü Planlama Dairesi Başkanlığı.
- Asna, A. (2004). *Notlar ve Değınmelerle bir PR'cının Meslek Anıları*. Güncellenmiş Basım. İstanbul: MediaCat Kitapları.
- Asna, A. (2006). *Kuramda ve Uygulamada Halkla İlişkiler (Public Relations)*. İstanbul: Pozitif Yayınları.
- Aydede, C. (2001). *Teorik ve Uygulamalı Halkla İlişkiler Kampanyaları*. Dördüncü Basım. Ankara: MediaCat Kitapları.
- Barber, B. (1995). *Güçlü Demokrasi. Yeni Bir Çağ İçin Katılımcı Siyaset*. M. Beşikçi (çev.). İstanbul: Ayrıntı Yayınları (orijinal baskı tarihi 1984)
- Barnes Reports. (2011). *Worldwide Public Relations Agencies Industry. Market Reports. Industry Trends. Demographic Data*. USA: C. Barnes & Co.
- Baudrillard, J. (2004). *Tüketim Toplumu*. H. Deliceçaylı ve F. Keskin (çev.), İkinci Basım. İstanbul: Ayrıntı Yayınları (orijinal baskı tarihi 1970)

- Beder, S. (1999) Public participation or public relations?. Brian Martin (Ed.), *Technology and Public Participation*. Wollongong, Australia: Science and Technology Studies, University of Wollongong. 169-192.
- Benhabib, S. (1999). Müzakereci Bir Demokratik Meşruiyet Modeline Doğru. Seyla Benhabib (hızl.). *Demokrasi ve Farklılık. Siyasal Düzenin Sınırlarının Tartışmaya Açılması* içinde. Z. Gürata ve C. Gürsel (çev.), İstanbul. WALD Demokrasi Kitaplığı. 101-139.
- Berger, A. (2000). *Media and Communication Research Methods: An Introduction to Qualitative and Quantitative Approaches*. Thousand Oaks: SAGE Publications.
- Bıçakçı, İ. (2006). *İletişim ve Halkla İlişkiler (Eleştirel Bir yaklaşım)*. 6. Basım. İstanbul: MediaCat Yayınları.
- Biber, A. (2007). *Halkla İlişkilerde Temel Kavramlar*. 2. Basım. Ankara: Nobel Yayın Dağıtım.
- Bookchin, M. (1999). *Kentsiz Kentleşme*. B. Özyalçın (çev.), İstanbul: Ayrıntı Yayınları (orijinal baskı tarihi 1992)
- Bülbül, A. R. (2000). *Halkla İlişkiler ve Tanıtım*. Konya: Nobel Yayın Dağıtım.
- Bülbül, A. R. (2004). *Halkla İlişkiler*. 2. Basım. Ankara: Nobel Yayın Dağıtım.
- Chomsky, N. ve D. Barsamian. (2001). *Propaganda and the Public Mind. Conversations with Noam Chomsky*. Cambridge, Massachusetts: South End Press.
- Chomsky, N. (2005). *Medya Denetimi*. E. Baki (çev.), İstanbul: Everest Yayınları (orijinal baskı tarihi 2002)

- Cohen, J. (1999). Müzakereci Demokraside Usul ve Esas. Seyla Benhabib (Yayına hazırlayan). *Demokrasi ve Farklılık. Siyasal Düzenin Sınırlarının Tartışmaya Açılması* içinde, Z. Gürata ve C. Gürsel (çev.), İstanbul. WALD Demokrasi Kitaplığı. 140-173.
- Creighton, J. L. (2005). *The Public Participation Handbook. Making Better Decisions Through Citizen Involvement*. San Francisco: Jossey-Bass.
- Cutlip, S. M. ve A. H. Center. (1964). *Effective Public Relations*. Englewood Cliffs: Prentice-Hall.
- Cutlip, S. M., A. H. Center ve G. M. Broom. (2001). *Effective Public Relations*. 8. Baskı. New Jersey: Prentice-Hall.
- Çamdereli, M. (2003). Yönetişim ve Halkla İlişkiler İletişimi. A. Okay, M. Çamdereli, E. Karadoğan (Ed.) *Halkla İlişkiler Kitabı* içinde. İstanbul: İstanbul Üniversitesi Yayın No:4413, İletişim Fakültesi Yayın no:12.
- Çamdereli, M. (2004). *Yönetişim ve Reklam İletişimi*. Ankara: Nobel.
- Çamdereli, M. (2005). *Ana Çizgileriyle Halkla İlişkiler*. 2. Baskı. İstanbul: Salyangoz Yayınları.
- Çukurçayır, M. A. (2005). Siyasal Katılım Olanakları Açısından Yerel Siyaset: Yönetişim ve Yerel Alanda Yararlanılabilecek Diğer Yöntemler. H. Özgür ve M. Kösecik (Ed.). *Yerel Yönetimler Üzerine Güncel Yazılar I-Reform* içinde. Ankara: Nobel Yayınları. 213-234.
- Çukurçayır, M. A. (2007). Katılımcılık açısından Belediye Yasasının İşlevselliği: Kent Konseyleri ve Öteki Mekanizmalar. H. Özgür, M. Kösecik. (Ed.). *Yerel Yönetimler Üzerine Güncel Yazılar-II Uygulama* içinde. Ankara: Nobel Yayın Dağıtım. 374-392.

Çukurçayır, M. A. (2009). *Yurttaş Odaklı Yerel Yönetim*. Konya: Çizgi Kitabevi.

Çukurçayır, M. A. (2011). *Yerel Yönetimler. Kuram, Kurum ve Yeni Yaklaşımlar*. Konya: Çizgi Kitabevi.

Dahl, R. A. (1989). *Democracy and Its Critics*. New Haven and London: Yale University Press.

Demirkaya, Y. (2008). Birleşik Avrupa'nın Yerelleşme Politikası. R. Bozlağan ve Y. Demirkaya (Ed.) *Türkiye'de Yerel Yönetimler içinde*. Ankara: Nobel Yayın Dağıtım. 29-44.

Department for Communities and Local Government. (2006). *Achieving Successful Participation. Literature Review*. London: Communities and Local Government Publications.

www.communities.gov.uk/documents/localgovernment/.../145623.pdf (30 Kasım 2010).

Desrieux, C. (2009). Kamu-Özel Sektör Ortaklıklarının Yerel Kalkınmadaki Rolü: Fransa Deneyimi. *Bölgesel Gelişme ve Bölge Planlamada Yeni Yaklaşımlar*. İstanbul.

Domenach, J. M. (2003). *Politika ve Propaganda*. T. Yücel (çev.). 3. Baskı. İstanbul: Varlık Yayınları.

Duverger, M. (1973). *Sosyal Bilimlere Giriş*. Ü. Oskay (çev.). İstanbul: Bilgi Yayınevi.

Duverger, M. (1984). *Politikaya Giriş*. S. Tiryakioğlu (çev.). 11. Baskı. İstanbul: Varlık. (orijinal baskı tarihi 1961).

Emrealp, S. (2005). *Yerel Gündem 21 Uygulamalarına Yönelik Kolaylaştırıcı Bilgiler Elkitabı*. İstanbul: IULA-EMME (UCLG-MEWA) Yayını.

Erdoğan, İ. ve K. Alemdar (1990) *İletişim ve Toplum*. İstanbul: Bilgi Yayınevi.

Erdoğan, İ. (2007). Kuram ve Araştırma Üzerine. M. Işık (Ed.) *Tüm Yönleriyle Halkla İlişkiler* içinde Konya: Eğitim Kitabevi Yayınları. 11-48.

Erdoğan, İ. (2008). *Teori ve Pratikte Halkla İlişkiler*. 2. Baskı. Ankara: Erk.

Ergun, T. ve A. Polat. (1978). *Kamu Yönetimine Giriş*. Ankara: TODAİE Yayınları.

Ertekin, Y. (1986). *Halkla İlişkiler*. Ankara: TODAİE Yayınları.

Ertekin, Y. (1995). *Halkla İlişkiler*. Geliştirilmiş 2. Baskı. Ankara: TODAİE Yayınları.

Erten, M. (1999). *Nasıl Bir Yerel Yönetim?* İstanbul: Anahtar Kitaplar Yayınları

Fawkes, J. (2008). Halkla İlişkiler Nedir? A. Theaker. (Ed.). *Halkla İlişkilerin Elkitabı* içinde. M. Yaz (çev.). İkinci Basım. İstanbul: MediaCat Kitapları.

Fedorcio, D., P. Heaton ve K. Madden (1991). *Public Relations For Local Government*. UK: Longman.

Fiske, J. (1990). *İletişim Çalışmalarına Giriş*. S. İrvan (çev.). Ankara: Bilim Sanat Yayınları/ARK (orijinal baskı tarihi 1990)

Geray, H. (2004). *Toplumsal Araştırmalarda Nicel ve Nitel Yöntemlere Giriş*. Ankara: Siyasal Kitabevi.

Göymen, K. (1997). *Türkiye’de Kent Yönetimi*. İstanbul: Boyut Kitapları.

Göymen, K. (2004). Yerel Kalkınma Önderi ve Paydaşı Olarak Belediyeler. *Yerel Kalkınmada Belediyelerin Rolü*. İstanbul: Pendik Belediyesi Kültür Yayınları. 49-65

Göymen, K. (2010). *Türkiye’de Yerel Yönetişim ve Yerel Kalkınma*. İstanbul: Boyut Yayın Grubu.

Gregory, A. (2008). Halkla İlişkiler ve İşletme. A. Theaker. (Ed.). *Halkla İlişkilerin Elkitabı* içinde. M. Yaz (çev.). İkinci Basım. İstanbul: MediaCat Kitapları.

Grunig, J. E. ve T. Hunt. (1984). *Managing Public Relations*. New York: Holt, Rinehart & Winston.

Grunig, J. E. (hızl.). (2005). *Halkla İlişkilerde ve İletişim Yönetiminde Mükemmellik*. E. Özsayar (çev.). İstanbul: Rota Yayınları.

Güler, B. A. (2006). *Yerel Yönetimler. Liberal Açıklamalara Eleştirel Yaklaşımlar*. 3. Baskı. Ankara: İmge Kitabevi Yayınları.

Habitat II. (1996). *Ulusal Rapor ve Eylem Planı*. İstanbul.

Habermas, J. (1999). Demokrasinin Üç Normatif Modeli. S. Benhabib (Ed.) *Demokrasi ve Farklılık. Siyasal Düzenin Sınırlarının Tartışmaya Açılması* içinde. Z. Gürata ve C. Gürsel (çev.). İstanbul: Demokrasi Kitaplığı, 37-50.

Harvey, B. (1995). Public Relations in Local Government. S. Black (Ed.) *The practice of public relations* içinde. 4. Baskı, Butterworth Heinemann, 73-86.

Herman, E. , N. Chomsky. (1988). *Manufacturing Consent: Political Economy of Mass Media*. New York: Pantheon Books.

Involve, (2005). *People and Participation. How To Put Citizens At The Heart Of Decision-Making*. Londra: Involve ve Together We Can.

IPRA. (1987). *Halkla İlişkiler IPRA Raporu*. A. F. Işıkyakar (çev.). Eskişehir: Anadolu Üniversitesi Açık Öğretim Fakültesi.

IPRA. (1990). *Public Relations Education Recommendations and Standards*. IPRA Gold Paper No.7, September.

Işık, M., A. Erdem. (2007). Meşruiyet, Demokrasi, Sosyal Sorumluluk ve Halkla İlişkiler. M. Işık (Ed.). *Tüm Yönleriyle Halkla İlişkiler ve Tanıtım* içinde. Konya: Eğitim Kitabevi Yayınları, 107-118.

İnuğur, N. (1999). *Basın ve Yayın Tarihi*. İstanbul: Der Yayınları.

Kadıköy Belediyesi. (2011a). *2010 Faaliyet Raporu*.

Kadıköy Kent Konseyi. (2011a). *Kadıköy Kent Konseyi Faaliyet Raporu Eylül 2009-Eylül 2011*. İstanbul.

Kadıköy Kent Konseyi. (2011b). *Kadıköy Mevcut Durum Raporu ve Vizyon Çalıştayları 2011*. İstanbul.

Kağıtçıbaşı, Ç. (2004). *Yeni İnsan ve İnsanlar*. 10. Baskı. İstanbul: Evrim Yayınevi.

Karadeniz, M. (2010). *Halkla İlişkiler Faaliyetlerinin Rolü ve Önemi*. İstanbul: Beta.

Kazancı, M. (1978). *Halkla İlişkiler Açısından Yönetim ve Yönetilenler. İmar ve İskan Bakanlığı Örnek Olayı*. Ankara: Ankara Üniversitesi.

Kazancı, M. (2002). *Kamuda ve Özel Sektörde Halkla İlişkiler*. Ankara: Turhan Kitabevi.

Keane, J. (1993). *Medya ve Demokrasi*. H. Şahin (çev.). 2. Baskı. İstanbul: Ayrıntı Yayınları. (orijinal baskı tarihi 1991).

Keleş, R. (1993). *Kent ve Siyaset Üzerine Yazılar*. İstanbul: IULA-EMME.

Keleş, R. (1998). *Kentbilim Terimleri Sözlüğü*. Gözden Geçirilmiş 2. Baskı. Ankara: İmge Kitabevi.

Keleş, R. (2009). *Yerinden Yönetim ve Siyaset*. Genişletilmiş 6. Basım. İstanbul: Cem Yayınevi.

Langton, S. (1978). What is Citizen Participation? S. Langton (Ed.). *Citizen Participation in America* içinde. Lexington, MA: Lexington Books, 13-24.

Mattelart, A. ve M. Mattelart. (1998). *İletişim Kuramları Tarihi*. M. Zıllıoğlu (çev.). İstanbul: İletişim Yayınları (orijinal baskı tarihi 1995)

Mengi, A. ve N. Algan. (2003). *Küreselleşme ve Yerelleşme Çağında Bölgesel Sürdürülebilir Gelişme. AB ve Türkiye Örneği*. Ankara: Siyasal Kitabevi.

Mihçioğlu, C. (1976). Halkla İlişkiler Nedir? *Kamu Kuruluşlarında Halkla İlişkiler Semineri*. Ankara: Milli Prodüktivite Merkezi, 11-30.

OECD. (2005). *Modernizing Government The Way Forward*. Paris: OECD.

Office of the Prime Minister. (2002). *Public Participation in Local Government. A Survey of Local Authorities*.

Ong, W. (2003). *Sözlü ve Yazılı Kültür. Sözüün Teknolojileşmesi*. S. Postacıoğlu Banon (çev.). 3. Basım. İstanbul: Metis Yayınları (orijinal baskı tarihi 1982)

Oskay, Ü. (2003). Önsöz. Domenach, J. M. *Politika ve Propaganda*. T. Yücel (çev.). 3. Baskı. İstanbul: Varlık Yayınları.

Oskay, Ü. (2001). *İletişimin ABC'si*. 3. Basım. İstanbul: Der Yayınevi.

Önal, G. (1997). *Halkla İlişkiler*. İstanbul: Türkmen Kitabevi.

Öner, Ş. (2005). Katılımcı Demokrasi Açısından Belediye Kanunu. H. Özgür ve M. Kösecik. (Ed.) *Yerel Yönetimler Üzerine Güncel Yazılar-I Reform içinde*, Ankara: Nobel Yayın Dağıtım, 57-87.

Öner, Ş. (2006). *Yeni Mevzuat Çerçevesinde Türkiye'de Belediye Yönetimi*. Ankara: Nobel Yayınevi.

Peltekoğlu, F. B. (2007). *Halkla İlişkiler Nedir?* Genişletilmiş 5. Baskı. İstanbul: Beta.

Peltekoğlu, F. B. (2010). *Kavram ve Kuramlarıyla Reklam*. İstanbul: Beta.

Pflaum, D., W. Pieper. (1993). *Lexicon der Public Relations*. Regensburg: Moderne Industrie.

- Rousseau, J. J. (1998). *The Social Contract*. Londra: Wordsworth Classics of World Literature.
- Sanoff, H. (2000). *Community Participation Methods in Design and Planning*. New York. Wiley.
- Sartori, G. (1996). *Demokrasi Teorisine Geri Dönüş*. T. Karamustafaoğlu ve M. Turan (çev.). Ankara: Yetkin Basımevi.
- Skeffington, A. (1969). *Report of the Committee on Public Participation in Planning*. London: HMSO.
- Suher, H. (1991). Kentleşme Sürecinde Kentlileşmeyi Geliştirici Politikalar. *Kentleşme ve Kentlileşme Politikaları*. İstanbul: TÜSES Vakfı.
- Şeker, M. (2011). *Yerel Yönetimlerde Sosyal Bütçeyi İzleme Raporu*. İstanbul: TESEV Yayınları.
- TBD. (1992). *Belediyelerimize Rehber*. Ankara: Türk Belediyeciler Derneği ve Konrad Adenauer Vakfı Ortak Eğitim Projesi Yayını.
- Tekeli, İ. (2009a). *Cumhuriyetin Belediyecilik Öyküsü (1923-1990)*. İstanbul: Tarih Vakfı Yurt Yayınları.
- Tekeli, İ. (2009b). *Akılcı Planlamadan, Bir Demokrasi Projesi Olarak Planlamaya*. İstanbul: Tarih Vakfı Yurt Yayınları.
- Toksöz, F., A. E. Özgür, Ö. Uluçay, L. Koç, G. Atar ve N. Akalın. (2009). *Yerel Yönetim Sistemleri. Türkiye ve Fransa, İspanya, İtalya, Polonya, Çek Cumhuriyeti*. İstanbul: TESEV Yayınları.

Toprak, Z. (2006). *Yerel Yönetimler*. 6. Baskı. Ankara: Nobel Yayın Dağıtım.

Tortop, N. (1973). *Halkla İlişkiler*. Ankara: Emel Matbaacılık.

Tortop, N. (2009). *Halkla İlişkilere Giriş*. 10. Baskı. Ankara: Nobel Yayın Dağıtım.

Verba, S., K. L. Schlozman ve H. E. Brady. (1995). *Voice and Equality: Civic Voluntarism in American Politics*. Cambridge, MA: Harvard University Press.

Warburton, D., R. Wilson ve E. Rainbow. *Making A Difference. A Guide To Evaluating Public Participation In Central Government*. <http://www.involve.org.uk/evaluation-guide/> (20 Nisan 2012).

Wilcox, D. L., G. T. Cameron, P. H. Ault ve W. K. Agee (2003). *Public Relations: Strategies and Tactic*. 7. Baskı. Boston: Pearsons.

Wilcox, D. L. ve G. T. Cameron. (2006). *Public Relations: Strategies and Tactics*. 8. Baskı, Boston: Pearsons.

World Bank and United Cities on Local Governments (UCLG). (2008) *Decentralisation and Local Democracy in the World: First Global Report by UCLG*. www.cities-localgovernments.org/gold/country_profile.asp (10.Ekim.2011)

Yalçındağ, S. (1996). *Belediyelerimiz ve Halkla İlişkileri*. Ankara: TODAİE.

Yaylagül, L. (2006). *Kitle İletişim Kuramları*. Ankara: Dipnot Yayınları.

Young, I. M. (1999). İletişim ve Öteki: Müzakereci Demokrasinin Ötesinde. S. Benhabib (hzt.). *Demokrasi ve Farklılık. Siyasal Düzenin Sınırlarının Tartışmaya Açılması*. İstanbul. WALD Demokrasi Kitaplığı. 174-196.

Yurttagüler, L. ve A. Akyüz (2006). *Gönüllülerle İşbirliği*. İstanbul: İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları.

Zıllıoğlu, M. (2003). *İletişim Nedir?* 2. Basım. İstanbul: Cem Yayınevi.

Süreli Yayınlar

- Abelson J., P.-G. Forest, J. Eyles, P. Smith, E. Martin ve F. P. Gauvin. (2001). Deliberations about Deliberation: Issues in the Design and Evaluation of Public Consultation Processes. *McMaster University Centre for Health Economics and Policy Analysis Research Working Paper* 01-04, June 2001.
- Abelson J., P.-G. Forest, J. Eyles, P. Smith, E. Martin ve F. P. Gauvin. (2003). Deliberations about Deliberative Methods: Issues in the Design and Evaluation of Public Participation Processes. *Social Sciences and Medicine*. 57, 239-251.
- Andrews, R., R. Cowell, J. Downe, S. Martin, D. Turner. (2008). Supporting Effective Citizenship in Local Government: Engaging, Educating and Empowering Local Citizens. *Local Government Studies*. 34-4, 489-507.
- Arıkan, Y. E. (1997). Municipalités métropolitaines et Municipalités d'Arondissement en Turquie. *Cahiers d'Études de la Méditerranée Orientale et du Monde Turco-Iranien*. 24, 71-104.
- Arnstein, S. (1969). A Ladder of Citizen Participation, *JAIP*. 35-4, 216-224.
- Batsleer, J. (2011). Voices from an Edge. Voices from an edge. Unsettling the practices of youth voice and participation: arts-based practice in The Blue Room, Manchester. *Pedagogy, Culture & Society*. 19-3, 419-434.
- Beierle, T. C. (1999). Using Social Goals to Evaluate Public Participation in Environmental Decisions. *Policy Studies Review*, 16(3-4), 75-103.
- Berman, E. (1997). Dealing with Cynical Citizens. *Public Administration Review*. 57-2, 105-123.

- Berner, M. M., J. M. Amos ve R. S. Morse. (2011). What Constitutes Effective Citizen Participation In Local Government? Views From City Stakeholders. *PAQ Spring*. 128-163.
- Black, L. W., J. L. Leichter, J. Gastil. (2009). Communicating Trust, Community, and Process in Public Meetings: A Reflection on How Close Attention to Communication Can Contribute to the Future of Public Participation. *The International Journal of Public Participation*. 3-2, 144-160.
- Blakeley, G. (2005). Local Governance and Local Democracy: The Barcelona Model. *Local Government Studies*. 31-2, 149-165.
- Blakeley, G. (2010). Governing Ourselves: Citizen Participation and Governance in Barcelona and Manchester. *International Journal of Urban and Regional Research*. 34-1, 130-45.
- Blakeley, G. ve B. Evans. (2010). Citizen Participation in East Manchester: From Practice to Theory. *Representation*. 46-3, 325-339.
- Blanco, I. (2009). Does a 'Barcelona Model' Really Exist? Periods, Territories and Actors in the Process of Urban Transformation. *Local Government Studies*. 35-3, 355-369.
- Brendson, T. ve V. Pestoff. (2006). Co-production, the Third Sector and the Delivery of Public Services. *Public Management Review*. 8-4, 493-501.
- Callahan, K. (2007). Citizen Participation: Models and Methods. *International Journal of Public Administration*. 30, 1179-1196.
- Chomsky, N. (1997). What Makes Mainstream Media Mainstream? *Z. Magazine*, June. <http://web4.uwindsor.ca> (7.Mayıs.2012).

- Coglianesi, C. (1997). Assessing Consensus. The promise and Performance of Negotiated Rulemaking. *Duke Law Journal*. 46-6, Twenty-Eighth Annual Administrative Law Issue, 1255-1349.
- Cole, R. (1975). Citizen Participation in Municipal Politics. *American Journal of Political Science*. 19-4, 761-781.
- Cupps, S. (1977). Emerging Problems of Citizen Participation. *Public Administration Review*. 37-5, 478-487.
- De Graaf, L. ve A. Michels. (2010). Examining Citizen Participation: Local Participatory Policy Making and Democracy. *Local Government Studies*. 36-4, 477-491.
- Ebdon, C., A. L. Franklin. (2006). Citizen Participation in Budgeting Theory. *Public Administration Review*. 66-3, 437-447.
- Fiorino, D. J. (1990). Citizen Participation and Environmental Risk: A Survey of Institutional Mechanisms. *Science, Technology, & Human Values*. Vol. 15-2, 226-243.
- Garcia, B. (2004). Cultural Policy and Urban Regeneration in Western European Cities: Lessons from Experience, Prospects for the Future. *Local Economy*. 19-4, 312-326.
- Geurtz, C. ve De Wijdeven, T. V. (2010). Making Citizen Participation Work: The Challenging Search for New Forms of Local Democracy in the Netherlands. *Local Government Studies*. 36-4, 531-549.
- Glass, J. J. (1979). Citizen Participation in Planning: The Relationship Between Objectives and Techniques. *Journal of the American Planning Association*. 452. 180-189.

- Grunig, J.E. ve M. Jaatinen. (1999) Strategic, symmetrical public relations in government: From pluralism to societal corporatism. *Journal of Communication Management*. 3-3, 218-234.
- Halvorsen, K. E. (2003). Assessing the Effects of Public Participation. *Public Administration Review*. 63-5, 535-543.
- Haugland, A. (1996). Public Relations Theory and Democratic Theory. *The Public*. 3-4, 15-25.
- Johnson, C. ve S. P. Osborne. (2003). Local Strategic Partnerships, Neighbourhood Renewal, and the Limits to Co-governance. *Public Money & Management*. 23-3, 147-154.
- King, C. S., K. M. Feltey ve B. O. Susel. (1998). The Question of Participation: Toward Authentic Public Participation in Public Administration. *Public Administration Review*, 58-4, 317-326.
- Leach, S. ve M. Wingfield. (1999). Public Participation and the Democratic Renewal Agenda: Prioritisation or Marginalisation? *Local Government Studies*. 25-4, 46-49.
- Levine, C. H. ve G. Fisher. (1984). Citizenship and Service Delivery: The Promise of Coproduction. *Public Administration Review*. 44, Special Issue: Citizenship and Public Administration, 178-189.
- Lowndes, V., L. Pratchett ve G. Stoker. (2001). Trends in Public Participation: Part 1-Local Government Perspectives. *Public Administration*. 79-1, 205-222.
- Marschall, M. J. (2004). Citizen Participation and the Neighborhood Context: A New Look at the Coproduction of Local Public Goods. *Political Research Quarterly*. 57-2, 231-244.

- Martin, S. ve A. Boaz. (2000). Public Participation and Citizen-Centred Local Government: Lessons from the Best Value and Better Government for Older People Pilot Programmes. *Public Money and Management*. 20-2, 47-54.
- Marshall, T. (2000). Urban Planning and Governance. Is There a Barcelona Model? *International Planning Studies*. 5-3, 299-319.
- Morphet, J. (2005). A Meta-narrative of Planning Reform. *Town Planning Review*. 76-4, iv-x.
- Moulder, E. ve R. J. O'Neill JR. (2009). Citizen Engagement and Local Government Management. *National Civic Review*. www.interscience.wiley.com DOI: 10.1002/ncr.248. 21-30.
- Okay, A. (2008). Public Relations Activities of Public Institutions Which Shape the Public Sphere in Turkey. *İleti-ş-im*. 8, 9-33.
- Olasky, M. N. (1989). The Aborted Debate Within Public Relations: An Approach Through Kuhn's Paradigm. *Public Relations Research Annual*. 1, 87-96.
- Osborne, S. P. ve K. McLaughlin.(2004). The Cross-Cutting Review of the Voluntary Sector: Where Next for Local Government Voluntary Sector Relationships? *Regional Studies*. 38.5, 573–582.
- Pestoff, V. (2009). Towards A Paradigm Of Democratic Participation: Citizen Participation And Co-Production Of Personal Social Services In Sweden. *Annals of Public and Cooperative Economics*. 80-2, 197-224.
- Pettit, J., J. F. Salazar ve A. G. Dagron. (2009). Citizen's Media and Communication. *Development in Practice*. 19-(4-5).

- Plein, L. C., K. E. Green ve D. G. Williams (1998). Organic Planning: A New Approach to Public Participation in Local Governance. *The Social Science Journal*. 35-4, 509-523.
- Rosener, J. (1978). Citizen Participation: Can We Measure Its Effectiveness? *Public Administration Review*. 38-5. 457-463.
- Rowe, G. L. J. Frewer (2004). Evaluating Public-Participation Exercises: A Research Agenda. *Science, Technology & Human Values*. 29-4, 512-557.
- Rowe, G., L. J. Frewer (2005). A Typology of Public Engagement Mechanisms. *Science, Technology & Human Values*. 30-2, 251-290.
- Smith, M. A. (2002). Ballot initiatives and the democratic citizen. *Journal of Politics*. 64, 892-903.
- Somerville, P. ve N. Haines. (2008). Prospects for Local Co-Governance. *Local Government Studies*. 34-1, 61-79.
- Sotirovic, M. ve McLeod, J. M. (2001). Values, Communication Behavior, and Politic Participation. *Political Communication*. 18-3, 273-300.
- Tekeli, İ. (1983). Yerel Yönetimlerde Demokrasi ve Türkiye’de Belediyelerin Gelişimi. *Amme İdaresi Dergisi*. 16-2.
- Thomas, J. C. (1987). Neighborhood Coproduction and Municipal Productivity. *Public Productivity Review*. 1-4, 95-105.

- Tolbert, C. J., R. S. McNeal, ve D. A. Smith. (2003). Enhancing Civic Engagement: The Effect of Direct Democracy on Political Participation and Knowledge. *State Politics and Policy Quarterly*. 3, 23-41.
- Tortop, N. (2003). Kamu Yönetiminde Halkla İlişkilerin Önemi. *Amme İdaresi Dergisi*. 36-1, 151-167.
- Vigoda, E. (2002). From Responsiveness to Collaboration: Governance, Citizens, and the Next Generation of Public Administration. *Public Administration Review*. 62-5, 527-540.
- Walters, L.C., J. Aydelotte ve J. Miller (2000). Putting More Public in Policy Analysis. *Public Administration Review*. 60-4, 349-359.
- Wang, X. (2001). Assessing Public Participation in U.S. Cities. *Public Performance & Management Review*. 24, 322-336.
- Yalçındağ, S. (1987). Belediyelerde Halkla İlişkiler. *Türk İdare Dergisi*. 377, 75-114.
- Yalçındağ, S. (1988). Kamu Yönetiminde Halkla İlişkiler. *Halkla İlişkiler Sempozyumu-87*. Ankara: Ankara Üniversitesi Basın-Yayın Yüksekokulu-TODAİE yayını.
- Yang, K. ve K. Callahan (2005). Assessing Citizen Involvement Efforts by Local Governments. *Public Performance & Management Review*. 29-2, 191-216.
- Yeomans, L. ve L. Adshead. (2003). The Role of Public Relations in Non-electoral Participative Democracy: A Case Study Examining the Effectiveness of District Assemblies Within Tameside Metropolitan Borough Council. *Journal of Public Affairs*. 3-3, 245-259.

Zavattaro, S. M. (2010). Municipalities as Public Relations and Marketing Firms. *Administrative Theory & Praxis*. 32-2, 191-211.

Diğer Yayınlar

Aars, J. (2003). Democratic Renewal in Local Government? Top Down Strategies for Bottom Up Involvement. *ECPR Joint Sessions*. Edinburg.
www.essex.ac.uk/ecpr/events/jointsessions/paperarchive/edinburgh/.../aars.pdf (1 Haziran 2011).

Aktan, C. (2002). *İyi Yönetişim*.

<http://www.canaktan.org/politika/yonetisim/anasayfa-yonetisim.htm> (15 Mayıs 2011)

CERP, (1978). *Code of Lisbon*. <http://www.iqpr.eu/index.php?id=226> (9 Mayıs 2012).

City of London (2011). Committee Structure.

<http://democracy.cityoflondon.gov.uk/mgListCommittees.aspx?bcr=1> (5 Aralık 2011)

IAP2 (2007). *IPA2Core Values Of Public Participation*.

<http://www.iap2.org/displaycommon.cfm?an=4> (24.04.2012).

I&R Institute (2012). *What are ballot propositions, initiatives, and referendums?*

<http://www.iandrinstute.org/Quick%20Fact%20-%20What%20is%20I&R.htm> (10.04.2012)

IPRA, (1965). *Code of Athens*. <http://www.ipra.org/detail.asp?articleid=22> (9 Mayıs 2012).

IPRA, (1961). *Code of Venice on Professional Conduct*. <http://ipra.org/detail.asp?articleid=21> (9 Mayıs 2011).

Kadıköy Belediyesi. (2011b). *Özel Kalem Müdürlüğü*.

<http://www.kadikoy.bel.tr/altsayfa.aspx?pid=838> (28 Kasım 2011).

Kadıköy Belediyesi. (2011c). *Basın Danışmanlığı*.

<http://www.kadikoy.bel.tr/AltSayfa.aspx?pid=830> (28 Kasım 2011).

Kadıköy Belediyesi. (2011d). *Kültür ve Sosyal İşler Müdürlüğü*.

<http://www.kadikoy.bel.tr/altsayfa.aspx?pid=712> (28 Kasım 2011).

Kadıköy Belediyesi. (2012a). *Plan ve Proje Müdürlüğü*.

<http://www.kadikoy.bel.tr/altsayfa.aspx?pid=721> (3 Ocak 2012).

Kadıköy Belediyesi. (2012b). *Yeldeğirmeni Rasimpaşa Mahalle Canlandırma Projesi*.

<http://www.yeldegirmeni.kadikoy.bel.tr/altsayfa.aspx?id=2094> (15 Mayıs 2012).

Kadıköy Belediyesi. (2012c). E-Belediye

<https://ebelediye.kadikoy.bel.tr/ebelediye/belediyekararlari.aspx?type=m> (15 Mayıs 2012)

Kadıköy Belediyesi Gönüllüleri. (2012a). *Kadıköy Belediyesi Gönüllüleri Niçin Kuruldu ve Ne Yapıyor?* <http://www.kadikoybelediyesigonulluleri.com/altsayfa.aspx?ID=1894> (10 Mayıs 2012).

Kadıköy Belediyesi Gönüllüleri. (2012b). *Kadıköy Belediyesi Gönüllüleri Çalışma Yönetmeliği*.
<http://www.kadikoybelediyesigonulluleri.com/altsayfa.aspx?ID=1894> (10 Mayıs 2012).

Kazancı, M. (1976). Türkiye’de Kamu Kuruluşlarında Halkla İlişkiler Uygulamasına Genel Bir Bakış. *Kamu Kuruluşlarında Halkla İlişkiler Sorunları Semineri*. Ankara: Milli Prodüktivite Merkezi Yayınları, 31-42.

Sawyer, W., F. Schmidt. (2004). *Citizen Participation Strategies for Municipal Planning in Vermont*. Communication and Technology Resources, University of Vermont Extension. <http://www.vpic.info/pubs/citpart/> (04.01.2012).

The Environment Council. *Principles of Authentic Engagement*. Registered Charity No:294075. <http://www.the-environment-council.org.uk/resources/> (27.04.2012).

The International Association of Public Participation (IAP2). *Spectrum of Public Participation*. www.iap2.org (02 Aralık 2011)

TÜHİD. *TÜHİD Meslek İlkeleri*. <http://tuhid.org/tr/icerik.php?kid=10> (9 Mayıs 2012).

United Division for Social Policy Development. (1999). *Report of the Expert Group Meeting on Practical Strategies to Promote Social Integration: Lessons Learned from Existing Policies and Practices*. Accra, Gana.

Kişisel Görüşmeler

Ergüner, T. (2011). Kadıköy Belediyesi Kültür ve Sosyal İşler Müdürü. “*Kadıköy Belediyesi’nin Sosyal Alandaki Çalışmaları ve Uygunan Yöntemler*” konulu görüşme. İstanbul: 29 Kasım 2011.

Göymen, K. (2012). Sabancı Üniversitesi Öğretim Üyesi. “*Dünyada ve Türkiye’de Yerel Katılımın Bugünü ve Geleceği*” konulu görüşme. İstanbul: 20 Nisan 2010.

Öztürk, S. Kadıköy Belediye Başkanı. (2012). “*Kadıköy Belediyesi’nin Yurttaşlarla İletişim ve Yurttaş Katılımı Konularına Bakışı*” konulu görüşme. İstanbul: 18 Nisan 2012.

Sağlam, K. Kadıköy Belediyesi Özel Kalem Müdürü. “*Kadıköy Belediyesi’nin İdari Yapılanması İçinde Halkla İlişkilerin Konumu, İşlevleri ve Uygulamaları*” konulu görüşme. İstanbul: 29 Kasım 2011.

Saydam, Ş. (2012). Kadıköy Belediyesi Plan ve Proje Müdür Yardımcısı. “*Kadıköy Belediyesi’nde Kentsel Plan ve Projelerin Gerçekleştirilmesi Sürecinde Yurttaş Katılımı Uygulamaları*” konulu görüşme. İstanbul: 24 Ocak 2012.

EKLER

Ek 1 : Prof. Dr. Korel Göymen ile gerçekleştirilen “Dünyada ve Türkiye’de Yurttaş Katılımının Bugünü ve Geleceği” Konulu Görüşme.

İstanbul 20.Nisan.2012

SORU: Size göre ülkemiz, batı ülkelerindeki uygulamalara kıyasla, yurttaş katılımı anlamında nasıl bir noktada yer alıyor?

Bu soruyu katılım türlerine göre yanıtlamakta, hatta siyasal katılım dediğimizde de onun alt başlıklarına bakmakta fayda var. Örneğin yalnızca seçimlere, siyasal aktivitelere, siyasal toplantılara katılım anlamında batı ülkelerinden daha ileri bir seviyedeyiz. Bunun yanında, hem genel, hem yerel seçimlere katılım oranı çok daha yüksek. Ama seçimler arasında katılım olarak baktığımızda, teknik konularda ve doğrudan doğruya kendi yaşam çevreleriyle ilgili konularda katılım dediğimizde ise bunun çok daha düşük olduğunu görmekteyiz.

Sonuç alma olarak baktığımızda ise, Avrupa’da uygulanan, özellikle İngiltere’de “public inquest” olarak adlandırılan uygulamada sonuç almanın çok daha kesin olduğunu görmekteyiz. Burada sonuç alma derken, hem karar alma mekanizmasına katılımdan, hem de katılımcıların eğilimi belirlendikten sonra konuyla ilgili olarak, bu konunun çoğunluğun isteği yönünde bir sonuca kavuşturulmasından bahsediyorum. “Public inquest” türü toplantılar, daha ziyade planlama konularıyla ilgili olarak, bir hakim nezaretinde yapılmaktadır. Dolayısıyla, o anda gerçekleşen katılım neticesinde alınan kararların sonuçlandırılması, kurumsallaşmış durumdadır. Türkiye’de bu tarz bir mekanizma yoktur. Kent konseyi ve benzeri platformlarda eğer ilgili belediye oradaki eğilimi ve alınan gayri resmi kararları kendi gündemlerine taşımak isterlerse o zaman ancak bir sonuç alma şansı doğuyor. Her ne kadar son yasal değişiklikle kent konseylerinde alınan kararların belediye meclisinin ilk toplantısında gündemine alınması kararlaştırılmış olsa bile, en azından bunun ne kadar yaygın uygulandığı konusunda benim elimde bir veri yok. Karar meclise taşınsa bile karara bağlanacağı konusunda bir kesinlik bulunmamakta. Dolayısıyla batı

lkeleriyle doğrudan doğruya bir karşılaştırma yapılması gerek yöntemler ve alışkanlıklar, gerekse siyasi kültür açısından zordur.

SORU: En önemli yerel katılım araçları olarak hangi uygulamaları görüyorsunuz?

“Public inquest”ler ve daha popüler konularla ilgili olarak referandum diyebilirim. Batılı ülkelerde şehir bazında referanda’lar daha sık düzenleniyor. Ulusal bazda ABD’de citizen initiative’ler tarafından yürütülen mekanizmalar sonucunda ballot’lar yapılıyor. Avrupa kentlerinde ise yerel ölçekte referanda’lar var. Ancak Türkiye’de bu konudaki uygulamalar birkaç tane göstermelik diyebileceğim konu dışında maalesef mevcut değil. Bunlar sadece otobüslerin rengi, vapurların şekli gibi birkaç konuda, herkesin katılımına açık olmayan bir altyapıyla uygulanmıştır. Bu nedenle seyrek olmalarının yanı sıra, gerçek ve sağlıklı sonuç vermeyebilir.

SORU: Kadıköy ilçesi özelinde, katılımcılığı artırmak için sizce hangi aşamalardan geçilmelidir? Bunun daha iyi olmasının önündeki engeller nelerdir?

Bunun en azından iki boyutu bulunuyor. Kadıköy’de ya da başka bir ilçede olsun, Belediye başkanı katılımcılığı gerçekten önemsiyor olabilir ve bu konudaki tavrı yapıcı olabilir. Ancak aynı arzu ve önemseme kamu görevlilerinde olmayabilir. Kadıköy’de bu sorun vardır. Belediye alışanlarının bir bölümü Kent Konseyi, semt gönüllüleri vs gibi yapıları biraz lüks ve kendilerini vakitlerini işgal eden, vakit kaybı yaratan yapılar olarak görmektedir. Bunun nedenlerinden biri de gönüllülüğün tam olarak ne olduğunun anlaşılmamasından, yani gönüllülerin yaklaşımından kaynaklanmaktadır. Buna karşılık gönüllüler de, kamu görevlileri karşısında kendi tavır ve üsluplarına dikkat etmek durumundalar, ne ezik ne de emir verici olmamalılar. Yönetişimin ve katılımcılığın bir adabı vardır ve tarafların bu adaba uygun davranması gerekmektedir. Biz bunu konsey olarak gönüllülere de aşılamaya çalıştık, bir ölçüde başarılı olduk.

Öte yandan, gönüllülüğün ve katılımcılığın önündeki önemli engellerden bir tanesi de şudur: Arzulu olan ve adaba uyan gönüllüler, bir çaba gösterdikleri zaman olumlu ya da olumsuz bir tepki alamazlarsa ya da önemsenmedikleri duygusuna kapılırlarsa, bu durum ileri gitmelerini ve yeni girişimlerde bulunmalarını engelliyor. Tabii bütün bunlar siyasal kültürle ilgilidir. Bu isteksizlik kaymakamlığa bağlı birimlerde daha yaygın görülüyor. Belediyedeki görevlilerde bir ölçüye kadar iletişim kurulabiliyor ama kaymakamlığa bağlı kuruluşlarda hem katılım hem de iletişim yıllardır gerçekleşmemekte. Kent konseyleri YG-21'lerin bir parçasıdır. Resmi statü verilmeden önce, kent konseyleri bir protokol dahilinde esnek kurallara göre çalışıyordu. Ancak devletimizin kurumsal kültüründe ve siyasal kültüründe her konuyu ülke çapında üniform hale getirme, aynılaştırma çabası olduğu için, yasal düzenleme kent konseylerini hem maddi olarak hem de diğer konularda belediyelerin güdümüne sokmuştur. Burada ikinci bir konu da, ideal olan uygulamanın, belediye başkanının konuya olumlu bakması; gereken desteklerin sessiz sakin bir şekilde vermesi ve arka planda kalması gerekliliğidir. Konsey bağımsız olup belediyeyi eleştirmelidir. Biz bu dengeyi Kadıköy'de tutturabildik. Gündemlerimize her zaman sadık kaldık, gereken eleştiri ve önerileri yaptık.

Öte yandan, gönüllülük beraberinde iki kavramı getiriyor: Co-production ve Co-governance. Kadıköy ilçesinde, birçok kararın, policy anlamında, oluşmasında hem semt gönüllülerinin, hem de STK'ların katkıları oluyor. Gazhane ve Haydarpaşa örneklerinde olduğu gibi. Yurttaş katılımı çok sık olmamakla beraber oluyor. Bu konuda sınırlamalar var. Öncelikle, nüfusun fazla olduğu yerlerde doğrudan katılım ister istemez sınırlılıklar içinde oluyor. Bazı paydaşların katılımında korporatizm mantığı var. Kimin hangi konuda katılım yapacağı tamamen gönüllülük esasına uygun yapılmıyor. Yani bu anlamda co-governance örneği değiliz.

Kadıköy Kent Konseyi'nde, kurumsallaşma-örgütlenme faaliyetleri olarak, kadın, engelli, gençlik ve çocuk meclisleriyle kıdemli yurttaşlar meclisleri kurularak çalışmaya başlamıştır. Farkındalık yaratma çalışmaları olarak gönüllülük, katılımcılık, projecilik, yerel kalkınma, gıda güvenliği, engelsiz kent konularında farkındalık yaratma etkinlikleri

yapılmıştır. Politika oluşturmaya katkı konusunda ise Belediye Meclisi ile ortak komisyon kurularak baz istasyonları konusunda çalışmalar gerçekleştirilmiştir. Ayrıca tüketici koruma; Kadıköy bina stokunun yenilenmesi ve kentsel dönüşüm; tarihi-kültürel mirasın korunması ve kadın-erkek eşitliğinin her konuda gözetilmesi konularında çalışmalar yürütülmüştür. Kadıköy Kent Konseyi'nin hazırlamış olduğu önemli 2 basılı malzeme olduğunu görmekteyiz. Bunlar faaliyet raporu ve Kadıköy misyon dizisi adı altında yapılan 4 çalışmaya ait sunum ve tartışmalardır. Kadıköy için de kent eylem planı hazırlandı ancak basılmadı, ilgililere e-posta olarak gönderildi. Bu plan üzerine projeler üretilip kent konseyine gönderildi. Bu projeleri belediye arzu ederse kendi proje havuzuna aktarıyor. Bunun dışında kent konseyi AB fonları gibi belirli bütçelerden yararlanarak projelerini kendisi gerçekleştirebilir. Belediye tarafı değil ama kent konseyi tarafı yeni katılımcı yöntemlerin uygulanması konusunda daha açık. Aslında Kadıköy'de katılımcı gelenek var. Semt gönüllülerinin çalıştığı gönüllü evleri var. 2004 yılında kent konseyi kurulmadan önce de bu gönüllü çalışmalar vardı. Belediye Başkanı bu konuyu çok önemsiyor. Ayrıca diğer yöntemler olarak halk toplantıları, e-belediyecilik hizmetleri ve anketleri sayabiliriz.

SORU: Daha önceki görüşmelerimizden birinde “Türkiye iyi bir co-governance örneği değil” demiştiniz ve bunu korporatizm mantığına, katılımı bulunacak kişilerin tamamen gönüllülük esasına göre yapılmıyor olmasına bağlamıştınız. Sizce bu sorunu aşmak mümkün mü yoksa bu yapısal bir sorun mu?

Bu Türkiye'nin genel bir özelliğidir. Katılım deyince ülkemizde korporatist bir yapı içinde kurumlara bağlı olarak bir takım kişilerin katılması söz konusu oluyor. Bunu kalkınma ajanslarının kalkınma kurullarında da görüyoruz. Halbuki, İngiltere'de kalkınma ajansları çok başarılı olmayıp yeni hükümet lağvedilmiş olsa da, işlediği dönemde kalkınma ajanslarının toplantılarına isteyen herkes, belirli kuralara bağlı olarak katılabiliyordu. Yüzlerce kuruluşun dilediği anda katkıda bulunmasının kuralları vardı ama sonuçta ucu açıktı. Şimdi memurlara grev ve toplu sözleşme hakkı tanındı. Ancak eninde sonunda yine korporatist bir kurula gidiyor, bu kurul karar veriyor. Yani aslında eskisinden farklı değil. Öte yandan, yurtdışında da korporatist yapılar var, özellikle İskandinav

ülkelerinde ve Almanya’da. Ancak maalesef Türkiye’de “bizim bilgimiz dışında bir şey olmasın” endişesi çok yaygın.

SORU: Gönüllülük sizce bir katılım biçimi mi, yoksa katılıma yönlendiren bir araç mıdır?

Katılıma yönlendiren bir araçtır. Civic engagement’ın safhaları var. Birincisi farkındalık. İkincisi, farkına vardığı konuyla ilgilenmek. Arkadan gelen bir sonraki safha ise bununla ilgili bir şeyler yapmak. Pasif, bilgili ve ilgili yurttaştan, aktif yurttaş’a geçmek. Dolayısıyla gönüllülük bu tavrı kazanma sürecidir bana göre. Bu safhalar da kendi içinde değerlidir. Katılımcılığa kadar gitmeyebilir. Yurttaş konuyla ilgilenir, endişesini duyar ya da coşkusunu hisseder ama bunu daha olumlu bir eyleme dönüştürme ya da sorunun çözümü için başkalarıyla beraber kafa yorma yoktur. Co-production çeşitli partnerlerle, paydaşlarla beraber hizmet üretmek anlamına gelmektedir. Co-governance (karar alma safhasını da içeren bir katılım biçimi) ise, yukarıda bahsettiğim tüm safhalarla ilgili, farkındalıktan başlayarak katılımcılığa, karar alma süreçlerinde yer almaya, sonradan alınan kararların sonuçlarını izlemeye kadar uzanan bir süreçte bir dizi evrenin her birinin içinde yer almak anlamına gelmektedir. Co-production bu sürecin bir evresidir. Bu durumda, katılımcı mekanizmalar olarak adlandırdığımız yöntemler de, eğer bir hizmet üretimi için yararlanılıyorsa, birer co-production, yani ortak hizmet üretimi örneğidir.

SORU: Türkiye’de 10 yıl sonra nasıl bir yerel katılım manzarası olacak sizce?

Bu sorunun cevabını vermek için STK’ların ve gönüllü çalışmaların son yıllarda dünyada ve Türkiye’de neden bir ölçüde yaygınlaştığını düşünmek gerekmektedir. Derinleşme söz konusu olmayabilir ama yaygınlaştığını biliyoruz. Küreselleşme dinamiklerinin getirdiği ve devletin tek başına yetemediği bir takım sorunlar var. Bunlar devam ettiği ve yaygınlaştığı taktirde, devlet dışı yapıların bu konularda oynayacakları bir rol daima olacaktır. Bir diğer parametre piyasanın yetersizliğidir. Piyasada sunulan bir takım malları ve hizmetleri satın almaya gücü olmayan kesimler çoğaldıkça ve sunulan hizmetlerin maliyetleri arttıkça piyasa dışı mekanizmaların bunları karşılaması ihtiyacı

devam edecektir. Yoksulluk yaygınlaştıkça, kent güvenliğiyle ilgili sorunlar devam ettikçe, doğal ve insan yapımı felaketlerin yarattığı sorunları devletin tek başına karşılaması mümkün olmadıkça bu ihtiyaç devam edecektir. Aidiyet duygusu ve dayanışma ihtiyacı da artacaktır. Devlet hangi konularda eksik kalıyorsa dayanışma duygusuyla bu eksiklikleri karşılamak için farklı mekanizmalar doğacaktır. Ancak yerel katılımın gelişim yönü, rejimin niteliğiyle de doğrudan ilgilidir. İktidar daha otoriter olursa sivil toplumun alanı daralacaktır. Öte yandan, iletişim imkanlarının artması yatay bağları güçlendirecektir. Gördüğünüz gibi bu konuda çok fazla parametre bulunuyor.

Teşekkür ederim.

Ek 2 : Kadıköy Belediye Başkanı Selami Öztürk ile Gerçekleştirilen “Kadıköy Belediyesinin Yurttaşlarla İletişim ve Yurttaş Katılımı Konularına Bakışı” Konulu Derinlemesine Görüşme.

18.04.2012, İstanbul

SORU: Size göre Kadıköy Belediyesi’nin Kadıköylülerle iletişimi hangi seviyede?

Şu anda %60 seviyesinde görüyorum, daha %40 yolumuz var. Öte yandan, bir kamu kurumunda bu mesafeyi aşmak çok önemli. Bunun için, şekillenmiş belirli bir anlayışı kırmak gerekiyordu. Önceden gönüllülerden gelen talepleri emir gibi algılayan, kendini dokunulmaz olarak gören kamu görevlileri artık böyle bakmıyor, yurttaş taleplerini ciddiye alıyorlar. Biz yıllarca aslında hizmet sektöründe çalıştığımızı, yurttaşların beklentilerinin önemli olduğunu anlattık. Ben hep şu örneği verdim: Bostancı’dan bir yurttaş, kalkmış, sizce hiç önemli olmayan örneğin bir kanalizasyon kapağı için belediyeye gelmiş. Bunu size söylediğinde sakın ‘ya bu önemli bir konu değil’ diye algılamayın. Yurttaş buna çok önem vermiş ki kalkmış oradan buraya gelmiş. Onu sonuna kadar dinleyin ve sorunu çözeceğinizi ona söyleyin. Diğerlerimizde hep bu algıyı yaratmaya çalıştık ve sonuç olarak mesafe kat ettik.

Ben hafta sonu eşimin arabasını alırım, taksi duraklarına giderim, kahvelere giderim, okey oynarım, sohbet ederim, sokaklarda dolaşırım, caddeye giderim, kahve içerim. Mesela bugün saat 17:00’de Twitter’daki takipçilerime mesaj attım bir araya gelelim diye, Özgürlük Parkında çay partisi yapacağız. Akşam da çarşı esnafıyla yemeğim var. Bu benim normal bir günüm. Sonuç olarak, günümün önemli bir bölümünü de bu aktivitelere ve iletişime ayırıyorum.

Öte yandan, Kadıköy Belediyesi çok fazla sayıda proje üreten bir belediye. Başka belediyelerde bu yoktur. Türkiye’de bizden başka bir belediyenin uygulamadığı; kadınlar,

gençler, özürlüler, yaşlılar gibi desteklenmesi gereken gruplara yönelik olarak projeler yapıyoruz. Şu anda Çocuk Ruh Sağlığı Merkezi için sadece ona özel bina yapıyoruz. Sabahleyin Hasan Ali Yücel İlköğretim Okulu'nda 120 çocukla kahvaltı yaptım, şiirler okuyup türküler söylediler. Akşam bu çocuklar eve gittiğinde anne babalarına belediye başkanı geldi diye anlatacaklar. Her hafta iki okulda kahvaltı yapıyorum. Öğretmenler, okul aile birliği de burada bulunuyor. İlçe Milli Eğitim Müdürü de çoğuna katılır. Okulun varsa gereksinimlerini anlatırlar.

Sonuç olarak, halka ulaşabileceğimiz yolların tümünü kullanmaya çalışıyoruz. Bizim Kadıköy'de %70 oy oranımız var, şimdi kalan %30'un peşindeyiz. Örneğin Fikirtepe ve Dumlupınar mahallelerinde çok toplantılar yaptık. Oralardan bize oy çıkmıyordu, bu mahallelerde bir dönüşüm başlattık. Şimdi hedefimiz kalan bu kitleye ulaşmak.

SORU-Kadıköy Belediyesi'nin halkla ilişkiler çalışmalarının daha iyi olması önündeki engeller size göre nelerdir?

Bir dezavantajımız, basından çok uzak olmamız. Anadolu yakasında olan belediyelerin basınla fiziksel uzaklığı bir eksiklik yaratıyor. Her gün görüşemiyorum, gidip gelemiyorum. Basınla iletişimi daha fazla olan belediyelerin genel Türkiye kamuoyundaki algılamaları daha iyi oluyor. Biz Kadıköy halkıyla olan diyalogumuzu basınla kurabilmiş olsaydık çok daha iyi olurdu.

En iyi iletişim aslına bakacak olursanız 300 bini aşmayan nüfusa sahip kentlerde kurulabilir. Bizde tam tersine merkezi hükümet beldeleri kaldırıyor. Merkezileşmenin tersine yerelleşmeyi savunmalıyız. Nüfus azaldıkça yurttaşın denetimi daha fazla oluyor. Eskiden biz korkardık sivil toplum örgütlerinden, yurttaşlardan. 'Tepki verirler, siyah çelenk koyarlar' diye düşünürdük. Hayır öyle bir şey yok, toplum aslında sizin doğru karar vermenizin kaynağı ve savunucusu oluyor. O bakımdan toplumla iletişim çok önemli.

SORU: Belediyeniz karar alma süreçlerine Kadıköylüleri dahil etme gereği duyan bir belediye midir?

Katılım günümüzde daha çok demokrasi kavramıyla ilişkilendiriliyor olsa da ben katılımcılığı daha ziyade başarının temel unsurlarından bir tanesi olarak görüyorum. Siz kendiniz için bir ev yapıyorsanız, elbette ki evi yapacak olan mimar sizin beklentilerinize uygun olarak yaşam tarzınızı eve yansıtabilmeli. Ancak siz bir kenti yönetiyorsanız, bu kentte yaşayan insanların bu yönetimde söz hakkı olması gerekir. Ancak bu şekilde başarılı bir kent yöneticisi olabilirsiniz. Dolayısıyla kararları kendi başımıza vereceğimize kentliye danışarak vermeyi yeğledik. Ancak bu, bizim hiç bir zaman karar mekanizması olması vasfımızı ortadan kaldırmıyor. Bütçemize göre kararları şekillendirme ve yön verme şansına sahibiz. Katılım gerçekleştiği zaman insanlar kendilerini mutlu hissediyorlar. Örneğin 2009 yılından sonra cadde ve sokakları yenileme çalışmalarında hep kentliye danışmaya başladık. Yurttaşları çağırıyoruz ve beklentilerini öğreniyoruz. Ancak bu tek başına yeterli değil.

SORU: Kadıköy Belediyesi’nin gönüllülük konusunda bir ayrıcalığı olduğunu düşünüyorum. Siz gönüllülüğe nasıl bakıyorsunuz, size göre bu bir yurttaş katılım biçimi olabilir mi?

Bizim Kadıköy’de 21 mahallede, 21 tane mahalle evimiz var. Buralarda şu anda 6 bine yakın gönüllü insan çalışıyor. Dolayısıyla mahallenin sorunlarını, isteklerini rahatlıkla direk ilgili müdüre iletebilme olanağına sahipler. Mahalle evlerinde çalışan diğerlerimiz doğrudan konuyla ilgili müdürlerle, adeta bir belediye çalışanı gibi iletişim halindeler. Geçen akşam Fenerbahçe Gönüllü Evi’nin yemeği vardı, ben de katıldım. Yemeğe bir çok müdür arkadaşımı da çağırmışlar, beraber yemek yiyorlar. Zaten yakın bir ilişki var. Müdürlerim için de bu iletişim çok önemli, zira Fen İşleri Müdürü’nün Kadıköy’deki binlerce sokağın sorunlarından ya da Park ve Bahçeler Müdürü’nün yüzü aşkın parktaki sorunlardan anında haberdar olması mümkün değil. Sonuç itibariyle, her mahallede çalışan gönüllü diğerlerimiz kendi mahallelerinde birer belediye başkanı gibiler. Bir kentte tüm sokaklarda birer belediye başkanı dolaşınca sorunları daha kolay halletmez misiniz? Bizim yaklaşımımız bu şekilde.

SORU-Halkla ilişkiler çalışmaları için belediyeinizde planlanan yeni uygulamalarınız var mı?

Şimdi yeni bir birimin hazırlığı içindeyiz. Yurttaşlardaki belediye algısını tam olarak ölçmek ve bunu yükseltmek için ekipler kuruyoruz. Bu ekiplerin ellerinde belediyenin tüm işlemlerini yapabilecek küçük cihazlar olacak. Sahada gerekirse yurttaşlardan emlak vergisi alabilecekler. Bir kahvede ya da bir taksi durağında belediyenin faaliyetlerini anlatacaklar, aynı anda şikayetlerini de alacaklar. Bu şekilde çalışacak 3 ya da 4 ekip kuruluyor şu an. Sabahleyin 8’de belediyeye gelecekler, hazırlanıp 8:30’da çıkacaklar. Akşam 16:00’da belediyeye dönecekler, 1 saat yaptıkları işleri birimlerle paylaşacaklar. Tüm işleri bu olacak. Bizim amacımız yurttaşlarla mümkün olduğunca iyi iletişim kurabilmek.

Öte yandan, sosyal medyaya girmek istiyoruz. Dün 2.5 saat bu konuda profesyonel bir firmayla toplantı yaptık. Twitter ve Facebook’un dışında kalan alanlarda da etkin olmak istiyoruz. Bunlar hep altyapı gerektiren projeler ki şu an hazırlanıyor. Böylece önemli bir yurttaş kesimiyle de bu şekilde iletişim kurmuş olacağız. Buna da şöyle karar verdik: Hayatta her şey deneyimle oluyor. Van depremi olduğunda gençler 1 gece içerisinde Twitter’da organize oldular ve belediyeye geldiler. Twitter’ı ben de kullanıyorum. Burada birçok yanlış algıyı değiştirme imkanınız oluyor. Basın her zaman doğru bilgi vermiyor. Örneğin geçenlerde Müftülük tarafından düzenlenen Kutlu Doğum Haftası etkinliğine katıldım. Bence her kurum kendi kutlamasını yapmalı. Bunu Müftülüğün yapması doğrudur, ama bir okul yaparsa yanlış olur. Bazı gazeteler sanki bu etkinliği biz düzenlemişiz gibi haberler yazdılar, bunun üzerine bazı vatandaşlardan tepkiler geldi, biz de twitter aracılığıyla bu yanlış düzelttik ve özür dilemeye başladılar eleştiren kişiler. İşin doğrusu, bu eleştirilerin ulaştığı kitleye bizim de ulaşmamız gerekiyor.

SORU: Size göre yurttaş katılımı hangi konularda olmalı? Yurttaş katılımının sakıncalı olduğunu düşündüğünüz konular var mı?

İyi organize ederseniz bir problem olmuyor. Ayrıca yurttaş her konuda çok ısrarcı

olmuyor. Yurttaş beklentisini ifade ettiği zaman, bütçe ya da teknik bir nedenden dolayı bunu karşılayamayacağınızı söyleyince bir sorun olmuyor. Ama bazı konularda problem yaşayabiliriz, bunlar da herkesin bakış açısına göre değişebilecek konularda olabilir. Bir heykel, bir soyut resim, bir köşeye yapılan bir düzenleme. Bunlar herkesin beğenisine göre değişebilir. Ayrıca buna zaten karışamayız. Bir sanatçının eserini kamuoyuna sunup güzel mi değil mi tartışması yapamayız. Bu görece bir şey. Dün 20 kadar sanatçıyla bir toplantı yaptık. Kadıköy’de 40 adet heykel yaptırmak istiyoruz. Bu ancak, sanatçıların eserlerinin ifade ettiklerini halkla anlatmasıyla olabilir.

SORU- Kent Konseyi size göre yeterince katılımcı bir yapı mıdır?

Kent Konseyi yeterince katılımcı değil. Aslına bakarsanız Kent Konseyleri yasal olarak kurulmadan önce bizim zaten konseyimiz vardı. Bu daha çok STK’nın ağırlıklı olduğu bir yapıydı. Ama yasal düzenlemeden sonra daha çok kamu ağırlıklı olmaya başladı. Örneğin ben Kent Konseyi toplantılarına özellikle gitmiyorum. Gidince bu toplantı denetim toplantısına dönüyor. Her konu bana yönelmiş oluyor. Oysa ki tam tersine bu toplantılarda bizim eleştirilmemiz ve gerekirse bize yön verecek kararlar alınması gerekir. Ancak Kent Konseyi henüz bu bilince kavuşmadı. Örneğin geçenlerde Kadın Komisyonu, kadın belediye başkan yardımcısı atanması konusunda karar almış. Ancak bu yönetsel bir şey. Uygun nitelikte olursa dört başkan yardımcısının dördü de kadın olur. Bizim 21 müdürümüz var, 14 tanesi kadın, onlar yetenekleri ve başarılarıyla buraya gelmişler. Eşit koşullar arasında bana tercih et diyebilirsiniz, işe alımda mesela. Ama yönetim başka bir konu. Dolayısıyla bazı talepler Kent Konseyi’nde henüz olgunlaşmadı. Ben belediyeden müdür diğerlerimiz bu toplantılara gitmesini çok fazla istemiyorum. Benim istediğim anlamda özgün fikir çıkmıyor henüz konseyden. Konseyin bizim dışımızda STK’ların daha yoğun katıldığı ve sorunların tartışıldığı bir platform olması gerekiyor. Öte yandan, Türkiye’nin belki de en iyi kent konseyi. Ama işleyiş bakımından daha zamana ihtiyaç var.

SORU-Fikirtepe, Dumlupınar gibi desteklenmesi gereken mahalleler var, buralarda ne tür iletişim çalışmalarınız oluyor?

Evet bu mahallelerde, bizim oy alamadığımız %30'luk kesim yaşıyor. Bu mahallelerde öncelikle fiziki değişim olması gerekiyor. Fiziki değişim olmayınca yapılan hizmetler görünmüyor. Fikirtepe'de sokaklar o kadar dar ki kaldırım yapamıyorsunuz. Çöp arabası sokaklara giremiyor. Ne kadar temizlik yaparsanız yapın, baktığınız zaman bunu göremiyorsunuz. Ama örneğin biz sonradan fark ettik ki, çocuklara yönelik hizmet sunduğumuz zaman evlere girebildik. Daha sonra da Fikirtepe'de gönüllü teşkilatı kurduk. Etüt Merkezi'ni birken dört yaptık. Çocuklara sağlık hizmeti gidiyor, etüt hizmeti gidiyor, baktığınız zaman onlar en kıymetli varlıklarını bize emanet ettiklerinden şimdi farklı gözle bakmaya başladılar. Son 2-3 senede bu alanlarda önemli mesafeler kaydettik. Aynı yoğunlukla bu bölgede kadın sağlığı merkezleri açtık. Ben eşimi ve kızımı oraya gönderdim, çünkü en yeni, en iyi aletleri aldık. Meme kanserine karşı kontroller yapılıyor.

Teşekkür ederim.

Ek 3 : Kadıköy Belediyesi Kültür ve Sosyal İşler Müdürü Tülin Ergüner ile gerçekleştirilen “Kadıköy Belediyesi’nin Sosyal Alandaki Çalışmaları Ve Uygulanan Yöntemler” Konulu Derinlemesine Görüşme.

29. Kasım.2011. İstanbul

SORU: TESEV’in bir araştırmasına göre (Sosyal Bütçeyi İzleme Rehberi) sosyal harcama yapan 5 pilot il-ilçe incelenmiş ve bunların arasında 2009 yılında Kadıköy Belediyesi, kaynaklarının %9.7’sini ayırarak ikinci sırada yer almış. Sosyal harcamalardan kasıt ise, toplumun dezavantajlı kesimleri için yapılan harcamalar. Bu konu Kadıköy Belediyesini için neden önemli? Belirli bir belediyecilik anlayışının bir sonucu mu, yoksa oy potansiyeliyle ilgili bir konu mu?

Ben bu soruyu biraz geriye giderek yanıtlamak istiyorum. 1994 yılında Kadıköy Belediyesi kurulduğu tarihlerde, E5’in üst bölgeleri, daha yoğun biçimde göç alan bir bölge, E5’in altı ise daha oturmuş, eğitim ve kültür seviyesi, yaş ortalaması, gelir düzeyi daha yüksek bir bölgeydi. Dolayısıyla E5’in altındaki sistem kendi içindeki devinimini devam ettirirken, E5 üzerindeki desteklenmesi gereken alanların fazlalığı, belediyemizde bu konuda bir toparlanma fikri uyandırdı. Bu tarihte Kadıköy’de 27 mahalle vardı ve Türkiye’de ilk defa olarak, bu 27 mahallenin 10 tanesinde Aile Danışma Merkezi kuruldu. Bunların en önemli kuruluş amacı, Anadolu’dan İstanbul’a gelen ve kent yaşamına entegre olamayan kişilerin, kente uyum sağlayabilmelerine, kente uyum sorunlarını aşmalarına yardımcı olmak ve desteğe ihtiyaçları olan konularda destek vermektir. Aile Danışma Merkezleri Türkiye’de bir ilktir. Sonradan yönetmeliklerle bu merkezlerle ilgili konular tanımlandı ama biz daha önceden zaten kurmuştuk. Kadıköy Belediyesi’nin sosyal işleri, bu merkezlerde, okuma yazmadan tutun meslek edinmeye kadar, okula, hastaneye gidince nasıl davranmalısınız, çocuklarınıza nasıl davranmalısınız, hamileyken nelere dikkat etmelisiniz gibi ‘temel vatandaş nasıl olunur’ konularında destek vererek başladı. Ben 2000 yılında belediyeye geldim, 2005 yılından beri bu görevdeyim. 2009 itibariyle ise aktif olarak kendim yürütmeye başladım. Aile Danışma Merkezleriyle başlayan sosyal destek ve

eğitim çalışmaları, Kadıköylüye büyük bir yapısal temel sağladı. Buradan yola çıkarak, bu kesime hizmet etmek amacıyla, E5 altındaki kesimin E5 üstü kesime destek olması fikri doğdu. Mevcut gönüllülük çalışmaları bunların modernize edilmiş halidir. İlk gönüllülük mantığı ise daha farklıydı: Aşevlerinde bizzat yemek yapan, okuma-yazma kursu veren, evleri tek tek ziyaret ederek yeri geldiğinde çocuklara kendi imkanlarıyla bir şeyler katmaya çalışan gönüllüler idi o zamanlar. O dönemde yaklaşık 5000-7000 arasında değişen bir gönüllü desteği oldu. Bu konularda ayrıca, Avrupa Birliği'nden alınan çeşitli fonlarla kadın sağlığıyla ilgili projeler yaptık, 'İnsanca Yaşam' adı altında 2000'li yıllarda bir projeyle başladık biz AB projelerine. İhtiyacı olanların alması gereken eğitimler belirlendi ve hangi hedef kitlenin neye ihtiyacı varsa ona yönelik eğitimler düzenlendi. İnsanların toplum içinde daha iyi yaşaması hedeflendi. Bu projeden daha sonra engellilerle ilgili proje doğdu: Engellilerin hem sosyal hayata katılmaları hem de istihdama katılmaları için mesleki eğitim projeleri çıktı. Biz daha sonra bunları sürdürülebilir hale getirdik ve Engelli Danışma ve Dayanışma Merkezi'yle Engelsiz İş ve İstihdam Merkezi kuruldu ve bugün de çalışmalarına devam ediyor. Daha sonra kadınlara yönelik akraba evlilikleri konusundaki bilgilendirme çalışmalarını kapsayan bir AB projesi yapıldı. Bu projede de imamlardan tutun aklınıza gelebilecek her kesimden kişiyle görüşüldü ve bu kişilere eğitim verildi. Akabinde 'Yeni Umutlar' adı altında yeni bir proje yapıldı. Bu projede de, işe ihtiyacı olan niteliksiz kişilerin hasta bakımı, çocuk bakımı, büro yönetim, çocuk bakımı gibi farklı konularda uzmanlaşması ve ardından kendi konularında istihdama yönlendirilmeleri konusunda çalıştık. Dolayısıyla bu 4-5 projeyle başlayan sosyal çalışmalar dalga dalga büyüdü. 2009 yılında Kadıköy'den ayrılan Ataşehir bölgesinde seçimlerde yine CHP'nin seçilmesinin nedeni, 1994 yılından itibaren E5 üstü bölgelerinde yapılan bu çalışmalardır. 2009'da 7 mahalle bizden ayrıldı, bu 7 mahallede de Aile Danışma Merkezlerimiz vardı. Biz bu bölgeyi terk ettikten sonra, Kadıköy'ün toplumsal yapısı bir anda değişti: Daha yaşlı, daha oturmuş, eğitim seviyesi daha yüksek ve artık kültürel etkinliklere yoğun olarak aç olan bir kesim kaldı daha ziyade. Ancak 3 mahallemizde, Dumlupınar, Fikirtepe ve kısmen Hasanpaşa, bir miktar da Merdivenköy olmak üzere sosyal açıdan nispeten desteklenmesi gereken alan kaldı. Elimizde en

yoğunluklu olarak Fikirtepe göç alıyor. Türkçe bilinmiyor olunması Türkçe eğitimini desteklememiz gerektiğini, çok çocuklu bir yapı olması aile konusunda destek vermemiz gerektiğini açığa çıkardı. Dolayısıyla bir anda farklı bir konseptte kendimizi adapte etmeye çalıştık. Bu arada, gönüllülük konusu ilk başta sosyal dayanışma konseptiyle başlamıştı. Ancak Aile Danışma Merkezlerinin her mahallede olması fikri bir anda mahalle gönüllüleri fikrini çağrıştırdı ve her mahallede mahalle gönüllü evleri oluşturma fikri çıktı: Bu, biraz önce bahsettiğim gibi, daha modernize olmuş bir gönüllülük idi: Sanat kursları, kişisel gelişim, mahallelinin ihtiyacına dönük bir gelişim oldu. Şu an Kadıköy'ün tüm mahallelerinde mahalle gönüllü evi var. Bunlar sivil inisiyatif mantığıyla çalışıyorlar. Kendi gereksinimlerini belediyeden talep ediyorlar, belediye de donanım ve materyel desteği veriyor. Bu arada biz de Fikirtepe'de yeni bir birim kurduk. Aile Danışma Merkezi fikrini bir kenara bıraktık, Eğitim ve Sosyal Destek Merkezi kısaca ESDM adı altında yeni bir birim kurduk. Yaklaşık 3000 m²'lik bir binamız var. Birkaç fonksiyonu var bu yapılanmanın: Bir fonksiyonumuz meslek eğitim ve kişisel hobi eğitimleri vermek ve daha sonra mezunların CV'lerini hazırlayarak kendi portalımıza almak ve bu kişileri işverenlerle buluşturmak. Okuma yazma eğitimi veriyoruz, meslek sahibi yapıyoruz. Ayrıca ESDM'de, kapanan Aile Danışma Merkezleri mantalitesini kaybetmeden, Sosyal Destek Bürosu adı altında yeniden oluşturduğumuz büroda, insanların ihtiyaçlarını belirleme çalışması yapıyoruz. Mesela, bir gönüllünün burs verme isteği varsa, kendi 6000 kişilik veri tabanımız içinden uygun bir şekilde gönüllüyle ihtiyaç sahibini bir araya getiriyoruz. Sosyal desteğe ihtiyacı olan kişiler bu 6000 kişi. Sayı giderek artıyor. Gönüllü potansiyelimiz ve ihtiyaç sahibi potansiyelimiz var, bunları bir araya getiriyoruz. Ama bunu nasıl yapıyoruz? 21 mahallede Mahalle Gönüllü Evlerimiz var demiştim. Ben mesela her hafta sürekli onları geziyorum, toplantılar ve bilgilendirme çalışmaları yapıyorum. Böylece gönüllülerle sürekli iletişim halinde oluyorum. Onların hangi çalışmalarına adapte olabilirim, imkanlarımı buralarda nasıl kullanabilirim, bunları görüşüyoruz sürekli. Bütçemizle yapabileceklerimiz yanı sıra bu gönüllülerle ihtiyaç sahiplerini bir araya getirerek toplumda bir katışma sistemi yaratmaya çalışıyorum.

SORU: İhtiyaçları belirliyoruz, talepleri alıyoruz, diyorsunuz. Bunu nasıl yapıyorsunuz?

Öncelikle Sosyal Destek Bürosu'ndaki sorumlu diğerlerim periyodik olarak mahallelerde ziyaretler yapıyorlar. Belirlenmiş sokaklara, mahallelere gidiyorlar, kendilerini tanıtıyorlar. Kapı kapı gezerek broşürlerimizi dağıtıyoruz. “Bakın biz buradayız, bu işi yapıyoruz, ihtiyaçlarınız doğrultusunda size destek olmaya çalışıyoruz. Varsa bu konularda ihtiyaçlarınız buyurun gelin sizi üye yapalım” diyoruz. Böylece aktif olarak evinin durumunu, çocuklarının durumunu, üstünü başını, yüzündeki ifadeyi, ağzındaki dişini gördüğümüz zaman oradaki ihtiyaçlar daha sıcak sığına ortaya çıkıyor. Vatandaşın anlık beklentisini, gereksinimini bizzat kendimiz belirlemiş oluyoruz. Biz kişiyi büromuza üye yapınca, ona ait tüm bilgileri veri tabanımızda saklıyoruz. Bu arada, gönüllülerle yaptığım bilgilendirme çalışmalarını STK’larla da yapıyorum. Müdürlük olarak en önem verdiğim şey, tüm çalışmalarda aktif çalışan STK’larla sıcak diyalog içinde olmak. Sık sık çalışmalarımızla ilgili toplantılar yapıyoruz. Örneğin engellilerle ilgili çalışıyorsam her kademede ara ara STK’ları toplantıya alıp bilgilendiriyorum, “sizden şu şu konularda destek istiyoruz” diyorum. Sürekli iletişim halindeyiz. Dolayısıyla STK’ları bu şekilde örgütleyip, mahalle taramalarıyla da ihtiyaçları belirlediğinizde, STK’lar zaman içinde size akmaya başlıyorlar. Örneğin ‘biz 700 çocuğa kırtasiye yardımı yapmak istiyoruz, kime yapalım’, ya da ‘kermes yaptık, gelirini bağışlamak istiyoruz’ gibi talepler geliyor bize. ‘Kadın Konukevi için sanat müziği konseri yapıp gelirini bağışlamak istiyoruz’ diyorlar örneğin. Bunların hepsinin aracılığını ben yapıyorum. Ama bu ilişkiler düzgün olursa bir süre sonra kendiliğinden oturuyor. Bunu nasıl yapıyoruz? Mesela 700 çocuğa kırtasiye yardımı yapmak istendiğinde biz hemen kendi veri tabanımızda tarama yapmaya başlıyoruz. İlköğretim çağında çocuğu olan hangi üyelerimiz var? Hemen belirliyoruz. STK hangi kırtasiye malzemelerine ihtiyaç var, diye sorunca, ona da yardımcı oluyoruz. Diyoruz ki suluğu yok, çantası yok... Bölgedeki ilköğretim okullarının nelere dikkat ettiğini de az çok bildiğimizden yardımın içeriğine de destek olabiliyoruz. Sonra listeyi STK’ya bildiriyoruz ve 2 unsuru bir araya getirip kenara çekiliyoruz. STK kendisi geliyor ve bizim çağırdığımız kişilere yardımı kendisi yapıyor. Dolayısıyla bizim kendi harcamalarımızın

haricinde bir de bu tarz çalışmalar oluyor. Yani TESEV'in çalışmasındaki miktar aslında daha fazla. Anlattığım gibi bir çalışma içindeyiz. Eskiden E5 üzeri bölge bizim belediyedeysen bizim bir aşevimiz vardı. Orada üyelere yemek dağıtılırdı. Yani şimdi bazı belediyelerin yaptığı gibi ramazanda ramazan çadırları, insanların kuyruklara girmesi gibi şeyler değildi. Aile Danışma Merkezlerine yemek gelirdi, üyeler kaplarıyla gelir yemekleri alıp evlerine götürürlerdi. Biz 2009 sonrasında yeni aşevi kurmadık. Ama şimdi söyle yapıyoruz: Saint Joseph Lisesi kendi okulunun yemekhanesinde, çocuklar tarafından toplanan paralarla, yemekleri hazırlıyor. Çocuklar tencerelerle araçlarına koyup Fikirtepe'deki birimimize getiriyorlar. Onlara orada bir yer hazırladım. Öğlenleri geliyorlar, her hafta 100 kişi olarak ihtiyaç sahiplerini belirledik, gelip yemeklerini alıyorlar. Bu bir sosyal sorumluluk projesi, kendileri geliyorlar. Taleplerle ihtiyaçları bir şekilde dönüştürüyorum ben burada. Birbiriyle hamur edip karıp ne şekilde ne yapabileceğimi ortaya çıkarıp öyle yönlendiriyorum. Bu dalga dalga büyüyor. Engellilerle de aynı şeyi yapıyorum. Mesela tekerlekli sandalye dağıtılacaksa, bağışçılarla görüşüyorum, üretici firmalarla görüşüyorum, kişileri dahil ediyorum. Kendi içinde dönüşen bir sistem kurmaya çalışıyorum. Biz AKP'li belediyeler gibi savuran bir belediye değiliz. Belirli bir bütçemiz var. Ama yaptığım iş bütçemle doğru orantılı değil. Uğraşmakla, gönülle ilgili. Biz daha çok kendi yağımızla kavrulan bir müdürlüğüz. Çok önemli işler yapmakla beraber fazla reklamımızı yapmıyoruz.

SORU: Gönüllü evlerindeki kişiler gönüllü çalışmaya nasıl karar veriyorlar, size nasıl ulaşıyorlar?

Gönüllü evlerindeki çalışmalar daha çok kültürel etkinliklere kaydı biraz önce bahsettiğim konu dolayısıyla. Bunlar Özel Kalem Müdürlüğü'ne bağlı çalışıyor. Ancak, zaman zaman duyurular yapılıyor. Başkanımız çok önem veriyor bu konuya. Gönüllüleri içinde, sosyal destek verebilecek bir grup var. Burada ben devreye giriyorum. Dolayısıyla hem kültürel hem sosyal etkinliklerini devam ettirebiliyorlar. Aslında Kadriye Hanımla benim çalışmalarımız aşağı yukarı paralel.

SORU: Basılı malzemeler Özel Kalem Müdürlüğü sorumluluğunda değil mi?

Evet, örneğin biz bir çalışma yapacağımız zaman basılı malzemelere ihtiyacımız olacaksa gerekli bilgileri belirli bir süre öncesinden İletişim Danışmanlığı'na veriyoruz. Onlar gerekli çalışmaları yapıyorlar, karşılıklı mutabık kalıp basıyoruz. Billboard'ların yerlerini onlar ayarlıyor, bölgeyi daha iyi tanıdığımız için, pankartların yerlerini daha çok biz ayarlıyoruz. Tüm basılı malzemeler tek elden çıkıyor böylece. Sistem oturdu da artık. Başkanımız bu konuya çok önem veriyor.

SORU: Belediye çalışmalarını incelerken, iletişim ve halkla ilişkiler etkinliklerini yürüten Özel Kalem Müdürlüğü çalışmalarıyla sizin müdürlüğünüzün çalışmalarını yurttaşlarla iletişim ve katılım bağlamında karşılaştırdığımda, projeler üretirken ve çalışmalarınızı yaparken Kadıköyde yaşayan kişi ve gruplarla bu birimin daha güçlü bir iletişim kurduğu fikrine kapıldım, doğru mudur?

Evet doğru, biz sürekli olarak iletişim halindeyiz ihtiyaç sahiplerin belirlemek için.

SORU: Biriminiz çalışmalarının etkinliğini ölçmek için düzenli olarak anket, odak grup vs araştırmalar yapıyor mu? Yapılan başka araştırmaların içinde bu konuya yönelik sorgulama yapılıyor mu?

Hayır yapmıyoruz. Sadece kendi doğal akışı içinde bize gelen geri dönüşleri alıyoruz.

SORU: Sosyal işleri yürüten birim olarak, belediye yönetiminde karar alma süreçlerinde yer alıyor musunuz?

Hayır yer almıyoruz. Etkin değiliz. Bir yıl öncesinden bütçemizi planlıyoruz ve bütçemiz doğrultusunda çalışmalarımızı yapıyoruz.

SORU: Müdürlüğünüz sosyal işleri yürütürken gerekli gruplarla iletişim kurmak amacıyla hangi kanalları ve yöntemleri kullanıyor? Bunlar arasında düzenli ve sürekli olanlar var mı? Bunlar arasında size göre en etkili yöntemler hangileri?

Kişisel başvuruları da ilgili birimlere ve kişilere yönlendiriyorum. Kapı kapı dolaşma yapıyoruz. Başvurular internet, telefon, bire bir gelerek ya da tanıdıkları tarafından yönlendirilerek yapılıyor. Eskiden diğer belediyelerde yaşayanlar da destek alırlarmış. Şimdi 3-4 yıldır bunu kısıtladık. Artık diğer ilçelere destek olamıyoruz, sadece Kadıköy Belediyesi sınırları içinde yaşayan kişilere destek veriyoruz.

SORU: Çalışmalarınızdaki hedef kitlenizi sıralayabilir misiniz?

Hedef kitlelerimiz kadınlar, çocuklar, yaşlılar, engelliler, işsizler, gençler ve göç etmiş kişiler.

SORU: Yurttaşlardan geri bildirim almak ve onların belediyenin karar alma süreçlerine katılmalarını sağlamak yönünde çalışmalarınız varsa, bunu hangi yöntemleri kullanarak yapıyorsunuz?

Biz bu anlamda bir katılım çalışması yapmıyoruz.

SORU: Size göre müdürlüğünüzün danışmak ya da karar alma süreçlerine dahil etmek amacıyla ulaşmakta zorluk yaşadığı belirli gruplar var mı? Bu zorlukları aşmak için uygulanan özel yöntemler var mı?

Engelliler konusunda STK'lere ulaşmak konusunda zorluklar yaşayabiliyoruz. Onun dışında yok, Ancak, son birkaç yıldır, merkezi hükümetin yurttaşları hazıra alıştırması nedeniyle sunduğumuz hizmet ve destekleri talep etmeleri konusunda sıkıntılarımız oluyor. Sunduğumuz desteği, hizmeti almaya direnmek gibi bir sıkıntı oluyor. Mesela Kadıköy'deki popülasyona göre biz buranın ihtiyacının ne olduğunu belirliyoruz. Hangi iş dallarında ihtiyaç var: En basiti olarak, yaşlı nüfus fazla olduğundan yaşlı ve hasta bakımına ilişkin mesleki eğitim vermek istiyoruz. Daha önce verdik. Bunun gibi, çalışan anneler de çok fazla, çocuğuna baktırmak istiyorlar. Ama hasta bakımı, çocuk bakımı, yaşlı bakımı konularında hemen hemen 5 seneden beri ders açmak istiyorum, talep yok. Duyurusunu yapıyorum, ücretsiz olduğunu belirtiyorum, ilan veriyorum, ancak talep azlığı nedeniyle açamıyorum. Fikirtepe'deki birimimizde kursiyerlerin küçük çocuğu varsa ona

da yuvaya alıyoruz. Bu kadar çok hizmeti verdiğimiz halde almak isteyen insan yok. Ya da kadın evlerinde, mağdur kadınlara meslek kursu vermek istiyoruz, hayır cevabıyla karşılaşıyoruz. Ben bunlara gidemem, o kadar vaktim yok, temizliğe gideyim, kadın konuk evinden hemen çıkıp gideyim gibi bir yaklaşım var. Yani vatandaşlarda verilen hizmeti almaya direnme başladı 5 yıldır. Merkezi hükümetin seçim zamanlarında dağıttığı buzdolabı, çamaşır makinesi vs yardımlardan kaynaklandığını düşünüyoruz. Örneğin vatandaşın hastasını hastaneye yatırıyoruz, tedavi ve evde bakımını sağlıyoruz. Seçim öncesinde gel bize destek ol beraber çalışalım dediğimizde ‘hayır, ben erzak aldım AKP’den, onlara oy vereceğim, sizinle çalışmam’ gibi basit çıkarsal bir cevapla karşılaşıyorsunuz maalesef. Fikirtepe’de özellikle bunu yaşıyoruz. Oy verme ya da partisel çalışma konu olunca diğer tarafa kayma oluyor. Eskiden bu şekilde değildi. Aile Danışma Merkezinin olduğu dönemlerde insanlar canla başla, büyük bir hevesle geliyorlardı eğitimlerle. Ancak son 5 senedir çeke çeke getirir olduk. Çok basit eğitimlere bile kadınlar zaman ayırıp gelmek istemiyorlar.

SORU: Toplumdaki genel dejenerasyonla ilgili olabilir mi bu durum?

Aynen öyle. Evlilik programını izlemek çok daha cazip geliyor. Mesela şiddet görmüş, kocasından mağdur olmuş kadınlara ‘gel meslek edin’ diyoruz, ‘hayır ben evlilik programına gidip evleneceğim’ diyor. ‘Önce kendi ayaklarının üzerinde dur’ diyoruz ancak cevap alamıyoruz. Kanımca bu, toplumun görmeyen, düşünmeyen, hiçbir konuda yorum yapmayan bir yöne doğru gitmesinden kaynaklanıyor.

SORU: STK’larla ya da farklı çeşitli gruplarla yaptığınız ortak çalışmalarda nasıl bir yol izliyorsunuz? Örneğin onlar mı size başvuruyor, yoksa siz mi onlarla irtibata geçiyorsunuz?

İkisi de oluyor, karşılıklı.

SORU: Müdürlüğünüzün 2011 yılı içinde en yüksek seviyede harcama yaptığı etkinlikler neler oldu?

Eğitim. Yetişkinler için yaptığımız mesleki eğitimler birincisi. Bir de geçen yaz üç ilköğretim okulunun bahçesinde portatif yüzme havuzu kurduk. Özellikle Dumlupınar ve Fikirtepe bölgelerindeki çocuklar yüzme bilmiyorlar ve yaz okuluna gitme ihtimalleri de yok. Bu nedenle yüzme, basketbol, voleybol gibi sporlardan oluşan çok başlıklı bir yaz okulu çalışmamız oldu. 3 yıldır yapılıyor. Bu yaz 6000 çocuk yararlandı. Sadece 3000 adedi sadece yüzmeden, diğerleri ise diğer sporlardan yararlandı. En önemlisi yüzme eğitimiydi, eğitmenler verdi eğitimi. Bir de ayrıca engelli yetişkinler için Balıkesir Kaz Dağları'nda alternatif bir kamp yaptık. Birer haftalık aralıklarla hem bir eğitim kampıydı, fotoğrafçılık, resim, seramik, görsel sanatlar gibi 8 haftalık bir programdı. Bir de erzak dağıtıyoruz yıl içinde. En yüksek bütçe kalemlerim bunlar oldu.

SORU: Önümüzdeki sene (2012) belirli katılım yöntemlerini uygulamak yönünde kesinleşmiş bir plan var mı?

2012 yılında sıfırdan bir planlama yok, donanımı yeterli olmayan binaları yenilemek planladık. Bir de yeni bir ESDEM kurmayı planlıyoruz Kozyatağı bölgesinde. Ancak mekan sorunu var. Mekan arıyoruz. Engelli merkezini de taşımak istiyorum ulaşımı daha kolay bir yere.

SORU: 2011 yılı içinde katılım anlamında hedef kitlenizde yer alan yurttaşların bizzat kendileriyle ya da onları temsil eden bir grup-STK ile baştan sona kadar ortaklaşa bir etkinlik içinde olduğunuz, tüm süreçlere beraberce ve etkileşim halinde uyguladığınız örnek bir sosyal çalışmanız oldu mu?

2011'de değil ama, 2010 yılında Kadına Karşı Şiddetle Mücadele çalıştayı yapmıştık. 3 günlük bir çalıştaydı. STK'lar ve akademisyenler katıldı. Aslında bunu 39 ilçe belediyesinin Kültür ve Sosyal İşler Müdürlerini davet ederek yaptım. Bunun amacı, kadına şiddet konusunda ortak bir adım atmak, ortak bir tepki ve bakış açısı oluşturmaktı. Aylar önce 3 ön toplantı yaptım. Maalesef sadece 10 kadar belediye katıldı. Hedefim bu çalışmayı sürdürülebilir hale getirmek, belediyelerdeki ilgili kişiler olarak sürekli istişarede bulunup birlikte hareket etmektir. 8 Mart çalıştaya 10 belediye geldi, ortak noktada buluşamadık ve

devamı gelmedi maalesef. Yerel yönetimlerde siyasetin bu kadar etkin olması bu tip negatif etkilere yol açabiliyor maalesef. Biz de böylece kadın konusunda İstanbul'da en deneyimli ve en etkili çalışan belediye olduğumuzu da görmüş olduk ve kendi içimizde bir kez daha netleştirdik. Kendi yolumuzda devam etmeye karar verdik. Kadıköy'de kadın konusunda çalışan 20-25 kadar STK var. Onlarla paralellik içinde olmaya çalışıyoruz. Hatta açılmak üzere olan 2 yeni birimimiz var. Yeni Kadın Konukevi ve Meme Tarama Merkezi. Bu iki yeni birimin açılışı için kadın çalışmaları yapan tüm STK'ları davet ettik. Sürekli iletişim halindeyiz, zira bize ciddi katkıları oluyor.

SORU: Size son bir sorum olacak Kent Konseyi konusunda. Konsey içinde biliyorsunuz Kadın Meclisi, Engelli Meclisi, Çocuk Meclisi, Gençlik Meclisi ve Kıdemli Yurttaşlar Meclisi var. Siz konseyle nasıl bir iletişim halindesiniz, örneğin Kadın Konseyi belirli çalışmalar yapıyor, çeşitli kararlar alıyor, bunları size bildiriyor ve ortak projeler mi çıkarmaya çalışıyorsunuz? Konseyden nasıl besleniyorsunuz ya da besleniyor musunuz?

Hayır bu şekilde olmuyor. Ben Kadıköy Kent Konseyi'nde Yürütme Kurulu üyesiyim. Ancak belediyedeki görevim dolayısıyla değil, çevre mühendisi olma vasfımla. Çünkü konseyler birer sivil inisiyatif ve belediyeden tamamen bağımsızlar. Bir bütçeleri yok ve bir yaptırımları yok. Ancak bizim Müdürlüğümüzden küçük bir bütçe aldılar. Bununla yaptıkları etkinliklerdeki kokteyl, kırtasiye gibi masraflarını karşılıyorlar. Konseyde sizin de söylediğiniz gibi çeşitli meclisler ve çalışma grupları var. Bu gruplarının her birinin kendi içinde bir yürütme kurulu var. Amaçları Kadıköy'ü bilen kişiler olarak Kadıköy'e ilişkin projeler üretmeleri ve bunlara bağlayarak bitirmeleri. Aslında tüm meclislerde benim de olmam lazım, ama buna yetişmemiz mümkün değil. Başlarda katılıp yön vermeye çalıştım. Ancak onlardan bana gelen bir artı olmadı. Ben daha çok yönlendirdim. Finansal olarak belediyeyle bir ilgileri yok. Ama konseyde şöyle bir algı var: Biz proje yapalım, belediyeye verelim, belediye bunları gerçekleştirsin. Ama belediye bu projeleri zaten yapıyor. Mesela benim zaten yaptığım çocuklara yaz okulu projesini geçen yaz Konseyden bir grup geldi ve yaz okulu yapalım, 40.000 TL bütçesi var, bunu da

karşılayın dedi. Biz zaten belediye olarak bunu yapıyoruz. Konseyden beklenen, evet, proje üretmesi, ama bunun uygulamasını da kendisi finansal kaynak bularak yapması. Konsey projeler için belediyeden maddi destek alamaz. Bu henüz oturmadı konseyde.

SORU: Ancak konsey şunu yapamaz mı? Konsey çalışmaları arasında bir mevcut durum raporu ve vizyon çalıştaylarından çıkan sonuçlar var. Önümüzdeki döneme dair projelerini önceden belediye ile paylaşıp, belediyenin bunların içinden uygun olanlarını kendi planlamasına dahil etmesi olamaz mı?

Evet olabilir, am maalesef beklentileri farklı. Bir çalışma grubu bir proje ürettiğinde bunu öncelikle kendi yürütme kurullarına sunarak onay almalı. Eğer yürütme kurulu bunun Kadıköy'e katkısı olacağı konusunda karara varırsa belediye gerekli katkıyı verir. Ancak şimdiye kadar bu denli katkısı olacak bir proje çıkmadı. Hep günü kurtaracak, geçici çözümler oldu. Konseyde eski gönüllüler var ve konsey çalışmalarını gönüllülüğün devamı olarak görüyorlar. Daha konseyin mantığı tam oturmadı. Çok iyi bir proje çıkarsa biz hemen gerekli çalışmalara başlarız ve belediyeye entegre ederiz. Umarım olur.

Çok teşekkür ediyorum.

Ek 4 : Kadıköy Belediyesi Özel Kalem Müdürü Kadriye Sağlam ile Gerçekleştirilen “Kadıköy Belediyesi’nin İdari Yapılanması İçinde Halkla İlişkilerin Konumu, İşlevleri Ve Uygulamaları” Konulu Derinlemesine Görüşme.

29 Kasım 2011. İstanbul

SORU: Halkla ilişkiler çalışmalarının Kadıköy Belediyesi yapılanması içinde Özel Kalem Müdürlüğü’ne bağlı olarak yürütülmesinin özel bir nedeni var mı? Neden Halkla İlişkiler adı altında ayrı bir müdürlük yok?

Özel Kalem Müdürlüğü norm kadroyla kurulduktan ve atamaları tamamlandıktan sonra, birbiriyle konu itibariyle yakın olan ve yoğun iletişim içinde çalışan birimleri bir araya toplama fikri gelişti. Kadıköy Belediyesi’nin bu anlamda farklı olmasının bir nedeni de bunların hepsi ayrı ayrı müdürlüklerken birbirinden kopuk olması, ancak şimdi güçlü bir iletişim halinde çalışıyor olmasıdır. Diğer belediyelerde Özel Kalem Müdürlüğü belediye başkanının özel işlerini asiste eden müdürlük olarak bilinirken bizde tüm açılışlar, törenler, kutlamalar, yayın organları, kültür merkezleri, kütüphaneler vs buraya bağlıdır. Yani Özel Kalem, yaklaşık 30 dış birimi ve 200 çalışanıyla tüm bu işlevleri içinde barındıran bir müdürlüktür. İçimizdeki organizasyon çok sağlam olduğundan bunun karmaşasını yaşamıyoruz açıkçası. Organizasyon Büromuz yıllık planlama yapar. Örneğin ben şu anda Süreyya Operası’nda Aralık 2012’de gerçekleşecek programı biliyorum. Bunun gibi, belediyenin kutlayacağı önemli gün ve haftalarda hangi konunun geleceği, kimin kitap imzalayacağı gibi detaylara kadar tüm program önceden belirlenir. 2-3 önceden de detaylara iniyoruz. Belediyemizde her Pazartesi başkanımızla beraber, belediye direktörleriyle, her Salı da kendi içimizde toplantı yapıyoruz. Bu toplantıda değerlendirmeler yapıyoruz ve dış birimlerimizdeki sorun ya da sıkıntıları konuşuyoruz. Çünkü her dış birimin, belediyeyi temsil eden küçük bir belediye olduğunu düşünüyoruz. Oradaki her arkadaşımızın burada alınan kararlardan en ince ayrıntısına kadar haberdar olması gerekiyor ki vatandaşlara karşı aynı dili konuşabilelim. Bunun dışında da kurumsal tarafımızdan biraz bahsetmek isterim size. Örneğin Veteriner Müdürlüğü, hayvan hakları

ile ilgili bir proje geliştirecekse bunun bir kenarında mutlaka Özel Kalem Müdürlüğü vardır. Çünkü lansmanı, basılı malzemeleri vs konularını biz hazırladığımız için her müdürlükle parça parça ilgilenmek durumundayız. Ayrıca Başkanımızın bizzat kendisinin ilgilendiği projeleri de biz yürütüyoruz. Bunların haricinde, belediyenin halkla ilişkileri noktasında çok ilerlemiş bir belediyeyiz. Birçok belediye bunu birkaç elemanla yaparken ya da dışardaki ticari firmalardan destek alırken, ki biz bunu senelerce denedik, Kadıköy Belediyesi halkla ilişkiler çalışmalarını kendisi yürütmektedir. Bir İletişim Büromuz var. Basılı malzemeleri hazırlayan dijital görsellere kadar üretebilen 4 kişilik bir ekibimiz var. Uzman grafikerlerimiz, iletişim danışmanımız, kameramanımız bu ekipte çalışmaktalar. Kendi montajlarımızı bile kendimiz yapabiliyoruz böylece. Teknik olarak son derece donanımlı bir ekipten bahsediyorum. Küçük ölçekli afiş ve el ilanlarını kendimiz basabiliyoruz. Çok büyük ölçekli işlerde doğal olarak dışardan destek alıyoruz. Bu ekip gerçekten bir fabrika gibi çalışıyor. Aylık programlar, belediye logosunun gireceği her materyel bu ekipten geçmek zorunda. Bu başkan için çok önemli çünkü Kadıköy Belediyesi rutin belediyecilik işlerinin yanı sıra, sosyal projelere ve halkla temasa çok eğilen bir belediye. Bizde yol, kaldırım, park, bahçe vs işleri son derece doğalında mükemmel şekilde zaten yürümekte. Yaklaşık 4 senedir tüm halkla ilişkiler, basınla ilişkiler ve organizasyon birimleri bu şekilde Özel Kalem Müdürlüğü'ne bağlı olarak çalışıyor. Açıkçası Başkana yakın şekilde çalıştığım için, benim için de büyük avantaj sağlıyor. Onay almak ya da hızlı hareket etmek kolaylaşıyor. Kamu kuruluşu olduğumuz için ister istemez bir yavaşlık ve bürokratik engeller olabiliyor. Yaklaşık olarak 14 yıldır Kadıköy Belediyesi'nde çalışıyorum. Önce Belediye Başkanı'nın sekreteryasında çalıştım. Daha sonra Özel Kalem Müdürü olarak atandım, yavaş yavaş diğer birimler buraya bağlandı ve organizasyon son şeklini aldı.

SORU: Fiziksel olarak bu bahsettiğiniz büroların hepsi burada mı?

Şöyle ki, dış birimlerimiz ve bize bağlı projeler var. Örneğin her mahallemizde, toplam 21 adet Gönüllü Evi var ve buralarda yaklaşık 6000 gönüllü çalışıyor. Bu Kadıköy'ün çok özel bir projesi. Gönüllülük olgusu Kadıköy Belediyesi'nin girişimiyle

yasallaşmıştır. Böylece belediyeler gönüllülere yasal harcamalar yapabilmeye başlamıştır. Onlar da vatandaş ve belediye arasındaki geçişi sağlayan ve yurttaşlara her zaman belediyeden bir muhatap bulabilmelerini sağlayan bir organ gibi çalışıyorlar. Yaklaşık 57 Türk Sanat Müziği korosu var mesela. Bu binada ise, başkanımızın sekreteryası, Basın Yayın, Halkla İlişkiler, Organizasyon, Evrak ve İletişim büroları bulunuyor.

SORU: Biriminizde halkla ilişkiler çalışmalarını yürüten kişiler İletişim Fakültesi mezunu mu?

Evet, hepsi konularıyla ilgili bölümlerden mezun. Genellikle gazetecilik mezunları çalışıyor.

SORU: Halkla ilişkiler etkinliklerini gerçekleştirirken ya da strateji oluştururken destek aldığınız bir ajans ya da halkla ilişkiler danışmanlık şirketi var mı? Bu işlevleri yerine getirirken belediyenin diğer birimleriyle ortak çalışmalarınız oluyor mu?

Zaman zaman çok büyük organizasyonlarda destek alıyoruz, ancak bunu haricinde kendimiz yürütüyoruz. Belediyenin ilkelerini bilen ve sürekli aynı havayı soluduğumuz arkadaşlarla çalışıyoruz. Dışarıdan bir firmaya bunu anlatmak takdir edersiniz ki çok zor.

SORU: Belediye çalışanlarına bugüne kadar hiç halkla ilişkiler konusunda özel bir eğitim verildi mi?

Evet. Halkla İlişkiler büromuz ve müdürler zaten çeşitli eğitimlerden geçti. Bunun yanı sıra, vatandaşla yüz yüze kalan tüm arkadaşlar Bersay’la beraber hazırladığımız özel bir halkla ilişkiler eğitiminden geçti. Ayrıca halkla ilişkilerde çalışan 8 adet arkadaşımız da çeşitli eğitimler ve yeterliliklerden geçtiler. Gazete Kadıköy’de çalışan tüm arkadaşlar İletişim Fakültesi mezunu. Halkla İlişkiler çalışanlarının lisans eğitimlerinin yanı sıra bahsettiğim ayrı yeterlilikleri de var. Zira onlar adeta vatandaş büüyüleyen bir noktadalar. Birebşr kapıda karşılıyorlar, gerekli yönlendirmeleri yapıyorlar. Hatta biz onlara ‘melekler’

diyoruz. Bir de bu arkadaşlar belediyenin iş işleyişini çok çok iyi bilmek zorundalar çünkü buna göre yönlendirme yapıyorlar.

SORU: Yazılı ve görsel basını izlemek ve arşivlemek üzere bir çalışmanız var mı? Bu işlevi birim olarak kendiniz mi gerçekleştiriyorsunuz, yoksa dışarıdan bir firmadan destek alıyor musunuz?

Arşivlemeyi kendimiz yapıyoruz. Belediye resmi evraklarının arşivlenmesi zaten bir yönetmeliğe tabii ve biz bu yönetmeliği aynen uyguluyoruz. Bunun haricinde medya takibi ve arşivlemesi de yapıyoruz. Agence Presse’le çalışıyoruz bu iş için. Bunun haricinde belediyenin kurulduğu 1984 yılından itibaren tüm görsel arşiv CD ortamına aktarıldı. Bu anlamda da çok zengin bir görsel arşivimiz mevcut.

SORU: Belediyenizin gerek yerel, gerekse ulusal medyayla iletişimini hangi yöntemlerle sağlıyorsunuz?

Basın Büromuzda Milliyet gazetesi geçmişi olan ve konusunda uzman bir basın danışmanımız çalışıyor. Kendi mesleği icabı birçok noktadaki muhabir ve köşe yazarıyla sürekli iletişim halinde. Ayrıca ciddi bir veri tabanımız da var. Bunun dışında başkanımızı sıkça kahvaltı ve yemeklerde bu kişilerle bir araya getiriyoruz. Öte yandan, her ay basın danışmanları toplantıları yapılıyor. Bu iş biraz kişisel gayrete dayanıyor.

SORU: Size göre belediyenizde halkla ilişkiler çalışmalarının mevcut durumdan daha etkili ve sürekli olması için neler yapılması gerekir. Bunun olmasının önünde size göre hangi engeller bulunmaktadır?

Sizin de söylediğiniz gibi, özellikle bir kamu kuruluşunun “biz bu konuda çok iyiyiz, en üst noktadayız” gibi bir cümle kurması yanlış olur. Daha iyi bir halkla ilişkiler olması için bana göre öncelikle eğitim çalışmalarına ağırlık vermekte fayda var. Belediye çalışanları çok büyük bir aile. Her belediye çalışanının bu mantaliteye sahip olması çok önemli. Yaklaşık 3000 kişiden bahsediyorum. Siz belirli bir yolda ilerlerken A müdürlüğünün B kişisi, klasik memur zihniyeti ya da çok uzun yıllar boyunca belediyede

çalışmış olmanın verdiği ağırlık diyebileceğimiz bir davranışıyla tüm çalışmaları başa sarabiliyor. Bunun dışında bana göre gündemi takip etmek, kendini gelişmelere kapatmamak ve kişisel gelişimi sağlamak çok önemli.

SORU: Biriminiz halkla ilişkiler çalışmalarının etkinliğini ölçmek için düzenli olarak anket, odak grup vs araştırmalar yapıyor mu? Yapılan başka araştırmaların içinde bu konuya yönelik sorgulama yapılıyor mu?

Halkla ilişkilere özel bir çalışma yok, ancak yılda en az 2 kez yapılan hizmet memnuniyet araştırması yapıyoruz. Konularımızı bunun içine dahil ediyoruz.

SORU: Halkla ilişkiler çalışmalarını yürüten birim olarak Özel Kalem, belediye yönetiminde karar alma süreçlerinde yer alıyor mu?

Evet. Aslında belediyeyi ilgilendiren her konuyla ilgili değil, ancak belediyenin kurumsal iletişimi, kurumsal yüzü ya da başkanımızın kişisel PR'ı noktasında alınan kararlara katılıyoruz.

SORU: Kadıköy Belediyesi'nin halkla ilişkiler çalışmalarını, bu konuda gerçekleştirdiği etkinlikleri ve uygulamaları nasıl değerlendiriyorsunuz? Size göre belediyenin Kadıköylülerle iletişimi genel olarak ne seviyede?

Kadıköy belediyesinin Kadıköylülerle iletişimi bana göre çok farklı bir noktada. Bunun nedeni Kadıköy profilinin çok farklı olması. Hem sosyo ekonomik seviye anlamında, hem de kişilerin beklenti ve önceliklerinin farklı olması nedeniyle. İnanın, herhangi bir mahallede bir ağaç dalı kesilse dahi, hassasiyet çok yüksek olduğundan çok tepki alabiliyoruz. Kadıköylüler arasında da farklı hassasiyet noktaları var. Bir kişi için çok sıradan olan bir konu bir başkası için çok önemli olabiliyor. Çok küçük bir konu için bile yüzlerce e-posta ve farklı reaksiyonlar alabiliyoruz. Çağrı Merkezimiz var. Arayan bir vatandaş 2 sene sonra tekrar aradığında adıyla hitap ederek açarız telefonu. Biz belediyeciliği kişiye özel hizmet gibi düşünüyoruz. Kadıköylü kendisini yetiştiren, kültür sanat konusunda öncelikleri olan bir kitle. Örneğin İstanbul'un tek operası olan Süreyya

Operası başka bir ilçede olsaydı, o ilçenin kimliği için bu kadar önemli olur muydu bilemiyorum. 80 yaşındaki bir amcadan mail almak mesela bizim için çok olağan bir durum.

SORU: Kadıköy belediyesinin halkla ilişkiler çalışmalarının temel hedefleri nelerdir diye sorsam bana 3 adet öncelikli hedef sıralayabilir misiniz?

Birincisi halkla ilişkiler etkinliklerimizde ve çalışmalarımızda, butik belediyecilik hizmetine ayak uydurabilmek. Yani sadece çoğunluğun değil herkesin memnun olmasını ağılayabilecek hıza ve cevap yeteneğine sahip olmak. İkincisi farklı hedef kitlelerine ulaşacak iletişim hataları yapmamak. Yani Fikirtepe mahallesinde keman eğitimi vermek değil etüt merkezi açmaktan bahsediyorum. Doğru hedef kitleye doğru hizmeti ve mesajı verebilmek. Son olarak bana göre en önemlisi, ekibimizde dinamizmin ve hevesin kaybolmamasını sağlamak.

SORU: Kadıköy Belediyesi Kadıköylülerle iletişim kurmak amacıyla hangi kanalları ve yöntemleri kullanıyor? Bunlar arasında düzenli ve sürekli olanlar var mı? Bunlar arasında size göre en etkili yöntemler hangileri?

Gazete Kadıköy en önemli iletişim aracımız. Haftalık 30.000 tirajı var ve ücretsiz dağıtılıyor. Kurumsal taraf da bu anlamda çok iyi çalışıyor. Her hizmet ve projeye ilişkin size ulaşacak bir broşür mutlaka vardır. 70.000'in üzerinde SMS veri tabanımız mevcut. Postalama yapıyoruz. Mesela belediyemiz tüm vatandaşlara, borç bilgilerini içeren, banka ekstresi gibi bir hesap ekstresi gönderiyor. E-mailing veri tabanımız var. Web sayfamıza çok güveniyoruz ki son derece güncel. Ayrıca tüm birimlerin de ayrı ayrı web sayfaları var. Telefon kullanmıyoruz çünkü bunu kişinin özel haklarına tecavüz gibi algılıyoruz.

SORU: Halkla ilişkiler çalışmalarınızda hedef kitleniz her zaman tüm Kadıköylüler midir, yoksa belirli etkinliklerin önceden belirlenmiş hedef kitleleri oluyor mu?

Farklı hedef kitlelerimiz oluyor. Örneğin en son Öğretmenler Günü etkinliğimiz

için, Kadıköy bölgesindeki tüm öğretmenlere kişisel olarak, isme özel davetiye gönderdik. Bu çok özel bir çalışma oldu bizim için. Bunun gibi, örneğin avukatlara ya da başka meslek gruplarına yönelik gönderimler yapabiliyoruz.

SORU: Kadıköylüler size ulaşmak için en çok hangi yöntemleri kullanıyor?

E-posta ve telefon trafiği çok fazla. Mektup çok demode diye düşünebilirsiniz, ama örneğin ben haftada en az bir günümü mektuplara ayırmak durumundayım. Bunların dışında bizzat vatandaşlar buraya gelebiliyor.

SORU: Kadıköy Belediyesi halkla ilişkileri karar ve etkinliklerine ilişkin bilgilendirme yapmak için mi kullanır, yoksa Kadıköylülerden geri bildirim almak, gereksinim ve taleplerini öğrenmek ya da diyalog kurarak konuları müzakere etmek yönünde çalışmalar da yapar mı? Belediyeleri bir PR ajansından ayıracak konu bu çünkü.

Biz açıkçası bu konuya özel bir ilgi gösteriyoruz. Öncelikle, her türlü etkinliğin finalinde size gelen tepkiler, bir sonraki etkinliğiniz için atacağınız adımlarda yol gösterici oluyor. Ama halkla ilişkiler olayına sadece etkinlikler olarak bakmamak lazım. Başkanımızın son seçim kampanyasındaki sloganı ‘Butik Belediye’ idi. Şöyle bir örnek vermek istiyorum: En son olarak, belediyemiz tarafından Noter ve İskele sokaklarının yenileme çalışmaları yapıldı. Bu sokaklarda vatandaşlarla yaklaşık 4 ay öncesinden rutin toplantılar yapmaya başladık. Sokağınızın taşı ne olmalı, hangi ağaçları dikelim, babalar hangi model olsun, sokak tek yön mü olsun, çift yön mü olsun gibi konular o bölgedeki hem mülk sahiplerine, hem esnafa hem de o yolu kullanan vatandaşlarla soruldu. Bu çalışma aynı şekilde Caddebostan Kültür Merkezi çevre sokakları için de yapıldı. Sayısız toplantı yapılır ve bu toplantılarda vatandaşların talepleri alındıktan sonra diğer çalışmalara başlanır. Bu önemli bir halka dokunuştur bizim için. Bu yöntemler kullanılınca, sahip çıkma, aidiyet duygusu, önemsenme gibi duygular ortaya çıkıyor. Size verdiğim bu örnek birçok müdürlük tarafından uygulanır. Örneğin Park ve Bahçeler Müdürlüğü çok yapar bu tarz çalışmaları. Bir park yenileneceği zaman tartan pist mi olsun, 0-3 yaş oyun alanı mı

olsun gibi benzer konular önceden vatandaşlarla konuşulur. Aynı şeyi biz de yapıyoruz. Web sayfamıza anket koyuyoruz, Gazete Kadıköy'e geri dönüşüm için telefon bilgileri koyuyoruz.

SORU: Eğer geri bildirim almak yönünde çalışmalarınız varsa, bunu hangi yöntemleri kullanarak yapar?

Örneğin 'Etkinliklerimizden haberdar mısınız' formumuz var. Bu form her etkinlik sonrasında mutlaka dağıtılır. Nasıl buldunuz, beklentileriniz neler, hangi saatte olmalı, hangi yollarla sizi haberdar edelim gibi sorularımız var bu formda. Bu anketleri dijital olarak da web sayfalarımızda yapıyoruz. Anket formlarımız son derece yoğun olarak dolduruluyor. Bu anlamda teknolojiyi iyi kullanan bir belediyeyiz. Örneğin ben masamda otururken sistem üzerinden kütüphanelerimizde hangi kitapların dışarda olduğuna kadar çok geniş bir bilgiye ulaşabiliyorum. Bir de belediye çalışanları tarafından, daha doğrusu etkinlikten sorumlu olan kişi tarafından doldurulan etkinlik değerlendirme formumuz var. Etkinlik sonrasında bu doldurulur ve bu da bize ciddi bir veri tabanı sağlıyor. Etkinliğe ilişkin olumlu-olumsuz tüm bilgiler bu formda mutlaka yer alır.

SORU: Belediyenizde 2011 yılı içinde en yüksek seviyede tanıtımı yapılan etkinlikler neler oldu?

- 1-29 Ekim kutlamaları.
- 2-Sanat Kütüphanesi söyleşileri
- 3-Demokrasi Haftası etkinlikleri
- 4-Çocuk ve Gençlik Tiyatro Festivali
- 5-Doya Doya Sanat Etkinlikleri

SORU: Size göre yurttaş katılımı hangi konularda olmalı? Yurttaş katılımının sakıncalı olduğunu düşündüğünüz konular var mı?

Kanunla belirlemiş olan ilke kurallar ve yönetmelikler var, ne biz ne de vatandaş bunları değiştirebilir. Ama bunun haricinde bir konu yok.

SORU: Önümüzdeki sene (2012) belirli katılım yöntemlerini uygulamak yönünde kesinleşmiş bir plan var mı?

Katılım konusunda bu seneden farklı olarak düşünülen farklı bir konu yok. Ancak belediyenin kültürel etkinliklerdeki bütçe payının daha fazla olması söz konusu.

SORU: Ortak projeler için STK'lar mı size başvuruyor yoksa siz mi onlarla iletişime geçiyorsunuz?

Bu çok değişken, her ikisi de olabiliyor. Kadıköy Belediyesi, sadece kendi proje ve etkinlikleri için değil, STK'ların çalışmaları için de imkanlarını ve donanımını, mekanını, ses düzenini, veri tabanını vs kullandığı için bu STK'lara büyük bir avantaj sağlıyor. Biz bir ayırım yapmıyoruz, Kadıköy kültür kenti olsun, bunu biz kendimiz yapmışız ya da STK'larla birlikte yapmışız, bizim için önemi yok. Biz STK'larla iletişime ve ortak çalışmaya çok açık olduğumuz için genellikle onlar bize başvuruyorlar. Ancak bizim de belirli projelerde onlara başvurduğumuz oluyor. Örneğin şurada gördüğünüz ahşap bina kamulaştırıldı ve belediye tarafında bir Karikatür Evi yapılması kararı alındı. Biz hemen Karikatürcüler Derneği ile görüşmeye gittik. Devlet Opera ve Balesine gittik Süreyya Operası için. Her şeyi bilebilmeniz mümkün değil. Dernek ve STK'ları arkanıza almadığınız sürece etkinlikler çok çıplak kalacaktır.

SORU: Size göre yurttaş katılımının önündeki temel sorunlar nelerdir?

İnsanların ilgilendiği konuların farklılığı önemli. Belediyenin yaptığı her işten herkesin haberdar olmasını beklemek yanlış olur. Farklı talepler ve profillere yönelik çalışmalar yapılmalı. İnsanların dikkatini çekerek önceliği olabilmek çok zor.

SORU: Size göre iletişimin fazlası belediyenin işleyişini olumsuz etkileyebilir mi? Neden?

Biz bunu SMS'te yaşıyoruz. Duyuru yapınca en az bir kişi ben artık almak istemiyorum diyebiliyor. İnsanları bunaltmamak gerektiğini düşünüyorum.

SORU: Size göre belediyenin danışmak ya da karar alma süreçlerine dahil etmek amacıyla ulaşmakta zorluk yaşadığı belirli gruplar var mı? Bu zorlukları aşmak için uygulanan özel yöntemler var mı?

Bizde dezavantajlı bölgeler var. Burada yaşayanlarla iletişim kurmak, buraya ulaşmak daha zor. Ancak gördük ki çocukları onlar için çok önemli, onların da eğitimi çok önemli. Dolayısıyla örneğin Etüt Merkezlerinde veli toplantısı yaptık ve buna ilgi çok yüksek oldu. Daha önce yüz yüze gelmediğimiz insanlarla karşılaştık. Buraya ulaşmak için doğru projeler uygulamak ve doğru kanalları kullanmak gerekiyor. Yaşlılar, engelliler gibi ulaşmakta zorluk olan gruplar var. Örneğin yeni projemiz engellilerin sayısını belirlemek için kapı kapı dolaşılması ve kesin bir tespit yapılması. Öte yandan topluma faydası olabilecek birçok insan emekli olmuş ve atıl durumda. Aslında gönüllü hizmetlerle bilgisini paylaşması onlar için müthiş bir motivasyon, onlara da ulaşmaya çalışıyoruz. Bu gruba da ulaşmak zor oluyor.

Çok teşekkür ederim.

Ek 5 : Kadıköy Belediyesi Plan Ve Proje Müdür Yardımcısı Şule Saydam ile Gerçekleştirilen “Kadıköy Belediyesi’nde Kentsel Plan ve Projelerin Gerçekleştirilmesi Sürecinde Yurttaş Katılımı Uygulamaları” Konulu Derinlemesine Görüşme.

24.Ocak.2012 İstanbul

SORU - Özel Kalem Müdürü Kadriye Sağlam ile geçtiğimiz günlerde yaptığımız görüşme sırasında, Plan ve Proje Müdürlüğü’nün halk katılımı anlamında bazı çalışmaları olduğundan bahsettik. Bu doğrultuda öncelikle size, müdürlüğünüzdeki çalışmalar sırasında Kadıköylülerle hangi seviyede bir iletişim içinde olduğunuzu sormak istiyorum. Kadıköylülerden kopuk bir biçimde mi çalışıyorsunuz yoksa belirli konularda, belirli bir düzeyde iletişim halinde misiniz?

Öncelikle, bize çeşitli yollarla gelen talepleri alıyoruz. Örneğin, Mavi Masamızdan yazılı olarak gelen talepler doğrultusunda çalışmalarımıza yön verebiliyoruz. Ayrıca bire bir görüşmeye gelen vatandaşlarımız da oluyor. Ama vatandaşlar en aktif şekilde mahalle yenilemesi çalışmalarımızda rol alıyorlar. Şu anda Yeldeğirmeni-Rasimpaşa mahalleleri yenileme projemiz devam ediyor. Burada mahallelinin bizzat kendisiyle, yapacağımız her çalışmaya ilişkin görüş alışverişi halindeyiz. Bu mahalle sit alanı olması dolayısıyla da ayrı bir önem taşıyor. Örneğin şu an Karakolhane Caddesi’nde çalışıyoruz. Bu cadde ticari bir aksta olduğundan oradaki esnafı çağırdık. Küçük bir meydanı düzenlerken bile, meydana cephesi olan hane sahiplerinin, dükkan sahiplerinin, yaşayanların fikirlerini almak üzere detaylı görüşmeler yapıyoruz. Bunun için ya bir çalıştay yapıyoruz, ya da insanları bulabileceğimiz saatlere denk getirerek ayaküstü birkaç saatlik bir toplantıyla bile olsa görüşlerini almaya çalışıyoruz. Bu bahsettiğim tarz çalışmaları en son tamamlanan Koşuyolu yenileme projesinde de gerçekleştirdik. Aynı şekilde Caddebostan İskele sokak ve Noter Sokak yenileme projelerinde de bu şekilde çalıştık. Yol, mahalle gibi herkesi ilgilendiren projelerde, özellikle burayı her gün kullanan, burada yaşayan ya da ticaret yapan insanları etkileyecek fiziksel düzenlemeler söz konusuysa, öncelikle sosyo kültürel

yapısını inceliyoruz, dokümanter çalışma yapıyoruz. Ama kağıt üzerinde bir çalışmayı nereye kadar yapacaksınız? İnsanlarla bire bir konuşmak, duygularını almak önemli, zira yaşadıkları yeri en iyi onlar anlatırlar. Yoksa biz biliyoruz ki kaldırım taşı eskimiş, aydınlatması kötü, ancak aklımıza gelmeyen o kadar çok fikir üretiyorlar ki. Gereksinimlerini de alıyoruz. Aslında biz bu katılım uygulamalarına, vatandaşın istediği olsun şeklinde bakmıyoruz. Bu karşılıklı bir fayda içeriyor. Bize farklı bir bakış açısı getiriyorlar. İki tarafı da etkileyen bir fayda söz konusu. Onlar biz bıraktıktan sonra kullanacaklar, bu nedenle doğrusu onları mutlu etmek. Bu yüzden biz olabildiğince fikirlerini alıp uygulamaya çalışıyoruz.

SORU: Bu çalışmaların belirli bir akışı var mı?

Biz öncelikle projeyi belirliyoruz. Projeyi belirledikten sonra, gerekli ön çalışmayı yapıyoruz: Şu kadar konut var, şu kadar işyeri var, temel eksiklikler ve ihtiyaçlar neler? Kullanım yoğunlukları, kullanım şekli ve kullanım türünü, binaların durumlarını gerek kağıt üzerinde, gerekse araziye çıkarak belirliyoruz. Daha sonra bir ön proje oluşturuyoruz. Bizce doğru olan şeyleri kağıt üzerinde topluyoruz. Bu aşamada çalıştay yapacağımızı duyuruyoruz. Billboard'lar, dar sokaklarda afişler, el ilanları, kapı kapı dağıtılan föyler, broşürler gibi yollarla herkese mutlaka duyuruyoruz. Duyuruyu aldıklarından emin olmak için genellikle duyurumuzu bire bir yapıyoruz, elden dağıtıyoruz. Kapı kapı dolaşarak bile dağıttığımız oldu. Gün ve saati herkesin katılabileceği şekilde seçmeye gayret ediyoruz. Mekan olarak ise, insanların kolayca gelebilmesi için, proje neredeyse, orada toplanıyoruz. Mahalle planlaması çalışmaları için zaten mahalle evlerimiz var. Ancak belirli bir sokağa ait bir proje söz konusuysa, bu sokakta yer alan bir salon gibi, insanların hemen gelebilecekleri bir yerde toplanıyoruz. Hem de daha samimi bir ortam oluyor. Resmiyeti kaldırıyoruz, prosedürleri kaldırıyoruz. Bazen fikirler üretilirken çalıştay esnasında araziye çıkılıyor. Konular lafta kalmasın, somutlaşsın diye, şuraya çıkıp bakalım, diyoruz. Çalıştaylar proje yerinde her zaman daha başarılı oluyor. Kısacası, herkesin o anda konuya odaklanması ve anında çözüm üretmesini sağlamaya çalışıyoruz. Çalıştaylar esnasında

görüşmeleri not alıyoruz, tüm katılımcılardan imza alıyoruz, fotoğraflar çekiyoruz ve anket yapıyoruz.

SORU: Bir ön proje oluşturmanızın ve Kadıköylülerle görüşmenizin ardından, onlarla belirli noktalarda ortaklaşıyor musunuz?

Proje şu şekilde ortaya çıkıyor: Kullanımını yitiren noktaları belirliyoruz, örneğin engelli erişimi yok, yeşili az, aydınlatma yetersiz... Ön proje öncelikle bu negatif etkenleri iyileştirmek üzerine hazırlanıyor. Daha sonra kendi estetik kaygılarımızı da katarak belirli çalışmalar yapıyoruz. Bunu takiben, çalıştaylar yoluyla öğrendiğimiz istekleri ve gereksinimleri projeye ekliyoruz. Tabii ki yüzde yüz şekilde tüm istekleri karşılayamıyoruz: Yanlış olduğunu düşündüğümüz şeyleri Kadıköylülere açıklıyoruz. Ancak çalıştayın sonunda, mutlaka asgari düzeyde konuşup anlaşıyoruz. Böylece projenin sahiplenilmesini de sağlamış oluyoruz. Kadıköylüler, dışarıdan emrivaki olarak yapılmış bir projeyi değil, kendilerinin de içinde olduğu bir süreci sahiplenmiş oluyorlar. Zaten emrivaki olursa hiçbir zaman sahiplenmezler, memnun da olmazlar.

SORU: Yakın dönemde yapılan projeler hakkında kısa bir bilgi verebilir misiniz?

Yeldeğirmeni devam eden bir çalışma. Bu projede toplam 3 çalıştay yaptık. Örneğin bir çalıştayımız iç bahçelerle ilgili olarak yapıldı. Ada ada, bina bazında proje üzerinden konuşuyoruz. Çalıştaylardan iki tanesi çok yoğun oldu. Bir tanesi zamanlama olarak sakinlere uygun olmadığından düşük katılımlı oldu. Koşuyolu projemiz ise bitti. Starbucks'ın bulunduğu meydanı düzenlerken tüm ticarethanelerin sahiplerini çağırdık. Bu meydana yaya erişimi olsun istendi. Bu bir çalıştay konusu oldu, cephelerin düzenlenmesi, aydınlatması vs gibi çalışmalar yapıldı. Dar sokaklar için de ayrı bir çalıştay yapıldı. Koşuyolu projesi için sanırım toplam 3 adet çalıştay yapıldı. Mevcut durumlar ve önerileri gösteren bir sunum yapıyoruz çalıştaylarda. Çalıştaylar, aksaklıkları belirlemek amacıyla ön proje sunumuyla başlıyor. Böylece herkes aynı dilde konuşmuş oluyor. Aksaklıkların üzerine kendi projemizi sunuyoruz ve tartışma başlıyor.

Ek 6 : Kadıköy Belediyesi Araştırması Anket Soruları

BÖLÜM I: KİŞİSEL BİLGİLER

SORU 1 – Cinsiyetiniz nedir? SORMADAN İŞARETLEYİN.

Kadın	1
Erkek	2

SORU 2 – Yaşınızı öğrenebilir miyim?

18-24	1
25-34	2
35-44	3
45-54	4
55-...	5

SORU 3 - Eğitim durumunuz nedir?

Lisansüstü	1
Üniversite, Normal	2
Üniversite, Açıköğretim	3
Yüksekokul (2 yıllık)	4
Lise, Normal	5
Lise, Meslek	6
Ortaokul	7
İlkokul	8
Eğitimi yok	9

SORU 4 - Kaç yıldır Kadıköy’de yaşıyorsunuz? Açık olarak da yazınız :.....

0-5 yıldır	1
6-10 yıldır	2
11-20 yıldır	3
21-35 yıldır	4
36 yıldan çok	5

SORU 5 - Hangi mahallede oturuyorsunuz?

19 Mayıs	1	Erenköy	8	Kozyatağı	15
Acıbadem	2	Fenerbahçe	9	Merdivenköy	16
Bostancı	3	Feneryolu	10	Osmanağa	17
Caddebostan	4	Fikirtepe	11	Rasimpaşa	18
Caferağa	5	Göztepe	12	Sahrayıcedit	19
Dumlupınar	6	Hasanpaşa	13	Suadiye	20
Eğitim	7	Koşuyolu	14	Zühtüpaşa	21

SORU 6 – Meslek durumunuz.

Çalışıyor	
Zihinsel	
Mesleki eğitimi var-serbest	1
Mesleki eğitimi var-Ücretli	2
Mesleki eğitimi yok-Serbest	3
Mesleki eğitimi yok-Ücretli	4
Bedensel	
Mesleki eğitimi var-Serbest	5
Mesleki eğitimi var-Ücretli	6
Mesleki eğitimi yok-Serbest	7
Mesleki eğitimi yok-Ücretli	8
Çalışmıyor	
Ev kadını	9
İşsiz, sürekli işi yok	10
Emekli	11
Eğitimle kazanılmış uzmanlığı var	12

Mesleğiniz nedir? Emekliler için emekli olmadan önceki durumu sorulacaktır.

SORU 7 – Toplam hane geliriniz nedir?

1000 TL’den az	1
1000-3000 TL arasında	2
3000-5000 TL arasında	3
5000 TL’den çok	4

BÖLÜM II: BELEDİYEYE İLİŞKİN SORULAR

SORU 8 –Kadıköy Belediyesi’nin Kadıköylülerle iletişimi sürekli ve güçlüdür.

Kesinlikle katılıyorum	1
Katılıyorum	2
Kararsızım	3
Katılmıyorum	4
Kesinlikle katılmıyorum	5

SORU 9 – Size göre, Kadıköy Belediyesi hizmet ve etkinliklerini yürütürken, kararlar alırken ya da sorunları çözerken:

	Kesinlikle katılıyorum	Katılıyorum	Kararsızım	Katılmıyorum	Kesinlikle katılmıyorum
Kadıköylüleri çeşitli yollarla bilgilendirir.	1	2	3	4	5
Kadıköylülerin istek ve ihtiyaçlarını öğrenmeye çalışır.	1	2	3	4	5
Kadıköylülerle diyalog kurar, konu ve sorunları beraberce görüşür.	1	2	3	4	5
Kararları Kadıköylülerle beraber alır.	1	2	3	4	5

SORU 10 – Size göre Kadıköy Belediyesi’nin yürüttüğü halkla ilişkiler çalışmalarındaki amacı:

	Kesinlikle katılıyorum	Katılıyorum	Kararsızım	Katılmıyorum	Kesinlikle katılmıyorum
Kadıköylülere hizmet ve etkinliklerini duyurmaktır.	1	2	3	4	5
Kadıköylülerle iletişim kurarak ihtiyaçları belirlemek ve böylece yeterli, verimli ve etkili hizmet sunmaktır.	1	2	3	4	5
Kadıköylülerle güvene dayalı bir ilişki kurarak tarafsız, eşit ve şeffaf hizmet sunmaktır.	1	2	3	4	5
Kadıköylülerin yönetime katılmalarını sağlayarak daha demokratik bir belediye olmaktır.	1	2	3	4	5
Kadıköylülerle yakın bir ilişki kurarak mevcut yönetimin yeniden seçilmesine katkı sağlamaktır.	1	2	3	4	5
Başarısız uygulamaları gizleyerek Kadıköylülerin tepkisini önlemektir.	1	2	3	4	5
Belediyenin resmi ağız gibi davranarak mesajları Kadıköylülere aktarmaktır.	1	2	3	4	5

SORU 11 - Kadıköy Belediyesi, aşağıda sıralayacağım hizmetlerinden bizleri çeşitli yollarla haberdar eder.

	Kesinlikle katılıyorum	Katılıyorum	Kararsızım	Katılmıyorum	Kesinlikle katılmıyorum
Kültürel hizmetler (Kültür ve sanat merkezlerindeki etkinlikler-konser, tiyatro, söyleşi vs)	1	2	3	4	5
Eğitim hizmetleri (Etüt merkezleri ve yuva hizmetleri)	1	2	3	4	5
Sağlık hizmetleri (poliklinikler)	1	2	3	4	5
Sosyal hizmetler (Engellilere yönelik çalışmalar gibi)	1	2	3	4	5
Kent ve çevre hizmetleri	1	2	3	4	5
Altyapı hizmetleri	1	2	3	4	5

SORU 12 - Kadıköy Belediyesi'nin sıralayacağım hizmetlerini duyup duymadığınızı söyler misiniz?

	Evet	Hayır
Barış Manço Kültür Merkezi – Kadıköy	1	2
Süreyya Operası – Bahariye	1	2
Halis Kurtça Kültür Merkezi – Merdivenköy	1	2
Caddebostan Kültür Merkezi – Caddebostan	1	2
19 Mayıs Kültür Merkezi – Kozyatağı	1	2
Kozyatağı Kültür Merkezi – Kozyatağı	1	2
Barış Manço Kültür Evi – Moda	1	2
Çocuk Sanat Merkezi – Göztepe	1	2
Yuva hizmetleri	1	2
Çocuk Etüt Merkezleri	1	2
Çocuk Koruyucu Ruh Sağlığı Merkezi – Yeldeğirmeni	1	2
Çocuk Ağız ve Diş Sağlığı Polikliniği – Feneryolu	1	2
Çocuk Sağlığı ve Hastalıkları Polikliniği – Feneryolu	1	2
Rana Beşe Sağlık Polikliniği – Kuyubaşı	1	2
Görme Engelliler Sesli Kütüphanesi – Hasanpaşa	1	2
Engelli Danışma ve Dayanışma Merkezi – Hasanpaşa	1	2
Sosyal Kooperatifi Geliştirme Merkezi – Eğitim Mah.	1	2
Yurt Hizmetleri	1	2
Engelsiz İş ve İstihdam Merkezi – Hasanpaşa	1	2

Gönüllü Merkezi ve Gönüllü Evleri	1	2
ESDEM Eğitim ve Sosyal Destek Merkezi – Fikirtepe	1	2
Atık Koordinasyon Merkezi	1	2
Beton Zemin Laboratuvarı	1	2
Belediye Arama Kurtama Takımı	1	2
Elektronik Atık Merkezi	1	2
Geçici Hayvan Bakım Merkezi – Ataşehir	1	2
Gazete Kadıköy	1	2
Kadıköy Gençlik Merkezi – Kalamış	1	2
True Blue Sosyal Tesisleri – Fenerbahçe	1	2
E-Belediye	1	2
Çağrı Merkezi	1	2
Mahalle evleri	1	2
Kiosk’lar	1	2
Kadıköy Kent Konseyi - Kozyatağı	1	2

SORU 13 - Kadıköy Belediyesi'nin hizmetlerinden ya da etkinliklerinden nasıl haberdar oluyorsunuz? (Birden fazla işaretleyebilirsiniz)

Hiç haberdar olmuyorum.	1
Nadiren haberdar olduğum için anımsamıyorum.	2
Medya yoluyla (TV, Radyo, Gazete, Dergi).	3
'Gazete Kadıköy' yoluyla.	4
Sokaklara asılan afiş ve billboard'lar yoluyla.	5
Belediyenin web sayfası yoluyla.	6
Belediyenin dağıttığı broşür ve kitapçıklarla.	7
Şahsıma gelen e-posta, telefon, mektup ya da davetiyeler yoluyla.	8
Bizzat Belediye Başkanı'nın konuşmalarıyla.	9
Semt Gönüllüleri aracılığıyla	10
Çevremdeki kişilerin bahsetmeleriyle.	11
Diğer, belirtiniz:	

SORU 14 - Kadıköy Belediyesi son 1 yıl içinde bizzat sizinle, hangi yöntem ya da yöntemleri kullanarak iletişim kurdu? (Birinci durumu okuyarak cevap ya da cevaplarını alınız, daha sonra ikinci durumu okuyunuz)

	Bilgi vermek	Fikrinizi ya da talebinizi sormak
İletişim kurmadı.	1	1
E-posta.	2	2
Ev ya da işyeri adresine postalanmış mektup, kitapçık, broşür ya da davetiye.	3	3
Telefon.	4	4
Belediyenin düzenlediği bir toplantı sırasında.	5	5
Bir STK aracılığıyla.	6	6
Kent Konseyi aracılığıyla.	7	7
Yüz yüze-kapıda görüşme.	8	8

SORU 15 - Son 1 yıl içinde bilgi edinmek, görüşünüzü iletmek ya da şikayet amacıyla siz Kadıköy Belediyesi'yle iletişim kurdunuz mu? Evet ise nasıl?

	Bilgi edinmek	Görüş, talep ya da ihtiyacınızı iletmek	Şikayet
İletişim kurmadım.	1	1	1
Bizzat başvurup konuyu anlatarak.	2	2	2
Mektup göndererek.	3	3	3
Dilekçe vererek.	4	4	4
Tanıdık aracılığıyla.	5	5	5
E-posta yoluyla.	6	6	6
Çağrı Merkezi'ni arayarak.	7	7	7
Web sayfasındaki istek-şikayet bölümünü kullanarak.	8	8	8
Bilgi edinme hakkımı kullanarak.	9	9	9
Diğer yolla; belirtiniz.....			

SORU 16 - Kadıköy Belediyesi'nin, belirtilen durumlar için, aşağıdaki yöntemlerden hangisini ya da hangilerini kullanmasını tercih edersiniz?

	Size etkinlikleri konusunda bilgi verirken	Belirli bir konuda görüş ve talep ya da ihtiyaçlarınızı alırken
Bire bir, yüz yüze görüşmelerle.	1	1
Telefon ederek.	2	2
Posta göndererek.	3	3
E-posta göndererek.	4	4
Mahalle toplantıları yaparak.	5	5
Kamuoyu araştırmaları yaparak.	X	6
Sivil Toplum Kuruluşlarıyla ortak çalışmalar yaparak.	7	7
Kent Konseyi aracılığıyla.	8	8
Referandum yoluyla.	X	9
Diğer, belirtiniz:		

SORU 17 - Kadıköy Belediyesi'nin 2011 yılı içinde gerçekleştirdiği, sıralayacağım etkinliklerini duyup duymadığınızı belirtir misiniz?

	Evet duydum	Hayır duymadım
Bağdat Caddesi'nde yapılan 29 Ekim Kutlamaları.	1	1
Caddebostan Kültür Merkezi'nde yapılan Sanat Kütüphanesi Söyleşileri.	2	2
Caddebostan Kültür Merkezi'nde yapılan Demokrasi Haftası Etkinlikleri.	3	3
Selamiçeşme Özgürlük Parkı'nda yapılan 10. Çocuk ve Gençlik Tiyatro Festivali.	4	4
Kadıköy'de 13 farklı noktada gerçekleştirilen Doya Doya Sanat Etkinlikleri.	5	5

SORU 18 – Sizinle yukarıda konuştuğumuz konuların dışında eklemek istediğiniz bir konu var mı?

Teşekkür ederim